3

LIBER DE RATIONE VICTVS IN SINGVLIS FEBRIBVS

ſecundùm Hippoc. Brudo Luſitano autore ad Anglos.

VERTE PAGELLAM CONTENTOrum ſeries ſeſe offeret.

οὐ βλάπτει, αὐτὰρ τοὺς ναυτίλλοντας ἐγείρει

τῆς σοφίας πέρασον θαρσαλέως πελάγη.

σειρὴν ἡμετέρης δύστομος οὐ στελίσιν

[illegible]

VENETIIS, M. D. XLIIII.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EM. [illegible]

VT SINGVLA *que in hoc cõtinentur opuſculo facile inueniri poſſint in libros tres hanc de victu ſpeculationem partiti ſumus in primo de forma victus loquemur. In ſecunda de quantitate & qualitate victus & de numero & hora adminiſtrationis agemus. In tertio ſingulis febribus conuenientem victum inueſtigabimus cui adiecta eſt victus ratio ſecundum ſymptomatum naturam.*

PRIMÆ PARTIS.

Cap. i.

Diſceptationem continet, an craſſo victu alendi ſint acute febricitantes. Vt arbitratus eſt petrona.

Cap. ij.

Quod tenui victu alendi ſunt acute febricitantes iuxta rationalium medicorum ſententiam.

Cap. iij.

Oſtendit quid per craſſum, tenuem, exacte tenuem, tenuiſſimum, vltimo tenuiſſimum, victum Hip. *intelligat.*

Cap. iiij.

Oſtendit qualiter ſint intelligendę craſſi, ſymetri, & tenuis victus notiones quas Gal. *primo apho. aſſignauit.*

Cap. v.

Locum citat Galeni *à quo oſtenditur qualiter intelligẽda ſit tenuis victus ratio* ἡδὲ καθεςῶσα λεπτὴ.

Cap. vi.

An victus forma à robore virtutis & à diſtantia ſta-

tus ſumenda ſit.

Cap. vij.

Rationes eorum qui à conſtitutione morbi, & à robore virtutis, victus formam ſumendam eſſe opinantur.

Cap. viij.

Quod in multis locis Hip. *ſecundæ poſitioni conſentit in inueſtigatione formæ victus.*

Cap. ix.

Non ſatis eſſe ad rectam formæ victus inuentionem, virtutis robur, & morbi conſtitutionem conſiderare, ſed ijs præcognitionem ſtatus adiungendam eſſe.

Cap. x.

Iuxta ſtatus diſtantiam, ſingulis morborum acutorum conuenientem elicere victus formam docet.

Cap. xi.

An medico liceat quatuor dierum abſtinentiam febricitantibus aliquando conſulere.

Cap. xij.

Virtutis imbecillitas præſens. & quæ in poſterum futura erit, à quibus ſit cognoſcenda.

Cap. xiij.

Quo nam ſigno diſcernatur morbus qui ad quartum terminari debeat.

Cap. xiiij.

Acuti morbi quo maxime deprehēdantur ſigno, & quę nam ſit acutarum febrium leuiſſima, & quem habeat terminum.

Cap. xv.

A quibus ſignis, morbum ad ſeptimum & ad vndeci-

mum terminandum fore ſciamus.

Cap. xvi.

Parum referre ad rectam formæ victus inuentionem, an terminus diebus intermedijs accidat.

Cap. xvij.

Quæ nam febres intra quartum, & quæ intra ſeptimũ, vndecimum, & quartumdecimum terminentur.

Cap. xviij.

An à ſtatu vel à criſe vel à termino vniuſcuiuſque morbi quem à ſymptomatibus ſumẽdum diximus victus ratio ſumenda ſit.

Cap. xix.

Tempora morborum tripliciter diſtingui.

Cap. xx.

Quottupliciter ab Hip. criſis nomen accipiatur & tres eſſe ſymptomatum primas cauſas.

Cap. xxi.

De qua ſtatus acceptione intelligendus ſit aphoriſmus contemplari igitur oportet ægrotantem ſi ſufficiat cũ victu ad ſtatum ægritudinis &c.

Cap. xxij.

Quod in ijs ſymptomatibus quæ morbum inſequuntur cum ad maximam perueniunt magnitudinem ſtatum eſſe intelligere oportet.

Cap. xxiij.

Quod cum duo ſint quæ incremento ſymptomatum finem imponant, nempe vltimum reſiſtentiæ naturæ, & perfectæ morbi coctiones, terminum non à coctione ſed à robore virtutis & ſymptomatum magnitudine

accipiendum fore oſtendit. A quibus vltimum reſiſtentiæ accipitur naturæ.

Cap. xxiiij.

Q*uod primus* Hip.*poſt aſſiduas obſeruationes iuxta ſymptomatum differentias in ſingulis morbis terminos hoc eſt vltimum reſiſtentiæ naturæ diffiniuit.*

Cap. xxv.

Statum à quo victus formam inueſtigandam docuit Hip.*in apho.contemplari igitur oportet &c.terminũ eſſe ad quem vſque laborantis virtus morbi acumẽ citra aliquam quatuor criſium ferre poſſit.*

Cap. xxvi.

Q*uod victus ratio conualituris pariter & morituris adhibenda ſit.*

Cap. xxvij.

Q*uod duæ aliæ ſint morborum conſtitutiones quæ victus rationem valde diſſimilem à iam dicta expoſcãt.*

Cap. xxviij.

In morbis ijs qui ab initio ſtatim florent & vigent non à diſtantia ſtatus, ſed à coctione morbi victus rationem ſumendam eſſe oſtendit.

Cap. xxix.

Q*uottupliciter virtus vrgeat & ſigna per que virtutem maxime, multum, & parum vrgentem dignoſcere poſſimus.*

Cap. xxx.

Q*uottupliciter morbus vrgeat.*

Cap. xxxi.

Continet tabellam qua facile quiuis in ſingulis morbis

conuenientem victus formam inuenire poſſit.

LIBRI SECVNDI.

Cap. i.

A quibus quantitas victus ſumatur.

Cap. ij.

An melius ſit ad id quod magis eſt accedere quàm ad minus vbi à iuſto modo ſit abſcedendum.

Cap. iij.

An forma victus ſeruanda ſit à morbi initio ad ſtatum vſque & quantitas mutanda an econtra.

Cap. iiij.

A quibus numerus oblationis cibi ſumatur.

Cap. v.

A quibus ſumatur qualis victus febricitãtibus ſit exhibendus.

Cap. vi.

An victus, affectum & eius cauſam reſpicere debeat.

Cap. vij.

An victus opponi debeat intemperiei ſimili gradu contrariæ qualitatis.

Cap. viij.

A tribus qualitas victus ſumitur.

Cap. ix.

A quibus ſumitur quando exhibere cibum febricitantibus debeamus.

Cap. x.

Eorumquæ de ptiſana Hip. ſcripſit nonnulla ſunt alijs

cibarijs cõmunia & aliqua ptiſanæ peculiaria

Cap. xi.

Vbi mulſa vbi oximelite vtendum ſit.

Cap. xij.

A' quibus ratio potus qui ægrotantibus miniſtrandus ſit ſumatur.

Cap. xiij.

Quod luſitani medici & hiſpani methodum Hip. in administratione victus non inſequantur.

Cap. xiiij.

Minoratiuam euacuationem quæ per pharmacum ſit non eſſe ſemper adminiſtrandam in initiis febrium putridarum.

Cap. xv.

Qui inter initia morborum, tenui magis victu vtuntur, cum'que prope ſtatum peruentum eſt ſolidiori, in dãnum ægrotantium grauiter peccant.

Cap. xvi.

Victus rationem quam medici Angli obſeruant præceptis artis medicæ magis conſentire.

Cap. xvij.

Anglis ægrotantibus non eſſe tenuem victum offerendũ ſumpta indicatione a' conſuetudine regione & cœli temperie.

Cap. xviij.

Anglos vicioſis aut ſemicorruptis humoribus abundare non crudis.

Cap. xix.

Aegrotantibus Anglis tenuem victum ob id miniſtrare

vt redundantes in eorum ventriculis humores abſumantur errorem eſſe.

LIBRI TERTII.

Cap. i.

Cauſo legitimo quis victus competat.

Cap. ij.

Cauſo notho ſeu ſpurio conueniens victus qui ſit.

Cap. iij.

Quid Hip. per attractorias intelligat ſorbitiones.

Cap. iiij.

Victus quos recentiores medici tradidere, cauſo nõ conuenire oſtendit.

Cap. v.

Quis victus ſynochis febribus competat.

Cap. vi.

Inconuenientes eſſe victus ſynochis, quos recentiores medici tradunt.

Cap. vij.

Victus tertianæ continuæ conuenientem inquirit.

Cap. viij.

Cibum ex refrigerantibus herbis ante morbi coctionem in continuis febribus non conuenire.

Cap. ix.

Quis victus continuæ à flegmate conueniat.

Cap. x.

Latica febris quem expoſcat victum.

Cap. xi.

Exquiſitæ tertianæ conuenientem victum inueſtigat.

Cap. xii.

Diſceptatio an recte conſuluerint arabes medici in tertiana pura à cibis in quibus eſt caro abſtinendũ eſſe.

Cap. xiii.

Febri à pituita dulci & ſalſa quis victus conueniat.

Cap. xiiii.

Craſſiorem victum expoſcere tertianam quàm quotidianam contra recentiores medicos.

Cap. xv.

An in febre phlegmatica procedendum eſt, tenui victu ad ſeptimũ vſq; ut arbitrati ſunt antiquiores arabũ.

Cap. xvi.

Febri quartanæ quis victus competat.

Cap. xvii.

Qua ſpetie quartanæ tenui ſit utendum uictu ad uigeſimum vſque diem.

Cap. xviii.

Rationem inquirit quare diuerſis cibariis prauæ ſubſtantiæ aliquando ſanentur ij qui quartana febre laborant, occaſiones'que ſingulorum remediorum ſignis docet cognoſcere.

Cap. xix.

Peſtilenti febri conuenientem victum inveſtigat.

Cap. xx.

An allia conueniant in peſtilenti conſtitutione gratia præſeruationis & curationis.

Cap. xxi.
Victum inquirit colliquantibus febribus conuenientē.
Cap. xxii.
Victum inueſtigat qui morbillis & uariolis competat.
Cap. xxiii.
An uſus ſalitorum piſcium in uariolis ſit ſecundum rationem.
Cap. xxiiii.
Victum conuenientem hemitriteo docet.
Cap. xxv.
Febri in qua exteriora frigent & interiora calent & econtra quis conueniat uictus.
Cap. xxvi.
Quando a ſymptomatibus ſumenda ſit victus ratio.
Cap. xxvii.
In vigiliis conuenientem victum inueſtigat.
Cap. xxviii.
Victum docet qui ſitienti infirmo conuenit.
Cap. xxix.
Ad inducendam appetentiam que conueniant cibaria.
Cap. xxx.
Qui ad ſedandam tuſſim proſint victus.
Cap. xxxi.
Ad obſtructionem iocineris & lienis quæ competāt cibaria.
Cap. xxxii.
In fluxu ventris quæ victus ratio ſit obſeruanda.

FINIS.

AD LECTOREM.

ERRATA & quæcunque incuria typographi omiſſa ſunt numeraturus candide lector, volui te primum admonere peculiare eſſe autori infinitiuis abſolutis loco indicatiui crebro uti. Quorum ſingula ad indicatiuum reducito aut ſubintelligito conſtat aut manifeſtum eſt. Vt cum in initio ait, varias eſſe apud medicos opiniones, variæ ſunt, aut varias eſſe conſtat, intelligere oportet.

1	fol. 1	pag. 1	lin.	geneneris pro generis
1	fol. 2	pag. 5	lin.	indebita pro in debita
2	fol. 1	pag. 1	lin.	concedendum pro accedendum
2	fol. 1	pag. 26	lin.	quiſque pro quoſque
3	fol. 1	pag. 4	lin.	inuictus pro in victus
5	fol. 2	pag. 3	lin.	inchoantem pro inchoante
7	fol. 1	pag. 25	lin.	in ſignis pro inſignis
10	fol. 2	pag. 13	lin.	cuius ſignũ eſt pro ſcies ſignũ eſſe
11	fol. 2	pag. 26	lin.	ſimilem pro ſimilis
12	fol. 1	pag. 23	lin.	aqua pro à qua
12	fol. 2	pag. 7	lin.	efferas pro afferendum
14	fol. 1	pag. 20	lin.	atqui pro nunquid
14	fol. 2	pag. 23	lin.	cum ægrotans pro ęgrotanti cum
15	fol. 1	pag. 4	lin.	iudicat pro iudico
15	fol. 1	pag. 27	lin.	cibum ut pro cibum off.rre ut
16	fol. 1	pag. 27	lin.	enuem pro tenuem
19	fol. 2	pag. 7	lin.	clariſſimo defecit accepi
21	fol. 1	pag. 3	lin.	victus pro virtus
in eadem		8	lin.	didiſcimus pro didicimus

in eadem	*18 lin.*	*pidaurum pro epidaurum*
35 fol.1 pag.	*10 lin.*	*febri pro in febre*
in eadem	*11 lin.*	*tenui ſorbitione pro tenuem ſorbitionem*
in eadem	*13 lin.*	*illum pro ægrum*
36 fol.1 pag.	*6 lin.*	*virtus pro virtutis*
40 fol.1 pag.	*19 lin.*	*putrefactionem deficit fiunt*
41 fol.1 pag.	*3 lin.*	*coctionem pro coctione*
in eadem	*12 lin.*	*tanſi pro acſi*
43 fol.1 pag.	*5 lin.*	*mediocri ſuperfluit*
46 fol.1 pag.	*14 lin.*	*ſumi pro ſumeretur*
51 fol.2 pag.	*2 lin.*	*dictare pro dietare*
in eadem	*15 lin.*	*morbi deficit initia*
56 fol.1 pag.	*21 lin.*	*auctata pro aucta*
57 fol.1 pag.	*22 lin.*	*ab eodem deficit præceptum ſit*
65 fol.1 pag.	*26 lin.*	*conſuetudinis pro conſuetudini*
in eadem		*ijs pro quis*
65 fol.2 pag.	*25 lin.*	*natura & ætas pro naturam & ætatem*
66 fol.2 pag.	*15 lin.*	*nolumus pro volumus*
67 fol.1 pag.	*28 lin.*	*refrangentem pro refrigentem*
67 fol.2 pag.	*11 lin.*	*receſſum pro receſſus*
67 fol.2.pag.	*14 lin.*	*id pro hæc*
68 fol.1 pag.	*3 lin.*	*hanc pro hæc*
68 fol.1 pag.	*4 lin.*	*neceſſariam pro neceſſaria eſt*
68 fol.1 pag.	*24 lin.*	*videbatur pro ledebatur*
69 fol.1 pag.	*13 lin.*	*refranguntur pro reprimuntur*
70 fol.2 pag.	*14 lin.*	*facile pro facili*
71 fol.1.pag.	*2 lin.*	*facile pro facilius*

ERRATA

81 fol.1 pag. 9 lin. imbecillem pro imbecille
in eadem 16 lin. laborat pro laborantibus
in eadem 26 lin. ſalubrius defecitÿs
in eadē 2. pag. 18 lin. ſalubris pro ſalubre
in eadem 22 lin. medius pro media
82 fol.1 pag. 1 lin. deferunt pro defert
83 fol.1 pag 2 lin. conceſſiſſe pro conceſſit
86 fol.1 pag.13 lin. ſcriptis defecit ſuis
88 fol.1 pag.27 lin. eſt pro eſſe
89 fol.1 pag. 6.lin. poſt vocant defecit obſeruent
89 fol.2 pag.19 lin. die pro dies
98 fol.2 pag. 8 lin. ſubſtites pro ſuperſtites
102 fol.1.pag.26.lin. ē pro et exhibito pro exhibeto
105 fol.2 pag.21 lin. rhus pro rhoëm
106 fol.1 pag. 5 lin. hæc dico pro hæc ſunt
108 fol.1 pag.23 lin. ſemiſſem pro ſemis
110 fol.1 pag.6 lin. ſemiſſem pro ſemis
110 fol.2 pag.15 lin. refrangendo pro refrigendo
112 fol.1 pag.19 lin. præcipimus pro percipimus
119 fol.2.pag. 6 lin. conuerſio prō conuerſo
133 fol.2.pag. 7 lin. limonum pro limonÿ
in eadem 11 lin. limonum pro limonÿ
136 fol.2 pag.29 lin. alia pro aliam
144 fol.2.pag. 2 lin. ſit pro fit
157 fol.1 pag.14 lin. ſuccus pro ſuctus
161 fol.2 pag. 2 lin. altera pro alteram
in eadem 6 lin. altera pro alteram
162 fol.1.pag. 7 lin. nulla pro vlla

CLARISSIMO VIRO D. BRVDO LVSITANO MEDICO EXCELLENTISSIMO VENETIIS S.

SI LIBRVM *tuum de ratione uictus iam abſoluiſti, & apud nos eum imprimi placet, dabis huic tabellioni, curabimus ſumma fide, ac diligentia, vt egregijs charateribus, elegante charta, ſine vllis mẽdis in publicum exeat, ita vt te nunquam pœniteat librum noſtro prælo cõmiſiſſe.* Exemplaria quot quot voles tibi dono mittemus, *& ſine mora æditionem maturabimus.* Et ſi *quid aliud petieris tuo nomine libẽter præſtabimus.* Sin *hoc tempore abſolutus non eſt, fac vt ſaltem intra tres menſes ad vmbilicum perducatur.* Tunc *ad nos commode mitti poterit per mercatores, qui* Franc Fordiam *petunt, qua de re ex domino* Vincẽtio *bibliopola ad ſignum* Eraſmi Reterodami *certior fieri poteſt, vel ex domino* Arlenio *noſtro.* Hęc *ad te cum meo tum typographi noſtri* Chriſtophori Froſcoueri *nomine ſcribere volui.* Meo *quidem, quoniam librum adeò doctum & vtilem cito ac be-*

nē publicari cupio, quod commodius atque in vrbe noſtra fieri vix poteſt. Typographi autem, quoniam ille meis conſilijs uti ſolet, in excudendis libris quos vendibiles fore exiſtimem. Vale mi Brude colendiſſime atque per grammataphorum iſtum, ſi librum non mittes in præſentia, ſaltem an, & quando ſit nobis expectandus reſcribito. Tiguri, quæ vrbs heluetiorū eſt primaria.

Tibi deditiſſimus conradus heſnerus medicus.

BRVDI LVSITANI DIONYSI MEDICI FILII DE VICTV FEBRICITANTIVM. SECVNDVM MENTEM HYP. AD ANGLOS.

CVM OMNIS GENEneris *affectus qui homini accidere poſſunt, via triplici ſoluantur, pharmaco, manuali operatione, & debita victus adminiſtratione.* Partem eam *quę de pharmacis agit quando & qualia exhiberi debeant plurimi græcorum loculenter tractarunt, diſertiſſime quidem* Galenus *multis in locis vtranque diſſeruit.* Eam vero *quæ rectam victus adminiſtrationem docet, calamo ideo dignam noſtro iudicauimus, quia qui ſpeculationem generatim tractarunt rationali methodo, cum ad particularia peruentum eſt hoc eſt ad ſingulas morborum ſpeties, deficere videntur ab eo quod res exigit.* Nam *& illa animaduerſione digna ſunt an ab ijs quæ in vniuerſum dicta ſunt amplectantur, aut extra ſint.* Et *horum ſin*

ſ

gula diuiſione non carent. Qui autem eam in particularibus tractarunt, vt medici recentiores in artificioſe quidem & ſub inde à vera deuiantes methodo, multa tradiderunt, quæ ægrotantibus minus ſalubria ſunt. Rei præterea difficultas medicorum noſtri temporis opinionum varietas, indebita victus adminiſtratione, dictorum Hyp. obſcuritas, effecere, vt id quod à perſpicua & completa doctrina deeſt, apponam. Atque eo maxime quod medicæ artis pars quæ victus rationem docet reliquis duabus potior ſit & magis neceſſaria. Illę enim morbum & eius cauſas, hæc corporis facultates præcipue reſpicit. Reliquæ duæ niſi hæc adſit conſiſtere non valent. At ſola victus ratione ſcimus multos à morbis liberatos quottidie, & plures eſſent profectò, ſi medici quà uis occaſione pharmacorum auxilium non imploraſſent. Quot enim ſunt qui ſolo competenti victu citra vllum diſcrimen ab affectibus liberari poſſent, qui præter rem pharmacis contunduntur. Iis adde ſi in quà uis illarum error contingat quantum ſit exitialis, in acutis præſertim morbis, in quibus noxę grauiores eſſe ſolent. Vt ſcite à Galeno in ſecundo de ratione victus ſcriptum eſt in hæc verba. Si enim hominis naturam nõ noueris, metus eſt ne plus iuſto vacues, vel nullo pacto vacuationem moueas, aut ſi moueris non tamen ſufficienter euacues. Quæ omnia magnas in morbis acutis pariunt offenſas. Quapropter cum in artemedica vltra arteficialem coniecturam quam græci τέκμαρον dicunt, certitudo alia non ſit, caute agendum ſemper que ad id vbi errores minus di

ſcriminis afferunt magis concedendum. Nec in acutis duntaxat morbis maximam vim habet victus ratio ſed in diuturnis. Quod enim medicaminibus obtinere medicus non potuit id conueniens victus, temporis longitudine efficit. Cuius argumentum eſt medicos eos quos incuratos demittunt, conuenientis victus obſeruare rationem tanquam vltimum auxilium a quo ſuperſit ſpes tandem conſulere. Quod autem in acutis admodum ſit neceſſaria hæc ſpeculatio ratio indicat. Nam ſi minus nutrias naturæ vires adimis, ſin magis, morbo fomenta miniſtras, vtrunque autem medicus prudens dabit operam vt vitet. Nam vt a Gal. ſcriptum eſt in ſecundo de ratione victus in morbis acutis verum inquit ſi in ventrem abſorptus fuerit cibus quod redundat ſuperfluit que ſi alias multo magis in acutis tolere eſt difficile. Præterea in eodem quod plus eſt, inquit exuperat que noxas interdum inemendabiles facit. Eodē Præterea libro ipſe Hyp. neque ſanè calumniam effugere poteſt inquit, qui ægre valentem exuaſorum inanitione non cognoſcit torquet que diæta, periculum ſiquidem aliquod affert erratum hoc ſed longe minus quàm alterum & riſu dignum magis. Cum hæc igitur ſpeculatio admodum ſit febricitantibus neceſſaria, magnique ſit momenti in morbis acutis, cernens noſtra ætate hāc partem artis a medicis velut incultam & neglectam & quiſque citra rationalem methodum ſuum inſequi modum Hyp. dogmata poſt tergua mittentes tanquam inutilia & quæ ad artis opera adduci non poſſint. Viſum eſt mihi de ratione victus librum hunc compone=

re, vt in eo mentem Hyp. & *Gal. aperte oſtendamus.* Et *quantum facile ſit ſecundum eorum doctrinam febricitantibus victus adminiſtrationem debitam ratiocinare. Singulis poſtea febrium ſpetiebus conuenientem victum perſcribemus.* Poſtremo *ſecundū naturam ſymptomatum victus formam immutabimus.* V*num ergo prius admonentes ad rem feſtinabimus,* Hyp. & Gal. *dictis fidem dari poſtulamus reliquorum vero græcorum tum arabum quantam ratio & veterum autoritas cōceſſerit. illud quoq; admonere oportet modum quem obſeruabo in adducendis aliorum medicorum opinionibus citabo propijs nominibus eos qui recte ſenſerint qui opinione mea à vero deuiauerint innominatos demittam.* Neminem *volo ſua defraudare gloria præcipue eo quod & ego ipſe facile in ijs labi poſſum, vnde iure mihi quemadmodum & ego feci.* Nam *in hoc* Hyp. *in libro de arte inſequor qui ita ſcribit malis autem verbis aliorum inuenta vituperare ars non eſt.*

Dionyſius *medicus* & Brudo *eius filius interlocutores.*

B. A*bunde à medicis hodie diſceptatum eſt de epythematum impoſitione.* In *re alia non video inter medicos citius conuenire ac in debita victus adminiſtratione.* Q*uod argumētum eſt rectam exhibendi victus rationē aut adeo manifeſtā eſſe, vt nullus ſuperſit dubitationi locus, aut adeo difficilem vt ſupra omnem ſit diſputationem.* Aut *ideo quod ab ijs quos in victus exhibitione committunt erroribus parum poſſe ægrotantes lædi iu-*

dicant. Dio. *In vtraque artis medicæ parte tũ quæ de pharmacis tum ea quæ manuali agit operatione ſecundum antiquorum dogmata medici agere conantur. Sola inuictus ratione non aliter quàm ſi intra portum nauigarent nauticum directorium demittunt.* Cum *tamen res aliter habeat:* Nam *ſi antiquis aliqua ſit adhibenda fides, vni præcipue* Hyp. *Scripta quæ poſteris reliquit haud qualeſcunque ſed inſignes maxime noxas incurrere acute ægrotantes ab incompetenti victu, & intempeſtiue exhibito aperte oſtendunt. Quantæ autem huic vires ſint ſi recte adminiſtretur in roboranda natura declarat ieiunantium ad quaſcunque leuiuſculas obeundas actiones formidoloſa imbecillitas.* B. *Pater optime da quæſo vt tecum de hac re ſermonem habeam.* Nam *ocium huic ſpeculationi opportunum rigida præbet hiems.* Ardet *animus ab ijs quibus non paucis implicitus eſt nodis explicari.* Scio *te annos quadraginta peruigili lectione græcorum & arabum volumina euoluiſſe, ita vt recentiorum nullum præter miſeris quorum calamus dignus ſit nomine.* Hoc *temporis interuallo inceſſanter ægrotantium gemitibus aſſidens inuſitata diligentia præſtantiſſimi apud occidentaliſſimos hoĩum medici nomen, conſecutus fueris.* Nec *me fugit te dicere ſolitum ingenuum artificem eſſe qui ſciat quæ cæteri, & cæteros lateant.* Hic *vnus inſtar multorum eſt.* D. *Gaudeo quod in hanc ſpeculationem procliuem ſtudio ardenti te ſentiã.* Ego *vero quod mea dedit ſcire ætas libenter tibi aperiam.* Id *enim iam diu decreueram vt id quod in arte*

medica longo vſu, aut humano generi commodum, aut noxium inueneram, in te ipſo ad obliuionem ſenij vt Pla*to ait, velut commentarios mihi reponerem. Simul vt mihi ad manus cum morte iam decertanti tertius à patre meo ſuccedas medico apud principes hiſpanorum viros præclaro. Ita vt per te artis medicæ peritia noſtrę domui iam familiaris inhabitet.*

Nam nodus triplex non facile ſoluitur vt hæbreorum ſapienti placuit.

DISCEPTATIO AN CRASSVS *victus acute febricitantibus conueniat.*

CAP. I.

CIRCA *Victus adminiſtrationem varias eſſe apud medicos opiniones. Fuerunt qui craſſo ſemper victu quibuſcunque in morbis alendos ægrotantes opinati fuerint vt olim rome petrona cuius meminit Gal. in proœmio libri de ratione victus in acutis. Sunt qui ſemper tenui. Sunt qui in primis ægritudinis diebus magis craſſo deinde magis tenui. Sunt & qui contra cenſeant. Cum ijs qui primum obſeruant modum, vt pote qui rem attigiſſe rationibus propijs magis videntur ſermonem habebimus.* Et *vt diſceptatio recte procedat, præmittere oportet craſſi, tenuis, & ſymetri victus, notiones, vt conſtent id de quo diſputatio eſt. Eſt quidem vires augere potens alimentum quod plenum aut craſſum vocatur, à græcis* ἁδρα *dicitur. Conſeruans vero quod ſymetrum exiſtit. Quod vero comminuit tenue,* λεπτὴν δίαιταν *græci nuncupant. Has amethodico confeſſas habere volumus. Inſuper & illud raro accidere, vt robur corporis ægrotātiū maius reddere quàm acceperimus ſtudeamus. Magna ex parte properandum eſſe in longis morbis vires ſeruare, in acutis parum debilitatas conſeruare. Conceſſa hæc omnia ſunt à Gal. in eo tenues &* Aphoř pri.

exquiſiti victus. Ex quibus aperte oſtenditur, ægrotā-tibus ſymetrum, tenuem, aut tenuiſſimum, conuenire vi-ctum, eum vero qui craſſus dicitur, ſolum ſanis conce-dendum corporibus, ſecundum rationalium medico-rum dogmata. Eorum vero qui cōtra ſentiūt nempe qui buſcūque in morbis craſſo victu, qui vires augeat vten dum eſſe, rationes audire oportet. In omni morbo ob naturæ robur ſequi euaſionem ſæpius, ob imbecillita-tem vero, in mortis diſcrimen laborantes deuenire. Ci-bo & potu cum natura vires aſſumat talem iccirco ac tantum indulgendum, vt laborantis naturam roborare valeat. Id cum craſſus ſolum victus præſtet, quibuſ-cunque in morbis miniſtrandum fore. Præterea aut vi-ctus corpis morbo ſupior eſt, aut æqualis, aut inferior. Quæ nam ſpes ſupereſt tenui aut ſymetro vtenti vi-ctu, dum natura ab initio morbo eſt imbecillior, cū ho-rum neuter vires naturæ augeat. At poſſe ex ijs ali-quot craſſo liberari victu, experientia eorum qui peſti-lenti febre detinentur, qua nulla alia exitioſior eſt, cō-ſtat. Cum qua duellum ſi cōmittat natura, vt plurimū ſuccūbit. Vt aſſeruit Gal. in expoſitione illius quibuſ-
Aphō. 2. cunque criſis fit, ab ea tamen multos à medicis deſtitu tos ſanatos eſſe, quos vulgus ipſa natura edoctū, craſ-ſo victu nutriuerit. Ita vt nonnulli rationalium medico rum id aduertentes, craſſo victu eos reficere qui pe-ſtilentia detinentur iubeant. Vt celſus qui vinum cali dum ac meratius dare iubet, & omnia glutinoſa inter quæ carnem generis eiuſdem. Auicena etiam ſummus inter arabes medicus confeſſus fuerit, qui ex ijs viriliter

agunt & violenter comedunt euadunt. Neque id *præter rationem eſt, nam quæ antea inualidæ vires erant, craſſi victus ope, firmiores euadunt.* Nullos *autem tenui aut ſymetro poſſe liberari docet rationalium medicorum ſollicitudo, in cognoſcendis ijs morbis qui corporis vires ſuperant, vt ab eis medici illæſo honore cõ feſtin diſcedant.* Ob *quam cauſam* Hyp. *rationalium medicorum princeps ſcripſit, cognoſcere inquit oportet, horum affectuum naturas, quantum ſupra vires ſunt corporum.* Tenues *ergo victus, & qui tenuiſſimi dicuntur, ſolum ijs miniſtrandos morbis fore methodice fateberis, in quibus natura ab initio morbo ſuperior eſt.* Q*uod* Gal. *confeſſus eſt, cum de victus forma ſecundum* Hyppocrat. *mentem ageret, nempe vbi tenui, aut tenuiſſimo vtendum eſſet, admonet eum victum in ijs duntaxat morbis miniſtrandum, qui ad ſalutem terminantur, minime in ijs qui ad mortem.* In primo prædictionum.

C*uius verba ita habent ſecundum veram verſionem, non enim diſtrahere naturam oportet ad aliam nouam coctionem, cum eo tempore humorum morbum efficientium coctioni fortiter vaccet, & ſit paulo poſt ipſos euictura.* S*ic à nobis oſtenſum eſt in tractatione de criſibus, ſecundum illos ſcilicet morbos ſermone omni procedente, in quibus omnino diçta & curatione vtimur.* S*unt autem in quibus vigorem excipit declinatio, nam in quibus mors poſt vigorem ſequitur, ea ſolum artis parte quæ prædicit vtemur, prænuntiantes quod futurum eſt, vt abſque culpa ſimus futuri euentus.* In *ſolis ergo morbis qui ad ſalutem ſunt terminandi tenui, aut* Aphõr 1.

tenuiſſimo vtendum eſſe victu, aperte ſupra dicta Gal. verba declarant. Sed dicat methodicus oportet, vnde medicus acuto morbo inchoãtem euaſurum ægrum cer to ſciet, vt illi tenuem, inſtituat victum, aut tenuiſſimũ, aut horum neutrũ ſi moriturum. Cum in arte medica futuri euentus nulla certa habeatur ſcientia, neceſſe eſt vt aliquando eos qui liberandi ſunt prçter medicorum opinionem, craſſo alamus victu, & non raro eos qui extremum inſperato clauſuri ſunt diem tenui. Craſſo ergo victu medicorum iuditio morituri, ſanabuntur, te nui eorundem opinione conualituri, interibunt. Quod fateri cogeris ſi optimorum medicorum iuditio, quibus non raro præter opinionem tales euentus accidunt, quic quam certitudinis tribuas. Si neceſſitatem ſalutis aut mortis ſupra dicta Gal. verba ſupponere dicas, nihili eſt profecto Hyp. apud eos qui conualeſcent neceſſario aut morientur, nihil intereſt ſi craſſo aut tenui hos alas victu comparandæ ſalutis gratia. At ſi forte metho dicus cedat certa ſcientia nihil haberi, eſſe tamen in ar te medica arteficialem coniecturam quam græci τόκμαρσιν dicunt, qua eorum quæ ſunt aut erunt cognitio habetur. Hac inſtructus medicus conijciens ab initio ægritudinis corporis laborantis virtutem morbo ſupe riorem, ægrum conualiturum ſperabit tenuem que vi ctum prout morbo acumen contigerit inſtituet. Quod ſi inferiorem moriturum. Quare nec tenuem nec tenuiſ ſimum huic miniſtrabit, ſola prædictione contentus di ſcedet. Attamen cum coniecturale ſignum non neceſſa riorum ſit, neque impoſſibilium aliter habere, non to-

let quod ſupra obiectum eſt. Præcipue cum Hyp. *ipſe acutorum morborum pronunciationes non omnino certas eſſe nec ſalutis nec mortis ſcripſerit.* Præterea *eſto ab initio acuti morbi virtutem ſuperiorem certo conijcias, tenuem adhibebis victum methodice, ſed cum talis ob tenuitatem vires minuat, vt ſupra oſtenſum eſt de mente Gal. fieri poſſe, vt tenui illo victu moriatur ille, craſſo vero ſeruetur.* Nam *ſi ponas virtutis ſupra morbum exceſſum tantillum, vt ſoli vincendo morbo & eius obſiſtere incurſibus virtus ſufficiat. Apud' q; vigorem ſola habita morbi ratione minori exceſſu ſuper ſit morbo ſuperior quàm ſit id quod tenuis victus virium exoluit.* Hunc *ſi tenui victu qui quantum ex ſe eſt vires exoluat, ab initio alas, putas'ne apud ſtatum ſuperiorem futurum, an potius inferiorem.* E*go quidem non peruenturum ad ſtatum ſi vltra dies ſeptem prorogetur opinor.* At *ſi ſymetro victu qui quantum ex ſe eſt vires ſeruat, quo ſolum in chronicis morbis vtendum fore rationalium medicorum ſecta imperat, hunc nutrias, non'ne euadet.* Nam *ratione ſymetri victus nullum patiuntur vires detrimentum. Quod ſi cibum qui vires naturæ addat miniſtres multo fortiorem hunc quo vis morbi tempore quàm ſymetro victu effities. Sed forſan ad hæc methodicus victum tenuem virtutem et ſi imbecilliorem quantumcunque reddat, morbum breuiorem efficere.* Nam *natura cibi tenuis coctioni parum incumbens diutius materiæ morbi vacabit, vnde citius fieri coctiones minus'que morbi ſymptomata & labores naturæ robur exoluentes durare.* Vn

de et ſi magis tenui victu exoluatur quàm ſymetro aut craſſo, quia tamen minori, exoluitur tempore, minus damni natura feret acuto morbo laborantis, ex tenui victu quàm ſymetro aut craſſo, ſi virtutis tenorem in ſtatu cum tenui victu conferas, ad eandem cum ſymetro aut craſſo apud vigorem. H*æc methodicus reſpondens arbitratur iuſta tenuitatem aut craſſitiem victus citius aut tardius futuras coctiones, quare & diſtantiam ſtatus longiorem & breuiorem iuſta cibi craſſioris aut magis tenuis exhibitionem fieri poſſe putabit.* C*um Gal. libro de criſibus primo, et in lib. de quattuor morbi tẽporibus, & in ſecundo de rõne victus, in expoſitione illius conycere autem oportet & robur &c. ſtatum eſſe cum maxime conficiuntur coctiones oſtendat.* Q*uod ſi ita vt opinatur res haberet, grauiter peccaſſet Gal. rationalis methodi autor ab* H*yp. ſecundus, cum victus formam pœnes diſtantiam. ſtatus ſummendam nobis præcipiat, ſi pro victus ratione longior & breuior fieri poſſet.* N*am eo modo rectius eſſet ſtatus diſtantiam ex forma victus conycere quàm contrarium.* S*ed pone rurſus acute febricitantis vires morbo ſuperiores morbum' què ad ſeptimum terminandum, tenui hunc nutries victu qui vires minuit, nempe hydromelite aut ptiſane cremore aut huiuſmodi tenui ſorbitiuncula, ſeptima die vt pote qua morbi vigor futurus ſit ægrotantem omnimoda ſeruabis innedia.* A*ge nunc ſanum hominem æque robuſtum ac ægrotans erat, ſimili victu ad ſeptimum ſeruato, totáque ea die incibatum hominem conuenias veſperaſcente die ſeptima qualem il-*

lum fore putas. An ſi prima die miliaria ſex pedeſtri itinere peragebat, citra manifeſtum incommodum quot die ſeptima putas poſſe agere. Quilibet ſanè mentis an tria poſſit dubitabit. Idem de ſaltu, curſu, ponderis eleuatione in ſumma in omni cona tu multum ab ea deficiet meta, quam prima die attingebat. Sed in naturalibus actionibus idem iuditium. Nam ſi die ſeptima dimidium cibi quem ante diem primam facile digerebat offeras, grauato ventriculo lædetur. Quanto vitalis facultas fiet imbecillior declarant languidi pulſus integra die ieiunantium. Cum ergo ſano homini ſola illius victus ratione omnium trium virtutum tam ſenſibilis accidat imbecillitas, quanto plus læſionis & detrimenti virium ex tali victu ęgrotantes ferent arbitraris. Quod ſi hæſitas, roga huius ſectæ principes Hyp. & Gal. cum ſcribunt detrimenta minus ſanos quàm ægros afficere. Præterea languentes à repentina victus mutatione lædi magis quàm ſanos, ſed adhuc eos magis qui acutis infeſtantur morbis. Item in eodem permutatio victus ſi ſanis moleſta eſt languentibus moleſtior erit. Cum ergo hominem ſanum ſi tenui illo victu ad ſeptimum nutrias, manifeſte eius vires minui videmus, multo magis id ægrotanti accidet, ita vt manifeſto exceſſu imbecilliores fiant ex illo victu. Oſtenſa eſt cauſa vna in ſignis diminutionis virium. Sed age morbum & eius ſymptomata earum quantum abſumant ſeptem dierum interuallo conſideremus. Profecto ſi mens humana ab experientia edocta vt trutina horum admittitur, iudicabit labores acuti morbi vires poſſe diebus ſe

Secundo de rõne victus.

ptem inſigniter imbecilliores reddere. Vna enim die patiente homine ephimeram febrem, die ſequenti ſenſibiliter imbecillior eſt quàm ante febris inuaſionem. A virtutis igitur robore duo ſunt quæ inſigniter detrahunt & præter modum abſumunt, nempe tenuis victus & morbus. Quod ſi morbo vires accreſcere ad ſtatum vſq; iuſta Hyp. *ſententiam intelligas circa principia & fines &c. colliges, non quencunq; exceſſum naturæ ſupra morbum, ſatis eſſe ad euaſionem.* Pone *exempli cauſa morbum & eius ſymptomata quartã virium partem abſumpſiſſe.* Tenuem *victũ ſextam, morbi vires tertiam ſuperaddant, ſi prima die virtus duplo erat ad morbum exceſſu ſuperior, die ſeptima eodem erit imbecillior vna octaua. Quare illa victus ratione morietur ille cuius virtus prima die erat morbo bis fortior. Quòd ſi hos reſpectus nempe quartam, ſextam, & tertiam, vt incertos nihil certi oſtendere dicas, vere, nam exempli cauſa adducta ſunt, vt manifeſtum fiat, plures eorum qui ab initio morbo erant viribus ſuperiores, poſſe ex ea victus ratione interire.* Multóque *exceſſu opus eſſe vt illo victu quis euadat. quod ſi ijs quæ à fide dignis medicis & philoſophis ſcripta ſunt in reductione effectuum agẽtium naturalium ad numeros, aliqua fides ſit adhibenda, quibus oſtendere nituntur ab effectu inſenſili ad eundem cum manifeſte ſentitur duplam eſſe geometricam rationem, minori quàm par erat ratione ſupra dictos reſpectus me diffiniſſe ſcies.* Maximũ *ergo malum eſt eo vti victu quo plures qui alioquin ſeruari poterant intereant. quod ſi ſermonem ad eos qui à*

morbi initio pari certant robore conuertamus. Horum *nullum intelliges tenui victu poſſe euadere ratione mon ſtrante cum morbi vires ad ſtatum vſque validiores fiant vt ab* Hyp. *ſcriptum eſt, corporis autem virtus imbecillior.* Q*ui ergo ab initio pari cum morbo robo re certabant paulopoſt eodem futuros imbecilliores.* N*iſi igitur id quod morbus & eius ſymptomata viriũ abſumunt, craſſi victus ope rependas, mors certa ſe= quetur.*Q*uod ſi dicat methodicus præter victũ tenuẽ eſſe medicis remedia quibus morbi cauſam abſcindũt, vt miſſione ſanguinis & purgatione ijs ſiquidem eua= cuationibus humorem morbum efficientem educunt.* V*nde et ſi pari robore ab initio natura cum morbo cer tet ob cauſæ morbi euacuationem bona acuminis morbi pars tolitur, & multo ſuperior natura redditur cu= ius cauſa euadet infirmus.* S*ic in anglia olim luſitano contigiſſe, laborabat pleuritide cunque morbo ingraue ſcente delirare cœpiſſet omniáque indeterius abirent tertio facta fuit ſanguinis miſſio, multúmque eductum eſt, confeſtim omnia mitiora fuere, melior pulſus & vri na, ceſſauit delirium ſcreauit ſanatus eſt.* V*idebatur tamen ante ſanguinis miſſionem virtus morbo inuali= dior.* S*int hæc vtvis methodice, hac tua ratione vt mul toties huiuſmodi poſſes ſalubres euacuationes moliri, citra magnum virium incommodum, melius egiſſes ſi craſſo victu qui vires ægrotantis augeat vſus eſſes, q̃ tenui, à quo vires imbecilliores effectæ, plures euacua tiones citra magnum vitæ diſcrimen non ferunt.* I*nſu= per ſi euacuationes pro votis ſuccedant non oberit an=*

In primo Aphõr.

te euacuationem naturam cibo roboraſſe craſſiuſculo. Neq; quicquam ſi id agas poſt modum die vna interpoſita lædes. A fœlici nanque euacuatione roborare naturam vt potentius quod reliquum eſt coquat & expellat, oportet. Quod ſi econtra accidat vt non raro vſu venire quottidie cernimus intempeſtiuas à medicis euacuationes eaſdemque infelices & cũ magno viriũ ægrotantis incommodo fieri, tenui hos indigere victu iudicas qui vires adhuc imbecilliores reddat, an eo magis qui aliquod imbecillæ naturæ ſolamen afferat, vt eas quas euacuatione deiecit vires medicus cibo roboret. Nec hoc ipſi rationales negabunt, nempe ſi in euacuationẽ erratum ſit, melius eſſe craſſiori quàm tenui magis vſum fuiſſe victu, nam enunciationem à qua illa oſtenditur vt veram admittent, vt pote ab Hyp. *conceſſam &* Galeno*, nempe ægrotantes ab ijs aut quæ ipſi commiſerint, aut ſponte aut modo quocunq; acciderint peccatis, minus lædi, craſſiori victu ſi vſi fuerint, quàm tenui. A ſanorum experientia ad ægrotantes id deducens* Hyp. *Sano enim homini ſi aliquid præter conſuetudinem accidat, vt exempli cauſa longam pedeſtri itinere peragat viam, aut venere nimia vſus ſit præter cõſuetudinem, aut ſolis æſtum diutius paſſus fuerit, aut alius quicunque error accidat, magis lædetur ſi tenui victu ante vſus fuerit quam craſſe.* Et hoc eſt quod Hyp. *dixit propterea ſanis fallaces ſunt valde tenues & exquiſiti victus quoniam peccantia difficilius ferũt. In quo apho. non agit ille de peccato quod in exhibendo victu committitur vtrum maius ſit in tenuis exhibi-*

tione

tione an craſſioris, vt perperam plurimi intelligunt, ſed de quibuſcunque agit peccatis modo quocunque eue=nientibus quæ magis eum lædere ægrotantem ait, qui te nui qu m qui craſſiori vſus fuerit victu. Et vt certo *ſcias hanc fuiſſe* Hypp.*mentem non ab re fuerit græ=cum Gal.contextum adducere qui idem de* Hyp.*ſentit. Cum ita ait* ἀμείνων δὲ ἡ προτέρα γραφὴ ἥδε· λαμβάνει γὰρ καὶ ταύτην καὶ γενικώτερον ποιεῖται τὸν λόγον· ὑπὲρ ἁπάσης ἁμαρτίας ἐκδιδάσκουσα τῆς ἀκουσίως τε καὶ ἑκουσίως συμπιπτούσης, τοῖς νοσοῦσιν, ὡς εἶναι τὸν λόγον τοιοῦτον ὅτι ἂν ἁμάρτημα συμπέσῃ τοῖς λεπτῶς οὕτω διαιτωμένοις σφαλερώτερον τοῦτο καθίσταται παρόσον ἥ τε δύναμις ἀῤῥωστοτέρα ὑπὸ τῆς τοιαύτης διαίτης, γέγονεν ἥ τε ἐπ' αὐτὴν μετάβασις ἀήθης. μαρτυρεῖ δὲ τῇ προειρημένῃ γραφῇ καὶ τὰ ὑπὲρ τῶν ὑγιαινόντων εἰρημένα· σφαλερὰς γὰρ ἐπ' αὐτῶν ἔφη τὰς λεπτὰς διαίτας ὑπάρχειν ὅτι τὰ ἁμαρτανόμενα χαλεπώτερον φέρουσιν οὐχ ὅτι διὰ τὸ λεπτὸν τῆς διαίτης ἁμαρτάνειν ἀναγκάζονται *&c.* Hoc *eſt melior prior ſcriptura complectitur enim & hanc & genera=liorem facit ſermonē, de omni peccato docens volunta=rie aut in voluntarie contingente ægrotantibus, vt talis ſit ſermo. Quod ſi peccatum accidat ſic tenuiter diæta tis periculoſius illud eſt, quantum virtus imbecillis à tali diæta fuerit, & quantum tranſitus ad ipſam inſue=tus fuerit.* Confirmant *dictam ſcripturam quæ de ſa nis dicta ſunt quibus periculoſas tenues diætas exiſte=re dicit, quoniam peccata difficillius ferunt.* Non *quod*

propter tenuitatem diætæ peccare cogantur. Sentis ne ex vltimis Gal. verbis non agere Hyp. de ijs quę à tenui victu accidunt peccatis, ſed de quibuſcunque voluntariè aut in voluntariè contigentibus, quæ magis lædere aſſerit eos qui tenui victu vſi fuerint, quàm qui craſſiori. Cunque non raro accidat ægrotantes ex intempeſtiuis lædi euacuationibus; id eſſe agendum & ad id accedendum, vnde damna & errores minus diſcriminis afferant. Id fiet ſi craſſiori vtemur victu. Cum autem non ſolum in euacuationibus ſed in alijs non paucis quottidie ægrotantes delinquant, aut ſua ſponte, aut aſſiſtentium cauſa, & non raro ab ipſis medicis, accedet iam dictis non parui momenti ratio oſtendens craſſi victus non ſpernendam ægrotantibus commoditatem, nempe minus lædi ab erroribus. Quandoquidem peccata euacuationis ſi cum tenui victu coniungantur, methodo quidem ſed irrationali ęgrotantem in mortem deferunt. Nam vt in prouerbio apud hyſpanos eſt, caput cito tondent plures manus. Fateri igitur cogeris methodice cum in euacuatione erratum ſit, minus mali ægrotantes pati ſi craſſiori, quàm ſi tenui magis victu vſi fuerint. Quod ſi pro votis euacuatio ſuccedat non eſt quod tenui vtaris. Nam ſi à naturalibus ad eas quæ ab arte fiunt euacuationibus validũ eſt ar-
1. Aphõ. *gumentum vt tradidit Hyp. manifeſtum erit ſi quanto maior fuerit expurgatio, tanto magis ad iudicationem*
Primo de *vſque dare oportet vt ille ſcripſit, idem obſeruandum*
rõne victus. *fore in ea quam medicus feliciter molitur euacuatione. Quare committendum non eſt vt ea fiducia tenui vta-*

ris victu, vt id imbecillitatis quod ex eius vſu natura incurrit noxij humoris euacuatione rependas. Sed his omiſſis mentem ad eos qui inſuetum nauigant æquor conuerte cum eorum turbantur corpora, quorum qui cibo et potui non parcunt minus conturbari certum eſt, nam facilius & minori cum moleſtia euomunt, vnde citius ab affectu liberantur. Qui vero magis abſtinent. contrarium eis euenire diligentiores nautæ affirmant, Age experiamur alias cauſas; pone duos omnia quibus ſint paria ad ſolis æſtum nimis incaleſcentem, alter tenui victu, alter craſſiori vſus ſit ab ante heſterna die, vter eorum magis afficietur putas, ego quidem periculũ huius rei iam in me ipſo faciens ſenſi minus me ſolis calore cum craſſiori vſus fueram cibo, quàm tenuì affectum fuiſſe. Idem ijs accidit qui alta niue iter peragunt. Quare ſi quis hęc alta mente reuoluat, aperte colliget, verum id eſſe in cuiuſcunque cauſæ impreſſione minus fore ob noxium qui craſſiori victu vſus fuerit, multo autem magis qui tenui. Quare cum ita res habeat magnum afferet ægrotantibus craſſus victus commodum. Nam cum in morborum conſideratione duplex ſit medico ſcopus, alter ad id quod factum eſt, alter vero ad id quod futurum, id curat medicus qđ iam eſt, id præcauet quod nondum eſt, hoc que eſt, quod alijs verbis medici dicunt, cum morbus & cauſa ſimul coincidunt, curationem mixtam eſſe, ex ea artis parte quę curat, & ex ea quæ præcauet, pro philaticæ græce dicitur. Cum ergo præcipua intentio medici deficiente eo quod vrget, ad id ſit quod futurum eſt, danda eſt opera vt eo

diſponamus modo ægrotantem vt minus eius quod futurum eſt recipiat. Oſtendi autem ſupra craſſum victum corpus ſic diſponere vt minus quarum vis cauſarum impreſſionem percipiat. Quare ægrotãtibus omnibus miniſtrandum eſſe, vt ab eo quod futurum eſt minus afficiantur. quod ſi febricitantem conſideres qui tenui victu vſus fuerit, calorem acriorem ad intima corporis penetrantem morbíque labores moleſtius ferentem, contra qui craſſiori, minus à febrili calore moleſtari, facilius autem ſymptomata & labores ferre, magis vero morbi & eius cauſæ impreſſioni obſiſtere, validius bonos chimos ne putredinem concipiant manu tenere. Cuius ſignum eſt cauſarum nõ naturalium actiones minus eos qui craſſo vſi fuerint victu præmere. Quod ſi ruſticos operarios nautas & id hominum genus in mentem reuoces, cum ab acutis corripiuntur morbis, non ptiſana, non aqua mulſa, non oximelite euadere, ſed valenti cibo & potu, ſola ea differentia quod ſubtiliori modo parant, ob coctionis facilitatẽ, id ita eẽ ſcies, cũ ob id periclitari magis ruſticos q̃ ciues non videamus, qui tenui victu vtuntur, quin imo ruſticos facilius & citius à morbis liberari. Vt Venetijs ruſticæ duplici laboranti tertiana contigit. Cunque accedens medicus aquam hordei & inſculum pulli frigidis herbis temperatum conſuleret, illa annuente abijt. Sequenti die accedens & nihil eorum quæ iuſſerat factum accepiſſet, ægre ferens diſceſſit, nihil boni ruſticæ futurũ ſperans, quam duobus poſt diebus in domo amici offendit glorianten ſe ſuo conſilio & non medici ſerua-

tam. Sed heus tu methodice cum virtus ægrotantis nimis imbecillis eſt,non ne eam cibo & potu roborare conaris vel ipſo morbi vigore vt Gal.tradit. An non putas melius craſſiori victu corpus antea nutriſſe,vt hora maxime commotionis abſque cibo permanere potuiſſet, ob id quia natura ad inſignem deueniente imbecillitatē non facile cibo noxa corrigitur. Niſi enim ipſa natura circa cibum elaborauerit cibus per ſe non digeretur, nec vires naturæ miniſtrabit, nam oportet vt ab ipſa natura principium ſui adiumenti habeatur, quæ cum valde imbecillis eſt tantillum non valet cibum coquere nec digerere. Quare conſultius ageretur craſſiori ante corpus victu nutrire vt minus in huiuſmodi imbecillitates incidat natura. Dictæ ſunt nonnullę rationes ob quas in morbis craſſo vti debeamus victu qui vires laborantis augeat,nullamque legitimam methodicus rationem oſtendet quod tenui qui vires ęgrotantis minuat vti oporteat.Methodicus forſan pro ratione Galenum adducit ita dicentem,nam ſi craſſo vteremur cibo,adderemus in morbum,cuius verba ſic habent,nam ſi eas tales quales acceperimus properemus in iſtis ſeruare vel etiam augere, ſemper adderemus in morbum. Vnde aperte oſtendit non ſolum victu craſſo ſed & ſymetro ſi vtamur augere nos ſemper in morbum. Hæc quidē Verba methodicus pro ſe citans putat obtinuiſſe. Et ſi hoc tibi pręſtem, vt in hac re Galenum vt iudicem admittam, poſſem tamen methodice arte tuū in præſenti deuiare tellum. Nam male citaſti Gal. in eo verbo ſemper,illud ad ſequentem dictionem adderemus referens.

Aphō. 1.

Aphō. 1.

Et talem facis ſenſum quod ſi inacutis vires ſeruare properemus, vel etiam augere, ſemper adderemus in morbum. Cum aliter habeant græca exemplaria nempe εἰ γὰρ ἤτοι φυλάττειν αὐτὴν οἵαν παρελάβομεν ἐν τούτοις ἢ προσαύξειν ἀεὶ σπεύδοιμεν αὐξήσομεν τὴν νόσον *hoc eſt ſi enim ſeruare ipſam, ſcilicet virtutem qualem acceperimus in ijs ſcilicet acutis vel augere ſemper properaremus, addemus in morbũ. Vnde non damnat Gal. in acutis ſimpliciter virium additionem, ſed illud maxime ne ſemper properemus addere eas cibo, innuens in ſtatu & apud ipſum ſi cibo vires addere coneris errorem eſſe. Sed age methodice hæc demittens uolo tecum in hoc duello ea vti animi liberalitate qua cum aiace vſum fuiſſe hectora refert* Homerus. *Craſſo victu qui vires augeat ideo vtendum non eſſe ais, ne addamus in morbum, unde quæſo hæc fiet additio, aut quia cibus in morbi materiam conuertitur, aut quia eo temporis interuallo quo natura cibo præparando vaccat a morbi coctione ceſſans cã eſt vt diutius duret affectus, aut qa affectũ maiorẽ reddimus, aut quia in priorẽ cauſam addimus, ab oĩbus hiſce modis morbum ſumere poſſe incrementum certum eſt. Age nunc an in ratione cibi craſſi qui vires augeat aliqua dictarum inſit occaſionum cõſideremus. Cibum porrò in morbi materiam conuerti duplici de cauſa contingere aut quia ſimilem in qualitate aut ſubſtantia aut quia a natura non commode apparatur, vnde corruptioni diſponitur, non apparatur aut ob multitudinem immodicam aut craſſitiem. Proinde fieri poteſt*

vt ægrotantibus cibum offeramus qui vires augeat, qui nec qualitate nec ſubſtantia humori peccanti ſimiletur, ſed & eius mediocrem exhibere poſſumus quantitatem qui quàm minime difficilis ſit coctionis ſed admodum leuis. Verum ob dictam cauſam conuincitur petrona carnes aſſas acute ægrotantibus miniſtrans, quæ cum difficilis ſint coctionis & haud commode à natura præparentur cauſa eſt vt diutius immorantes in laborantium ventriculis corrumpantur, vnde in morbi materiam tandem conuertuntur. Quod ad morbi durationem ſpectat, neceſſarium non eſſe vt quicunque cibus vires ægrotãtis augens multũ expoſcat ad eius coctionẽ tempus. Nam alica inter craſſa ab ipſo Gal. connumeratur cibaria, & tamen breui admodum coquitur. Simile habent oua ſorbilia, & vinum quod citiſſime quidem coquitur & multum vires iuuat, præcipuè naturales & vitales. Affectum intenſiorem efficimus vt ſi iocinere aut liene obſtructione laborantibus dulcia cibaria miniſtremus, & quæ facile particulis hæreant. Et ſi liquefacientibus febribus aquam mulſam exhibeamus. Quod nec hoc craſſum cibum qui vires augeat committetur neceſſario, manifeſtum eſt. An poſtrema participat occaſione tentemus. Priorem dico cauſam pororum obſtructionem aqua putredo ortum habet, hanc à multitudine humorum intra venas aut ab eorum craſſitie aut lentore aut à duobus aut ſimul ab omnibus prouenire Gal. autor eſt. Cum autem obſtructiones ſunt aut ſuſpitio eſt ne fiant, cauendum eſſe eum cibum qui plethoriam efficiat exhibere. Victus autem

1. Aphō.

In libris de methudo medendi.

qui vires auget omnino hoc non caret crimine, nam vires augere non poſſet niſi maior eius pars in ſanguinem conuertatur. Ob ſolam igitur pororum obſtructiorem craſſus victus ſuſpectus eſſe videtur. Sed cum in omnibus acutis morbis non adſint obſtructiones nec diſpoſitio à qua iuſta earum detur ſuſpitio. Non eſſe ob id quod ſingulare eſt, vniuerſale efferas perceptum, nempe omnibus in acutis tenui eſſe vtendum victu. Sed age methodice cum febris acuta cum obſtructione adeſt, quo vteris remedio vt hominem in ſanitatem vindices. profectò ſi Gal. in libris de methodo medendi & in libro de plenitudine conſentis, & toti rationalium medicorum ſcholę, ſanguinis miſſione, niſi quę probibeant adſint, dices. Nam febrem tolere non poſſes niſi prius obſtructionibus liberandis intendas, quorum cauſa euacuationem molimur & ſi plectoria non adſit, ſola melioris tranſpirationis gratia, vt ab eodẽ diſcimus. Nam ſtante eadem pororum raritate poſt humorum imminutionem liberiores fieri inſpirationes & expirationes cõtingit. Tu igitur methodice ſanguinem mittis hac ſola de cauſa vt liberiores fiant tranſpirationes, ego hac ipſa quam tu, & vt poſt euacuationem craſſo cibo qui vires augeat vti ſecure & citra læſionem poſſim. Sentis ne pluribus in morbis acutis craſſo victu illico citra aliquam præparationem vtendum eſſe, in ijs vero quibus obſtructiones coniunguntur quæ morbi materiam fouent aut ſuſpitio eſt ne fiant corpus fore præparandum ante craſſi victus exhibitionem. Nec hanc præparationem ſolus huius gratia molior. Nam & tu & ra-

tionales quicunque illam tanquam remedium ad ſanationem nō vulgare ampleɛtimini. Solum vnum eſt quod inter nos ſeparat quod vos id agitis vt morbum oppugnetis ego vero ob id ipſum, & vt laborantem naturam citra læſionem roborare poſſim. An *non tibi methodice ſubijt in mentē ſimile eſſe illud* Hyppocratis *cum de corporibus athletarum ſermonem faceret, quem oribaſius de omni craſſo & obeſo intelligendum monet, horum igitur inquit cauſa bonam habitudinem ſoluere confert, non tarde vt rurſus principium nutritionis accipiat corpus.* Nullam *igitur validam perpetuam aſſignabis rationem quod tenui victu qui ægrotantis vires minuat et imbectlliores reddat in acutis vtidebeas.* Nōne Hyp. *pręceptum eſt cum aliquod ſignum prorritatorium aut euacuatorium affuerit vel in hypocundrio, craſſiori victu vtendum eſſe.* V*bi* Gal.*communi prorritationis nomine comprehendiſſe omnia* Hyp.*quæ quo vis modo virtutem ad imbecillitatem agunt ſcribit, ut morſus quem acris humor in inteſtinis aut ventriculo parit, præterea vigilia, ira, meror, lūbrici, elmynthes, qui ab inteſtinis ad ventrem vſq; aſcēdunt, & pruritus cutis & partis alicuius qui nocte oboriatur, & plurima alia quæ ſub euacuatorio comprehenduntur ſigno, & ſub hypocundrio. Cum ergo omnibus his ob id quod virtutem infirmiorem reddere nacta ſunt, craſſiori victu obſtare præceptum vobis eſt, id diligenter pręcauentibus ne corporis laborantis natura multum imbecillis fiat, conſulto tenui victu vti, quo ægrotantium corpora ad inſignem ducuntur imbecillitatem præter rationem eſſe*

2. de ratiōe victus.

videtur. Quinimmo niſi mihi certo oſtendas cómodum quod à tenui victu acute ægrotantibus euenit, maius eſſe uirium incommodo, inſanam eſſe temeritatem iudico, eo uti cuius damnum manifeſtum eſt, ad iumentum uero rationi haud peruiũ eſt. Quod ſi methodicus ad hæc. Nihil *igitur obſtabit quo minus in acutis uinum concedamus quod uires inſigniter roborat & breui coctionem recipit, nec in morbi materiam aptum eſſe ut conuertatur, nec affectum augebit ſi tenue fuerit & aquoſum, ſed nec hoc obſtructionibus læſioni erit, nam omnes promouere euacuationes aſſerit* Gal. *in libris de methodo medendi.* Vere *quidem ſi ægrotans aſſuetus ſit, non eſſe quod inter dicatur uinum tenue & aquoſum.* Nam *quam æſtimas eſſe diſpoſitionem methodice cui maxime aduerſum ſit uinum, forſan, febri acute, cum ingenti capitis dolore & mentis læſione, hac conſtitutione uinum omnino prohibendum eſſe credideris. In ea ipſa tamen diſpoſitione ante dictum uinum ſi ueſtrum conceſſiſſe* Hyp. *audias, an ne mutabis ſententiam & rectius poſt hac ægrotantibus conſules, & ſaluberrimum eſſe iudicabis, naturæ vires modo quo poſſis augere, præcipue ubi citra effatu dignum incommodum id efficere poſſis.* Hyp. *igitur ita ſcribit cum vero in huiuſmodi morbis fortem capitis grauitatem vel mentis læſionem ſuſpicatus fueris, à vino penitus eſt abſtinendum, aquam que tunc dare oportet vel vinum aquoſum flauum que & prorſus inodorum, atque ab ipſius potione aquæ exiguum ſuper bibendum.* Nam *hoc modo vini potentia caput, mentem que minus tentabit.* Vali=

8. de methodo.

In 3. de ratione victus.

dum ex dictis Hyp. ſummi poteſt argumentum, in omni morbi conſtitutione aſſueto ægrotanti aquoſum vinum à rationali medico concedi poſſe, vt in pleuritide affectu quamuis maxime crudo exiſtente, vt habetur ab eodem vbi ita ſcribit. Et ſi morbus ſiccior, quàm vt quiſpiam exiſtimet fuerit, non multum dare oportet, ſed ante ſorbitionem vel mulſam vel vinum vtrum magis auxiliaturum putaueris propinare cōuenit. An non percipis ante dictæ conſtitutioni vinum & ſi tenue & aquoſum noxa non vacare, cuius cauſa Hyp. exiguum aquæ ſuper bibendum præcipit. Commodum tamen quod ab eo incorroboranda natura ſequitur, maius eſſe ſuſpicandum ideo eſſe, quia alioquin non conceſſiſſet Hyp. ſtantibus forti capitis grauitate & mentis læſione. Hucuſque illius rationes qui craſſo ſemper victu hoc eſt qui vires laborantis augeat in quibuſcunque morbis vtendum eſſe opinatur. Qui vero in acutis, tenuem qui vires minuat miniſtrandum fore contendunt ſic breuiter ratiocinantur. In 1. de ratione victus.

CAP. II.

AT qui paroxiſmo ſæuiente inquieto febricitanti præ igneo calore æſtuanti pedes & brachia huc & illuc iactanti ſitim linguęque ariditatem ægre ferenti, cibum offeremus, an paroxiſmi inclinationē expectabimus. Nullus profectò qui mētis ſit compos ęgrotanti paroxiſmo ita ſæuiente cibum miniſtrabit. Proinde cum plures ſint morbi quos recentiores perperacutos vocant, qui ab initio ad morbi manifeſtam inclinationem ſimiles labores prædictis & plures & vehemen-

tiores afferunt, nec intermiſſionem habent, cibum ne ijs qui vires augere valeat an qui minuat miniſtrabimus. Ego quidem tantum abeſt vt craſſo victu qui vires augeat ſic laborantem nutriam, vt omnimoda inedia hominem ad morbi inclinationem ſeruare opus eſſe crediderim. Qua in ſententia Hyp. *&* Gal. *eſſe certum eſt. Nec præter rationem nam ſi illud verum eſt quantumcunque quis ſæuiente paroxiſmo ediderit nocumento eſſe, vnde monſtrante experientia aſſeruit* Hyp. *apponere læſionem eſſe, quod cum in periodica febre in qua errores minus periculi eff. runt hoc facere ob timorem læſionis veremur, cauſatius profectò in peracutis cibum non eſſe offerendum in quibus certum eſt citra magnam læſionem miniſtrari non poſſe.* Nam *ſi in ventrem abſorptus fuerit cibus quod redũdat ſuperfluit'que ſi alias multo magis in acutis tolere eſt difficile vt ſcripſit* Gal. Præterea *cum inflamatio in aliqua parte excitatur ab humoris effluxu ſiue phlegmone aut eriſipelas ſit, non aduertiſti nullum cibum qnantumcunque leuiſſimum fluxione durante laborantes citra læſionem poſſe ſumere, quando quidem à cibo dolores & fluxus inſigniter creſcunt.* Cũque *hæc ita ſe habeant nunquam inducar vt rationibus mihi perſuadeas cum ęgrotans vel ab ipſa morbi vehementia vel ab aliquo dolore minis moleſtatur craſſum cibum offerre ex vſu eſſe. Quinimmo cum* Hyp *ſentio in primo de victu acutorum vbi ita ſcribit poſtea ſi dolor vel periculum aliquod comparuerit ſorbitionem dare oportet neque multam neque craſſam ſed poſt ſeptimum vel nonum ſi va*

2. lib. de ratione victus in illo cibo*rum* aſit adiectioni.

lidus ſit. Vbi igitur morbus ſtatim ab initio maxima affert ſymptomata omnimoda inedia ægrum ſeruare ad morbi inclinationem ſi virtus ſufficiat, rectius eſſe iudicat, quàm cibum offerre qui citra inſignem læſionem tali morbi conſtitutione exhiberi non poteſt. In qua ſententia Hyp. eſſe cũ ita ſcribit, ciborum autem adiectioni intendendum multo minus ſubtrahere vero ſæpenumero expedit cum æger ſufficere poſſit donec morbus matureſcat. In reliquis ab hac vehementia degenerantibus morbis tenuem aut tenuiſſimum concedendum eſſe victum, tutiuſque eſſe in ijs ad magis tenuem a iuſto ab errando accedere, quam ad craſſiorem. quod valida ratione oſtẽditur. Pone morbo acuto laborare Socratem eſt ne aliquis cibus qui morbo & naturæ Socratis & cæteris exacte conueniat, dicatur ille medius, omnia cibaria quæ illo tenuiora ſunt haudquaquam conuenient propter virium diminutionem quæcunque illo craſſiora incommoda ſunt propter morbi additionem. Sed cum acuti morbi vt plurimum iuuenibus aut conſiſtentibus accidant quorum vires maxime tunc vigent, manifeſtum eſt quod in ijs magis vrgebit morbus quàm virtutis imbecillitas. Addere modo in id quod vrget periculoſius cum ſit quàm in id quod non vrget aut minus vrget, manifeſtum eſt in acutis deterius eſſe & magis periculoſum craſſiorem cibum vt pote qui in morbum vrgentem addit, quàm magis tenuẽ qui virtutem cuius imbecillitas non vrget exoluat.

In 2. de rõne victus

CAP. III.

QVid de ijs ſentiam in præſenti breuiter oſtendam, id quod maxime in artis operibus poſt longam conſiderationem magis probauerim. Eam enim eſſe artis vtilitatem, inuenire ea quæ ægris conducibiliora ſunt. Nunc mihi præbete aures de ratione victus vobis aliqua dicturo, quæ animos veſtros componant. qua quidem in re vnum inſequor Hypp. cuius ſcripta vltra humanam eruditionem quid præſtant, huic acceptum fero quæ de victus ratione vobis dixero. Sed prius dubitationem ſoluere expediet. Craſſum victū, tenuem, tenuiſſimum, primus Hyp. dixit in Apho. Quid tamen per hæc nomina intelligat ex libris de ratione victus ellici poteſt, apertius tamen in libro de Priſca medicina, vbi ita ſcribit: Qui vero medicinam excogitauerunt inuenerunt ve, ſententiam opinionem ve habuerunt quam illi de quibus prius diximus, primum quidem arbitror ex eorundem ciborum copia quid ſub traxerunt & pro multis pauca fecerunt & dederunt. Cunque hoc illis ſatis non videretur non enim languentibus hæc æquo modo proderant; ſed erant nonnulli qui ſic haberent vti ne exiguos quidem cibos ſuperare poſſent, hos itaque putarūt imbecillioris cuiuſdam rei egere. Propterea ſorbitiones inuenerunt paulum quid firmioris & robuſtæ materiæ multa aqua cōmiſcentes, quod inerat validum mixtione & coctura ſub trahebant minuebant'que, quicunque vero nec ſorbitiones poterant ſuperare eos ad pocula deducebant, hæc'que vſu & copia obſeruādo quod mo

dice ac æquo, quodãmodo haberet, nec pluſquam opor teret, nec minus, nec meratius, nec dilutius, nec ſerius, propinabant. Hoc autem probe ſcire oportet, quibus ſorbitiones in morbis non conferunt, & conſiderare nam cum fecerint febres irritantur, & creſcunt dolores, clarumque ſit quod propinatur & infertur, morbo quidem nutrimentum & incrementum eſſe, corpori vero tabem malum & exitium. Quibus autem ſic habentibus ſiccus cibus panis placenta puls mazaue et ſi puſillum datur, decuplo magis malũ creſcit quàm ſi ſorbitio, nullam aliam ob cauſam niſi cibi vehementia quæ ad malum quo quis afficitur non facit. Nam cui ſorbere cõfert comedere vero minime, hic ſi pluſculum aſſumat magis afficitur, cuius lãguoris cauſa huc referatur. Nã quæ validæ materiæ ſunt maxime & aperſiſſime ſanum lædunt, nedum languentem. Hucuſque Hyp. aut theſalus eius filius. In quibus verbis triplicem deſignauit victum, nempe quæ comeduntur, ſorbentur, & bibuntur, nempe craſſum tenuem & tenuiſſimum. In apho. quartum addidit nempe vltimo tenuiſſimum quem recte Gal. omnimodam cibi & potus abſtinentiam interpretatus eſt. Vt ipſe aperte ſecundo de victu acutorum oſtendit. Ita vt totus victus quadrifariam diuidatur nempe in ea quæ comeduntur, ſorbentur, & bibuntur, & in omnimodam cibi et potus abſtinentiam. Verum ſi ea quæ ſorbentur bifariam partiaris nempe in craſſam & tenuem ſorbitionem, habebis differentias in quas omnes. Hyp. victũ partitus eſt. Verum quattuor ex ijs ſunt quæ acute ægrotantibus con-

ueniunt nempe craſſa ſorbitio, tenuis, pocula, & omnimoda abſtinentia, quorum meminit Hyp. *in libris de ratione victus in acutis. Craſſæ ſorbitionis in primo, cum de eo victu agit quem hordei ſubſtantia præſtat duplicem ab eo ſorbitionem parans, nempe craſſam & tenuem, illam abſolute ptiſanam aut totam vocat ptiſanam aut hordeaceam, & eſt quæ poſt integram hordei coctionem non collatur, hanc cremorem ſiue ſuccum ptiſane nuncupat, & eſt ſuccus qui poſt collaturam remanet.* Vt *ſcriptum eſt à* Gal. *primo de ratione victus in expoſitione illius talia autem parte plurima pro ſunt ijs &c.* Ea *ergo quæ comeduntur craſſum, ſorbitiones craſſæ vt tota ptiſana tenuem, tenuis ſorbitio vt ptiſane cremor exacte tenuem, potus vt melicratum tenuiſſimum, omnimoda abſtinentia vltimo tenuiſſimũ victum*
Aphō. 1. *conſtituũt.* His *omnibus cõſentire* Gal. *ſcito in eo apho. tenues & certe diætæ ab eo loco nunc ſufficit tantum dicere ad finem. Q uo in loco nicolai verſio ita habet nunc vero tantum dixiſſe ſufficiat quod in omnibus morbis quibus maximus vigor & iudicatio primis quattuor diebus futura ſit modo natura ſit fortior, integrã inediam ſeruare debemus.* In *quibus vero nõ vltra primam ſeptimanam protrahuntur forti exiſtente natura ſolo vtendum eſt melicrato, ſolus autem & hic ipſe victus tenuiſſimus eſſet nõ tamen in extremo &c.* Grçcus *tamen cõtextus duo verba addit hoc modo* νυνὶ δὲ ἀρκεῖ τόγε τοσοῦτον εἰπεῖν ὡς ἐφ᾽ ὧν μὲν νοσημάτων ἡ ἀκμὴ καὶ ἡ κρίσις ἐν τῇ πρώτῃ μέλλει γίνεσθαι τετράδι τῆς δυνάμεως ἰσχυρᾶς ὑπαρχούσης ὤδι ἀσιτίχα

σιτιχα

σιτίων παντελοῦς τούτους φυλάξομεν ὅπερ ἐστὶν ἐσχάτως λεπτοτάτης διαίτης &c. hoc eſt nunc vero tantum ſufficiat dixiſſe, nempe in quibus morbis vigor & criſis in primis quattuor diebus futura ſit, virtute forti exiſtente, in abſtinentia omnimoda hos ſeruabimus. Quod quidem eſt vltimum tenuiſſimi victus. In quibus vero non vltra primam ſeptimanam, forti exiſtente virtute ſufficiat melicrato ſolo vti. Tenuiſſimus ſit hic ſolus victus, non tamen in vltimo. Ex quibus verbis & ex ijs quæ ad finem Apho. ſcribit, aperte oſtendit per craſſum, tenuem, exacte tenuem, tenuiſſimum, et vltimo tenuiſſimum victum, intellexiſſe id, quod ſupra diximus. Horum quinque victuum generum meminit Hyp. in libris de ratione victus in acutis.

CAP. IIII.

GAl. hyppocratica diuiſione nō contentus, quę ciborum diuerſas formas reſpicit. Eorundem pœnes virium diſpoſitionem variam, quam cibaria diuerſa inducunt, aliam denuo diuiſionem ſuper addidit. Omnem cibum in craſſum ſymetrum & tenuem diuidens. Vires augere valēs alimentū, craſſum dicēs. Seruare, ſymetrum. Tenuem, minuere. Quæ qualiter ſunt intelligenda verba, dicere opus eſt. Nam ſi craſſi ſymetri & tenuis notiones quas aſſignauit Gal. reſpectu virium ſanitatis tempore intelligas, nullus vtique ſymeter victus ægrotantibus daretur; nam ſatis manifeſtum eſt nulli contingere ægrotanti quantumcunque craſſis vtatur cibarijs æque robuſtum in ægritudine ſeruari ac fuerat ante morbi inuaſionem. Quod ſi ad tempus ægritudi- Aphōꝛ 1.

nis referas tenuis non datur, nam præter omnimodam abſtinentiam & aquam frigidam, quem nam aſſignabis victum qui ex ſui ratione vires ægrotantis imminuat. Ego quidem nullum eſſe victum quantũcunque tenuem qui vires, acuto morbo ægrotantis, non augeat exiſtimo. Nam ſi ptiſanam dicas, audias Gal. in primo de victu acutorum in expoſitione illius at ſi os madeſcat vbi ita de ptiſana ſentit. Ergo qui probe expurgantur inquit, his ptiſanam dare oportet, non vt virtutem modo roboret, verum quoq; & his quæ per tuſſes ex pulmone fiũt humidorum expuitionibus opem ferant. In quo quidem contextu ſic habet ioannis vaſſei verſio. Sed apertius grçcus contextus id quod propoſuimus oſtendit, nã propoſitionem affirmatiuam facit, in hunc modum. Dare igitur oportet probe expurgatis ptiſanam, cauſa roborandi virtutem &c. Audiſti ptiſanam virtutem roborare poſſe. Idem de mulſa ab eodem intelliges tertio de ratione victus in expoſitione illius vini autem et mellis &c. Vbi copioſiorẽ ex mulſa nutritionẽ aſſerit, quã ex vino. Idẽ apertius oſtendit in expoſitione illius dam nata autẽ propterea &c. Non ob id ergo tenuem dixiſſe victum putandum eſt quod ægrotantis vires minuat. Craſſi igitur victus, ſymetri, & tenuis rationes, ſanis referendas eſſe, vt craſſum eum victum dicas, qui ſani corporis vires augere poſſit. Symetrum qui eiuſdem vires ſeruare. Tenuem eum qui ſani corporis vires haud quaquam ſeruare valeat. Hunc acute ægrotantibus conuenire ſcribit. In chronicis vero morbis vires eſſe ſeruandas ſymetro victu, hoc eſt talem eſſe victum offerẽdum

qui laborantis cum ſanus erat vires ſeruare poſſet. Te-*nuem igitur qui ſano ſocrati vires ſeruare non poterat acuta febre ægrotanti & iam imbecilliori effecto ſi mi-niſtres eaſdem augebit.* Nam non aliter quàm ſi in in-*genti pira vt ignem eadem ſerues magnitudine, certa li-gnorum multitudine opus eſt.* Quod ſi eundem auge-*re, maiori.* Finge nunc ignem aut ob aquæ effuſionem, *aut ob quodcunque ſit imminutum, minori profectò li-gnorum congerie ſeruabis, & augebis.* Conſimiliter ho-*minum corpora, cum proſpera fruũtur valitudine craſ-ſo cibo & multo indigent vt virium robur ſeruetur, aut augeatur.* Cum ob morbos virtus corporis imbecil-*lis eſt affecta ſubtiliori cibo & eius minori copia et ſer-uari & augeri poſſunt.* Quare mirum non eſt ſi à mel-*licrato, vino, oximelite, & ſimilibus vires acute ægro-tantium augeantur.* Cuius euidens præſtant argumen-*tum viatores & operarij.* Cum integra die à cibo & *potu abſtinuere, hos veſpere vix corporis onus ſubſti-nere poſſe.* His tunc temporis mellis & aquæ parum ſi *porrigas, alacriores eos ad opus reddes.* Hoc ita eſſe, *oſtendit* Ionatham Saulis *hæbreorum regis filius, qui vires reſumpſit, id mellis guſtans quod extremæ virgæ inhæſit.* Non *eſt igitur quod acuto morbo laborantis vires, mellicrato augeri non poſſe credamus.* Cum ergo *in artis operibus id verum eſſe probemus, nempe cibũ & ſi tenuiſſimum acute ægrotantis vires augere poſſe, nullus vtiq; tenuis dabitur cibus, ſed omnis craſſus erit, ſi craſſi & tenuis rationes ad ægritudinis tempus & non ſanitatis referas.* Sed *non ab re fuerit verba* Gal. in

præſenti græce adducere quandoquidem de iis contentio eſt vt ſciatis quantum dictis conueniant. λεπτὴ δὲ δι' ὀλίγων ἐδεσμάτων ἢ δι' ὀλιγοτρόφων οἷον περ καὶ ὁ τῆς πτισάνης ἐστὶ χυλός ὅρος δ' αὐτῆς ἡ τῆς δυνάμεως ἐστὶ καθαίρεσις ἧς περ ἕνεκα καὶ τρέφομεν αὐτίκα μὲν οὖν τῶν ὑγιαινόντων ἀεὶ χρὴ τὴν ῥώμην τῆς δυνάμεως φυλάττειν ἢ παραύξειν ταῖς τροφαῖς οὐ καθαιρεῖν καὶ εἴη ἂν ἡ μὲν παραύξουσα τροφὴ ἁδρὰ ἡ δὲ φυλάττουσα σύμετρος ἡ δὲ καθαιροῦσα λεπτὴ *hoc eſt tenuis victus per pauca edulia vel per ea quæ parum nutriunt, quale eſt ptiſane ſuccus, terminus ipſius, virtutis eſt imminutio.* Cuius cauſa nutrimus. *Inſanis igitur ſemper oportet robur virtutis ſeruare, vel augere alimentis, non minuere, & ſtatim clauſula non finita ita ait iis quæ de ſanis dixerat ſequentia annectens.* Et *ſit quidẽ augens alimentum craſſum, ſeruans vero ſymetrum, imminuẽs tenue, hoc inquit fugere oportet ſemper, ſubintellige in chronicis, aliorum vtro magis indgeant præſentia ipſo vti.* In *ægrotantibus raro contingit virtutem fortiorem quàm acceperimus operari.* Dixit *raro ethicos & maraſmo confectos excipiens, quorum virtutem laboramus ſingulis diebus robuſtiorem efficere alimentorum ſucceſſiuo incremento.* Damus *operam vt in pluribus ſeruare in chronicis, menſurate quidem imminutam conſeruare in acutis, ſi enim ſeruare ipſam qualem acceperimus in iis, vel augere ſemper properaremus, addemus in morbum.* Ex *quibus verbis colligitur in chronicis dandam eſſe operam vt cibo & potu id virium quod à morbo abſumitur*

quoad fieri poſſit reponamus. In *acutis vero id non dari.* S*atis'que eſſe ſi partem detrimenti virium, tenuis victus ope reſarciamus.* Maiorem & *modo minorem prout nobis virtutem poſſe ſufficere viſum fuerit.* Et hoc *eſt quod dixit menſurate quidem imminutam conſeruare in acutis.* Ea *ergo quæ comeduntur craſſum victum conſtituunt, ob id quod eo victu ſanorum corpora ſeruantur & augentur, ſorbitiones vero tenuem, nam vires ſanorum ab ijs ſeruari non poſſe ſi eis ſolũmodo vtantur.* Pocula *tenuiſſimum, maximum ſiquidem virium detrimentum patientur ſana corpora, aliquot diebus ab ijs ſolummodo alimoniam ſuſcipientia.*

CAP. V.

A*Liter tenuis victus ratio intelligatur, prout* Gal. *expoſuit in eo loco damnata autem propterea &c.* V*bi ĩbecillitare & nullo pacto nutrire & parũ nutrire non idem eſſe ait.* Diminuunt *inquit vires, ſanguinis eruptio, deiectio ſuperflua, ſudor inmodicus, & per accidens cibi abſtinentia, hæc vere imbecillitare dicuntur.* At *quæ nullo pacto nutriunt vt aqua eã imbecillitare nec roborare vires quiſpiam vere dixerit, niſi id per accidens contingat.* Tertio *ſunt loco quæ exigue nutriunt, & potuiſſet quidem ſi quis ſolis ipſis vſus fuerit, mori, non equidem quia vires diminuunt, ſed quia non ſufficienter roborant.* Ex *his eſt mulſa, nam ſi quis diebus quattuor cibo priuatus interire poſſit, his mulſę vſu, non quintam modo diem, verum quoque & ſextam attinget.* Ex *ijs elicitur verbis quod cum in apho. dixit detenui loquens victu, ñ dt* 3. de ratiõe victus.

λεπτὴ κχθαιροῦσα, *hoc eſt imminuens tenuis, nō quia vere vires imminuat dixit, ſed quia non ſufficienter roborat*. Danda *eſt ergo opera vt ægrotantis vires cibo tantiſper augeamus, quatenus id citra manifeſtam læſionem fieri poſſit*. Longa *didici conſideratione quod poſtea à* Dionyſio *medico patre meo, viro apud luſitanos clariſſimo, ægrotantibus quibuſcunque ſaluberrimum eſſe, medicum id agere vt virtutem citra morbi aut eius durationis additionem, roboret. Qua de cauſa inuente ſunt ab antiquis ſorbitiones & pocula acutis morbis victus idonei, qui ſanè ægrotantis vires citra noxam augeant, & facile ab imbecilli ſuperentur natura. Quorum vnum aut altero prout morbi cōſtitutio eſt vtūtur.*

CAP. VI.

H*Is ita determinatis methodum de recto febricitantibus miniſtrando victu, ĭcipiā breuiori & faciliori quam poſſim via. quinque habet victus debita adminiſtratio cōſiderationes, nempe victus formæ, quā græci* διαίτης σχῆμα *vocant, deinde quantitatis, qualitatis, numeri, & horæ, horum ſingula in veſtiganda fore à medico qui victum ægrotantibus conuenientem miniſtraturus ſit. Victus forma à virtutis robore & ſtatus diſtantia ſumitur, vt ſcribitur libro* Apho. *Vt ſi longe fuerit morbi ſtatus ſymetro vtemur victu, quod ſi prope tenui, tenuiſſimo vero, ſi propiſſime, quod ſi iam affuerit, vltimo tenuiſſimo.* Ad *hæc virtus corporis cōſideranda eſt, an talem victus ſpeciem ferat, quam ſtatus diſtantia præſcripſerit.* Verum *in hoc negotio primum quærere oportet, an recte à diſtantia*

ſtatus & à virtutis robore, victus formam inquirere oporteat. An potius cum virtute, morbi diſpoſitionem conſiderandam eſſe, vt recte victum ægrotantibus diffinire poſſimus. Rationales medici qui Hyp. inſequuntur à virtutis robore & à diſtantia ſtatus victus formam inueſtigandam ideo eſſe opinantur, quod ſola corporis virtus ſit, quæ cibum pro ſui cuſtodia indiget. Nam vt vitale robur ſeruemus, ideo cibũ ægrotantibus exhibemus. Vt ſcripſit Gal. in expoſitione illius poſtea ſi dolor &c. Virtus igitur pro ſui cuſtodia eum cibum indicat quo maxime ſeruari poſſit. Morbus autem talem diffinit, vt eo ad vigorem, ſolum ſufficere poſſit ægrotans. Nam apud hunc, morborum iudicia ad ſalutem aut ad mortem fiunt. Eo vſque igitur virtutem ſeruare cibo oportet. Craſſiorem vero exhibere quo vltra durare queat, damno erit, nam morbum augebimus. Nam ſi morboſam affectionem nullo pacto offenderet alimonia, nos virtuti ſoli attendentes, ægros vt ſanos aleremus. Sed quia ſæpius noxam vti oſtendimus affert, ob id morbi affectionem non tanquam cibi indicatricem, ſed tanquam prohibitricem contemplamur, vt Gal. prudenter citato loco ſcripſit. Virtus ergo pro ſui cuſtodia omnem cibum indicat, quem apparare poſſit, ab hoc morbus omnem abſcindit, quo vltra vigorem durare queat ægrotans. Id tunc conjcimus, cum eo ſubtiliori ſcimus ad ſtatum durare poſſe. Quare ſi ad vigorem vſque ſufficere poſſe ægrotantem exiſtimemus ſolo victu per pocula, ſorbitiones non dabimus. Sed nec ea quæ comeduntur, id'que ob morbi rationem vt

In 1. de rõne victus.

ſcite ab Hyp. ſcriptum eſt in hęc verba. Poſtea ſi dolor quiſpiam vel periculum comparuerit, ſorbitionem dare oportet, neque multam neque craſſam ſed poſt ſeptimum aut nonum ſi validus ſit. Audis Hyp. ſorbitione ſuperſedere ad ſeptimum aut nonum vſque, cum in eis iudicationem futuram ſperamus, vbi æger citra ſorbitionem eo uſque poſſit ſufficere. In cuius expoſitione Gal. ita ſcribit. Cum igitur virtus ad morbi vſque iudicationem ſine ptiſane ſorbitione ſuffecerit, oximeli & aqua mulſa ſatis ſunt &c. Ex quibus manifeſtum eſt victum eum eligendum fore, quo cum corporis virtus ſufficiat & eo ſubtiliori non. An non'ne id ab eodē loco citato colligimus, vbi ita ait. At ſi iudicationē ſeptima die citius futuram ſperaueris vt verbi gratia vel quarta vel quinta ægros ſanè multos ſufficere citra ptiſane ſorbitionem poſſe comperies, quod ſi ad ſeptimam vſq; protrahatur paucos omnino. Qui igitur citra ptiſanam ſufficere poſſunt, ijs oximeli & aquam mulſam exhibere docuit. Qui vero non, ptiſanam. Quinimmo ſi abſq; cibo & potu ad iudicationem vſque durare poſſe ſperemus, omnimodā ei inediam conſulemus. Vt ipſe Hyp. apertę monuit ſecundo eiuſdem de ratione victus vbi ita ait. Ciborum autem adiectioni intendendum multo minus, ſubtrahere uero omnino ſæpenumero expedit, cum æger ſufficere poſſit donec matureſcat morbus. Quod Gal. cōfirmat in hæc uerba. Nempe ſi æger ad morbi uſque uigorem ſine cibo ſufficere poſſe uideatur, in omni ciborum abſtinentia eum & potu ſolo cum tibi uidebitur neceſſitas moderaberis. Vocetur autem

Idē eodem 2. in expōne illius iterdum autem & cruda.

ille uictus quoad ſtatum ſufficit ægrotans & eo ſubtiliori non, medius, hoc ſubtiliorem exhibentibus corporis victus exoluitur, morbus autem incrementum aſſumit, eo craſſiorem miniſtrantibus. Quare rationabiliter à diſtantia ſtatus tanquam à termino ad quem vſque ducendus ſit æger, uictus formam inueſtigandam eſſe rationales opinantur. Nec hoc in arte medica ſolum didiſcimus, uerum in rebus humanis id licet obſeruare. Prudentem uiatorem quingenta profecturum miliaria, haud nimis feſtine æquitare. Sed moderato ducere æquum inceſſu & labores diurnos nocturna temperat quiete. Nec ſolum labori modum imponit, verum & cibo quo æquum nutriri oportet, ut eo durare poſſit. Quod ſi unius diei acturus ſit iter, haud neceſſarium putat quicquam obſeruare. Nonne idem nauigantes obſeruare uidemus. Nullum quidem ſibi parant uiaticum, qui à Caleſijs in Angliam ſe recipiunt. Non ſic qui à Venetijs pidaurum rhaguſiorum oppidum proficiſcuntur. Iis longe diſſimile quod luſitani indos petituri magnis parant expenſis. Ii omnes non ab alio viatici rationem ſumunt, quàm ab itineris mora. Conſimiliter in arte medica ægrotantibus victus formam ſumendàm à diſtantia ſtatus recte quis ratiocinetur: Nam proxime huic adſunt morborum iudicia alterutrum exitum minantia. Sed age, ſi à diſtantia ſtatus victus formam non quæras. À quo nam altero vltra virtutem indicationem ſumes. À morbi diſpoſitione forſan ais, ſed cum ſingulis morborum quattuor adſint diſpoſitiones, quarum differentiam ſenſu licet perci

pere, nempe principium augmentum ſtatum & inclinationem. A' qua nam harum victus formam ſumendam putas. Proinde cum apud principia & fines omnia ſint imbecilliora, apud ſtatum vehementiora, craſſiorẽ quàm expediat miniſtrabis ſi ab illis, aut plus iuſto tenuem ſi ab ijs, indicationem victus ſumas. Præterea cum nulla ſit morbi diſpoſitio quæ cibum indicet ſed omnis prohibeat, vt ſupra oſtenſum eſt, cumque alio ſit alius acutior & vehementior morbus, non ex æquo omnes pariter prohibebunt, ſed unus magis alio. Cũq; virtus eum ſemper victum indicet quo maxime ſeruari poſſit, quem ab ijs duobus quorum alterum vnum indicat & id alterum prohibet ellicere poſſis victum. Finge virtutem pro ſui cuſtodia victum indicare per ea quæ comeduntur, ſi morbus multũ diſſuadeat, quid ab eo victu detrahes, quid'ue cum parum prohibuerit. Inſuper vnde ſimiles in detractionibus ſcias aut poſſis proportiones obſeruare, ac in morborum diſpoſitionibus erant. Cæterum non obſtiterit, plures eſſe morbos, qui inæqualiter ægrotantes affligant, ita vt hodie mitius habeant, in craſtinum deterius diguant. Modo abſque febre vlla, poſtmodum magno æſtu exagitentur. Aliquando dolores labores'ue patiantur, quandoque nullo ſymptomate infeſtentur. Non ob id fieri non poſſe, vt una uictus forma, morbis inæqualiter affligentibus conueniat. Nam & ſi non eadem ratio in die acceſſionis & in die quietiori habenda ſit, quo maxime differre oporteat, non uictum eſſe, ſed tempus quo inoxie cibum offeras. Eandem nanque ui-

ſtus formam quam à robore uirtutis & à diſtantia ſtatus ſumpſiſti, perpetuo ab initio morbi ad ſtatum ſeruare oportet. Sed tempus obſeruare expedit quo īnoxie cibum offeras. Nam in paroxyſmis ſubtrahere oportet, apponere enim læſio ut in apho. ſcriptum eſt. Vnde licet colligere ab uniuerſali uictu formam, à particulari uero qui ſingulis acceſſionibus conueniat, cibationis idoneum tempus ſuppeditari. Quod manifeſtius alibi ſcripſit in hæc uerba. Tēpus autem dandæ ſorbitionis tum per initia tum per omnem morbi decurſum, nam ſi pedes frigidi fuerint non à ſorbitione modo, uerū quoque & maxime à potu temperandum. At cum caliditas ad pedes deſcenderit, tunc dare expedit. Idem ſub alijs uerbis dixit. Cum purgaueris inquit ſorbitionibus quibuſdam utitor, obſeruatis ita febrium acceſſionibus ut nunquam cum adſint neque cum futuræ ſint exhibeas, ſed uel cum ceſſant uel quieuerunt & maxime à principio receſſerunt. Frigentibus ergo pedibus, neque potum, neque ſorbitiones, neque aliud quippiam huiuſmodi dabis. Sentis in ijs duobus locis Hyp. *de particulari uictu egiſſe, ut ſingulis conuenit acceſſionibus, ubi nihil à totius uictus ratione diuerſum docuit, quàm tempus cibationis idoneum. Idem intelligendum eſt dediſſe in apho. perceptum, cum dixit in paroxyſmis ſubtrahere oportet, quod confirmat* Gal. *citans in expoſitione locum* Hyp. *quem ſupra adduximus quarto de ratione uictus. Non igitur eo quod morbi inæqualiter affligant alio utemur uictu quàm uirtus & diſtantia ſtatus indicarunt, ut aduerſari opinantur.*

In 2. de rōne victus

4. de rōne victus.

CAP. VII.

VErum eorum qui contra ſentiunt, rationes audire oportet. Haud facile eſſe in arte medica methodum tradere, qua id quod eſt, tale eſſe dignoſcamus, nedum quale illud futurum ſit. Difficilima quidem in omni arte præcognitio eſt. quapropter facilius à virtute & morbi diſpoſitione victus formam eliciemus, quam à diſtantia ſtatus qui nondum eſt. Sed quod certius hinc, manifeſtum erit. Cognoſcere quæ nam ſit ægritudo, & quas habeat cauſas, & quibus nam commitata ſit ſymptomatibus, quàm quæ pernitioſa ſint, certius ſciri poſſunt in arte medica, quàm præſciri. Minus præterea errori obnoxius eſt, qui à diſpoſitione morbi cum virtute victus formam inquirunt, quàm qui à diſtantia ſtatus. Nam conſiderantes quod eſt, ob mutationes decipi nõ poſſunt. Prout accidit ijs qui quale quicquam erit conſiderant. Conijciens medicus ab initio morbi, eius acumen, talem fore ad ſeptimum aut nonum æſtimat. Hac nixus æſtimatione victum inueſtigat, quem & nunc & in poſterum ad illud vſque tempus ægrotanti miniſtraturus ſit. Sed quantum decipi poſſit aduerte. Quot ſunt quæſo morbi, qui vltra incrementa periodica & decrementa inæqualiter moueantur. Ita vt tribus aut primis quattuor diebus ægrotantes grauiter affligant, totidem poſtea aut plus minuſue citra iuditium intermittant. Deinde iterũ increſcant & luceant & ad priſtinam vehementiam redeant. Aut ſi contra mutatio fiat. Poſſis ne in his methodice, viſo ab initio morbi acumine, aut ſegnitie, qualis erit ad quintum

aut ſeptimum aut in ſequentes dies certo conijcere. Vt ex hac coniectura diſtantiam ſtatus adipiſcaris à qua demum victus formam diffinias. Cunq; in eo quod primum præcognoſcendum ſumpſiſti non parum à veritate aberres, haud leuiter in eo quod vltimum eſt, in ægrotantem peccabis. Nam paruus error in principio maximus eſt in fine. Quod ſi in morbis haud cõtingere huiuſmodi mutationes dicas, Hyp. libros de morbis vulgaribus reuolue. In quibus nõ paucis hoc accidiſſe inuenias ægrotãtibus. Cæterũ de certitudine mittamus ſermonẽ, et al quãtulũ perſpicatius rẽ tractemus. Virtutem eum ſemper victum indicare ais, quo maxime ſeruari poſſit. Deinde ſtatus diſtantiam talem diffinire, quo eo vſque ſufficiat ægrotans, & eo ſubtiliori non. Vocaśq; hunc victum medium, craſſiori non vteris, nè in morbum addas, ſed nec magis tenui, ne plus iuſto virtutem exoluas, & ob id ante ſtatum deficiat. Age methodice laboranti Socrati victum quem medium vocas miniſtras, quo ad morbi vigorem poſſe ſufficere æſtimaſti. Quid per illud verbum ſufficere intelligis. An aliud ab eo quod Hyp. in Apho. intellexit, qui primus illo in hac re vſus eſt verbo. Cum ait συντεκμαίρεσθαι δὲ χρὴ καὶ τὸν νοσέοντα εἰ ἐξαρκέσει τῇ διαίτῃ πρὸς τὴν ἀκμὴν τῆς νόσου, id eſt conijcere oportet laborantem ſi ſufficiat cum victu ad ſtatum ægritudinis. Vbi an perdurare poſſit tali victu toto inter medio tempore ad ſtatum vſque intellexiſſe, ipſe ſtatim oſtendit, in eo verbo quod ſequitur καὶ πότερον ἐκεῖνος ἀπαυδήσει πρότερον, hoc eſt vtrum ille deficiat prius. Qua etiam ſi

gnificatione verbum illud intellexit Gal. vt ab expoſitione licet conijcere, victum ergo talem miniſtrare laboranti ſocrati intendis, quo perdurare poſſit toto interinedio tempore ad ſtatum vſque. Quod ſi id ſimpliciter intelligas, verbi'que ſignificationem minime reſtringas, modo quocunque ad ſtatum tali victu perducatur Socrates ſat eſſe. Quid ſi adeo imbecillis tui victus ope eo perueniat vt nulli quantum vis mitiſſimo morbo ſit aptus obſiſtere, nedum morbo maxime apud vigorem ſæuiente. An te obtinuiſſe putabis cum talem victum laboranti Socrati longam poſt meditationem inueneris. An hoc eſt cur palles. Forſan illud verbum ais, non fore ſimpliciter intelligendum, ſed ſufficere ad ſtatum vſque, tunc intelligis, cum apud vigorem aliquale ægrotantis vires robur obtineant. Et ſi hoc detur, alia vtaris nota oportebit, rem indiuiduam nobis ſignificante. Nam illud tuum aliquale nimis ample patet, nam ea via, oı̄s craſſus victus ſocrati conueniret. Nullum' quod damnare poſſes victum ob craſſitiem. quod ſi virium robur tantum expoſcas, vt morbificas poſſit debellare cauſas et morbi ı̄ curſibus obſiſtere. Ridiculum caput, ſi hoc quod poſtulas methodice præſtare victus poſſet, nulla eſſet adeo pernitioſa ægritudo, quæ non victus ope medicari poſſet. quod ſi ita rem habere contēdas ſcias ſaltem, hoc tuum latuiſſe Hyp. ſed ijs omiſſis fateberis id ſaltem, apud morbi vigorem labores & ſymptomata multo vehemētiora fieri, quam ante, vt à veſtro ſcriptum eſt Gal. cum dixit de vigore loquens,
1. Aphõx. μέγιστον τοῦ νοσήματος ὡς ἐν συμπτώμασι, *hoc eſt vi*

gor nihil aliud eſt, quam maximũ morbi vt in ſympto-matibus. Putas ergo ſat eſſe qualicunque virium ro-bore eo perducatur æger, cum tunc maximus ſit morbi conflictus. An ſalubrius fore ægrotanti, ſi de-mus operam vt citra morbi additionem, ægrotantẽ ro-buſtiorem quantum poſſimus ad ſtatum perducamus. Quis hoc dánabit methodice, non tu, ſi vera & ægro tantibus ſalubria ſequeris dogmata. Cũque hoc ita ſit, finge Socratem citra ſorbitionem ad ſtatum ſufficere poſſe, pocula ei miniſtrabis, vt pote quæ minus alimẽ ti præſtant. Scis ne eo victu Socratem ſuff cienti viri-um robore ad ſtatum peruenturum, hoc quamuis iu-ranti tibi vix credam. Sorbitionibus quare non uteris. Nam ijs uſus robuſtior eſſet apud vigorem. Forſan ais, quia in morbum addent. Vnde hoc ſcis quæſo, an à diſtantia ſtatus id conijcis, uel potius à morbi diſpoſi tione uel acumine. Quod ſi dicas, cum ſtatum præco-gnouero, fieri nequit quin morbi diſpoſitionem cogno-ſcam: Cedo, ſed quod horum prius cognoueris dicas, nam id manifeſtius & certius ſcies. Ea enim quæ prin cipiorum vicem obtinent, ſemper manifeſta magis ſunt, ijs quæ ab eis deducuntur. Cumque à morbi diſpo-ſitione, ſtatus diſtantiam præcognoſcas, morbi diſpoſi-tionem euidẽtius cognoſces, quam ſtatus diſtátiã. quare certius & magis citra errorẽ à morbi diſpóne & acu-mine conijcies, an ſorbitiones laborãti Socrati noceãt, q̃ ſi idem à diſtantia ſtatus iudicare velis, eſſet enim tuũ non paucis erroribus iudicium obnoxium. Quare cum in inquiſitione formæ victus, morbus non tanquam indi

*tans ſed prohibens admittatur, vt rationales omnes fatentur.*Prohibet *autem inquātum victus in morbum, aut in eius auget ſymptomata.*Id *que cū à diſpoſitione morbi euidentius dignoſcatur, rectius eſſe à virtute & morbi diſpoſitione, victus formam inueſtigare, quàm à diſtantia ſtatus.* Ad *hæc vires corporum & ſi hora præſenti conijcias, non ob id quales futuræ ſint in poſte rum ab initio recte æſtimari poſſunt.* Nam *multoties euenit, virtutes corporum exolui pluſquam æſtimarat medicus.*Aut *ob corporis habitum aut naturam aut ob morbi aliquod irritatorium ſymptoma. quare ſi vt uitale robur ſeruetur, ideo cibus ęgrotantibus exhibetur.* Hoc *non ſimiliter ſed morbo procedente nonnunquam præter medici opinionem diſponatur, fieri non poteſt vt à diſtantia ſtatus & à virium robore prout eſt in initio, conuenientem victum tum naturæ laborantis per totum morbi decurſum ad ſtatum vſque, tum morbo ob inæquales mutationes eliciamus.* Sed *ſint omnia vt vis methodice.* Scito *non ſatis eſſe in arte medica, vera dogmata docuiſſe, niſi in artis operibus vtilia fore ęgro tantibus probentur.*Vtilitas *enim artis non eſt vera diſerere, ſed remedia inuenire quibus æger ſanetur, aut iu uetur.*Neque *ſatis eſſe ſi vera & utilia tradideris do gmata, ſed tradere oportet via adeo perſpicua, vt plebi ſi liceat res ĩnoteſcat.* Sic *enim id quod humano generi ſalubre ſperamus communiſſimum faciemus.* Quod *ſi aliter ſit, demittenda eſſe ea dogmata, ad quæ percipienda, aut operibus probanda, difficilis datur via. qua propter cum præcognitionis ſtatus difficilis admodum*

ſit

ſit ſcientia, & ab ijs ſolummodo adepta medicis, qui vires omnium quæ in arte ſunt probe didicerint, memoriæ mandauerint, omnique diligentia in artis operibus ſe exercuerint. Paucique cum tales exiſtãt, patet demũ tendam hanc viam eſſe, vt quæ à viris dũtaxat doctiſſimis percipi poſſit. Quare cum facilius & certiori modo res inueſtigari poſſit à morbi diſpoſitionẽ, manifeſtum eſt hanc uiam eligendam eſſe in inueſtigatione formæ victus.

CAP. VIII.

Quam non eſſe præter ſenis mentem paucis accipe, vt qui primus à morbi diſpoſitione & virtutis robore, victus formam inueſtigauerit in libro apho. Vbi ita ſcribit vbi morbus peracutus eſt & illico extremos labores habet extreme tenuiſſimo victu neceſſarium eſt vti. Per labores acceſſiones & ſymptomata intellexit quæ morbi diſpoſitiones ſunt. Maxime acuto morbo inediam adhibendam conſuluit quæ extreme tenuiſſimus eſt victus. Et infra ait vbi vero non, ſed conuenit craſſius reficere, tantum ſub condeſcendere oportet, quãtum morbus extremis eſt mollior. Quibus in verbis apertiſſime Hyp. victum à morbi diſpoſitione ſeu conſtitutione inueſtigaſſe videtur. In eo inſuper qui ſequitur cum morbus inquit in ſuo conſtiterit vigore, tenuiſſimo victu neceſſarium eſt vti. In quo maximum morbi eſſe in ſymptomatibus ſcimus. Eadem in commentarijs de ratione victus via, victus formam inueſtigat. Vt in primo de pleuritide agens ita ſcribit, poſtea ſi dolor quiſpiam vel periculum comparuerit, ſor-

bitionem dare nec multam neque craſſam, ſed poſt ſeptimum aut nonum ſi validus ſit. Idẽ paulo ante apertius dixit, vbi autem dolor aliquis vexauerit, oximeli bibendum dabis. Sentis ex ijs duobus locis ex diſpoſitione pleuritidis, victum per pocula miniſtrandum con ſuluiſſe. Sed non ſolum à morbi diſpoſitione competentem victum inueſtigare docet, ſed noxium ab eadem deprehendi Hyp. docente eodem cõmentario. Vbi ita ſcribit. Præterea ſi lateris dolor aſſiduus eſt, calidiſque fomentis non remititur, ſputum'que nõ procedit, ſed ſummæ glutinoſum ſit, niſi quis dolorem vel alui ſubductione vel ſecta vena, pro vtrius vis exigentia ſoluerit, ptiſanam autem ita affectis dederit, præcipitem aget in mortem. Nec illud tanquam peculiare ptiſane fore concipias, nam omnẽ ſorbitionem & multo magis ea quæ comeduntur damnauit, ſtante tali morbi conſtitutione ſeu diſpoſitione. Quod ipſe ſtatim monet, præbendunt inquit hæc, non ſolum ſi ptiſana intempeſtiue vtantur, verum et multo magis ſi quippiam aliud ederint aut biberint, quod ptiſana inconuenientius ſit. Sed vt non teratur tempus in ſingulis citandis locis, unũ adducamus in quo Hypp. omnes ad rectam uictus inſtitutionem ſcopos collegit. Ex quibus poſt virtutis robur, morbi diſpoſitionem innumerauit. Conijcere inquit oportet & robur et morbi cuiuſque diſpoſitionẽ, hominis item naturam atque ægrotantis in victu conſuetudinem, non in cibis ſolum, uerum & in potibus &c. Sed hoc idem à Gal. audias tertio cõmentario eiuſdem libri in expoſitione illius, Tutius autem lõge &c. Ptiſanam inquit totã

In 2. de rõne victus

porrigit his qui moderate habent. (Nõ qui mitius quie tiusq́ue habent, vt quidam perperam tranſtulit) ſolum uero cremorem ijs qui deterius degunt. Verum ijs qui periculoſius acutiusq́ue laborant, potus ſolos. Oſtendimus igitur in ijs quæ dicta ſunt, uictus formã à morbi diſpoſitione ſeu conſtitutione unà cum uirtutis robore ſecundum ſenis mentem inueſtigandam eſſe.

Cap. IX.

VErum hæc non ſatis eſſe ad rectam uictus inſtitutionem niſi ijs diſtantiæ ſtatus præcognitionem adiungas. Et ſi enim à morbi conſtitutione & à uirtutis robore uictũ per pocula conuenientem eſſe ſcias in præſenti, non tamen ex his duobus ſcire poſſes, citra ſtatus præcognitionem an cibo illo in poſterum ægrotams ſufficiat, citra magnum virium incommodum. Nam ſi alicuius pedeſtri itinere quingenta profecturi miliaria robur præſens conſideres & vnius diei iter ſat eſſe ſi hominem pane & melle nutrias &c. Poterit enim eo cibo triginta pertranſire ea die miliaria. Quod ſi reliquũ vie conſideres, craſſiori ſibi opus eſſe nutrimento iudicabis. Ob id igitur diuinus Hyppoc. poſtquã morborum diſpoſitionem recenſiſſet, ſubintulit conijcere autem oportet ægrotantem ſi ſufficiat cum diæta ad ſtatum ægritudinis. Non enim ſat eſſe vt robur virtutis quale nunc eſt conſideres, & an talem victum hodie citra virium ſenſibilem læſionem ferat, ſed an toto inter medio tempore ad ſtatum vſque ferre poſſit. Ob id Hyp. in cõſideratione virtutis, ſtatus meminit & morbi igitur diſpoſitione victus formam primum

elicimus. Deinde virtutem laborantis inſpicimus. Tertio diſtantiam ſtatus conijcimus: Demum æſtimamus an eo victu quem morbi conſtitutio indicauit, virtus ægrotantis ad ſtatum citra magnum virium incómodum durare poſſit. Quapropter ſtatus diſtantiam præcognoſcere oportet vltra morbi conſtitutionem, vt recte ęgrotantibus victum diffinire poſſimus. In qua ſentẽtia Gal. eſſe ſcito in libro aphórum in eo paroxiſmos & conſiſtentias, vbi à duobus victus formam inueſtigare docet nempe à virtute & morbi conſtitutione, in qua morbi diſpoſitionem & ſtatus diſtantiam comprehendit. Cuius verba ita habent. Τὸ μὲν τῆς ὅλης διαίτης σχῆμα πρὸς δύο σκοποὺς ἀποβλέπων ἐποιεῖτο τὴν τε δύναμιν τοῦ κάμνοντος καὶ τὴν κατάστασιν τοῦ νοσήματος· τὸ γὰρ εἴτε κάτοξυ εἴτε ὀξὺ εἴτε χρόνιον ἔσοιτο τὸ νόσημα καὶ ὁπηνίκα μάλιστα τὴν ἀκμὴν ἀπολήψετο, τὴν κατάστασιν ἐστὶ τοῦ νοσήματος σκοπεῖν, *hoc eſt totius victus formam duos reſpitiens ſcopos inſtituit, ægrotantis nempe virtutem & morbi conſtitutionem, illud enim ſiue peracutus ſiue acutus ſiue chronicus morbus erit, & quando maxime in ſtatu conſiſtet, conſtõnem morbi eſt conſiderare. Vnde male quidam vertit hunc locum in hũc modum, nam ſi morbus ſit peracutus: vel acutus vel longus &c.* Litteræ *ſenſum corrũpit & nõ tranſtulit.* Ex *quibus verbis duo ſub cõſtitutionis nomine comprehendiſſe* Hyp. *nempe morbi acumen, & ſtatus diſtantiam, aperte oſtendit* Gal. V*erum vnde peracutum & acutum cognoſcas & diſcernas & eos qui inter hos medium obtinent locum infra.*

oſtendemus.

CAP. X.

HIs ita determinatis: Morbo peracuto quique intra quartum diem terminandus ſit vltimo tenuiſſimo victu vtemur: Quem ſupra omnimodam ſumus interpetrati abſtinentiam. Sic dixit Hyp. vbi peracutus morbus fuerit & ſtatim vltimos labores habet, vltimo tenuiſſimo victu neceſſarium eſt vti. Per morbum qui ſtatim vltimos labores affert, eum intellige qui intra dies quattuor finire debeat. Et ſubdit vbi vero non, pleniorem victum adhibebimus. Hoc eſt vbi morbus ab vltima ſymptomatum vehementia proxime degenerat, (qualē qui ad ſeptimum terminantur, hn̄t) eo vtemur victu, qui inediæ proximus eſt, talis autē eſt victus per pocula vt melicratum, & ſimilia. Huic tali victum per pocula miniſtrandum fore conſentiente virtute aſſerit Gal. in expoſitiōe illius. Poſtea ſi dolor quiſpiā etc. Vbi ita ſcribit, ſi enim validus ad ſeptimum vſque diē fuerit, oximeli & melicratum & aquā dare ſatis erit. Per quæ vt dixi tunc liberabitur & ſanabitur. Idem dixit prima Apho. in quibus vero inquit non vltra primam ſeptimanam protrahuntur, forti exiſtente natura ſolo vtendum eſt melicrato &c. Qui vero morbo ſimpliciter acuto laborant, cuius terminus ad duas finitur ſeptimanas craſſa ſorbitione, exempli cauſa, tota ptiſana vti debent. Qui autem morbo acuto laborantes periculi magis participes fiunt, ad vndecimū terminum habituri, tenui ſorbitione alendi ſunt, vt cremore ptiſane. Hæc ſimiliter ſecundum mentem ſunt Gal. in libris

Primo de rōne victus.

de ratione victus. Iis ergo qui peracuto morbo intra primos quattuor dies terminando laborant, omnimodā conuenire inediam. Cum vero eo morbo laborant qui ad ſeptimum terminari debeat, pocula. Ex ijs duabus victus rationibus quæ ab Hyp. *didicimus manifeſtum ſit quibus vtraque ſorbitio competat. Nam cum has quattuor victus rationes, acute ægrotantibus cōuenire ſupra oſtenderimus, terminusque acutorum morborum xiiij. ſit, manifeſtum ſit quod vtraq; ſorbitio ijs competet morbis qui xi. & xiiij. terminum habituri ſunt. Cunq; ij qui xi. finiendi ſunt morbi, grauius affligant, quàm qui xiiij. ijs tenuē exhibendā, qui vero xiiij. craſſam fore ſorbitionē manifeſtū eſt. Morborū igitur acutorū ītra xiiij. diē terminandorum, huiuſmodi eſt victus ratio à morbi cōſtitutione diffinita. Hæc autem nihil aliud eſt quam morbi diſpoſitio, terminos morborum diffiniens. Non immerito igitur ab huius termini diſtantia, victus ægrotantibus diffiniendi ſunt. Cunque quattuor aſſignentur ab* Hyp. *in dies xiiij. quaternarij, qui primam ſenſibilem differentiam morborum in acumine præſtant, quibuſq; vt plurimum terminari morbi acuti ſolent, ſingulis ſuā victus ſpetiem diffiniuit, prout morbi ad inuicem acumine differunt. Ita vt quattuor qui intra dies. xiiij. ſunt terminis, quattuor ſimiliter uictus formæ reſpondeant.*

CAP. XI.

SVpereſt nunc, quibus nam ſignis febrium ſingulas quæ ad quartum, & quæ ad ſeptimum, vndecimum, & quartumdecimum terminum habituræ ſint noſcamus. Maxime enim conducit in arte medica ſen-

ſu ea diſcernere quæ cognita ægrotantibus ſalutifera ſunt. Deinde de virtutis robore ſermonem faciemus, vt pote quod non minus indicatiuum eſt formæ victus quàm morbi conſtitutio ut infra oſtendemus. Prius tamen vnum quærere oportet, an committendum ſit aliquo in morbo ægrotantem diebus quattuor omnimoda ſeruare inedia. Res ardua videtur profectò prçter aſſuetudinem hominem incibatum ad diem quartum ducere. Nam vt Hyp. in libro ſecundo de ratione victus ſcribit, oportet diſciplinam quæ conferat ex ſanorum victu facere. In cuius expoſitione Gal. ita ait ſi ſanis læſionem afferant, repentine victus ad contraria mutationes, multo maiorẽ ęgrotãtibus. Ponamus igitur hominem ſanum viribus valentem, aut inualidum, ſi velis, ab aſſueto victu ad quattuor dierum inediam repẽte mutari. Qualem hunc veſperaſcente die quarta fore æſtimas. Profectò ſi mortuus nõ fuerit, ſemi mortuus iacebit, collapſis viribus, qui an cibo & potu refici poſſit, necne, non parum dubito. Cum igitur hoc ſano accidat, ex illa repentina mutatione; quid ægrotanti maius illo accidere poteſt niſi ipſa mors, ex totidem dierum inedia. Res plena diſcrimine videtur, ægrotantem ſine cibo & potu, ducere vſque peracuti morbi inclinationẽ. Qui ad quartum quandoq; ad quintum protrahi eius criſis poteſt. Vt Gal. viſum eſt. Præterea cum morbi quibus inediam conſulimus, maxime acuti ſint, & ob id pernicioſi, haud quaquam medicus vulgi calũniam effugere poſſet, ſi poſt quattuor dierum ieiunium moreretur æger. Non quidem ob morbi uim, ſed ob inediam.

2. de ratione victus acutorum.

1. Aphor.

mortem ſubſecutam vulgus clamaret. Vbi inſuper hoc ab Hyp. didicimus. Et *ſi longiorem hęc diſceptatio ſermonem expoſtulat, ſolum tamen eam quæ ad rectam inſtitutionem & ad ægrotantium commodum ſpectant attingam. Sequens ſumma rerum faſtigia.* Non *omnem mutationem quę ægrotantibus repente accidit, moleſtiorem ijs eſſe quàm ſanis.* Nam *id nos ſanorum experientia docet, prandium præter aſſuetudinem demittentes moleſte ferentes.* At *febre ſi corripiantur facile eis eſſe prandium aſſuetum dimittere.* In *ſola igitur diſſimili ſiue diſproportionali mutatione peius habent ægrotantes quàm ſani.* Vt *ſi ab inedia vnius diei aut duorũ ad craſſa cibaria mutatio fiat, peius habebunt ægrotãtes quàm ſani.* Q*uod ſi à craſſo victu ad inediam mutatio fiat, grauius ferent ſani quàm ægrotantes.* Ob *id quod mutatio diſſimilis eſt, mutatio enim victus ab inedia ad craſſa cibaria, ad maius eſt, quàm ob rem maiori opus erat virium robore, ægrotantes vero diſſimiliter mutantur nempe à maiori virium robore ad minus,*
2. de victu acutorum. *quare moleſtius ferent.* Hoc *arbitror ſenſiſſe* Hyppo. *cum ait mutare quidem bene habet non modicum recte ſanè tranſferatur & mutatio.* Illo *verbo recte quod græce* ὀρθῶς *dicitur proportionalem intellexit mutationem quam pluribus oſtendit exemplis, hoc idem ſed obſcure admodum ut ſolet, dixit in eo textu qui ita incipit* τιμωρητέον δὲ τοιόνδε τι μέρος, *hoc eſt iuuandam partem hanc ſermone contrario.* In *cuius expoſitione Gal. verbum* ὀρθῶς *non interpretatus eſt.* Sed
Eodẽ 2.li. *dixit Hyp. non paucis oſtendiſſe, quid per illud aduer-*

bium indicare uoluiſſet. Tu ergo breuem habes de mutationibus repentinis ſententiam, quam arbitror ſcriptis Hyp. conuenire. Q*uod de virium maximo detrimento ex quatuor dierum inedia dicitur, citra eſt.* Noui *hæbreum ſex diebus abſtinẽtem apud luſitanos & plures ſunt qui trium dierum abſtinentiam patiuntur, citra in ſigne incommodum negocia obeũtes ſua.* Q*ua in re gens hæbreorum firmum valet præſtare teſtimonium, vt quorum plurimi annuatim huiuſmodi trium dierum abſtinentia corporum abſumũt libidines.* V*nde ijs magnitudine morbi ſuadente citra vllum diſcrimen quatuor dierum inediam conſulet medicus.* A*lijs vero propter in aſſuetudinem non niſi vrgente morbi vehemẽtia, & virium imbecillitate id non diſſuadente, tum corporis habitu tali vt ob pororum anguſtiam & cutis ſpiſſitudinem haud facile corpus effluat, præcipue media hieme hæc ſi coniungantur omnia, quattnor diebus hominem omnimoda ſeruare abſtinentia non vereberis.* A*liquo horum deficiente potum dato.* V*erum ad hæc forſan aliquis inſurget, nã & ſi hæc duo cõcedãtur.* N*ẽpe cibum quantumcunq; tenuem ijs eſſe læſioni qui peracuto morbo laborant, vt in ſuperioribus initio huius operis demonſtrauimus, & ab inedia quatuor dierum minus ægrotantes lædi quàm ſanos, non conſtat ob hæc vtrum eorum magis conferat, aut minus lædat, nempe inedia, aut victus tenuiſſimus.* Q*uod ſi ab Apho.* 10*eum argumẽtationis ſumamus in paroxiſmis ſubtrahere oportet &c.* D*ubitationis occaſionem dederimus, nã in paroxiſmis læſio quę ex inedia vnius diei prouenit, par-*

ua eſt, quæ vero à cibi oblatione, maior, nam cibus eo tempore ſenſibili nocumento eſſe ſolet. Inedia vero vnius diei cum parum ſano noceat, minus ægrotanti nocebit vt oſtenſum eſt. At in peracuto morbo & ſi cibus non parum lædat, magis fortaſſe quattuor dierum inedia nocebit. Nam ſcimus ſani corporis robur à quatuor dierum abſtinentia proſterni. quapropter cum alia ad id diſcernendum non detur via, de conſuetudine rogare oportet. An unius aut duorum aut triũ dierum inediam ſuſtinuerit. Quod ſi parum fuiſſe læſum oſtendat, audacter eum in cibatum ad dies quattuor ſeruabimus. Præſertim vbi corporis habitus talis fuerit ut non facile effluat. Quod ſi ægre ferre vnius diei ieiunium dicat, huic non inediam ſed uictum per pocula miniſtrabimus. Quod ad medicum ſpectat, ſciendum in arte medica, neque curatiuam indicationem neque victus rationem à vulgi opinione ſumi. Vnde pius medicus quod de ſe ipſo Gal. ſcripſit, opinetur æquum eſt. Neſcio inquit quo numine inſpiratus, aut furare percitus, & famam vulgi contempſi & ſolo veritatis ſtudio ſcientiæque flagraui, nullam honeſtiorẽ poſſeſſionem eſſe ratus. Neque hoc extra mentem Hyp. eſt. Qui ita ſcribit non igitur intempeſtiuę neque fortes vaſorum inanitiones moliri, neque cum morbi vigent aut in flegmatia ſunt, quicquam exhibere &c. Cumq; morbi vigor nihil aliud ſit q̃ morbi in ſymptomatibus ſummum. Vt à Gal ſcriptum eſt, manifeſtum eſt peracutum morbum in quo vltima accidunt ſymptomata, ſtatim vigere, quapropter ſecundum ſenis mentem mi-

7. de methodo medendi.

2. de rõne victus.

1. Aphoꝝ.

niſtrandum non eſſe quicquam. Idem voluit alibi cum dixit. Adiectioni autem ciborum intendendum multo minus, ſubtrahere vero ſæpenumero expedit cũ æger ſufficere poſſit, donec morbus matureſcat. In Apho. *præterea dixit. Vbi morbus peracutus eſt etc. Vltimo tenuiſſimo uictu quem omnimodam ſumus interpretati abſtinentiam, utendum eſſe monet. Statim extremos habere labores intelligit, cum intra primos dies quattuor ſummus morbi futurus ſit uigor, ut eſt ſententia Galeni.* Aphõꝛ 1.

2. de rõne victus.

CAP. XII.

Nec in ijs ſolum qui intra quartum diem terminantur morbis, uirtus eſt inſpicienda, ſed in alijs qui ad ſeptimum, quos potibus nutriendos ſupra diximus. Quæ ſi imbecillis in præſenti ſit, aut in poſterum ante diem ſtatus imbecillem fore ſperas, non ſolum poculis hunc, ſed tenui ſorbitione nutries. Primum *ex pulſu cognoſces. Secundum ex corporis habitu, an facile tranſpirabili & ex tenui ſuccorũ ſubſtantia. Qua in re conſentit Gal. in expoſitione illius. Poſtea ſi dolor quiſpiam &c. Idem dixit in commento illius. Tenuis et exquiſiti victus &c. Quod ſi inquit naturæ robori nõ fidamus, ptiſane vtemur ſucco. Idẽ eſt in alijs iuditium, ſemper quod proxime craſſiorem victum miniſtrabis cum vitalis facultas eum victum non ferat, quem morbi conſtitutio indicauit. Vitale autem robur cuius ſeruandi gratia nutrimus, ex pulſu cognoſcendum diximus, quale in præſenti hora eſt. Quale autem erit in poſterum, ex corporis habitu, nempe an raro an denſo, & ex di-*

Lib. 1. de victu acutarum.

1. Aphõꝛ.

ſpoſitione ſuccorum, nempe an craſſi an tenues, & ex conſuetudine, id eſt an multum & multoties ædere ſit ſolitus aut modicum & raro. Hæc omnia imis reconde ſenſibus nam ęgrotantibus ſalutem & tibi gloriã haud quaquam inanem parient.

CAP. XIII.

NVnc quos peracutos qui ad quartum terminentur & quos acutos qui ad xiiij. & quos inter medios dixerã, vnde cognoſcas audi. Morbum quem græci κατόξυ dicunt nos uero peracutum interpretamur, & qui ad diem quartum finitur per vltima diſcernes ſymptomata. Talia autem ſunt, cum alijs ſymptomatibus coniuncta eſt continua inquietatio. Quod nomen vt autor eſt Gal. in expoſitione illius
1. prædictionum. ſi vero nudos habeat pedes &c. Indicat illos conflictari quouis iacentis habitu. Nec non alium ex alio mutari. Cuius cauſa praui humoris copiam in principe parte, eſſe ſciendum eſt. Ob cuius cauſam breui admodum terminantur ægritudines, in quibus continua adeſt inquietatio, maligni humoris læſionem principe parte diutius non ferente. Ad hæc ſcire oportet vltima non poſſe dici ſymptomata ſi ægrotans vnum decubitus habitum ſeruet. Significat enim principes partes haud grauiter lædi. Gal. ob ventriculi oris malitiam, aut ob virtutis imbecillitatem inquietationem fieri ſcribit. Verum
1 prædictionum. alibi in expoſitione illius interdum autem & cruda tũ à capite &c. ob multitudinem prauorum humorum quos græci ἰχῶρας vocãt in uentriculo accidere ait.
2. de ratiõe victus. Verum quãobrem in prædictionibus ἄλυσμον inquie

tationem appellet, in libro autem de victu acutorum διαπορήματα, & an aliqua inter vtrunque differentia ſit præſentis negotij non eſt referre. Nunc illud ſcito inquietationem vnum eſſe ex ſignis criſim indicantibus, vt à Gal. ſcriptum eſt. 1. de criſib. Niſi ob ægrotantis teneram naturam accidat, ita vt à minimis præ delitijs ſe vinci oſtēdat. Inquietatio igitur continua coniuncta febri morbū ad quartum terminat. Præcipue ſi temperatura, ætas, anni tempus, calida fuerint. Hūc peracutum eſſe morbū dices cum vltimis ſymptomatibus. Huic ſi vires conſtant nihil miniſtrabis. Quod ſi his non fidas, pocula exhibeto.

CAP. XIIII.

HIs ſic habitis ſigna percurrere oportet, quibus morborum ſingulos qui ad ſeptimum, vndecimum, & quartumdecimum terminentur cognoſcas. Sed prius dicere qui propie ſint morbi acuti oportebit. Et quo maxime deprehendantur ſigno, quod ſi omnibus acutis commune ſit, manifeſtum eſt tale per ſe acutorum omnium leuiſſimum morbum efficere. At quod nam tale ſignum eſſe dicemus, nam id ſcire maxime conducit ad intellectum eorum quæ ab Hyp. ſcripta ſunt, in eam artis partem quæ victus rationem docet, tum in eam maxime quæ prædicit. Hoc profectò ſicut & reliqua ab Hyp. quærendū. qui in primo de morbis vulgaribus commentario tertio acutiſſimos & maximos grauiſſimos'que morbos ac præ cæteris omnibus læthales in continua febre eſſe ſcribit. Quo in loco Gal. ſcribit quoquomodo inquit febrem continuam ac-

cipias verus eſt ſermo. Acutiſſimi enim morbi & maximi & grauiſſimi in iis ſunt, qui propie ſynochi hoc eſt continentes dicuntur febres. Et nihil minus in aliis quæ particularibus progrediuntur paroxiſmis, principia augmenta ſtatus & inclinationes manifeſtas efficiẽtes, neque ad integritatem deſinentes, de quibus eſt ſatius hoc loco interpretari. Quoniam ſynochis propie dictis in iis contineri cõtingit, & non in ſynochis has. In quibus verbis aperte nos docet Gal. febris continuitatem acutos morbos efficere & hoc ipſum omnibus quæ acute & graues ſunt febribus commune eſſe. Vt potè cum febris continuitas omnibus coniuncta ſit. Cunque continuarum leuiſſima ſit ea quæ periodice inuadit, principia augmenta ſtatus inclinationes apertas efficiens, manifeſtum eſt febrem continuam periodicam, primam & leuiſſimam acutorum morborum eſſe. Cũq; acutorum morborum terminum intra dies quattuordecim poſuerit Hyp. manifeſtum eſt febrem continuam periodicã intra dies quattuordecim fore terminandam. Morbus igitur qui ad quartumdecimũ terminatur, a continuitate febris cognoſces, vt Gal. ſcripſit in expoſitione illius. Secũdum eandem rationem in mulieribus.

3. Fdictionum. *Nec obſtiterit eſſe morbos cum febris continuitate qui ad vigeſimum terminentur, unde veriſimile non videatur eſſe limitem acutorum quartũdecimũ eſſe ſed vigeſimum. Vt Gal. tetigit loco proxime citato. Præterea nec te perturbet, acutos morbos eſſe qui in quadraginta diebus iudicentur ut Hyp. docuit in eo ſpirationis facilitatem. Nam & ſi verum ſit febres acutas in vi*

1. Fdictionum.

ginti, & quadraginta diebus iudicari poſſe, non tollit quod dictum eſt ab Hyp. *acutos morbos in quattuordecim diebus iudicari.* N*am cum iudicationum modi quattuor ſint, nempe ad ſalutem aut ad mortem ad melius aut ad peius vt à* Gal. *ſcriptum eſt in libris de criſibus, manifeſtũ eſt fieri poſſe, vt acutus morbus intra quattuordecim ad melius aut ad peius iudicetur, apud vigeſimum, aut quadrageſimum integra terminatione ad ſalutem aut ad mortem terminetur.* Q*uare id verum eſſe ſemper, morbos acutos intra quattuordecim dies aliqua quattuor terminationum iudicari.* Vt Gal. *aſſeruit in eo.* A*cuti morbi in quattuordecim diebus iudicantur.* V*bi ita ſcribit nullus enim inuentus eſt vnquam morbus qui ab initio velociter moueretur hunc tranſgredi terminum, quin aliquam ex dictis non acciperet mutationẽ.* De *eo igitur nobis termino ſermo eſt, in quo ad ſalutem aut ad mortem aut ad melius aut ad peius ſubito mutantur ægrotantes.* F*irmiter que cũ* Hyp. *aſſerimus, febris continuitatem intra quattuordecim dies aliquam harum quattuor mutationum oſtendere.* F*ebrem que continuam periodicam hunc non trãſgredi terminum, citra aliquam quattuor iam dictarum mutationum.*

CAP. XV.

I*Nter medij vero eadem ſortiũtur nomina, nam qui ad ſeptimum aut citius terminantur peracutos vocauit* Gal. *loco iam citato. qui vero ad vndecimum acutos, aut exquiſite acutos, qui ad quartumdecimum, ſimpliciter acutos dixit verum vt ille ait diſceptatio de no*

mine eſt, modo ſcias quæ nam ſint ſymptomata quæ morbum ad ſeptimum, & quæ ad vndecimum terminari faciant. Quod ſi febris continuitati à primo die dolor capitis adſit, & die quarta magis ingraueſcat, ad

3. Edictionum. *ſeptimum terminabitur.* Sic Hyp. *ſi quibus inquit horũ cœpit dolor die primo, die quarto premũtur, maxime, & quinto, ad ſeptimum ſoluuntur. Idem aſſerit eodem libro de acuto aurium dolore in febre continua ac vehementi, quibus ſi natu minores afficiantur, intra ſeptimum aut morientur aut euadent. Natu tamen maiores quia minus febre & delirio infeſtantur, & quia minus acute dolent ob nerui duritiem, vltra ſeptimum iudicantur. Ex ijs verbis* Hyppocratis *& ex ijs quæ in libris de ratione victus & in de morbis vulgaribus ſcripſit, colligimus tria eſſe ſymptomata, quæ cum inſignem adepta ſunt vehementiam & continuitatē, morbum ad ſeptimum terminant.* Nempe *dolor capitis, vigilia & delirium, ſi febrem continuam comitentur.* Vt *melidię quæ decubuit iuxta ædem* Iunonis *contigit, de qua* Hypp. In *fine primi de morbis vulgaribus agit.* Cui *caput collum & pectus magnoperé doluiſſe cum febre acuta ſcribit.* Dolores*que omnium horum perpetuos fuiſſe.* Q*uam ait die ſeptimo ſudaſſe, febremq́ intermiſiſſe.* V*nde apparet iudicatam fuiſſe, ad melius.* Item *adoleſcentulum qui in mendacium foro decumbebat igne correptum fuiſſe ſcribit* Hypp. *in tertio de morbis vulgaribus, vigilias cum pateretur aliaque exitialia ſigna haberet, ad ſeptimum obijt.* In *cuius expoſitione* Galenus *refert hunc adoleſcentulum omnibus*

nibus diebus nihil planè dormiuiſſe. Idem præterea mulieri abortione infantis à febre ardente correptæ & vigilias patienti accidit. Nec obſtiterit quod *in eodem tertio prædictionum libro doloris capitis vehementis meminit, & continui cum febre de quo iudicium facit cum vigeſimum diem tranſijt. Nam ſi Galenum in expoſitione legas, incondite locutum fuiſſe* Hyp. *audies.* Sed *recto ordine* Hyp. *ſermonem texit in hunc modum.* Capitis *dolor vehemens & continuus cum febre ſi quod ex inditijs extiterit exitioſis integre læthalis eſt.* Si *vero ex iis quæ didiciſti de ægro conualituro ſperes, à principio quidem ad ſeptimum vſque ſanguinis enaribus fluorem expectato.* Procedente *vero tempore id etiam eueniet.* Vnde *fieri non poteſt vt dolor capitis vehemens & continuus cum febre, vltra ſeptimum iuditium differat, quin aut ad* Salutem, *aut ad mortem, aut ad melius, aut ad peius mutationem faciat.* Cum *vero vltra ſeptimum abſque iuditio protrahitur, aut eius vehementiam, aut continuitatem deficere neceſſe eſt.* Iis *fidem præſtat verſio in octoginta volumina, quæ ita hẽt.* Dũ *autem validus & recens dolor fuerit, ſanguinis de naribus eruptionem apud ſeptimum expectato &c.* Ac *ſi velit poſt ſeptimum iuditium ſi protrahatur, ob id eſſe, quod in validus dolor erat.* Morbi *autem qui ad vndecimum iudicantur mediæ vehementiæ ſunt, inter eos qui ad ſeptimum terminantur & eos quos ſimpliciter acutos diximus, quĩ ad quartumdecimum finiuntur.* Propria *auttem ſigna quibus diſcernere eos poſſis non dantur.* Verum *per ea quæ diximus*

ſymptomata ſeptem dierum terminum oſtendentia ſi die tertio inceperint apud quintum vero vehementius moleſtauerint, morbum diſcernes ad nonum aut vndecimum terminandum. Quod ab Hypp. didicimus loco iam citato hoc modo, ſi quinto inceperit & vndecimo magis fluctuauerit, terminum ad quartumdecimum deſſignabit. Sed ſimul cum ijs temporis conſtitutionem conſiderare oportet. Quod ſi morbo conueniat, fiduciam maiorem habebis, quòd intra perſcriptum finietur terminum. Quòd ſi contrariæ ſit qualitatis nempe frigidum & humidum, ſcito morbum ad vlteriorē protrahendum quaternarium. Huius autor eſt Gal. in expoſitione illius circa arcturum multis facta eſt iudicatio in ſtatu tertio, ſimile eſt prima Apho. vbi æſtatē dixit morbos breuiare hiemem producere. Conſiderationem etiam temperamenti ægrotantis habitus & regionis non prætermittas vt ſingulorum morborum terminos artificiali poſſis coniectura conijcere. Quod de dolore capitis qui tertio inceperit & quinto magis fluctuauerit diximus, de vigilia & delirio intelligas oportet. Horum quodlibet ſi die tertio inceperint, & quinto vehementius affligant, apud vndecimum morbus terminabitur. Verum quia ſymptomata quæ acutum aut peracutum morbum reddunt, cum febri continuæ coniunguntur, à quibus terminum conijciendum ſupra docuimus, ſolent diuerſimode in morbis mutari, ita vt noctem unam in ſomnem agat ægrotans. Sequenti dormiat. Nunc deliret, modo mentis compos videatur. Diebus acceſſionis caput doleat, intermiſſionis ceſſet, aut mi

3. Edictionum.

In 1. de morbis vulgaribus commentario 2.

nus torqueatur, quonã pacto ex ijs terminus conijci poſſit forſan quis dubitabit. Verum ſi ea quæ ſupra diximus, recte quis percipiat, huic dubitationi locum non eſſe intelliget. Nam cum vigilia continua acute febri cõiungitur, aut dolor capitis vehemens continuus affligit, morbũ ad ſeptimum terminandũ diximus. Quod ſi vigiliarum aut doloris delirij'ue continuitas ceſſent, intelliges horum ſymptomatum ratione, morbum vltra ſeptimum terminandum. Alia obiter ſymptomata conſules, & febris magnitudinem & eius motus velocitatem, à quibus omnibus an ad vndecimum, aut ad quartumdecimum terminari morbus debeat conijcies. Sat tibi eſt ad victus formam inueniendam, quibus nam ſignis morbos qui ad quartum, & qui ad ſeptimum, vndecimum, & quartumdecimum terminantur cognoſcas.

CAP. XVI.

VErum ad victus formam inueniendam parum referre an diebus intermedijs terminus accidat. Eadem enim victus forma vteris, cum morbus ad diem nonum, aut ad vndecimum, terminari debeat. Item eodem victu cum ad tertiũdecimũ, aut quartũdecimum finiendus ſit. Nec hoc præter ſenis mentem eſt, qui eodem victu vtitur, nempe poculis, ſi ſeptimo aut nono terminari morbus debeat. Cum dixit ſed poſt ſeptimum aut nonum ſi validus ſit. Sentis ex ijs verbis Hyp. eadem victus forma vſum fuiſſe cum morbus ad ſeptimum, aut ad nonum terminum habiturus eſſet. Grauiter autem errabis, ſi morbus ad quartum terminandus ſit, ægrotantẽ eo victu nutrias qui morbis ad duas

In 1. de victu acuto.

ſeptimanas finiendis conuenit. Minus autem lædes ſi eo vtaris quo ad vndecim dierum morbos vtimur. Multo autem minus ſi eo quī ſeptem dierum termino conuenit. Porrò diſcernere morbum qui ad quartum terminabitur, ab eo qui ad quartumdecimum, aut vndecimum facillimum eſt. Non aliter quàm ſi grauiſſima ſymptomata & febres ardentiſſimas ab ijs diſcernas, quæ mitiores multo ſunt febres, & augmenta & decrementa manifeſta habent. Et nullum ſæuum ſortiuntur ſymptoma. Hæc autem ab ijs quæ morbum intra ſeptimum terminari faciunt ſymptomatibus, ſeparare, facile ijs eſt qui in artis operibus mentem exercitarunt.

CAP. XVII.

SEd interim dum vſum in ijs comparas, febres tibi indicabo quibus prædicti termini adaptentur. Vt initiū huius meditationis habeas. Cauſus legitimus hoc eſt febris ardens, quæ à bile impermixta ortum habet, febris præterea quam ſynocham recentiores nūcupant, ſi cum inquietatione coniuncta ſit, ad quartum terminabitur. Eadem vero ſi cum vigilijs, aut capitis dolore, aut delirio, continuis fiant, intra ſeptimum. Febres continuæ quarum in die quietiori ſymptomata ægrotantē vtcunque moleſtāt, ad vndecimum. Quarū vero apud inclinationem febris ſymptomata omnino euaneſcunt, ad quartumdecimum. Hæc nō ſunt præter ſenis mentē, ab ijs enim quæ dixit in libris de ratione victus, & inde morbis vulgaribus colligere ea licet. Quibus igitur ardentes febres cum inquietatione fiunt, ſi robuſta ſint virtute, & habitu denſo, difficulter ſpirabili præ-

tipue ſi abſtinentiam longam citra inſigne incommodum pati aſſueti ſint, hos in omni ſeruabis inedia. Si aliquod deficiat, nempe virtus ſit imbecillis, aut habitus rarus, facilis reſolutionis, aut humores nimium tenues, potibus hunc nutries. Quòd ſi febris ardens citra inquietationem ſit, & vigilijs torqueat, virtuteque valenti & reliquis vt oportet habentibus, pocula miniſtrato. Quòd ſi illorum virtuti non fidas, aut in præſenti aut in poſterum, tenuem ſorbitionem exhibeto. Febri autem cuius ſymptomata in die tranquilliori non quieſcunt, ſi cum robore virtutis accidant, tenui ſorbitione. Quod ſi ob imbecillitatem præſentem aut ob habitum rarum in poſterum illum non poſſe ſufficere ſperes, præcipue ſi multo ſit cibo aſſuetus, & humores tenues fuerint, craſſa ſorbitione hunc nutries. Quod ſi febris continua ſit, cuius ſymptomata in die quietiori omnino euaneſcunt, craſſa ſorbitione ales. Quod ſi imbecillis fuerit virtus, aut habitus rarus aut tenues humores affuerint, aut multo cibo aſſuetus ſit, præcipue ſi hiems fuerit, huic comedendum dabis. quod facilis ſit coctionis, quorum omnium infra latius meminero cum de victus ſingularum febrium ſermonem fecero. Cæterum cum in libris Hyp. de morbis vulgaribus legamus, plures eorum quos deſcribit ægrotantes ab initio morbo acuto laborare tali ſymptomatum vehementia, vt videantur intra ſeptimum terminum habituri. Rurſus'que mitiores fiunt citra criſim, aut intermittunt omnino, & ceſſant aliquot diebus, & rurſus redeunt, & vehementer affligunt. Horum aliquot ad vigeſimum, nō

nullos ad quadrageſimum, & ſexageſimũ, & ad octuageſimum abſolute fuiſſe terminatos ſcribit, quonam victu hos nutrire oporteat forſan quis dubitabit. Dum *morbus vehementiam peracuti ſeruat, victum peracuti morbi miniſtrabis.* Cũque *mitior eſt aut intermittit omnino, ab intermiſſione numeratis duobus diebus, victũ ei medium exhibebis.* Hunc *intelligo qui inter duos extremos medius eſt, quorum alter eſt victus qui incboãti morbo conueniebat, alter eſt quem ſecunda diſpoſitio exigit.* Vt *exempli cauſa ſi morbus tali incepit vehementia vt victus per pocula ei conueniat, nunc vero citra criſim mitior factus eſt, ita vt præſenti remiſſioni craſſa conueniat ſorbitio, duos à remiſſione dies ſpectabis abſque victus in mutatione, ab ijs tenui ſorbitione hunc nutrias.* Q*uæ media eſt inter pocula & craſſam ſorbitionem.* Q*uòd ſi ſecundum accidat, ad duos ſimiliter dies victum non immutabis.* P*oſt vero, craſſa ſorbitione hominem nutries ad dies ſeptem.* Q*uod ſi in ijs non redierit morbus, craſſiorem cibum huic miniſtrabis, creticos ſemper præcauẽs dies.* Horum *partẽ ab* Hyp. *didicimus, nempe illud, duos eſſe expectandos dies abſque victus immutatione, nempe parem & imparẽ, vt in pri. de rõne victus in acutis ſcribitur.* V*bi ait ſed maxime duos ab iudicatione dies &c.* In *cuius expoſitione* Gal. *ita ſcribit, tutum igitur eſt etiam ſi morbus iudicatus fuerit, ad duos vſque dies diligentem victus rationem qua æger vſus fuerit ſeruare.* Præ*teritis autem ab iudicatione duobus diebus iam ſecurum eſt plenius cibare &c.* Cum *ergo in ijs morbis in quibus iu*

dicium eſt factum duos obſeruare iubeat dies parem & imparem ob timorem acceſſionum, multo cauſatius il lud obſeruandum fore in ijs qui citra iudicium intermi= ſerunt. Reliquum diſcimus mõſtrante ratione.

CAP. XVIII.

SIc igitur victus formam à duobus inueſtigandam diffiniuimus. Nempe à virtus robore & à mor= bi conſtitutione in qua duo comprehendimus, nem pe morbi diſpoſitionem an peracutus an acutus aut qui medio loco eſt, & quando ad ſtatum peruenturus ſit. Facultatis autem vitalis ſeruandæ cuius gratia nutri= mus, prout eſt in hora præſenti expulſu conijciendum robur fore. Quale vero erit in poſterum, ex habitu denſo aut raro & ex humorum tenuitate aut craſſitie & ex aſſuetudine. Cæterum per morbi conſtitutionẽ, ſeu diſpoſitionem an peracutus, an acutus, & quan= do maxime ad ſtatum peruenturus ſit intelleximus. Ad id cognoſcendum præcepimus quæ nam ſymptoma ta, morborum ſinguli afferant conſiderare. Vt ex ijs an ad quartum, aut ad ſeptimum, vndecimum, aut ad quartumdecimum morbus terminari debeat ſciamus. Ab huius diſtantia victus formam inuenire docuimus. At ſecundum Hyp. doctrinam in Apho. ſecundum quod ſtatus prope aut longe eſt victus formam inueſti gandam docet. Status autem diſtantiam non ex ſym= ptomatibus quæ morbos comitantur, ſed ex ſignis co= ctionis præcognoſcere docet Gal. in libris de Criſibus. Præterea ipſe Hyp. ab eiſdem coctionis ſignis morbum breuem aut longum fore dicit. Vt ſputum ſub rubeum 1. Aphõ 12.

Primo de rõne victus. in acutis.

ſi ſtatim appareat inchoãtem abbreuiat. Idem dixit alibi, nempe quæ citius magiſque madeſcunt, indicationis denunciant celeritatem. Quæ vero tardius, minuſque, tardiorem ſignificat indicationem. *Et alibi coctionem dixit, velocitatem criſis & ſalutem certam ſignificare.*

In de morbis vulgaribus primo.

Loca præterea quæ citauimus Hyp. ad cognoſcendam termini diſtantiam, omnia criſim ſpectant, & non morbi ſtatum. Quod autem hæc duo diff. rant, manifeſtum eſt. Si ergo à criſis diſtantia victus formam ſumeres, neceſſum eſſet, vt quanto propius ægrotans criſis horę acceſſerit, tanto ſubtiliorem victum ei miniſtres. Et quanto longius, craſſiorem. Vt doctrina eſt Hyp. at huius contrarium inuenimus ab Hyp ſcriptum in hæc verba. Et quanto maior fuerit expurgatio, tanto magis ad criſim vſque dare oportet. Præterea in textu immediate quarto loco præcedente, ita ait, nempe ſi morbus ſiccior quam vt quiſpiam exiſtimet fuerit, non multum dare oportet, ſed ante ſorbitionem vel mulſam vel vinum propinare expedit. Manifeſtum eſt ex loco immediate citato, quod quanto morbus eſt ſiccior, hoc eſt magis crudus, tanto longius à criſe diſtat. Et quanto humidior. hoc eſt coctionis magis recipit, tanto propius accedit. Vñ ex ijs apparet ſecundũ mentem Hyp. victus formã penes criſis diſtantiam inueſtigandã non eſſe. Symptomata vero quorum mentionem fecimus, nempe inquietatio, vigilia, dolor capitis, & delirium, omnia ſunt ſigna criſim indicantia. Vt à Gal ſcriptum eſt. Porrò inſtitueram ijs ſuperſedere quæ maiori otio ad eorum exactam ſpeculationem indigent.

1. de ratiõe victus.

1. de criſib.

CAP. XIX.

VErum ne in hoc ſoluendo nodo agitandi mentem alicui detur occaſio. Hac in re quod intellectus meus capit referam, ne quid ſpeculationi deſit, vt obiter ſtudioſos in hanc inueſtigationem prouocemus. Multa quidem in diſceptatione inuoluuntur quæ diſſimilis ſunt rationis & diuerſa indigent oratione. Sed vt recta procedat diſceptatio, Ciceronis inſequar præceptum. Tria ſunt quæ in contentionem vocauimus, nempe ſtatum, criſim, & terminum morborum quem ex ſymptomatibus præcognoſcendum diximus. Notiones ſingulorum præmittemus, vt ſciamus de quo diſputare intendimus. Statum ſiue vigorem qui græce ἀκμὴ dicitur, triplicem eſſe nempe ſtatum quo ad ſymptomata, & ſtatum quo ad diſpoſitionem, & quo ad coctionem materiæ. Primum maximũ eſſe morbi vt in ſymptomatibus ſcripſit Gal. Quod autem addidit præpoſitionem vt, voluit ſignificare ſuperlatiuum non ad morbi diſpoſitionem ſed ad ſymptomatum magnitudinem referendum. Vt ipſe apertius ſcripſit in expoſitione illius circa principia & fines &c. vbi ita ſcribit. Symptomata omnia circa principia & fines dicit eſſe imbecilliora, nempe paroxiſmos febrium, vigilias & dolores faſtidium & ſitim ſicuti ipſas diſpoſitiones in quibus hæc fiunt apud ſtatum neceſſe eſt meliores eſſe, in ijs qui ſeruari debent. Ex ijs manifeſtum eſt ſecundũ Gal. mentem, illud maximum morbi, non eſſe ad diſpoſitionem referendum, ſed ad ſymptomatum magnitudinem. Habent præterea ſingu

Aphõr. I.

2. Aphõr.

læ affectionum ſecundum varias diſpoſitiones, ſua tempora, nempe initium incrementũ ſtatum et declinationẽ. vt ſi febris ſit, cum primum in vehementiam in anticipationem & durationem addit, augmentum manifeſtũ eſt. Cunque omnia maxime aucta ſunt, ſtatum. De=*clinatio cum iam dicta imminuuntur.* Hoc colligimus

In lib. de 4. morbi tẽporibus.

à Gal. *multis in locis tum præcipue in expoſitione illius paroxiſmos & conſiſtentias &c. Quod ſi inflammatio ſit, diſtinguuntur tempora penes tumoris magnitudinis incrementum.* Dicitur que *hæc temporum di=*

Lib. de totius morbi tẽporibus.

ſtinctio, quo ad morbi diſpoſitionem. vt ex Gal. licet *colligere, cum ait in hunc modum.* Ponatur igitur pri*mum principium inquiri, quis negauerit generationẽ ipſius toto illo tẽpore eſſe quo pars ſanguinolenta ſubſtantia repletur, ſiue enim propter coincidentiam huiuſmodi contigit. ſiue propter obſtructionem omnium vaſorum, ſiue ob circunſtantiam quandam tumorum in poris, ſiue vt nos docuimus in libro de inæquali temperie, & in cõmentarijs de tumoribus præter naturam, abundantia ſanguinis in particula conſiſtit oborta flegmone, hoc erit primum tempus in quo impletur particula, magnitudini affectus ſubiecta. Quando autem in ſluxus ceſſauerit, & quod in flegminante particula continetur putrefieri inceperit, calor quidam ob putredinẽ naſcitur, & fuſio implens propter calorem ob quem ſpiritus generatur, ob hæc ambo magis quàm antea diſtenditur etiam ſi nihil influat, hoc ſecundum tempus eſt augmenti flegmones.* Porrò *cum in pus iam vertitur, maximi ſanè dolores tunc apprehẽdunt.* Circa enim ge

nerationes ſaniei labores & febres magis accidunt q̃ facta. Vocatur ſtatus affectionis huiuſmodi tempus. Si autem in ſaniem verſa vel reſoluta fuerit, minorem tumorem & tenſionem oſtendit, principium inclinationis hoc ipſum eſt. Diſtinguuntur etiam tempora penes materię coctionem, vt cum cruda eſt principium ſit. Cũ vero ſignum incipiẽtis aut debilis coctionis fuerit, principium tranſiſſe ſcies, augmentum'que principium ſumere, cumq; maxime coctio completur, ſtatum eſſe. Cũq; completę, ſignum iam appareat ſtatum præteriſſe ſignificatur. Hęc omnia ſunt de mente eius in libris de criſibus & in libro de totius morbi tẽporibus. Vbi principium dicit eſſe cruditatẽ moleſtãtium humorum quando coqui incipiunt, principium finiri, ſecundum tempus quod incrementum vocatur accedere. Quando autem coctio ipſa maxime completur, ſtatus tempus eſſe. Deinceps declinatio in qua ceſſare iam magnitudinem ſymptomatum & abundantiam coctorum ſcribit. Coincidunt hæc aliquando, nempe ſtatus quo ad diſpoſitionẽ & quo ad ſymptomata, vt in morbo laterali, in quo antequã ſcreare incipiant, maxima tunc vigent ſymptomata & inflamationis tumor maximus. Cumq; ſcreare inceperint, vtraque imminuuntur, & tumor & ſymptomata. Vt à Gal ſcriptum eſt ĩ hęc verba. Sæpius autem adinuicem coaugentur & coniunguntur ſymptomatum magnitudines & diſpoſitiones, & fiunt in ijs flegmonis, in quibus pus effluit quod iam cõfectum eſt, vt in vulneribus quibuſdam fieri conſueuit, & in peripneumonijs & in pleuritidibus'que. Quandoque di-

In fine terti de rõne victus.

uerſis contingunt temporibus vterque ſtatus diſpoſitionis & ſymptomatum. Vt ab eodem ſumitur loco citato. Vbi ita ſcribit, ſæpe quidem diſpoſitio ipſa ſecundũ quam infirmantur facilior eſt. Symptomata vero augẽtur, quemadmodum in flegminantibus particulis vt ipſe dixit circa generationes ſaniei dolores & febres coincidunt magis quam facta. Hæc ille, in quibus verbis *vult, circa ſaniei generationem augmentum fieri quo ad ſymptomata, quo tp̃e diſpõnem iam imminui videtur innuere*. Diſpoſitio autem ſecundum quam ille infirmatur, cum tumor ſit præter naturam, hunc apud ſaniei generationem iam imminui oſtendit. *cuius contrarium dixiſſe videtur in libro de* Totius *morbi temporibus loco iam nobis ſupra citato, quod tu conſidera*. Habes ergo ex omnibus ijs, quod penes tria diſtinguuntur tempora morborum, nempe penes morbum, eius cauſam, & ſymptomata. Cęterum quomodo huiuſmodi tempora in morbis miſceantur, & quibus in morbis ſingulę mixtiones accidant, infra tãgemus, quantum ad victus inuentionem opus fuerit. Gal. igitur in libris de Criſibus, & in libro de Totius morbi temporibus penes coctionem & cruditatem materiæ, tempora diſtinguere videtur. In libro vero Aphoriſmorum penes ſymptomatum magnitudinem. In tertio de ratione victus ſecundum diſpoſitionem.

CAP. XX.

CRiſim ὀξύῤῥοπον ἐν νόσῳ μεταβολὴν πρὸς ὑγείαν ἢ θάνατον εἶναι, *hoc eſt criſim ſubito vergentem eſſe in morbo mutationem ad ſalutem, aut ad*

mortem, dixit Gal. in libro ſecundo Aphoriſmorũ. Verum per Criſim Hypp. multoties ſubitam itellexit morbi ſolutionẽ. Vt in libro de ratione victus primo. Vbi Gal. in expoſitione per Criſim dixit, vel perfectã morbi ſolutionem, vel mutationem eam, quæ vſqueadeo inſignis ſit, vt æger periculum omne euaſerit. Accipitur criſis nomẽ nonnũquam, vt vtrunque complectatur, nempe ſubitam mutationem & morbi ſolutionem. Et eſt quæ præcipue criſis dicitur, quod Gal. ſcripſit in hæc verba. Eas igitur quæ cum magno & repentino certamine fiunt morborum ſolutiones, quas præcipue criſes nominare dicebamus &c. Cæterum hæc tertia criſis acceptio, in perfectam & in imperfectam diuiditur. Primam morbi eſſe ſubitam ſolutionem cum effatu digna excretione, & non modica huic antecedente in ægrotantis corpore perturbatione. Secundã, cui à iam dictis vnum deeſt, quod non integre à morbo liberat. Ita vt criſis perfecta bona, ſubita ſit morbi ſolutio, imperfecta bona, ſubita morbi diminutio. Has duas criſes, perturbationes in corpore ægrotantium non modice, & effatu dignę excretiones comitantur. Totidẽ diuiſiones in bonas et criſes malas efficere licet, nẽpe perfectã malam ad mortẽ, eandem rurſus imperfectã ad peius. Hæc oĩa ſcito eſſe ſecundũ mẽtem Gal. Criſim igitur prout eſt ſubita mutatio ad ſalutem vel ad mortem fieri, natura ſeparante à bonis mala, & ad excernendum præparante. Rationabiliter igitur in tali perturbatione grauiter ſe hãbẽt laborantes, & maximis tunc afficiuntur ſymptomatibus. Quorum cum tres ſint cauſæ, nem

2. de criſib. cap. 11.

3. de criſib. cap. 7.

pe natura, morbus, vel eius cauſa, & natura & morbus ſimul. Quæ morbum inſequuntur ſymptomata παθογνωμονικὰ, id eſt ſymptomata per quæ morbus cognoſcitur. Hæc in creſcente morbo *augentur & inclinante imminuuntur. quæ vero ab ipſa fiunt natura, dicuntur κρίσιμα hoc eſt criſis ſymptomata. quorum meminit*
2. de rĕne victus. Hyp. *varijs in locis, quod vero à natura fiant,* Gal. *docet in expoſitione illius hæc ſi ab initio non apparuerint, vbi ita ſcribit.* Ergo *quoties natura ad excretionē properat, ſtatu digna in corpore fit ꝑmutatio, ob quā ſymptomata huiuſmodi cum manifeſtiſſimis coctionis ſignis apparent. Quæ tertio ſunt loco ſymptomata, pugnam inſequuntur naturæ morbificas debellantis cauſas. Prout pugna acerbior eſt, vehementiora fiunt ſymptomata. Cunque natura ſua maxima vi vltimoque conatu contra morbum pugnat, maxime & vltima fieri. Ad hoc tertium ſymptomatum genus reducuntur dolores & febres quæ apud generationem fiunt ſaniei.* Nā *hæc à duabus contrarijs generatur cauſis, nempe à calore naturali coquente, & à præter naturam calore pu-*
In fine pri. ꝑdictionū & 2. Aphoꝛ. *trefaciente.* Vt à *Gal. ſcriptum eſt. quod ſi ob ſanguinis incenſionem, dolores & febres fieri quiſpiam aſſerat, cunque perfecte incenſum eſt reſiduum ipſius ſaniem fieri, quemadmodum incenſis lignis cinerem, ob id que dolores & febres ſedari.* Cedo *ſed ſi res exacte conſideretur, huius incenſions cauſam non ſolam humoris putredinem eſſe, ſed pugnam inter naturam coquētem & morbum putrefacientem inueniet. Cunque altero vincente ceſſat conflictus & pugna, remittuntur &*

ſymptomata. Remanent autem ea quæ ſaniei acutam qualitatem & particulæ tenſionem inſequũtur. Ob hoc dixit circa generationem ſaniei dolores & febres acci dunt magis quam facta. Non enim ob aliud addidit Hyp. illud verbum magis quàm facta, niſi vt ob naturę pugnam cõtra morbi materiam prouenire ſymptomata oſtenderet. An non huius validum eſt argumentum id quod ijs contingit qui exitialiter laborant. Qui dum natura vires habet ut contra morbum pugnet & eius incurſibus obſiſtat, grauiſſima ferũt ſymptomata & labores. Cũque natura ex certamine vincitur, videntur ab eo tempore minus inquietari, & haud grauiſſimis cõſiſtari: Vt ijs contingit qui obſcuris & blandis & contre ſtabilibus deſipientijs laborant. De quibus Hyp. agit in primo prorrhetici. Ad hoc item genus reducũtur ea quę in ſalubri morbo apud ſtatum fiunt ſymptomata, & febrium vehementiores paroxiſmi, cum manifeſtiſſimis coctionis ſignis. Talia ergo ſymptomata, & febres nõ ob maiorem materiæ putrefactionem, ſed ob maiorem pugnam inter naturam & morbum in obtinendo materiæ apparatu. De ijs alibi latius.

CAP. XXI.

TErminum quem ſupra poſuimus victus formæ indicem eſſe intelligo, illum dierum numerũ quibus ęgrotantis robur morbi acumẽ & eius ſymptomata ferre poſſit, citra aliquam quattuor criſium à nobis ſupra deſcriptarum. Vt exempli cauſa ſi quis aliqua continentium febrium cum vigilijs continuis laboret æſtate, iuuenis, calidi temperamenti. Conijcias ꝙ

ægrotantem ultra ſeptimum ferre non poſſe prædicti morbi vehementiam, citra aliquã quattuor criſium, nempe ad ſalutem, aut mortem, aut ad melius, aut peius, tali ægrotanti dies ſeptem terminum eſſe victus formam indicantem dicimus. Sed de qua nam trium acceptionum ſtatus intellexiſſe Hyp. *aſſeremus in* Aphoriſmo, *cum iubet ægrotantem conſiderare ſi ſufficiat ad ſtatum vſque cum victu necne.* Et *primum inquiramus an de ſtatu quo ad materiæ coctionem intelligat.* Quod *eſſe rationes negant, nam ſtatus quo ad materiæ coctionem in nullo morbo certum nec definitum tempus habet, vt præcognoſci poſſit.* Finge Socratem *ſalubri ægrotare febri vt continua tertiana; triplici de cauſa non dabitur tibi vt præcognoſcas qñ potiſſimum, morbus hic in ſtatu quo ad materiæ coctionẽ erit.* Primo *ob materiam morbi ſi diuerſæ ſubſtantiæ ſit, nam primo ſecundo & tertio die in ſubtiliorem laborante natura partem, iudicium facies de reliquo conſimile.* Et *decipieris in ſtatus præcognitione & victu inueniendo.* Secundo *ob vires laborantis quæ initio valide erant, procedente autem morbo ob aliquam cauſam vltra opinionem imbecilliores fiant.* Vnde *grauis cõmittitur error.* Nam *inter initia æſtimato ægrotantis robore morbi coctionem ad talem dierum numerum conieciſti, fruſtraberiſque ob naturæ inſperatam imbecillitatem.* Tertio *ob tempus quo natura vacat humorum coctioni.* Nam *ſi* Socrati *multum & craſſe ſubſtantiæ cibum vt comedat miniſtres, diutius immorabitur coctio, quàm ſi ſorbitionẽ craſſam offeras.* Citius

autem

autem ſi tenui ſorbitiuncula dummodo virtus ab vtro-que ſeruetur Socratem *alas*. Nam *cum minus natura in ciborum coctionem temporis expendit in morbi ma-teriam operabitur quod reliquum eſt*. *Id maius eſt ſi tenuem cibum quàm ſi craſſum exhibeas*. Alia *Præ-terea accedit ratio quod craſſo victu diutius immoren tur coctiones eo, quod in morbi materiam fiat additio, cunq; ſingulis diebus eius augeatur copia, opus naturę minus præualere neceſſum eſt*. Tenui *autem victu hoc non datur*. Cum *ergo pro uictus forma tempus coctio nis imutari poſſit, qualiter à ſtatu coctionis victus for-mā recte conijcere poſſumus*. Tan *ſi ſuper rē inſtabilē ædificia firma conſtruere velles*. Profectò *ridiculum videtur eſſe quærere, a, per, b, quod quidem immutatur ſecundum à diſpoſitionem*. Inſuper *ſi ita eſſet, vt de ſtatu quo ad materiæ coctionem intelligeret, inepte pro fectò ab* Hyp. *dictum eſſet, contemplari oportet ægro-tantem ſi ſufficiat cum victu ad ſtatum ægritudinis, hoc eſt ad id temporis cū maxime cōplentur coctiones*. A*d talem enim ſtatum poteſtatis victus nō eſt, ægrum ducere*. Q*uantocunque enim craſſo nutrias victu ægro-tantem, continget multoties vt ad ſtatum, eum non per ducas*. Nam *natura fortaſſe morbo inferior eſt*. Q*uot ſunt præterea ægritudines quæ ante coctionem ægro-tantes occidunt*. Q*ualiter igitur ſollicitos nos reddit, admonens vt conijciamus ſi cum victu ſufficiat æger ad ſtatum quo ad coctionem, cū eo vſq; ægrotantem dura-re, virtutis robori, & morbi materiæ diſpoſitioni, tri-buendum ſit, & non victui*. A*lium igitur in illis teti-*

git ſtatum verbis, ad quem vſque ægrotantem ducere in facultate ſit victus. Iis fidem præſtant quæ ipſe alibi dixit, vbi craſſiorem victum & copioſiorem miniſtrat, quanto morbus ad coctionem feſtinat, magis vero tenuem quanto ab hac longius diſtat. Iis quidem contrariũ in Apho. dixiſſet ſi de ſtatu quo ad coctionẽ verba eius intelligantur. Cæterum diſpoſitionis ſtatum non tetigiſſe oſtendere opus non eſſe arbitror. Cum diſpoſitio per ſe nullum præbeat iuditium niſi quateuus actiones lædat. Quæ quidem læſiones ſymptomata dicuntur. Non immerito igitur nec magnus nec paruus morbus dici poteſt, ſi læſionem actionum tollas. Neq; enim victum, neque remediorum vllum afferas niſi recuperandarũ actionum gratia. Nec diſpoſitio ipſa per ſe nec noxam, aut periculum, nec mortem, ęgrotanti afferet, niſi interuentu læſarum actionum. Ad hæc non eſt medicorum antiquorum vllus qui penes diſpoſitionis ſtatus diſtantiam, victus formam inueſtigandam pronunciet. De ſtatu igitur ſymptomatum verba Hyp. intelligenda fore manifeſtum eſt. Iis fidem præſtant quæcunque Gal. de morbi temporibus in Aphoriſmis ſecundum mentem Hyp. ſcripſit, nempe ſtatum eſſe maximum morbi vt in ſymptomatibus. Præterea in eo circa principia & fines omnia imbecilliora. Vbi declarat per illud verbum omnia imbecilliora, ſymptomata eſſe intelligenda. De principio etiam quod ad ſymptomata locutus eſt in Aphoriſmis, cocta medicari & mouere non cruda neque in principiys, vbi aperte oſtendit, per principium morborum, aliud quàm cruditatem humoris in-

1. de rõne victus.

tellexiſſe. Videtur'que ſolum tempora diſtinxiſſe Hyp. penes ſymptomatum magnitudinis incrementũ, vbicunque de principio ſtatu'ue morborum ſermonem facit. Cui opinioni adhęrebit quiſquis diligenti lectione illius euoluat ſcripta. Cunque de materiæ diſpoſitione loquitur, crudam, imperfecte coctam, & coctam dicit, vt de vrinis, ſputis, egeſtionibus. Cum vero principiũ aut ſtatum ſcribit, ſymptomatum meminit. Verum multoties per principium tempus vſque ad tertium ægritudinis diem intelligit. Vt conſtat per Gal. in expoſitione illius ſi vero in morbo vetere &c. Significat aliquando principium, primum morbi inſultum, quod latitudine caret. Cuius meminit Gal. loco citato & in expoſitione illius, paroxiſmos & conſiſtẽtias. Verum prout eſt vnum ex quattuor morbi temporibus, ſymptomatum certam magnitudinem ſignificat, prout incrementum poteſt ſuſcipere. Verum vno loco videtur per morbi principium illud intellexiſſe tempus, in quo nõdum exiſtunt coctionis notæ, vt apparet in expoſitione illius hæc ſi ab initio morbi appareant &c.

1. Pdictionum. 1. Aphoṛ. de rõne victus. lib de ratione victus.

CAP. XXII.

Cum igitur oſtenſum ſit per morbi vigorem, ſtatum quo ad ſymptomata intellexiſſe, ſupereſt conſiderare de quo nam ſymptomatum genere maxime ſit intelligendum. Quod nec de ijs quæ accepta feruntur naturę quæ κρί σιμα dicuntur, nec de ijs quæ à morbo & natura circa materiæ apparatus pugnãtibus proueniũt, ab Hyp. licet elicere in expoſitione illius, modi autem & conſtitutiones &c. Vbi mor-

1. de morbis vulg.

borum modos refert, ab initio vehementiſſime incipientium. Quos Hyp. ab initio florere ait, & vigere, paulatim'que remitti ad iudicationem vſque. Manifeſtum autem eſt, quod ea quæ in morbis ab initio fiunt ſymptomata, non ob pugnam naturæ cum morbo ob complendam coctionem prouenire, aut ob maximos eius conatus cum materiam morbi extra corpus pellere nititur; ſed de ijs ſymptomatibus quæ morbum inſequuntur, cum ad maximam perueniunt magnitudinem, ſtatũ eſſe intelligere oportet in doctrina Hyp. Qua via haberi poſſit præcognitio maxime eorum magnitudinis conſideremus oportet.

In de morbis vulgaribus primo. cōment. 3.

CAP. XXIII.

PRoinde duo ſunt, quæ maxime finem magnitudini ſymptomatum imponant, vltimum reſiſtentię naturæ, & perfectę morbi materiæ coctiones. Cauſi ſiquidem, vigiliæ, tãto durabunt tempore, quanto laborantis virtus ferre poſſit. Cum vero vltra non poſſit ſuccumbit. Et ſic fuit ea hora ſtatus quo ad ſymptomata, ob vltimam reſiſtentiam naturæ. Quandoque increſcunt, quouſq; natura, perfecta morbi coctione criſim faciat. Vltima ergo naturæ reſiſtentia, & morbi coctio. ſymptomatum incremento finem imponunt. Verũ cum multæ ſint ægritudines, quæ citra coctionẽ in abſceſſus terminentur. Vt Hyp. ait in expõne illius, qui tenuem crudam'que vrinam diutius mingunt &c. Rationi conſentaneum non eſt, vt per coctionis notas, ſtatum quo ad ſymptomata prænoſcamus. Præterea cum in ſuperioribus oſtenſum ſit, tempus completę coctionis in-

3. Pdictionum.

certam eſſe ob triplicem cauſam, æquum non eſt, ab eo quod in ſe indefinitum eſt, victus formam diffinire. A robore igitur ægrotantis, & à ſymptomatum magnitudine et vehementia, ſtatū conijciēdū eſſe putamus. Exēpli gratia. *Socrate laborāte, mediocri febre acuta cum viriū robore, cuius ſymptomata nō ceſſant, ſed continenter capitis dolore, vigilia, & ſiti, torquetur, morbi ſtatum ad ſeptimum fore diffiniam. Nam ad id temporis, Socratis virtus feret prædicti morbi ſymptomata. Et non vltra, citra aliquam quattuor criſium, ob quarum ſingulas ſymptomatum magnitudo imminuetur. Sis modo mecum, & perpende quàm ſit vtiliſſima huius termini præcognitio. Cum ſciam Socratis morbum ad ſeptimum vſque ſtatum habiturum, & non vltra, talem victus formam ordinabo vt Socratem ad ſeptimum ſeruare poſſit. Præterea dabò operam, vt coctiones ad id temporis compleantur, minus naturam cibo impediēdo. Hoc enim ſcire magni eſt momenti, & tempus ſimul quo compleri oportet. Sic enim artificis cuiuſcunque artis cum aliquod agrediuntur opus, quod cito compleri oporteat, ſtatim quærunt quid agendum ſit, & quanto temporis interuallo. Iuxta quod totum in partes diuidunt opus, in totidem'que temporis ſpatium, ita vt in diarias partes operam diuidant. Cūque aliquid in diuiſione errauerint, aut ob quācunque aliam cauſam minus compleuerint, id expeditiori diligentia ante præfinitum terminum ſupplent. Sic profectò in arte medica maxime neceſſarium eſt, præcognoſcere terminum ad quem vſque ægrotantis virtus morbi acumen ferre poſ-*

ſit. Ad quem terminum dirigendi ſunt victus. Talem'qꝫ præſtabis, vt laborantem eo vſqꝫ ſeruare poſſit. Tum vt ſpatium ſit naturæ conficiendi coctiones ad præfinitum terminum. Cunque ex opera naturæ in primis quattuor diebus conieceris, naturam poſſe ad ſeptimum coctiones complere, hominem ſeruandum eſſe ſcies. Quod ſi contrarium eueniat, moriturum in acuta ægritudine. Non ſolum igitur ad victus intentionem vtiliſſima eſt huius termini præcognitio, verum ad partem artis, quæ prædicit, validiſſimus eſt totius prædictionis ſciẽtiæ neruus. Abſqꝫ quo nihil certo poſſes prædicere.

CAP. XXIIII.

VNde nã conijcias ĩquies quot dies is q̃ ægrotat morbi acumen ferre poterit. Diuinus nos docuit Hyp. in ſcriptis ſuis poſt lõgas, & diligentiſſimas, apud ægrotantes obſeruationes id inueſtigans. Acutas ægritudines dixit Hyp. in quattuordecim diebus iudicari, non quod omnium acutarũ criſim in quartadecima die fieri velit, ſed criſim acutarum ad vſque quartamdecimã diem protrahi poſſe. Hunc terminum in acutis ſignauit. Nõ quia eo temporis interuallo coctiones perficere neceſſum ſit naturam. Sed quia obſeruauit quantumcunque robuſti hominis naturam labores acuti morbi vltra dies quattuordecim citra aliquam quattuor criſium ferre non poſſe. Ob quam cauſam criſim hunc terminum vocauit, ac ſi diceret criſis futuræ terminũ. Nec hoc præter mentem Gal. eſt qui ita in eodem ſcribit. Quod ſit neceſſarium ob morborum magnitudinem, ac ſymptomatum vehementiam, vel cito vi-

res proſterni adeo vt homo moriatur, vel ſi ad excretionem humorum impetum faciat, & quos inuaſit exuperet bonam ſequi criſim, ſi vero exuperetur malam. Propterea igitur inquit eſt impoſſibile, vt in lõgum tempus iudicatio differatur in morbis acutis. Terminum igitur in hiſce omnibus Hyp. poſuit duarum ſeptimanarum, tanquam nullus eorum vlterius progrediatur. Verũ ante quartãdecimã diẽ multi iudicari poſſunt. In quibus verbis Hyp. dicto promotus Gal. terminum attigit, quẽ morbi acumen & virtutis tolerantia diffiniunt. Quid aliud præterea vult cùm in hunc modum ſcribit ſi quibus inquit horum cœpit dolor die primo, die quarto premuntur maxime, & quinto, ad ſeptimum ſoluuntur. Quid nam aliud intelligit per dicta verba, quàm quod dictum eſt: nempe dolorem capitis vehementem & continuum, naturam vltra ſeptimum citra aliquam quattuor criſiũ ferre non poſſe. Vt melidiæ contigiſſe ſcribit. Ipſe præterea deterrimas dixit febres ac ſignis affligentes difficilimis, quarta die aut citius interimere. Quantum autem ad prædictionem iuuet, iam dicti termini præcognitio Hyp. oſtẽdit in hæc verba. Screatio flaua nõ multo permixta ſanguini in pulmonis morbo, ſi inter initia excernitur, ſalutaris admodum eſt, ſi ſeptimo die vel tardius minus ſecura eſt. In cuius expoſitione, Gal. ita ſcribit, ſi vero ſcreatio talis perſiſtat qualis ab initio erat ad diem ſeptimum, periculum imminet exolutionis virium antequam morbus coquatur. Ob eam rem minus ſecurum videri dixit pluribus diebus permanere talem ſcreationem. Idem adhuc aper-

3. Iudicationum.

In libro de morbis vulgaribus.

2. prædictionum.

tius de vrina cruda, tranſactis aliquibus morbi diebus, perſiſtente. De qua ita *ſcripſit eodem libro. Si inquit multi temporis ſit morbus & vrina talis perſiſtat, ſubintellige cruda, periculũ eſt, quod non poſſit homo ſuffi cere, quouſq; coquatur vrina.* Vides ne *ex verbis* Hyp. *neceſſarium eſſe ad prædictionis ſcientiam, præcognoſcere terminum ad quem vſque, ferre poſſit natura laborantis, morbum & eius acumen.* Et *poſtea adhunc cõferre coctiones, vt quod futurũ ſit præcognoſcamus.*

CAP. XXV.

M*Anifeſtum igitur ex dictis eſt, ſtatum de quo locutus eſt* Hyp. *in* Apho. A *quo victus formam inueſtigandam diximus, terminum eſſe ad quem vſque, laborantis virtus morbi acumen, citra aliquam quattuor criſium ferre poſſit.* Q*uia vero terminus hic ſymptomatum incremento finem imponit, ſtatus ab* Hyp. *nuncupatur.* Et *quia tempus futuræ criſis longiſſimum complectitur, terminus criſis dicitur.* Fiunt *apud iam dictum terminum, maxima ſymptomata ob dictam cauſam, tum ob vltimos naturæ conatus.* Poten*tiæ enim naturales neceſſitatem aſſumentes, fortius operantur, vt oſtenſum eſt in libris de facultatibus naturalibus.* Multoties *accidit vt morbi coctiones ad præfinitũ compleantur terminum, tunc triplici ratione ſymptomata augentur.* Nempe *ob ſtatum ſymptomatum, tum ob vigentis coctionis rationem, tum ob criſim.* Simul'q; *tunc omnia tria ſymptomatum genera coincidere.* Hoc *in febribus continuis vſu venire comperimus.* Aliquan*do contingit vt fiant & compleantur ante dictum ter-*

minum coctiones, & ſoluatur morbus. Accidit'que *hoc ob materiæ morigerationem, aut ob victum iuſto magis tenuem.* Ad primum *ſpectat modum, quod dixit, ſimpliciſſimas febres, ac ſignis firmatas ſecuriſſimis, quartâ die aut citius deſinere.* Secũdũ *attigit in* Apho. *vbi dixit contemplari igitur oportet ægrotantem, ſi ſufficiat cum victu ad ſtatum, & nunquid prius ille deficiat, nec poſſit cum victu perdurare, vel morbus ante deficiat, atque obtundatur.* De *laborantis robore, & morbi acumine, facto iudicio, terminum coniecimus, ad quem vſque ęgrotans morbi acumen citra aliquam quattuor criſium ferre poterat, eo vſque ducere, victum poſſe ægrotantem.* Quod *ſi huic tenuem magis quam oporteat victum exhibeas, alterum duorum accidet.* Aut *ægrotantis natura ob tenuitatem cibi alleuiata, diutius morbi cauſæ vacans, citius hoc eſt ante præfinitum terminum coctiones complebit, & ſic morbus ſoluetur ante ſtatum, in quo maxima futura erant ſymptomata, morbus'que obtundetur, quod idem eſt ac hebeteſcat, hoc eſt nõ perueniat ad vltimam incrementi magnitudinem.* Aut *eueniet, vt coctiones complere non potens natura, imbecillis facta ob cibi tenuitatem, deficiat ante dictum terminum.* Quapropter, *cum anceps ſit euentus, cauendum eſt ne magis tenuem exhibeamus victum eo, qui ægrotantem valeat ad præfinitum terminum ducere.* Vocemus *hunc victum medium clarioris ſermonis gratia.* Duo *igitur conſiderare oportet, quiſquis tenuiorẽ victum medio exhibiturus ſit, nempe vtrum morbus, an æger prius deficiat.* In *bene morigeratis morbis,*

3. prædictionum.

quorum materia parum à naturali ſymetria diſceſſerit, credendum eſt tenui victu morbum & non virtutem defecturam, vt infra latius oſtendemus cum de febre flegmatica à dulci aut naturali pituita eueniente nobis ſermo fuerit. In ijs enim natura ob cibi tenuitatem magis morbo incumbente, futuras coctiones ante præfinitum terminum ſperabimus, ob materiæ morigerantiã. At in male morigeratis morbis quorum materiæ valenti ſunt affectæ putredine, tenuiorem victum medio miniſtrare caueto. Nam virtus potius quam morbus ante terminum præfinitum quem deinceps ſtatum vocabimus deficiet, materia non cedente. Verum hoc tanquã vniuerſale habeto dogma, victum exhibere qui ſeruare ægrotantem ad ſtatum poſſit. Hoc tenuiorem non dabis niſi cum morbum defecturum, & non virtutem ægrotantis ante ſtatum conieceris, hoc fiet ſi ante ſtatum coquatur morbus. Hoc eſt quod Hyp. dixit contemplari igitur oportet ægrotantem ſi ſuff.ciat cum victu vſque ad ſtatum, & non quid prius ille deficiat nec poſſit cũ victu perdurare, vel morbus ante deficiat & hebeteſcat. Ex dictis licet colligere, morbi ſtatum, & terminum quem morbi acumen & virtutis tolerantia definiunt & criſis terminum idem indicare. Hunc præcognoſcendum ex ijs quæ morbus affert ſymptomata, & non ex ſignis coctionis. Nec id cum dictis Hyp. pugnat, cum dixit coctionem velocitatem criſis & ſignum ſalutis certum portendere, neque cum ſcripſit alibi, quæ citius magis que madeſcunt iudicationis denuntiant celeritatem, neque ijs quæ Gal. in tertio de Criſibus ſcripſit.

In 1. dmorbis vulgaribus.

Primo de rõne victus.

Aliud enim eſt criſim ipſam inquirere, & criſis terminũ, nam criſim vtrum bona futura ſit, & quando maxime, ex coctionis ſignis conijciendam eſſe opinamur. Quia naturali ordine coctio ſemper expulſionem præcedit. Terminus vero criſis non ex ijs, ſed ex morbi vi & virtutis reſiſtentia præcognoſcitur. Primũ per morbi ſymptomata, ſecundum per virtutis robur conijciemus. Hũc ergo terminum tanquam immobilem & firmum, præcognitione dignum eſſe, vt ab eo exhibendi victus, & prædictionis ſcientia ſumatur. Quod vtrunque adipiſci poteſt facilius, coniectura habita huius termini, ex dictis manifeſtũ eſt. Adhuc apertius illi fiet quiſquis in lectione Hyp. exercitatus fuerit.

CAP. XXVI.

Neque obſtiterit, ſi ab eo quò diximus termino victus formam ſummi conualituris pariter & morituris victus rationem diffiniret Hyp. Cum tamen huius contrarium aſſerat Gal. cum ita ſcribit Apho primo, quorum inquit ſummum vigorem excipit mors, in his ea ſolum artis parte quæ prędicit vtemur &c. Neque igitur curationem, neque victus rationem ijs adhibere conſulit qui morituri ſunt. Nóne hoc idem ſequitur ſi penes ſtatum quo ad coctiones victũ diffinias, quot enim ſunt, qui eo tempore quo maxime coctionis opus complementum recepturum ſit, e vita diſcedunt. Verum ſi rem altius conſideremus, haud quaquam profectò ſapientiſſimi viri autoritate dignum videtur eſſe putare, ſolum hęc dogmata de ratione victus ſcripſiſſe Hyp. ad eos quos ſeruãdos eſſe certo ſciamus.

Nam cum ars medica nil certi præſtare poſſit, continget multoties vt felicia promittente medico, moriatur infirmus, & aliquoties ſanetur præter medici opinionem. Nonne hæc facile credibilia ſunt, vt pote cū noſtra ætate plura horum exempla inter hominum conuentus adducantur. In quibus male audiunt medici. Quare crudelis hominis officio & non medici fungeretur, ſi artis opem ſeruandis negaret. Prauam præterea concipiendi de arte medica opinionem hominibus anſam præberemus, cum ij quos ſanandos artis remedijs ſumpſerimus moriantur, quibus vero de eorum ſalute deſperantes nil remedij attulerimus, ſponte ſanentur. Quare Hyp. autoritate dignius eſt putare, hæc dogmata de victus ratione, oībus tā qui euaſuri ſint, quàm qui morituri tradidiſſe ægrotantibus. Atque eo magis quod hæc artis medice pars, quę victum docet, medicum ad quemcunque euentū ſolet inſontem reddere. Non ſic ea quę de pharmacis agit, aut manualem docet operationem. Diximus in ijs quæ præceſſerunt, à duobus victus formam accipiendam, nempe à morbi conſtitutione, in qua ſtatus diſtantia comprehenditur, & ab ægrotantis robore. Per ſtatum terminum intelleximus, ad quem vſq; ægrotantis vires morbi acumen citra aliquam quattuor criſiū ferre poſſint. Principiumq; huius termini inuentionis dediſſe Hyp. nēpe, cū p ſymptomatū differentias, & eorundem vehementias, ſingulis morbis ſuum diffinijt terminum, ad quē uſque increſcentibus ſymptomatibus ſtatum morbi eſſe, niſi coctiones præueniant. Ob quarum cauſam morbum ſolui ante ſtatum intellexiſſe.

Hyp. diximus. A dicto termino præcognito, victus formam inueniendam eſſe. Vnde ſi morbus ad quartum terminari debeat, ſola abſtinentia, ſi ad ſeptimum pocu lis, ſi ad vndecimum tenui ſorbitione, ſi ad quartumdecimum craſſa, nutriendos eſſe ægrotantes. Ab ijs robur laborantium conſulendum, an prædicta victus forma ad præfinitum terminum citra magnum virium detrimentum durare poſſit. Quod ſi tenui ſorbitione eo ſeruari non poſſe exiſtimemus, craſſam miniſtrabimus. qua durare poſſit, eritque hæc ægrotanti medius victus. Tenui autem ſorbitione qua æger durare non valet non vtemur, niſi cum ſenſerimus morbum defecturum ante terminum, & non virtutem ægrotantis. Id'que contingere in bene morigeratis morbis, quorum materia parum à naturali ſymetria diſceſerit. In male morigeratis morbis, quorum materia valenti ſunt affectę putredine, tenuiorem victum miniſtrare eo, qui ægrotãtem ad præfinitum terminum ducat, ſummæ cauendum eſt.

CAP. XXVII.

NEque ſilentio præter eundum, omniáque dicta ſunt, in ijs ſolummodo intelligenda eſſe morbis, qui poſterius ſtatum habituri ſint. Quique leuiter & ſummiſſim incipiũt, ſub increſcunt vero, et exacerbãtur ſecundum ſingulos dies, aut alternos, circa criſim vero abunde lucent. In ijs diximus à cõſtitutione morbi, & robore ægrotantis, vna cum ſtatus diſtantia, victus formam inueniendam eſſe. Verum ſcire oportet, morborum eſſe duos alios modos, qui diuerſam victus rationem indicant, ac longe illi diſſimilem quam hucuſ-

que tradidimus. Quàm ob rem animum, huc reuoca-ta ſtudioſe lector, quæ enim tibi dicenda paro, ad intellectum eorum quæ ab Hyp. *in libris de ratione victus, & in libro Aphoriſmorum ſcripta ſunt, maxime conducent. Vt aperte ſenis mentem percipias in ijs quæ ad victus rationem attinent. Quæ quantam ſecum in artis ope vtilitatẽ afferant, vel tu ipſe iudicare poteris. Status quantum ad ſymptomata attinet, tribus ægritudinis temporibus haberi poſſe ſcito, vt in morbi principio, nempe cum materia cruda eſt. Aliquando poſterius, vt cum maxime complentur coctiones. Sunt & morbi qui inter medio tempore vigeant. Huius ſpeculationis primus autor* Hyp. *fuit. Vir ſanè intellectu maxime philoſophico, diligentiſſimusque ſcrutator eorum quæ humano corpori accidunt. Hic igitur in primo de morbis vulgaribus tertio cõmentario ita ſcribit,* εἰσὶ δὲ νόσοι καὶ καταστάσιες καὶ παροξυσμοὶ τούτων ἑκάστου τῶν πυρετῶν ὁμοίως ξυνεχέων διαλειπόντων. αὐτίκα γὰρ συνεχὴς ἐστὶν οἷσιν ἀρχόμενος ἀνθεῖ καὶ ἀκμάζει μάλιστα, καὶ ἀνάγει ἐπὶ τὸ χαλεπώτερον. περὶ δὲ κρίσιν καὶ ἅμα κρίσει ἀπολεπτύνεται ἐστὶ δὲ οἷσιν ἄρχεται μαλακῶς καὶ ὑποβρύχιος ἐπαναδιδοῖ δὲ καὶ παροξύνεται καθ' ἡμέρην ἑκάστην περὶ δὲ κρίσιν καὶ ἅμα κρίσει ἅλις ἐξέλαμψεν ἐστὶ δ' οἷσιν ἀρχόμενος πρηέως ἐπιδιδοῖ καὶ παροξύνεται καὶ μέχρι τινὸς ἀκμάσας πάλιν ὑφίησι μέχρι κρίσιος καὶ περὶ κρίσιν ξυμπίπτει δὲ ταῦτα καὶ γίνεται ἐπὶ παντὸς πυρετοῦ καὶ ἐπὶ παντὸς νοσήματος, *hoc eſt ſecundum veram*

verſionem, ſunt modi, & conſtitutiones, & paroxiſmi cuiuſlibet harum febrium, ſimiliter continuarum, inter mittentium, ſtatim enim continua eſt quibus incipit flo ret, & viget maxime, & ad difficilius ducit, circa criſim vero & ſimul in criſi imminuitur. Sunt quæ, incipiunt leuiter, & ſummiſſim, ſub increſcunt vero & exacerbantur ſecundum ſingulos dies, circa criſim vero & ſimul in criſi abunde lucent. Sunt quæ incipiũt leuiter, augentur vero & exacerbantur ad certum augentes terminum, rurſus remittunt ad criſim vſque, et circa criſim. Accidunt hæc & fiunt in omni febre, & in omni morbo. Hæc ſunt Hypp.*verba, quæ ob id maxime expoſitione digna eſſe duxi. Propter id quod ſtatim ſubiungit, oportet inquit ex horum conſideratio ne offerre victum. Triplicem in ijs verbis deſſignauit* Hyp.*modũ aut differentiã quæ cõtingere poſſunt ſingu lis morbis & febribus. Aliquando ſymptomata quæ morbum ſequuntur, ſtatim ab initio moleſtant, & grauiter torquent ægrotantem, augentur & increſcunt et difficiliora fiunt, circa criſim vero & ſimul in criſi imminuuntur, hoc eſt cum morbi materia ferè cocta eſt, & perfectæ cocta, quo maxime in tempore criſis fieri ſolet. Hoc accidit in pleuritide, & peripneumonia, & in omni inflammatione quæ in ijs corporis partibus fit, quæ ad motum à natura ordinata ſunt. Hæc inquam à naturali motu magis perturbantur ob multitudinem materiæ & eius cruditatem. Quapropter huiuſmodi partes cum inflammationibus corripiuntur, inter initia, materia cruda exiſtente, grauiora patiuntur laboran-*

tes, ſymptomata, & periculoſiora, quàm cum morbus coctionem recipit. In omni præterea febre ſecundum acceſſiones aut exacerbationes inuadente, cum à multa ortum habet materia, aut nimis craſſa, deteriora fiunt morbi principia. Cuius *ſignum eſt illud quod Gal. tertio libro de Criſibus cap. ix. ſcripſit.* Nempe *in principijs acceſionum contingere mori ægrotantes ob multitudinem materiæ, & ob eius craſſitiem, aut inflāmationis magnitudinem. Scis enim mortem ſemper in deteriori parte paroxſmi fieri. Cum igitur ob dictas cauſas grauiora fiant acceſſionum principia particularia, manifeſtum eſt, eadem ratione totius morbi vniuerſale principium fore deterius. Cunque in pleuritide, aut peripneumonia, morbus coqui incipit, minus grauat inflāmatio membra ſpiritus, tum quia coctione leuior fit, tum quia materia per halitum & per ſcreatum imminuitur. Quę cauſa ſunt imminutionis ſymptomatum, & dolorum, vt*

1. de ratiōe victus. *ſcribit* Hyp. *dolores inquit pleuriticorum cōfeſtim ſponte deſinunt, vbi aliquid effatu dignum tum expui, tum expurgari cœperit. In febribus ſimiliter quæ ratione multitudinis, aut craſſitiei, deteriora fiunt principia, cū coctionis veſtigium in materia cōſpicitur, & multitudo imminui incipit, & craſſities materiæ attenuari. Vt à* Galeno *in libro de* Totius *morbi temporibus ſcriptum eſt.* Aliquando *ſymptomata in initijs morborum debilia ſunt & parua, augentur indies & exacerbantur, circa criſim vero & in criſi abūde elucent, hoc eſt eo tpe quo maxime complētur coctiones, in maxima ſunt vehementia.* Fiunt*que tunc temporis grauiſſima ſymptomata, ob*

duplicem

duplicem cauſam, ob materiæ putredinem, & ob maximum certamen naturæ cum morbo circa materiæ diſpoſitionem. Ad hunc modum reducitur quod dixit circa generationem ſaniei dolores & febres accidunt magis quàm facta, accidit hoc in omni inflãmatione, quæ ad ſuppurationem peruentura ſit, cuius materia multitudine, & qualitate, mediæ ſit diſpoſitionis, vt in flegmone euenit cum ad ſuppurationem peruenit; grauiora tunc accidunt ſymptomata cum maxime complentur coctiones & fit ſanies, quàm ante actis morbi temporibus. In febribus ſimiliter quarum materia ad vnam creticam ſeruatur expulſionem vt incontinuis, tũc grauiora fiunt ſymptomata cum maxime complẽtur coctiones. In ſumma vt iterum repetam, in omni morbo, in omni febre, vbi materia multitudine, aut craſſitie, aut acri qualitate, ægrotantis naturã grauiter moleſtat, inter initia grauiora fiunt ſymptomata. Et prout morbus coctionem recipit ita mitiora fiunt. Hoc modo plures febrium flegmaticarum & tertianarum & quartanarũ multo magis quintanarum, inter initia grauius affligunt, & periculoſiora ſunt. Priuatim hoc accidit thoracis morbis ob partium motum. Cum autem morbi à materia mitiori ortum habent, vt eſt ſanguis, dulcis pituita naturalis melancholia, tum qui ex bile & pituita miſcentur adinuicem humores, circa morbi initia omnia mediocriter ſe habent. Procedente morbo augentur ſymptomata, tũ ob qualitatem putredinalem magis auctam, tum ob maiorem pugnam inter naturam & morbum. Ita vt circa criſim & ſimul in criſi maxima fiant ob dictas cauſas.

Tum vltimo ob ea quæ criſis ſubitam mutationem inſe-quuntur ſymptomata. Vnde fit, vt omnia tria generum ſymptomatum in vnum tempus coincidant. Nempe quæ à morbo, & quæ à natura, & quæ ab vtroque ſimul proueniunt. De hoc igitur ſtatu in quo tria ſymptomatum genera coincidunt. Intelligendum eſſe Apho. *nempe. quando morbus in ſuo vigore conſtiterit, tum victu tenuiſſimo neceſſarium eſt vti. Ob id dixit* Hip. *circa criſim & ſimul in criſi abunde elucet. qualem victum in morbis qui huiuſmodi ſtatum ſortiuntur miniſtrare debeamus, in ſuperioribus diximus. Quādoq; cōtingit vt intermedio tempore grauiora accidant ſymptomata commotionis humorum cauſa, hæc ſæpius in augmento morborum fieri contingit, quàm in principio, in quo immoti perſtāt in propŷs locis humores. Et quàm in ſtatu, vt pote iam ferè facta ſeparatione. quæ ergo à vi morbi commotio fit, in augmento magis accidit, in quo adhuc praui cum bonis mixti ſunt, at quæ à natura fit commotio non ſimiliter eſt, nam facta coctione natura vt triſtantes expellat humores commotionem in corpore excitat. Secundum igitur hanc triplicem conſiderationem, nempe an ſtatus quo ad ſymptomata, inter morbi initia, materia adhuc cruda exiſtente eueniat, aut cum maxime complentur coctiones, aut intermedio tempore, inquirendos victus fore laborantibus ſalubres. Quare à triplici ſtatus conſideratione, triplex victus elicienda eſt ratio. Alia enim habenda eſt, cum morbus inter initia ſtatum habet. Alia cum eo tempore quo maxime complentur coctiones. Et demum alia cum intermedio*

tempore viget. Longe enim differunt victus qui horum ſingulis conueniunt. Horum trium modorum conſiderationem ad victum maxime neceſſariam, primus Hip. *tradidit. Primi modi meminit in libris de ratione victus. Vbi ſub exemplo pleuritidis & peripneumonię de omnibus qui à principio florent, & ſtatim vigent morbis, ad criſim vero mitiores fiunt, agit.*

CAP. XXVIII.

IN *ijs igitur morbis, victus formam non à diſtantia ſtatus vt ſupra diximus, ſed à coctione morbi ſumendam eſſe. Ita vt cum morbus crudus omnino eſt, tenui aut tenuiſſimo vti victu oporteat. Cum autem coquitur plus concedendum, & iuxta maiorem coctionem, magis miniſtrandum.* Primum oſtendit Hip. Cum *dixit nempe ſi morbus ſiccior quàm vt quiſpiam exiſtimet fuerit, non multum dare oportet, ſed ante ſorbitionem vel mulſam vel vinum, vtrum magis auxiliaturum putaueris propinare conuenit.* Manifeſtum *autem tibi eſt ex ijs quæ ſupradicta ſunt, pocula, victum tenuiſſimum conſtituere.* Secundum *oſtendit in ijs quæ ſequuntur verbis, vbi ita ait.* At *ſi os madeſcat, & quæ à pulmone expuuntur, talia ſint qualia eſſe oportet, ſorbitionis quantitatem vt dicam ſummatim augere conuenit.* Nempe *quæ citius magis que madeſcunt iudicationis denuntiant celeritatem.* Tertium *ſimiliter oſtendit cum ſtatim ſcribit, & quanto fuerit expurgatio maior, tanto magis ad iudicationem vſque dare oportet.* Neque *id pręter rationem eſt, nam in huiuſmodi morbis qui ab initio vigent, grauiora inter initia accidunt ſymptoma-*

1. de rõne victus.

ta. Ob materię cruditatem, aut multitudinē, aut acrem qualitatem, vtrunque autem coctione cum euanēſcat, vt ſupra oſtendimus de mente Gal. *in libro de* Totius *morbi temporibus, fit, vt à coctione materiæ, victus formam, & quantitatem mutandas fore nemo non arbitretur.* Id *quod ipſe* Hip. *oſtendit ſtatim, ac ſi formæ victus mutationis rationem reddat.* Dolores *ſiquidem inquit pleuriticorum confeſtim ſponte deſinunt, vbi aliquid effatu dignum tum expui, tum expurgari cœperit, nempe & purgationes longe perfectiores exiſtunt, minus'que purulenti ita fiunt, quam ſi quis aliter cibaret. In omni ergo morbo in quo procedens coctio ſymptomata mitiora reddit, ab ea victus ratio ſummenda eſt. Itē victus forma & quantitas ad maius mutandę ſunt. Ita vt toto eo tēpore quo materia cruda eſt, vna victus forma nempe tenui aut tenuiſſima alendus ſit ęger.* Cū*que in materia coctionis manifeſtum ſignum appareat craſſior victus exhibendus eſt.* Secundi *autem modi meminit in* Apho. *vbi docet victum inueſtigandum ſecundum ſtatus diſtantiam, & morbi conſtitutionem, de quo diffuſe in ſuperioribus dictum eſt.* Hac *igitur de cauſa* Hip. *in libris de ratione victus, coctionis meminit ad victus formam inueniendam.* Meminit *& quandoque ſtatus, vt in* Apho. *libro obſcure nimis prædictos modos attingens, vt ſcopos ad victus inuentionem.* Quod *manifeſtæ apparet ex ijs quæ* Gal. *ſcripſit, omnia quæ ab* Hip. *dicta erant de ratione victus repetens ſub compendio, vbi ita ſcribit, meminit quoq; & coctionis morbi ſępe, non paruum ſcopum vniuerſi victus & quæ in*

In fine terti de rōne victus.

ipſo ſiunt mutationum hunc faciens. Pari modo *& de morbi vigore quippiam dixit, ad quem reſpiciens neq; tanquam ad abiectiſſimum in victus ratione ſcopum, alimoniã miniſtrat.* H:c *quidem ſcripſit* Gal. *de coctionis ſcopo, non oſtendens in quibus morbis ad victum inueniendum reſpicere eam debeamus, & quibus morbi ſtatum. Hæc igitur omnia & ſingula diligenter in morbis aduertere oportet. Et has tres morborum differentias aut modos, in ſingulis morbis à natura & habitu noſtro fieri poſſe.* Vt *prudentiſſimę tetigit* Hip. *in eo neque.n.horum video, ita expertos medicos &c.* Q*uapropter conſiderandã eſſe ægrotantis naturã, & habitum, nam picro cholorum natura talis eſt vt febrium initia deteriora efficiat.* Q*ui etiam natura frigidi ſunt, exilium venarum, craſſo habitu, pingui ab domine, præterea corpis noſtri partes vt ſeptum, pulmo, & guttur ſimiliter hñt.* Bilioſi *mediocri habitu quicunq; ſunt & ſanguinei & hepar, hæc magis propè criſim exacuunt.* Hoc *eſt profectò qđ* Hip. *loco citato dixit, quæcunq; noſtra natura & habitus ſingulis in morbis fabrefaciat affectus & ſpecies omnigenas quæ cognita ſalutem & mortem, ignorata ferant.* Sed *forſan quis dubitabit cauſam ob quam in* Aphoriſmorum *libro in quo vniuerſalia victus dogmata collegit, ſecundæ morborum diſpoſitionis qui inter initia vigent non meminit.* Vt *in ijs ſuam victus rationem doceret.* Q*uin immo quicunque ſcripta* Hipp. *peruigili & non tumultuaria lectione euoluat, ſex de victus ratione* Aphoriſmos *conſequenter ſcriptos inueniet.* Ab *ijs ſeptimus ſic habet qui-*

In 2. de rõne victus

buſcunque quidem igitur ſtatim ſtatus eſt tenuiter di-ſtare conuenit. Quibuſcunque ſtatus poſtea ad illud & ante illud parum, auferendum, prius vero vberius reficiendum vt ſufficiat ægrotans. Cum attente legeris eos qui hunc præcedunt Apho. de victus ratione inuenies, breuitatem ſermonis Hipp. & eiuſdem ſententiarũ grauitatem ſeptimum Aphoriſmum tanquam ſuperfluum non admittere. Si de ijs quæ dixerat intelligatur. Præterea ſi de ijs morbis ageret qui ob vltimos labores ſtatim vigẽt & criſim hñt, tenuiſſimo eos victu vt antea dixerat & non tenui ſcripſiſſet indigere. Alium igitur tetigit ſtatum, qui ita vehemens non ſit, quem plurimi morborum inter initia obtinent, quique durat donec materia morbi cruda eſt. Nam cum ſymptomata quæ inter morbi fiunt, ob ſolam materiæ multitudinem, aut craſſitiem, aut humoris acrem qualitatem eueniant, & non ob commotionem naturæ ad expulſionem parantis triſtantes humores, neque ob maximam pugnam naturæ coquentis cum morbo putrefaciente, vt eo fit maxime tempore quo complentur coctiones, fieri nequit vt ſint vehementiſſima & vltima. Prout ijs contingit morbis qui tunc maxime vigent, cum duo aut tria ſymptomatum genera coincidunt. Verum quia in morbis ijs qui inter initia vigent, quibuſdam vehementiora contingunt ſymptomata & periculoſiora, ita vt eorum ratione tenuiſſimus victus adhibendus eſſet, quibuſdam vero minus vehementia & periculoſa, ita vt tenuis victus ijs conueniens eſſet, prudentiſſime Hipp. ijs morbis tenuem victum miniſtrandum docuit in Apho. cum ait

quibuſcunque igitur ſtatim vigor eſt tenuiter diætare conuenit. quibus vero poſterius debet cõſiſtere, in ipſo conſiſtendi tempore & parum ante illud cibus ſubtrahendus. Prius vero vberius reficiendum, vt æger ſufficiat. Quibus verbis de eo morborum ſtatu agit, qui in eo maxime ſit tempore quo conficiuntur coctiones. Duos ergo prædictos modos tetigit morborum Hip. in dicto Apho. à quibus victus rationem inueſtigare docuit, breuiſſime quidem vt ſolet. Cum ergo ſymptomata periculoſa & vehementia inter initia fiunt, vt in angina, & pleuritide moroſa, tenuiſſimo victu dum materia cruda eſt vtemur. Pront ipſe monuit in libro de ratione victus. Quod ſi aliter eueniant tenui victu vti ſat erit. Nam cum talia ſymptomata eo uſque durent quo ad coctionem materia recipiat, id'que non vna die ſed multis fortaſſis fiat, conſulte non ageretur, ſi tenuiſſimo victu toto eo vteremur tempore, quo materia cruda permanet. Repentinas præterea mutationes deteſtatur Hip. ſub ijs verbis, nec repente quicquam huc, vel illuc, mutare in toto negocio licet. Quapropter homine heſterna die, ſolido cibo uſo, omnimodã inediam hodie iniungere, conueniens non eſt, vbi corporis diſpoſitio maximo interuallo, à naturali non diſceſſerit ſymmetria. Quod in ſolis peracutis & vltimis accidit morbis. In ijs rationabile eſt ut victus ſimiliter maxime diſtet ab eo, quo bona vſus eſt valitudine. Ob id prudenter dixit ſenex mutare quidem bene habet, ſi recte transferatur.

2. de rõne victus.

CAP. XXIX.

CAeterum quia non facile eſt cuilibet ea quæ dicta ſunt percipere, neque percepta ad opus deducere, omnes de ſtatu, quas hucuſque percurrimus ſpeculationes. Ad indicationem vnam in maximũ ſtudioſorum commodum reduximus. Scimus enim hominum mentem paucis ſatiari. Quapropter omnia quæ hucuſque de victus forma diximus, ſecundum mentem Hip. faciliori, magiſque compendioſa via tradimus. Paruo ſiquidem pondere gaudet hylas. Totum ergo huc ſtudioſe lector animum reuocato. Scire autem oportet, virtutem & morbum aliquando non, & quãdoque parum, nõnunq̃ multum, aut quãmaxime vrgere. Horum ſingula cognoſcere medicum oportet, hoc modo. Virtus tunc maxime vrget, cum prope ſyncopin eſt. Quod ex pulſu, & facie certiſſime deprehendere poteris. Multũ vrget, cũ ęgrotans ijs p̃turbatur ſymptomatibus, quæ ſyncopin ſolẽt inducere. Talia ſunt ventris crebra deiectio corpus abſumẽs, ſanguinis fluor ĩmodicus, inceſſantes ſudores. Multum præterea tunc dicimus vrgere virtutem, cum in ijs quæ à voluntate fiunt actionibus multum deficere ægrotans videtur. Sed diligenter conſiderare oportet, cum ab ijs iuditium imbecillitatis naturæ ſimus facturi, ne ob morbi acumen in huiuſmodi imbecillitates deueniant laborantes, & nõ ob venarum inanitionem. Quod à rationalium medicorum principe Hip. ſcriptum eſt, in hæc verba. Ingens ſi quidem malum eſt, ſi ob laborem, morbique acumen; imbecillitato, porrexerit quis potum vel ſorbitionem co

Lib. 2. de ratiõe victus.

pioſiorem, vel eſculentum, imbecillitatem eam ex vaſorum inanitione contigiſſe arbitratus. Neq; ſanè calumniam effugere poteſt, qui ægre valentem ex vaſorum inanitione, non cognoſcit, torquet'que diæta. Diligenter ergo obſeruare oportet, naturæ imbecillitates, an ob inanitionem venarum ſenſibilem, aut ſenſui occultam, aut ob morbi acumen eueniant. Cum ob venarum inanitionem ſenſu perceptam, aut occultam, imbecillitates fiunt, multum tunc virtutem vrgere putandum eſt, non ita vero ob morbi acumen. Vtrunque autem diſcernere à nullo alio quàm à pulſu certius poſſis. Non ex eius magnitudine, vtraque enim diſpoſitio, paruum efficit pulſum, verum ex diſtenſione & contractione, id percipi licet. Pulſus ſiquidem eorum qui ob morbi acumen imbecillitantur, parum diſtenduntur, quaſi puncto digitum feriant, feſtinéque contrahuntur, ac ſi intrò ſurripiantur. Eorum vero qui ob inanitionem venarũ inualidi fiunt, longe aliter habent, ita vt qui vis illud dignoſcere poſſit, ſi incognitione pulſuum mediocriter ſit exercitatus. Aut enim æquales faciunt contractionibus diſtentiones, aut has quidem maiores. Hoc quidem magni facere oportet. Nam non ſolum ad victus inuentionem, verum ad eam artis partem, quæ morbos curat maxime valet. Parum virtus vrget, aut ratione ætatis, vt cum puerulus, aut ſenex infirmantur. Aut cũ corpora rara, & tenuium ſuccorum, febribus corripiuntur. Vbi præterea irritantia adſunt ſymptomata, vt pruritus ingens, tenaſmon, morſus quem acris humor in uentriculo aut inteſtinis parit. Vigilia, ira intus com

preſſa, mœror, & ſimilia quæ communi proritationis nomine comprehenduntur, Vt in expoſitione illius de mutatione, quæ in hæc uel illa &c.

2. de ratione victus.

CAP. XXX.

MAxime vrgere morbum dicimus cum vltimos affert labores. Hos eſſe intelliges cum ſymptomatibus coniuncta eſt inquietatio, & anguſtia. Tunc multum vrget, cum aliquod affert ſæuum ſymptoma, vt continuas vigilias, aut perpetuum ſoporem, aut cōma, aut fortem capitis dolorem continuum, aut difficilem anhelitum, delirium, aut cum vrina ſupprimitur, aut aluus nimis ciet. Parum vrget, vt cum ſitim patiatur, aut cibos valde faſtidiat, aut ſi prꝫter modum aſtricta ſit aluus. Aut cum ea ſucceſſiuis temporibus patiatur ſymptomata, quæ morbum multum vrgentem reddere diximus. Quando igitur maxime vrget virtus, id exhibendum fore præcipimus, quo maxime laborantis natura ſeruari poſſit, quamuis illud morbus prohibeat. Nam virtutis maxime vrgentis indicatio, eam quæ à morbo ſuppeditatur, obſcurat indicationem, quãquam morbus maxime tunc vrgeat. Nonne hoc à Gal. rationalium medicorum ſummo conceſſum eſt? in Aphoriſmis. Vbi ita ſcribit, quo circa aliquando in ipſo morbi vigore, vbi ſymptoma aliquod interuenerit robur naturę diſſoluens, nutrire cogimur. Sciendum præterea has victus formas ſibi proximas eſſe. Nempe quę comeduntur, ſorbentur, & bibuntur, & inediam. Ita vt inter has aliam intermediam victus formam inuenire nequeas. Præterea, virtus pro ſui cuſtodia illum maxime cibum indi-

eat, quem coquere, & digerere & (vt oportet) apparare poſſit. Quo fit vt cum virtus multum imbecillis eſt, victum per ea quæ comeduntur non indicet, quandoquidē difficilioris coctionis eſt. Sed ſorbitiones aut potus; Morbus præterea maxime vrgens ex ſui ratione omnem cibum prohibet. Manifeſta hæc omnia ſunt & à rationalibus conceſſa medicis, pręcipue Hip. *&* Gal. *Ponamus igitur primum, maxime morbo vrgente, non vrgere ęgrotantis virtutem, quę nam victus forma huic conueniet, ſola inquam inedia.* Nam *virtus non diſſuadet id quod morbus maxime vrgens indicauit.* Tādiúq; *hæc victus forma ſeruanda eſt, quādiu virtus & morbus ita habuerint. Secundum, quòd ſi idem virtutis robur cum morbo multum vrgente coniungatur, victum per pocula exhibebimus.* Nam *ſi vehementiſſimo morbo aut maxime vrgente ad proximam differentiam, quę ſenſu percipi poſſit, deſcendas, quem alium quàm valde acutum morbum, aut multum vrgentē intelliges. Quod ſi conſimiliter ab inedia ad victum, qui eidem tenuitate ſit proximus, aſcendas, quem alium quàm per pocula victum, magis tenuem inuenias? cum ergo morbo maxime vrgente inediam ſolam miniſtremus, virtute non diſſuadente, manifeſtum eſt, quod cum morbus proxime à vehementiſſimo degenerat, victum inediæ proximū, miniſtrandum fore.* Nec *ad id recte inueniendum opus eſt ſimiles ſeruare proportiones, inter victus, ac inter morbos.* Ars *enim medica, res non prout à natura ſunt conſiderat, ſed ut ſenſum immutant.* Cum *ergo à morbo maxime urgente morbus multum vrgens, & inediæ vi-*

ctus per pocula proxime abeſſe ſenſu percipiantur, recte colligitur victum per pocula morbo multum vrgenti, virtute non diſſuadente conuenire. Simili ratione colliges, virtute ſimiliter habente & morbo parum vrgente, ſorbitiones exhibēdas eſſe, verum cum inter ſymptomata, quæ morbum multum vrgentem reddunt, & ea quæ parum, medio ſint loco ſymptomata ſenſu perceptibilia, quæ manifeſtæ ab alijs diſcerni poſſint, non immerito inter morbos parum & multum vrgentes, mediæ vehementiæ morbus collocabitur. Diximus autem ſupra fortem capitis dolorem continuum, delirium, difficilem anhelitum, vigilias perpetuas, aut ſoporem, cōmata, vrinæ ſuppreſſionem, & ſimilia, cum vna permanent vehementia ſymptomata eſſe quæ morbū multum vrgentem efficiant. Hæc eadem ſi ſucceſſiuis fiant temporibus, ita vt modo ſint, in craſtinum omnino euaneſcant, morbum parum vrgentem conſtituunt. Quod ſi hæc eadem cum à ſua deſiſtunt vehementia non omnino euaneſcere intelligas ſed ſolum remitti, medij acuminis morbum conſtituent, & mediocriter vrgentem. Cum ergo morbo multum vrgenti, nihil quæ vrgente virtute pocula exhibenda fore oſtēderimus, fit, vt ſi ab huius vehementia, proxime morbus degeneret, differentia ſenſu perceptibili, morbus quem nunc diximus, medij acuminis ſuccedat. A poculis ſimiliter ſi abſcedas ad proxime craſſiorē, tenues eſſe ſorbitiones, indicante ſenſu, comperies. Oſtenſum igitur tertio eſt, quod cum uirtus ſimiliter habet, & mediocriter morbus vrgeat, ſorbitiones fore miniſtrandas tenues. Tum quarto,

quod cum parum vrgeat, craſſas. Simili ratione quinto, cum morbus omnino non vrgeat, virtute ſimiliter habente, victum exhibendum fore per ea quæ comeduntur. Ponamus rurſus ſexto, quod virtus parum, & morbus maxime vrgeant, quem nam alium huic miniſtrabis victum, quàm pocula, ſi recte ea quæ dicta ſunt percepiſti. Nam ab eo quod primo oſtendimus, ſimili via deduci poteſt. Septimo, ſtāte eadem morbi vehementia, virtus ſi multum vrgeat, tenues ſorbitiones fore miniſtrandas. Sciendum plures horum qui ita habent interire. Octauo, morbo multum vrgente, virtus ſi parum vrgeat, tenues dandas eſſe ſorbitiones. Simili modo ab eo quod ſecundo oſtendimus loco, manifeſtum eſt. Nono, virtute multum vrgente, ſtante eadem morbi vehementia, craſſas. Decimo, morbo mediocriter vrgente, virtus parū ſi vrgeat, craſſas quoq; miniſtrandas fore ſorbitiones. Vndecimo, quod ſi multū vrgeat uirtus, ſtāte eadē morbi vehementia, quæ comeduntur, ſi ea coquere laborantis natura poſſit. Cum enim virtus multum vrget, nō ſolum tunc morbus tenuem victum indicat, ſed virtutis imbecillitas tanquam ſecunda cauſa tenuitatis accedit. Duodecimo, cum morbus & virtus parum vrgeant, victus per ea quæ comeduntur exhibendus eſt. Quod ex ijs quæ quarto oſtendimus loco perſpicuū eſt. Tertiodecimo, morbo parum vrgēte, virtus ſi multū vrgeat ea quæ comeduntur.

CAP. XXXI.

ET vt in promptu horum ſingula lectori fiant, in tabellam ea hic reduximus, vt facilius memoria teneri poſſint.

		f	g	h	i
		virtus non vrgens	virtus parum vrgẽs	virtus multum	virtus maxime vrgẽs
a	morbus maxime	obſtinentia ♃	pocula	tenues ſorbitiones	victus quo maxĩe ſeruari poſſit
b	morbus multum	pocula	tenues ſorbitiones	craſſas ſorbitiones	quo maxime ſeruari poſſit
c	morbus mediocriter	tenues ſorbitiones	craſſas ſorbitiones △	quæ comeduntur	quo maxime ſeruari poſſit
d	morbus parum	craſſas ſorbitiones	quæ comeduntur ⊙	quæ comeduntur	quo maxime ſeruari poſſit
e	morbus non vrgẽs	quæ comeduntur	quæ comeduntur	quæ comeduntur	quo maxime ſeruari poſſit

Cæterum noſſe oportet, eorum quæ comeduntur multiplicem eſſe differētiam, ita vt hæc difficilis ſint coctionis, facilis illa, virtute igitur multum imbecilli exiſtente, ſi victum per ea quæ comeduntur exhibeamus, danda eſt opera vt ea quæ leuioris ſint coctionis, miniſtremus. Finge igitur hominem continua febre laborare, quæ ſingulis alternis diebus fortior euadit. Ita vt & capitis dolorem & vigilias acceſſionis die patiatur. Die vero intermiſſionis omnino ceſſent. Laborans ipſe adoleſcens, gracili habitu, calida & ſicca temperatura ſit, tenuiū ſuccorū, qui citra læſionem vna die abſtinere non poſſit. Morbū ex notarum concurſu parum vrgere ſcito. Similiter et virtutē ob rarū habitum. Nā huiuſmodi hominum compagines facile à morbificis cauſis ſoluuntur. Morbum igitur ſub ſigno, d, virtutem vero in, g, inuenias. Quare communem angulum vtriuſq; lineę coincidentis quærito, ſub hoc ſigno ⊙, vbi ſcriptum inuenias, victum per ea quæ comeduntur huic ſore conuenientē. Talem que tandiu exhibebis, donec & virtus & morbus ita habuerint. Sed finge poſt dies tres, prędicto iuueni ſymptomata et febres aucta fuiſſe, ita vt die intermiſſionis non euaneſcant, ſed vtcunque remittantur, virtus vero vt ante ſit morbū ſub, c, quęrito, locum que communem ſub ſigno △, vbi craſſas reperies ſorbitiones, quas iuueni miniſtrabis. Sed non ſolum hoc modo victus ratio prout toti morbo conuenit habetur. Verum prout particulari acceſſioni. Nam vt plurimum ab initio paroxiſmorum ad inclinationem inchoantem, anguntur laborantes & inquietantur. Non

ſeruantes vnam decubitus formam. Cũ vero declinatio incipit, & vno permanent loco, malum tolerabilius ferunt. Cum igitur hæc ita habeant, maxime vrgent morbi ab acceſſionum initijs ad ſtatum vſque. Virtutes vero laborantiũ vt plurimũ non vrgẽt per id tẽporis. Paruo ſiquidem temporis interuallo exolui virtus non poteſt, quapropter cũ toto eo tempore ab initio ad ſtatum morbus ſit ſub, a, laborantis virtus ſub f, locus communis ſub ſigno ♃, vbi ſcriptam omnimodam abſtinentiam inuenies. Qua rationabiliter in initijs paroxiſmorum ad declinationem vſque rationalium medicorũ ſummus Hip. *vtendum fore in acceſſionibus monuit. Verũ quod ad particulares acceſſiones ſpectat. Sciendũ virtutem niſi cum maxime vrgeat, nihil vrgere. Nam & ſi multum vrgeat, pro eo tamen tempore quod ad paroxiſmi inclinationis initium finitur, virtus non vrget, niſi cum maxime vrgeat. Vnde fit, vt cum prope ſincopin fuerit, aut iam animi deliquio capiatur ægrotans, cibum ei miniſtrandum fore. Quo virtus ſeruetur, & ſi hora ſæuientis ſit paroxiſmi. Sed ſingulas noſtræ tabellæ partes ſecundum ſenis ſententiam eſſe oſtendamus.* Morbum *maxime vrgentem omnimodã expoſcere inediam, virtute non diſſuadente, quod oſtendit in eo* Apho. *quem ſupra citauimus, vbi igitur peracutus morbus eſt, & ſtatim vltimos labores habet, extremo tenuiſſimo victu, neceſſarium eſt vti. Quem alium rationabilius maxime vrgere morbum dixeris, quam eum qui vltimos affert labores, cui extremo tenuiſſimum victum conuenire ait, quem ſupra cum* Gal.

omnimodam

omnimodam ſumus inediam interpretati. Idem apertius ſcripſit commentario ſecundo de ratione victus, vbi ait, nec cum morbi vigent feruorem'que habent cibum dare. Secundum, morbo multum vrgente, pocula fore miniſtranda. Quod in primo de victu acutorum ſcripſit in eo, poſtea ſi dolor, vel periculum aliquod cõparuerit, ſorbitionem dare oportet, nec multam, nec craſſam, ſed poſt ſeptimum, aut nonum ſi validius ſit. Vbi per id verbum ſi validus ſit, virtutis nihil vrgẽtis indicationem addidit. Idem paulo ante apertius dixit, vbi dolor aliquis vexauerit, oximeli bibendum dabis. Manifeſtum eſt per hos dolores, non eſſe eos intelligendos, qui ſecundum acceſſiones ægrotantes torquent, ſed de ijs qui aſſidui ſunt, & ab inflãmationibus ortum habent, qui morbum multum vrgentem reddunt. Vt manifeſtum ijs eſt, qui in libris de ratione victus exercitati ſunt. Sed ne tempus teratur in ſingulis locis citandis, commodius fuerit ita rem oſtẽdiſſe, vt facile cui vis ſit, reliqua ab ijs quæ dicta ſunt colligere. Oſtenſum eſt ſecundum Hip. *mentem, morbo maxime vrgente, inediã, multum vero vrgenti, pocula competere. Cum ergo ab eodem tantum fore condeſcendendum verſus craſſiorem victum, quantum morbus mollior fuerit vltimis. Morbo igitur mediocriter vrgente, craſſiorem competere victum, quam multum vrgenti, cunque vterq; morbus, & qui multum, & qui mediocriter urget. ſibi proximi ſint uicinitate, manifeſtum eſt tenues huic ſorbitiones exhibendas fore ſecundum* Hip. *mentem. Nam poſt pocula, craſſior proxime uictus tenuis ſorbitio eſt. Pa-*

rum uero urgenti craſſas, non urgenti uero ea quæ comeduntur. Quapropter eos qui morbo non urgente laborant, ſi ſorbitionibus aut poculis nutrire uelis, non leuiter peccabis. Quod à ſene aperte ſcriptum eſt, in eo Apho. qui incipit, uictus tenuis atque exquiſitus, in morbis quidem chronicis ſemper, & in acutis quibus non conuenit, fælax. Manifeſtum eſt, morbos quos chronicos uocat ſymptomata non adducere quorum ratione morbus urgeat. Sed nec febris continuitatem chronicum morbum admittere. Nã hæc eadem continuitas febris morbum acutum conſtituit, vt autor eſt Hipp. & *Gal. in libro prædictionum. Tenuẽ ergo uictum quem ſupra ſecundum* Hip. *ſententiam in libro de priſca medicina ſorbitiones craſſas interpretati ſumus, & per exquiſite tenuem tenues, morbo chronico tanq̃ non urgẽti non cõpetere manifeſtũ eſt.* Hucuſque *oñdimus, ſecundũ ſenis ſententiã qui cõueniant uictus, ijs qui maxime, multum, mediocriter, parum'q;, & nihil, urgent morbis. Verum in ijs uirtutis tanquam non urgentis ſcopũ non adduximus.* Diximus'*que cum uirtus parum urgere incipiat, proxime craſſiorem uictum, eo quem morbi diſpoſitio indicauit exhibendum. Quod ſi multũ, uictum qui ſecundo loco eſt, fore miniſtrandum.* Ita *ut cum uirtus multum, & morbus maxime urgent, tenues ſorbitiones competant. Quod aſſeruit* Hip. *in tertio comentario libri de ratione uictus, cum de colliquantibus febribus ſermonem facit, in hunc modum.* Deiectiones *(inquit) huiuſmodi habent quidem, & alias, quæ graues ſunt, offenſas, neq; enim hippocundriorum extinguũt ar-*

In de morbis vulgaribus primo. cõment. 3.

dorem, ſed excitant, inquietationem'que & membrorũ iactationem faciunt. Inteſtina etiam ſedem'que exulcerant. Quibus uerbis Hip. *morbum maxime urgentem depinxit, uirtutem quæ ob maleficas deiectiones multũ urgere. Sed audi quæ ſtatim ſcribit. Qui ergo in morbis huiuſmodi, relictis ſorbitionibus, mulſa potius alterius uice utetur, ijs ut multa fœliciter conſequetur, ſic ei nequaquam præter animi ſententiam ſuccedent multa. Sed quas nam an tenues aut craſſas intellexerit,* Gal. *in expoſitione recte in hunc modum expreſſit, nempe in ſolis inquit qui colliquefaciunt morbis, uel in quibus hominum uirtus ad morbi uſque iudicationem ſufficere non poſſit, ad ptiſane cremorẽ perueniemus. Cremorem ptiſane, tenuem eſſe ſorbitionem ſupradiximus. Rurſus ponamus morbum et uirtutem multum urgere, craſſam ſorbitionem ijs conuenientẽ uictum eſſe diximus. Quod ſimiliter ſecũdum ſenis ſententiam eſſe oſtendimus, qui ita ſcribit, quibus inquit per febres aluus liquida eſt, et mens turbatur, horum'que multi floccos uelunt, nares'que fodiunt, & parum quidem interrogatis reſpondent, ſed ex ſe nihil quod compoſitum ſit dicunt &c. Et ſtatim ita ſcribit his igitur ita habentibus, ſi uenter liquidus fuerit, abſumens'que, et contabefaciens, ſorbitiones craſſiores frigidiores, exhibendas eſſe. Percepiſti ne, ex ſignis morbum & uirtutem multũ urgentes deſcripſiſſe, craſſas'que ſorbitiones tali concurſu miniſtraſſe. Sed abunde de uictus forma dictum eſt.*

Lib. 4. de ratiõe victus.

BRVDI LVSITANI DIONYSII MEDICI FILII DE VICTV FEBRICITANTIVM AD ANGLOS.

LIBER SECVNDVS.

CAP. I.

NVNC DE QVANTI*tate victus, tēpeſtiuum eſt agere.*Ni*ſi enim potus, aut ſorbitionis quantitatem nouerimus, aut naturam minus iuſto exhibentes ledimus, aut morbum ſi plus miniſtrauerimus, augebimus.*Vi*ctus quantitatis, à conſueiudine, & morbi conſtitutione, indicatio ſummitur.*Con*ſuetudo eam victus quantitatem deſignat, quam ægrotans ſolidioris cibi bona ingerebat valitudine.* S*unt enim qui multum voraces ſunt cum ſanitate fruuntur, ijs multum ſorbitionis, aut potus concedendum eſt, parum ijs qui parce viuunt.*Hoc *nos docuit* Hip.*in hæc verba verum inter initia, neque multam, neq̄ue craſſam admodum dare oportet, ſed quantum ob conſuetudinem, & ne multa vaſorum inanitio fiat.*Morbi *proinde conſtitutio ab ea quā*

Primo de rõi.e victus.

conſuetudo indicauit quantitate detrahit. Vt ſi victus quantitatem laborantis naturam ferre non poſſe conieceris, aut ob temporis breuitatem, ad ſequentem acceſſionem, aut ob morbi moleſtationem, aut quia ſorbitionibus ęger vſus non eſt, ab ea quam nobis q̃titate conſuetudo indicauit, detrahemus. Subtractionis autem modus erit, vt non multa fiat vaſorum inanitio, conſuetudo igitur maximam deſignat quantitatem, quam inter initia morbi offeremus. Vt ſi Socrati laboranti, victus formã tenues ſorbitiones eſſe diffinieris, tm̃ earũ offeres inter initia quãtum ſolidiori cibo bona vtebatur valitudine. Proinde prout morbus, & eius ſymptomata aucta fuerint, ita ab ea quam conſuetudo indicauit quantitate detrahendum eſt. Vt ſi manifeſto incremento morbi ſymptomata aucta fuerint penes vehementiam, & durationem, ſenſibiliter ab ea victus quantitate quam primis obtulimus diebus minuemus. Nec hoc pręter ſenis mentem eſt, loco citato, vbi ita ſcribit. Poſtea ſi dolor quiſpiam, vel periculum comparuerit, ſorbitionẽ dare oporꝫet, nec multam, nec craſſam &c. Rationi præterea conſentaneum videtur, vt eo minus exhibeatur tempore, cũ laborans magis morbo moleſtatur, quam cum mediocriter habet. In initio cum ægrotantes vtcunq; moderatius habeant, tantum exhibendum, quantum conſuetudo indicauerit. Apud ſtatum vero quia morbi ſymptomata in maxima ſunt vehementia, nihil eſſe exhibendum, ab eodem didicimus. Inter medio vero tempore mediocrẽ miniſtrabimus quantitatem, ſed cum non ex æquo ſingulis diebus, aut alternis, nec morbus, nec eius ſympto-

mata augeantur, non iuſta dierum numerum à princi-pio, quantitatem minuẽdam, ſed prout morbus, & ſymptomata increſcunt. Ex *ijs tamen ad exactam victus quantitatem te poſſe peruenire haud quaquam ſperes. Nam quantum à quantitate quàm conſuetudo indicauit, demere oporteat ob morbi & ſymptomatum incrementum, exacte nõ ſcimus. Ob id igitur prudentiſſimus* Hip. *ciborũ adiectioni intendendũ multo minus ait &c. In cuius expoſitione* Gal. *ita ſcribit, ad ſcripſit in quãtitate ipſa ad id quod minus eſt, procedendum eſſe magis, quàm ad id quod exuperat, vbi quis à iuſto modo abſcedit, nempe quod plus eſt exuperat que, noxas interdum inemendabiles facit. Verum quod minus eſt, facile emendatur, nempe ſi virtus elabi videatur cibi exiguum miniſtrare poſſumus. Verum ſi in uentrem abſorptus fuerit cibus, quod redundat ſuperfluit ꝗ, ſi alias multo magis in acutis tolere eſt difficile. In quibus verbis aperte oſtendit cum ab exacta errandum ſit quantitate, melius eſſe, ad id quod minus eſt accedere.* Nam *error hic minus læſionis afferet.*

In 2. de rõne victus in acutis.

CAP. II.

AT *alicui forſan contrarium videbitur.* Nam *id certum eſt grauioribus ægrotantes offenſis affici, cum propè ſtatum erratum ſit, quàm ſi in morborum principijs quippiam delinquatur.* Vt *ab* Hip. & Gal. *ſcriptum eſt, illo loco nẽpe, hoc autem verius efficatius que &c. Cunque inter initia minus quam iuſtum eſt offerimus, ſic agentes virtutem imbecilliorẽ reddemus, ita vt apud morbi ſtatum, omnimodam faſti*

2. de rõne victus in acutis.

uere inediam non poſſit. Quare cibum tunc temporis offerre cogemur, quod multo grauius eſt, quàm ſi inter initia vberius ægrum reficeremus. Nec putandum eſt fieri poſſe, vt minus inter initia quàm iuſtum eſt exhibentibus, virtus ad ſtatum peruenire poſſit tanto viriũ robore, vt totum vigoris tempus omnimoda tranſire queat inedia. Nam ſi id poſſit, non minus quàm quod iuſtum eſt exhibuiſti, ſed quod mediocre & conueniens erat. Prçterea Hip. ipſe parem cõfeſſus eſt errorem eſſe, poſtquam enim de forma victus ſermonem feciſſet, de quantitate agens ita ſcribit. Præterea inquit non minor eſt error, nec minus hominem lædit, ſi quis det, propinet'ue, minus, tardius'ue, quàm ſatis eſt, & expediat. Pars enim famis, & inediæ, plurimum in hominis natura, & valentem facere, & infirmum, ac perimere, poteſt. Multa etiam alia mala illis non ſimilia ex plenitudine proficiſcuntur, quæ non minus etiam grauia & periculoſa ſunt. Vere ita res habet, grauiorem eſſe errorem, qui in id quod magis vrget addit. Cumque morbus ob eius vehementiam magis vrget, potiorem præbet indicationem, vnde minus lædemus minus exhibentes, magis vero plus miniſtrantes. Nam ſic in id quod magis vrget addimus. quod ſi virtutis, ob eius imbecillitatem magis ſimus ſoliciti, cauendum eſſe errorem eũ, quo virtus imbecillior reddatur, quare tunc temporis ad id quod magis eſt accedimus. Dummodo quantitas pro uirtute ſit. Morbis autem acutis cum ut plurimum capiantur iuuenes, aut conſiſtentes, quorum uires ualide ſunt, miniméque in longum morbus protrahatur. Ma-

In libro de priſca med.

gis vrgere morbum, quàm virtutis imbecillitatem, ratio nabile eſt. Quare ad id quod minus eſt accedemus, magis verentes, ne plus exhibentes, in id quod magis vrget addamus. Recte igitur Hip. *dixit ciborum adiectioni intendendum multo minus, magis nos ſolicitos eſſe oportere, morbi acuminis, quàm uirtutis docens, præcipue in morbis ijs qui breui terminantur. In quibus ſæpe numero omnino ſubtrahere expedit, cum æger ſufficere poſſit donec morbus matureſcat.* At in libro *de priſca medicina, vniuerſalē faciens ſermonem, vtrūq; errorem grauem eſſe dixit. Ac ſi æque vrgentes uirtutem & morbum finxiſſet.* Neque ratio *quicquam eorum quæ diximus tollit, nam errorem quem prima exhibitione committimus, minus exhibentes, non apud ſtatum corrigimus, ſed ſecunda, aut tertia oblatione emendamus. Quod quia ad opus apprime vtile erit, explicabimus. Socrati febre continua laboranti, ſorbitionem dare decreueris, in primis modum, ſecundum quem bona ualitudine, cibo & potu utebatur, inquires, iuſta quem, ſorbitionis quātitatem diffinies. A qua poſtea iuſta morbi incrementum detrahes.* Talem'q; *offeres primū quātitatem, ut cōmode apparare poſſit, citra additionē uehemētię, aut durationis acceſſionis febrilis. quod ſi ab eo cibo quem primo exhibuiſti nullum horum ſequatur, ægrotans'que plus ferre poſſet, aut voluiſſet, parum addes ſequenti oblatione, quia quod mi nus eſt exhibuiſti. Et ita id quod minus eſt, facile emendatur. Quod ſi plus exhiberemus quàm ægrotantis natura citra læſionem ferre poſ-*

Lib. 2. de victu acutorum.

ſet,noxam emendari ita facile non eſt. Errorem *quidē hunc,hæc ſequuntur,incommoda,nempe grauitas hippo cundriorum, frequentia anhelitus,febriles incenſiones, ſitis, capitiſ' dolores, &c.* Hæc *omnia in morbis acutis eueniunt ex immodica cibi quantitate,& ex intempeſtiua eius oblatione, ut ab* H*ip. ſcriptum eſt in libris de ratione victus.* Nulla *ergo alia melior menſura dari poteſt, qua uictus quantitatem diffiniamus, quàm ſenſus ægrotantis, qui magis & minus indicat citra errorem.* Prima *autem oblatione,ut ab ea iuditium capiamus im poſterum,minus quàm cōſuetudo indicat offerri melius eſſe diximus.* Nec *hoc eſt præter ſenis mentem,qui in eodem de priſca medicina libro,ita ait.Prçterea,uaria multo magis eſt,ac maioris diligētiæ eget hæc res,men ſurā enim cuiuſdam animo conſiderare oportet.*M*enſuram dico non quç pondere,numero ne ullo conſtet,quā ſi quis reſpiciat quod expediat, exactum'ue ſit, poſſit cognoſcere.*Nihil*.n.aliud inuenires q̄ corporis ſenſum.* Q *uàm ob rē tam exacte rem nouiſſe uti parū utrinq; erret quis difficillimū eſt.*Tam *et ſi hunc ego medicum ualde laudo,qui paululū in ijs rebus ab erret peccet'ue.* Q *uod autem exactum & uero proximum eſt, raro admodum ſcire & videre eſt.*S*iquidem plurimi medici in ijs mihi ſimiles eſſe videntur,prauis nauium rectoribus.* Nam *cum illi in tranquillitate regendo peccant, errant,ue eorum error non patet. Cum autem eos magnus ventus,atque aduerſa tempeſtas,deprehēdit, liquido iam & aperte cunctis hominibus qui in ea ſunt patet, per eorum ignorantiam & errorem peccatum ne*

nauem niſi ſuccurratur perditum iri. Sic mali, & pluri mi medici, cum homines qui nihil graue & periculoſum habent curãtur, ſi quis in ijs maxime peccet, erret ue, nihil admodum graue & periculoſum admittat. Nam multo plura & ſæpius leuiuſcula hominibus mala fiũt, q̃ grauia & periculoſa. In quibus ſi peccent, errent ue, rudibus & ignaris non patet. Cum autem magnum & vehementem fallacem que morbum nanciſcuntur, tunc eorum error, & peccatum, ars que, cunctis patet.

CAP. III.

Sed forſan quis obijciet, ex ijs quæ dicta ſunt appa ret, vna victus forma, nutriendos eſſe ægrotantes, à morbi initio ad ſtatum vſq; incedendo. Quan= titatem autem ſecundum morbi incrementum mutandã. Inter initia, iuſta conſuetudinem, victus quantitatem, mẽ ſurandam, increſcente vero ſenſibiliter morbo, minuen dam. At videtur magis ex vſu fore ægrotantibus, ſi ſemper quantitatem ſeruemus quam conſuetudo indi= cat, formam vero mutemus. Vt ſi inter initia morbi, craſſa ſorbitione ægrotantem alere nobis viſum fuerit, increſcente morbo tenuem offeramus, ea qua vſus eſt quantitate. Naturam ſiquidem ſemper gaudere con=
8. de me- *ſuetis, aſſeruit Gal. ex auctoritate Hipp. Præterea hoc*
thodo me- *idem in Aphoriſmis ſentire videtur, cũ ait ἔμπροσθεν*
dendi. *δὲ ἡπιωτέρως διαιτᾶν ὡς ἂν ἐξαρκέσει ὁ νοσέων hoc eſt, ante vero vberius reficiendum, vt ſufficiat ægro tans, per illud verbum ἡπιωτέρως διαιτᾶν non quan*
In 1. de vi- *titatem, ſed victus formam intellexit. Præterea in lo=*
ctu acutoꝝ *co quem citaſti, non magis quantitatem mutandam eſſe*

docet, quàm formam, cum ait. Neque multam, neque craſſam dare oportet. Sicut enim multitudo ad quantitatem attinet, ſic craſſities, & tenuitas, formam victus reſpiciunt. Verum vbi vt quicquam aſſeras, deeſt recta ratio, dicta inſequere antiquiſſimi viri Hip. *qui multorum ſapientum vnus inſtar eſt.* A *quo didicimus victus formam, à morbi initio ad ſtatum non permutandam eſſe.* Sed *quo in loco forſan quæres.* Ex *libro de victu acutorum ſecundo. Cum de permutationibus agit colliges.* Apertius *tamen à* Gal. *duobus in locis nempe in expoſitione illius conijcere autem oportet robur & morbi &c.* Vbi *ita ſcribit, nempe ſumma quã adſtruit eſt, non permutandam eſſe victus ſpeciem, priuſquàm ſigna coctionis manifeſta ſint.* Id *autem fiet, ſi quot diebus ad vigorem morbus venturus ſit, præcognoueris.* In *quibus verbis manifeſtæ oſtendit à morbi initio ad ſtatus introitum vna victus forma nutriendos eſſe ægrotantes.* Alia *vero, toto eo tempore quo durat ſtatus ad perfectam morbi ſolutionem.* Demum *alia per totum conualeſcentiæ tempus ad ſanitatis habitum.* In *ſingulis harum quattuor conditionũ, non faciendas eſſe inſignes victuũ permutationes de vna victus forma in aliam, priuſquam ad aliam conditionem peruentum ſit.* Idem *præterea in eodem ſecundo, ita ſcribit in expoſitione illius interdum aũt & cruda &c.* Vniuerſa *hæc cõtingere ijs ait, qui perperam cibati ſunt à medicis, quicunque primis diebus exoluentes laborãtes, ſanè circa tertium, vel quartum, vel quintum, vel ſextum, repente ad edulia permutauerunt, nõdum morbi*

vigore peracto, quaſi peracto, conuenienter eos permutaſſe victum dicat. Quod igitur dicebat quod permutare quidem oportet uictum ſanorum in morbis, non quidem vt ſorte euenit illud agendum, iam puto manifeſtum ex dictis eſſe. Exiſtente enim conſtitutione corporis vna cum ſanitas adeſt. *Altera à morbi principio vſque ad ſtatum, alia ad perfectam ſolutionem, & poſt hanc alia quæ conualeſcentię tempus ad vſque ſanitatis habitum occupat. In nulla harum quattuor conſtitutionum facere oportet magnas victus mutationes, antequam in aliam conſtitutionis ſpeciem peruentum ſit, qui igitur ægros morborum exordijs in omni ciborum abſtinentia ſeruant, ſi ad vigorem vſque talem victus ſpeciem ſeruare poſſent, nemo eos culpauerit. Quod ſi facere non poſſunt &c.* Idem *dixit in eodē in expoſitione illius de mutatione quæ in hæc vel illā fit, plurima ſum locutus &c.* Rurſus *ſermonem totum in ſummam vnam coegit* Hipp. *In ijs qui ſimiliter habent victum haudquaquam permutare percipiens, verum in ijs qui ex ſanitate ad morbum tranſeunt, permutare quidem, non tamen vt cæteri permutant, deinde compendio quodam victus ſcopum in acutis morbis declarauit. Siquidem morbus maturuerit tranſeundum ad cremorem ptiſane præcipit. Si adhuc crudus fuerit nō tranſeundū, niſi ob aliquod ſymptoma.* Hęc *ſunt loca ex quibus colligo in conſtitutione vnā, prout eſt à morbi initio, ad ſtatum vſque, non permutandam eſſe victus ſpeciem. Quod ſi iam dictis illud* Hip. *adiūgas,*

In 2. de vi- ctu acutor. *non igitur intempeſtiuæ neque fortes uaſorum inanitio*

nes moliri, neque cum morbi vigent, cibum dare, neque repente huc, vel illuc, in toto negocio quicquam mutare licet, manifeſtum erit quod ſi eadem victus forma, & eadem quantitate, per morbi initium & incrementum vteremur, apud ſtatum vero cibum omnino prohiberemus, ægrotantes ex repentina victusmutatione læderemus. Item rationi conſonum eſt, vt cum paroxiſmorum incrementa, & longiores durationes minus temporis quieſcere laborantes permittunt, magis tenui victu nutriendos fore. Cunque victus ſpeties ſecundum antiquorum mentem mutanda non ſit, durante eadem morbi conſtitutione, reliquum eſt vt quantitates imminuamus, prout morbus incrementum accepit. Id etiam ab Hip. licet colligere in primo de victu acutorũ, nam ſtante eadem morbi conſtitutione, cum alimoniam addere intendit, & virtutem roborare, victus formam ſeruat immutatam, quantitatem augendam præcipit. Vt in eo, at ſi os madeſcat, & quæ à pulmone expuuntur talia ſint qualia eſſe oportet, ſorbitionis quantitatem vt ſummatim dicam augere conuenit. Et infra ſtatim, & quanto maior fuerit expurgatio, tanto magis ad iudicationem uſque dare oportet. Ecõtrario igitur à morbi initio per totum incrementum ad ſtatum, cum minus nutrire ęgrotantem intendamus, victus ſpetie manente, quantitatem ĩminuemus, prout morbus manifeſta habuerit incremẽta. Minuſque naturã huiuſmodi lædi poſſe mutatione, quàm ſi formã victus immutaremus. Conſuetudo enim magis formam victus & eius qualitatem reſpicit, quàm quantitatem. Et ob id difficilius fert natura, ſi aſſuetam

victus formam, & qualitatem immutes, ſi vero ab aſſueta detrahas quantitate, non adeo. Ob id ſtante eadem morbi conſtitutione, vt minor fiat mutatio, quãtitas mutanda eſt, forma autem victus ſeruanda. Nec prætereundum eſſe, ætatem, regionem, coindicatrices quãtitatis eſſe, præterea numeri multiplicationis prohibitio. Hæc enim maiorem indicant quantitatem, vt ſi puero multoties edere aſſueto, ſi propter morbum toties miniſtrare cibum non poſſimus, quod à numero deeſt, id

1. Aphõr. *quantitate ipſa ſupplebimus. Vt ſcite à Gal. ſcriptum eſt. In expõne illius quibus ſemel, aut bis &c. Vbi ita ſcribit, ſi vero acceſſiones non permiſerint, neq; alimenti offerendi occaſiones fuerint multæ. Raro plura dabimus. Vnde quidam male hunc vertit locum, in hunc modum neque multi alimenti offerendi occaſiones fuerint. Hiems multum exhibendum eſſe indicat. Conſimiliter & regio frigida. Sed hæc ad imminuendam victus quãtitatem, quam conſuetudo indicat, vires habent. Minime ad augendã. Ab ijs ergo victus quãtitas diffinienda eſt.*

CAP. IIII.

SEd eaſdem numerus habet conſiderationes, nam à conſuetudine in primis, & à morbi diſpoſitione oblationis numerũ ſcito ſumẽdum eſſe. Vt ſcriptũ

1. de rõne victus. *eſt ab Hip. in hæc verba, qui enim bis cibari ſunt ſoliti, bis pt ſanam dare oportet, quibus ſemel, ſemel quidem primo die detur &c. Ab hoc numero quem conſuetudo indicat, quæ à morbo ſummitur indicatio detrahit. Nam principia, & incrementa, & ſtatus, acceſſionum, aliquando numerum oblationis conſuetum ſerua-*

re prohibent. Virtus autem corporis plerunque ſuper addit, cum imbecilles ſunt, aut cum eum miniſtramus cibum, qui parum nutriat, & volumus vt roboretur natura, numerum tunc cibationis addimus, ſi per morbū liceat. Vt ſi febre continua laboret is qui multo cibo bona vtebatur valitudine, viſum que nobis ſit huic ptiſanam exhibere ob aliquas cauſas, cum vltra eam quantitatem quam conſuetudo præſtitit exhibere non liceat vice vna numerum oblationis addere ſtudebimus, ob id quod hic multo indiget nutrimento, parum que alimenti ptiſana ſuppeditat. Hoc videtur intellexiſſe Hippo. *eodem primo libro, in hæc verba. Quibus ſemel, ſemel quidem primo die detur, deinde ſenſim, paulatim, ſi fieri poteſt, ijs quoque detur ſi quid putas adijciendum. Infirmum igitur toties nutriemus quoties conſuetudo indicauerit, niſi aut facultas crebrius, aut morbus rarius indicauerint. Conſuetudo igitur primam quantitatem ſiue maximam, & primum numerum, penes quem aliquādo rarius, quandoque crebrius, ægrotantibus cibum miniſtrare dicimus, proponit.* Huic aut *virtus addit, aut morbus minuit, ſcite ergo* Hippoc. *in* Aph*oriſmis dixit, quibus ſemel, aut bis, aut plura, dandum eſt aliquid tempori, ætati, & conſuetudini, neque igitur quantitas victus, nec oblationis numerus, inueniri poſſet ſi à conſuetudine indicationem tolas.*

CAP. V.

QValitatem cibi multa indicāt, nempe morbus, naturę ægrotantis, ætas, conſuetudo, regio, anni tempus, & cœli ſtatus, in morbi appellatio

ne, morbum & eius cauſam intellige. Natura ægrotantis, ætas, & conſuetudo ſimilia ſemper indicant. Cœli ſtatus, regio, & anni tempus, ſi tẽperata ſint, ſimilia, ſin intẽperata, contraria indicant, qualitate victũ. Vt ſi calida imoderate ſint, victum frigidũ expoſcunt. Quod ſi temperata fuerint, victum medium indicãt. Non ſic profectò laborantis temperatura, ætas, & conſuetudo, ſemper enim hæc ſimilia ſiue commoderata ſint, aut non, indicant. Cunque ea iam dicta in vnum conſentiunt cum morbo, eum eſſe exhibendum victum, qui qualitate inſigni morbo aduerſetur. Vt pote omnibus indicationibus id dictantibus. Cunque contraria indicent, à potioribus ſumendam eſſe indicationem qualitatis victus. Vt ſi morbus frigidum & humidum indicet, cætera vero omnia calidum & ſiccum, ambiguitas, vtique pugnáque indicationum inter ſe oritur. quó caſu magnopere opus eſt, tum numerum indicationum tum earum magnitudinem ſimul conferas. Quippe quæ à febre ſumitur, ea reliquis quando omnes contrarium faciendum perſcribunt, numero quidem inferior eſt, magnitudine tamen quæ ex dignitate poteſtatéue ſpectatur, vtiq; ſuperior eſt. Potiſſimum, ſi lõge à natura receſſit. Prout quidem febris eſt, plus cæteris omnibus ſolicitos nos habet. Et quia præterquã quod febris eſt, etiam magnitudo illi notabilis acceſſit, iccircò contrarias indicationes inducit atque obumbrat. Sin febris parua fuerit, fas eſt reliquas omnes vna coniunctas cum ea conferri atque expendi. Ac ſiquidem pares videntur neque, febris indicatio præferetur, ſic vt

humectandum

humectandum & refrigerandum ſit, neque etiam reliquorum, ſic vt calefaciendum & ſiccandum ſit. Immo media victus ratio vbi ita ſe corpus habet eligenda erit. Sin altera indicatio exuperet, tantum receſſiſſe à temperato & medio victu par eſt, quantum ea quæ pollent ſua contraria ſuperant. Ergo exercitatum & natura prudentem eſſe medicum conueniet, quo cuiuſq; indicationis poteſtate diligẽter conſiderata, omnibuſq; inter ſe collatis vnam idonei victus ſummam quæ laboranti ſit commoda comparet. Hactenus Gal. cum de qualitate victus inueſtiganda ſermonem facit. Sed non deerit qui in hunc modum dictis Galeni opponat, haudquaquam ſperans hac methodo qualitatis victus ſcientiã ſe inuenire poſſe. Ponamúsque vt ipſe propoſuit omnia indicantia, victum ſuadere calidum & ſiccum. Febris vero leuiuſcula tertiana ſit, victũ qualitate frigidum & humidum indicans. Coniungantur vt ille ait omnes indicationes & cum febre eas conferamus, & expendamus, an pares ſint morbo aut impares. Vnde nam hoc mihi notum erit rogabit quis. Nam nec id ſe ſcire ait, nec vnde ſciat. Multo adhuc minus, ſi alterũ exuperet, quantum vtique alterum excedat. Præterea cũ indicationes regionis, temporis anni, cœli ſtatus, ad inuicem diſſentiunt, vtrum eorum ſuperare debeat. Proprium inſuper ægrotantis temperamentum, ſi forte conſuetudinis obuiauerit, quomodo ijs ſimiles qualitate victus miniſtrare poſſit. Oportuiſſet methodum tradere qua vires horum ſingulorum noſci poſſent. Nos igitur pro virili tentabimus in commodum ſtudioſorum, viam

8. de methodo medẽdi.

oſtendere, qua facile qualitatem victus inuenire poſſimus. Ab ijs quæ ab Hip. *&* Gal. *didicimus initium hinc ſumentes, conſuetudinis indicationem poteſtate digniorem eſſe propij temperamenti & ętatis. Nam ſi quiſpiā ſit ſiccus temperamento, ætate conſiſtens, humido aſſuetus victu. Siccum ei dabis, ratione propij temperamenti, & ætatis. An conſuetudinē magis ſeruabis. Quod ſi hæſitas* Hip. *roga, qui ita ſcribit, cibos quibus vti cōſueuerunt, facile ferunt, tam & ſi natura haud quaquam boni fuerint, ſimiliter & potus. Cibos vero quibus vti non conſueuerunt, & ſi mali non fuerint moleſte ferūt, conſimili modo & potus. In quorum expoſitione Gal. ita ait, conſuetudo maxime poteſt, repentináque ab ea digreſſio, corpa nō parū offendit. Ipſe idem loco ſupra citato ita ſcribit, à conſuetudine inquit ſemp eſt indicatio ſimilium, quo ad ſcilicet ægrotant homines, ab ætate, natura, regione, anni tempore, ſtatu cœli, vbi temperata ſunt, ſimilium ſemper præſidiorum eſt indicatio, ſiue valeant homines ſiue ægrotant. Contra ab intemperatis, anni tempore, ſtatu cœli, & regione, contrariorum eſt indicatio. Cæterum ab ætate, natura, ſubintelli ge intemperatis non abſolute, ſed cum conſuetudine. Au diſti Gal. dicentem, naturam ægrotantis & ętatem cum intemperata ſunt nihil abſolute ind care, ſed cum cōſuetudine. Duo igitur hæc, ægrotantis natura, & ætas, cum intemperata ſunt ad vnius conſuetudinis indicationem reducimus. Prętera regio, & anni tempus, ad cœli ſtatum ſi res exactę conſideretur, reducibilia ſunt. Nam nec regio, nec anni tempus, quicquam agent, niſi per im-*

In 2. de ratione victus

mutationem aëris nos cõtinentis diſpoſitionis, aut ſi ma uis temperiei, quam cœli ſtatum medici vocant. Quod ſi ad huius aſſertionem Hip. aut Gal. teſtimonium optas prout ſunt plures ſtudioſorum noſtra tempeſtate, apud quos paruum habent rationes locum, plurimum autoritates, tantum iuuat alieno Marte diteſcere. Gal. igitur in libro nono de methodo medendi ita ſcribit, voco inquit cœli ſtatum ipſam ambientis nos aëris temperiem, ſub qua & anni tempus, & regio comprehenduntur, quando horum quoque vtrunque ex ambientis temperie indicationem mutuatur. Ex dictis manifeſtum eſt, omnes indicationes qualitatis victus, ad tres reduci poſſe. Nempe morbum, conſuetudinem, & aëris tẽperiem.

CAP. VI.

CAeterum, cum morbus in affectum, et in eius cauſam, deuiſerimus, inquirẽdum eſt, an victus qualitas vtrunque nempe affectum & cauſam reſpicere debeat an ſolum eorum alterum, & ſunt in libris Hip. non nulla loca utrunque aſſerentia. Nam affectũ, Aphoriſmus ille humidę dięte &c. oſtendit. quod'ꝙ & cauſam reſpicere debeat, ipſe idẽ in libro primo de ratione victus, de ptiſana ſermonem faciens oſtendit. Ita ſcribens ſi quid ablui eget probe abluit, non aſtringit, hæc omnia cauſam reſpicere manifeſtum eſt. Ratio tamen aliud dictat, nam cum duo ſint quæ in medici cõſiderationẽ ſubeãt, nẽpe corpus febricitãs, & humores putridi. Ita duo ſunt inſtrumenta, illorũ gratia, quorũ altero corpus ſeruamus et altero putridos humores extra pellimus. Victus q̃dẽ corpus reſpicit, & id q̃d ab eo

effluxum eſt, tum ſi ratione morbi corpus intẽperatum eſt, id cõtrarijs emendat qualitatibus, paulatim id agẽs. R*eſpicere humores medicaminum eſt, vt craſſos extenuent, lentos detergeant, putridos expellant.* V*ictus igitur munus eſt id quod á patiente particula effluxum eſt inſtaurare, & id quod alteratum eſt reducere.* H*æc ſolum euenire corporis partibus ſimplicibus poſſunt.* V*erum ad illud quod dixit* Hip. *ſi quid ablui eget, probe abluit, ipſe ſtatim illo verbo ſi quid ablui eget, reſpondet, id tanquam non neceſſarium euenire innuens, q͂d* Gal. *aſſerit cũ ait, ſi quid ablui egeat, quaſi non oĩbus acutis morbis probe abluente edulio vtamur.* N*empe cætera omnia quæ de ptiſana dicuntur bona, morbis omnino proſunt acutis. Sed abluendi bonitas quibus vẽtrem ſubduci nolumus, vbi cibus in via moratur eſt idonea. Probe igitur abluere febrili affectioni neque tanquam contrarium, neque tanquam familiare auxilium vnum vtile exiſtit, ſed bene tanquam ſymptomatis alicuius emendatorium correctorium' que.* M*entem adhibe ad illud verbum febrili affectioni, ac ſi velit, victum, febrilem affectionem, & non cauſam, reſpicere oportere.* Q*uod ſi accidat vt victus vtrique aduerſetur, & affectui, & cauſæ, ob id reÿciendus non eſt. Cũ ergo victus id ſolum quod à corpore exolutum eſt reponere, aut id quod alteratum à morbo eſt, reducere debeat, manifeſtum eſt, cibis aſtringentibus vtendum non eſſe, niſi cum morbus ad eam corpus alterarit diſpoſitionem, à qua aut ventris fluxus, aut vteri, aut alterius momentaneę partis, aut ſymptomatici ſudores robur,*

virtutis exoluentes, aut animi deliquium, proueniant. Alioquin non eſt quod corpus moderate habens in raritate & denſitate cibo aſtringente obſtruas. Proinde *cum aëris nos continentis temperies nihil indicet niſi prout noſtrum afficit corpus, tantumque indicationis ſortiatur, quãtum corpus ab illo mutatur, manifeſtum etiã eſt, indicationem continentis nos aëris ab ea ſumendam eſſe immutatione qua noſtra afficit corpora.* Conſimiliter *de morboſa ſentiendũ eſt affectione, nã tantum indicabit quantũ corpus à naturali mutauerit ſymmetria; licet febris in ſua cauſa magna eſſe videatur.* Parũmq; *ſi corpus à proprio amouerit temperamento, parũ indicabit iuſta receſſus magnitudinem.* Duo *igitur indicantia, nempe aëris nos continentis temperies, & ægritudinalis affectio, ad corpus reducuntur affectum.* Neque *vlli mirum id videri debet, quod ambientis indicationẽ ad præſentem corporis affectum reducamus.* Nam *iure id mirum videri non debet, quod rationi peruium eſt:* Pone *affectum & ambientem vtrunque calidum, & ſiccum. Corpus vtiq; affectum tale eſt, nõ ſolum propter morboſam affectionem, ſed ob ambientis calidi & ſicci operationem. Vtriuſque igitur operatio affectum corporis præſentem produxere.* At *pone ambientem frigidum & humidum affectiõni contrarium, corpus profectò affectum, non tale eſt ob ſolam morboſam affectionem, ob quam magis tale eſſet, ſed ob ambientis etiam qualitatem affectioni contrariam, eius vim refrangentem.* Neque *quæ dicta ſunt præter mentẽ Gal. eſſe putes. Ille enim in libris de methodo medendi am-*

bientis indicatio ad præſentem affectum quem morbum nominat reducit. Cum ex tribus indicantibus quorum tertium ambiens erat, duo collegit indicantia. Ad duas igitur indicationes in vniuerſum omnes quæ victus qualitatem indicant reduximus. Nempe corpus affectum et conſuetudo. Ab ijs igitur qualitas victus quærenda eſt. Verum cum hæc conſideratio medicæ artis parti, quæ morbos curat ſubiaceat, neceſſum eſt receſſus corporis à naturali temperamento ſcire, vt contrarium applicantes qualitate victum, ad ſymmetriã particulam reducamus. Receſſum vero niſi naturale nouerimus temperamentum, alia ſciri via non poteſt. Quapropter alia præter duas indicatione naturali nempe temperiẽ opus eſt. Quibus autem notis id inueniri poſſit medico conſiderandum eſt. Proinde cum omnibus in vnum collatis temperamentorum ſignis coniectnra & non ſciẽtia aſſequamur, ab vna conſuetudine id certius ſciri poſſe cum Gal. aſſerimus. Qui ita ſcribit, nos certe quibus cura fuit, inquirendi illud inuenimus quod per plures cognitu difficiles notas. Cuiuſque membri, temperamentum coniectura potius, quam ſcientia inuenitur. Si igitur notis multis & paruis aliqua certior apparuerit, nóne abiectis illis, hanc pro omnibus arripiemus, nemo id arbitror qui mentis compos eſt, negabit. Atqui ſi omnes temperamentorum notas in vnũ colligas, hæc longiſſime abſunt, vt parẽ ei quã conſuetudo præſtat fidẽ faciant.

CAP. VII.

VErum quia in cognoſcendo ægrotãtis à propio temperamento receſſum. Duplex datur conſi=

deratio. Nempe generatim ſcire verſus quam qualitatem corpus alteratum ſit, ſecundo quantitatem illius declinationis, hanc non valde ſpeculationi huic de ratione victus neceſſariam. Nam particulę intemperiem ſemel à ſuo contrario euertere in ratione ciborum nõ eſt, ſed medicaminum. Sat enim eſt ſi cibus paulatim bono temporis interuallo id agat, id autem contrario remiſſo effici poteſt. Quam ob rem, & ſi corpus à naturali abſceſſerit ſymmetria, per duos gradus verſus calorẽ, neceſſarium non eſt, nec vt opinor commodum frigidum, huic totidem gradibus victum offerre. Id enim cibi naturam ægrederetur, hæc eſt vt à naturali calido patiatur, parum autem in id agat. Vt cibo medicinali vſu venit. Quapropter ſatis ſit ſi frigidum in primo victum offeramus. Hic enim cibi munus ad implebit, facultatẽ vero medicaminis, tẽporis interuallo crebriori vſu præſtabit. Vnde fit, vt cum cibis ea miſcere quæ valentibus ſint prædicta qualitatibus cauendum ſit. Id ſolum ergo ſcire conuenit ad quod extremum alteratum ſit corpus. An verſus calidum & ſiccum, an frigidũ et humidum, & an parum, aut multũ à naturali ſymmetria receſſerit, quod haud difficulter inuenies, ſi conſiderationem de conſuetudine habeas. In ijs quæ vſus eſt bona valitudine, citra noxam & ex ijs quibus vſus videbatur. Ex ijs enim temperamentum corporis, certius alia quacũq; nota cognoſces. Vt prudẽtiſſime Gal. citato libro, dixit. Videtur, inquit, nõ ſicut alia quędam exiguã, leuem'q;, ſed planè maximam, maximéque principalem poteſtatẽ habere conſuetudinem, vt quæ ſingulorum corporum

naturam oſtendat. Et ſtatim inquit, ſanè ipſi via ratio= néque ab ea procedentes, fatemur nos partiũ affectum inuenire. Deinde ex illo rurſus ad faciendorum indica tionem venire. In hoc que pars hæc quæ de victus qua litate agit, ab ea medicæ artis parte, quæ ſingularum, aut ſimplicium partium morbos curat differt, quod hęc quantitatem receſſus à naturali temperie noſſe deſide rat, vt æquali contraria gradu applicet remedia. Illa vero ſolum quærit verſus quam qualitatem intempera tum ſit corpus, & an multum, an parum receſſerit.

CAP. VIII.

A Tribus igitur qualitas victus ſummitur, à na= turali temperamento, & ab affectione, & à conſuetudine, cunque hæc in vnum conſentiant, quod ſi= mul indicauerint ſtatim exhibendum. At contraria in dicare ſolum affectum & conſuetudinem poſſe. Nam naturale temperamentum ſemper cum affectu in indi= catione qualitatis victus conſentit. Nam affectus indi cat ſui ablationem per quam ad temperamentum priſti num ægrotans reducitur. Huic indicationi naturalis ægrotantis temperies ſemper conſentit. Duo ſunt igi= tur quæ contraria indicare poſſunt, nempe affectus & conſuetudo. Vt ſi affectus calidus & ſiccus humidum expoſcat victum, conſuetudo vero prohibeat (nam cali= dis & ſiccis aſſuetus erat cibis) in hac indicationis con trarietate inquirendum eſt, an calidis & ſiccis aſſuetus eſſet, ob id quod male ex frigidorum vſu, aut quia melius calidis & ſiccis quàm à frigidis & humidis ha beret, aut à frigidis & humidis nihil incómodi perci=

piens. Si primum contingat, eo eſſe vtendum victu, qui temperatus ſit, aut id mixtis adinuicem contrariarum qualitatum alimentis conficiendum. Si quidem dum ſanus erat calidis & ſiccis opus ſibi erat cibarijs, vt inculpate viueret, febre correptum, calidum & ſiccum iam effectum, frigidis & humidis ledes. Aut nũc aut cũ febris abierit. Nam id præſtitit affectus quod calidis & ſiccis cibarijs quærebat. Quapropter ſi tunc iuſtæ ea quæ calfaciebant, & exiccabant amplectebatur, non eſſe cur nũc caliditatem & ſiccitatem affectus, frigidis & humidis euertas. Niſi multum exuperent. quod ſi contingat victu medio vtendum eſt quo exceſſus ſecuriſſime refranguntur. Quod ſi ſecundum eueniat, dandum eſſe aliquid conſuetudini, minus tamen quàm in prædicto. Eo vtentes victu qui refrigerare & humectare moderate valeat. Liberalius id agere licet ſi tertium contingat, parum conſuetudinem illam facientes. Ad tria igitur omnes reduximus indicationes, nempe regionem, tempus anni non agere niſi ſtatus cœli interuentu. Hic autem nihil indicat ex ſe, ſed inquantum corpus afficit. In vno igitur affectu corporis, regionis, anni temporis, ſtatus cœli, & morbi, temperamenti ægrotantis, ætatis que, vires ſiue actiones, poteſtate ſunt, & id quod tandem ab eorum actionibus, & reactionibus, & alterius, ſupra alterum exuperantia ſupereſt, in vno affecto corpore conſpicitur. Non eſt igitur quod medicus in æſtimandis horum cum contraria indicant viribus, mentem inaniter agitet. Id enim quod ab exactiſſima conſideratione elici poſſet, corpus affe-

ctum indicat. Diximuſque ætatem ad proprium reduci temperamentum, cuius ope ſcimus an parum, aut multum, à naturali receſſerit corpus ſymmetria. Ad opus præſtat id commodi, vt ſciamus quando maxime finem alteranti victui imponemus. Cæterum in indicatione qualitatis victus cum affectu conſentit. Nam ſi quiſpiam ſit calidus natura, calidiorque ob ægritudinem euaſerit, affectus indicat, vt id caliditatis quod ſuper excreuit abſcindatur. Idem proprium indicat temperamentum. Et non calidum poteſtate victum, ob id quod ante natura calidus erat. Sola igitur illius gratia corporis temperatura à medico inueſtigāda eſt, vt an parū an multum, à naturali receſſerit corpus ſymmetria, & quando maxime alteranti victui finem imponemus ſciamus. Sola igitur conſuetudo eſt quę aliquando diſſentit affectui. Tuncque diuiſionem illam quam ſupra triplicem fecimus inquirere ab ægrotante, & ab ijs qui hoīem multo ante nouerunt oportet. At cum omnes tres in vnum conſentiunt, cū humidus natura, & humido victui aſſuetus, febre corripiatur, audacter frigido & humido victu vtemur. Nonne hæc ſunt ſenis verba humidi victus omnibus febricitantibus conueniunt, maxime pueris, & alijs ſic aſſuetis refici. Sunt tamen febres quæ non humidum, ſed ſiccum indicant victum, de quibus infra nobis ſermo erit vbi mentem Hip. in dicto Apho. oſtendemus. Nunc ad reliqua properemus.

CAP. IX.

A *Duobus ſumitur quando exhibere cibum debeamus à facultate & à morbo non prohibē*

te. Prohibet ab initijs paroxyſmorum, aut exacerbatio-num ad manifeſtam inclinationem. Iis enim temporibus natiuo calore ad thoracem collecto, vt morbi cauſam vincat, cibus dandus non eſt, quanquam corpus iã iam indigere videatur, cum Gal. aſſerimus primo de ratione victus in acutis. Opportunum igitur exhibendi victus tẽpus fuerit, cum caliditas ad pedes deſcenderit, viſcera iam deſerens, vt ab Hip. ſcriptum eſt, verum ſi facultas nimis langueat, ita vt imbecillitas eius maxime vrgeat indiſcrete quolibet tẽpore nutriemus ægrum. Et in ſta-tu totius morbi vt ſcripſit Gal. in Apho. Cunque inde-clinatione acceſſionis dare expedit, non ea ſtatim victũ forma, quam ægrotanti definieris exhibebis, ſed magis tenuem, vt ſi ſorbitionibus ægrotantem alere decreue-ris, ſatis ſit ſi potiunculam, inchoante inclinatione, mini ſtraueris. Poſtmodum aut febre ceſſante, aut omnino re mittente, ſorbitionem exhibeto. quem modum vidi à pe ritis medicis obſeruari in Italia. Quibus enim ægrotan tibus ſorbitionem ex pane & iure pulli quã panatellam vocant, miniſtrare decernunt, hos primo in inclinatione febris tenui pulli iure nutriunt. Ac poſtmodum ceſſante febre, aut manifeſtæ remittẽte, ſorbitionem exhibẽt. Hoc vt arbitror ſenſit Hip. cum in fine primi de ratione vi-ctus immediate dixiſſet cum calor ad pedes deſcẽderit, tunc dare expedit, ſubiungit ſtatim. Vtere primum & maxime cremore, poſtea ptiſana, ſecundum perſcriptas coniecturas exacte ſpeculatus. Quę quidem verba, & ſi Gal. ad victum vniuerſalem referat, de particulari ci-batione eadem poſſe recte intelligi aſſerimus. Vt talem

In fine pri-mi de rõne victus idem pixit in. 4. eiuſdem

faciant ſenſum, quod ſi ſorbitionibus ęgrotantem nutrire debeamus, melius eſſe inclinante febre à tenui ſorbitione, vt cremore ptiſanæ incipere. Ne ab vnius diei inedia ad craſſiuſculum cibum mutatione ſubita, ledatur ægrotantis natura. Q*uod autem ſcribit ſecundum perſcriptas coniecturas, hunc ſenſum habet.* Q*uibuſcunq; coniectura habita de morbi conſtitutione & ægrotantis robore, dandam fore ſorbitionem decreueris, hanc non in initijs, neque incrementis acceſſionum exhibeto, ſed in declinatione.* In *qua commodius ages ſi primum cremore vſus fueris, deinde ptiſana.* Cęterum *in continẽtibus febribus quæ vnicam à principio ad finem acceſſionem habent, nutriendi idoneum tempus, à conſuetudine, & à facile toleratione accipitur.* Vt *ſi in aurora facilius æger malum tolerat, eodem'que tempore cibari ſolitus eſt, cõmodiſſime ea hora cibum ægrotanti miniſtrabimus.* Hoc diſcimus à Gal. vndecimo de methodo in hæc verba. Tempus *vero nutriendi quod quidem ad reliquas ſpectat febres quæ ex putredine oriũtur, in progreſſu ſermonis dicemus.* Q*uæ vero vnicam à principio ſuo ad finem habent acceſſionem (de his nanque præſens ſermo eſt) in his facilis toleratio, & conſuetudo, ſpectari debebunt.* Q*uando cibus illis eo tempore eſt offerendus quo facilius quàm in cæteris morbum tolerant.* Eóque *potiſſimum diei tempore quo prius cibari ſunt ſueti.* Etenim *facillime cibum ferent ſi ex his conſiderationibus aſſumẽt.* Hucuſque Gal. C*æterum ſcire oportet quod aliquando conſuetudo & facilis toleratio, in indicatione temporis diſſentiunt, vt ſi*

is qui ægrotat eorum ſit, qui ſemel cibum ſolent capere occumbente ſole. Morbum vero *facile toleret ęger initio diei.* Pugna *inter indicantia oritur, quo caſu indicatio à facili toleratione præualet ei, quæ à conſuetudine.* Nec *præter rationem, nam ſi bis aut ter cibum bona valitudine capere aſſueto ægrotanti, propter febriles acceſſiones, ſemel miniſtramus, ob timorem ne cibus intempeſtiue exhibitus aut in vehemētiam febrilem, aut in eius addat durationē, vt in ſuperioribus oſtendimus, multo cauſatius in ſynochis quæ acutiores multo ſunt febribus prohibendus eſt, ea hora cibus qua plus ledere poteſt, eáque maxime miniſtrandus, cum ab eo corporis natura capiat commodius vſum, minus'que próptè in morbi cauſam tranſeat.* Quod *ſi facilior toleratio manifeſta non detur, à ſola conſuetudine incōtinentibus febribus tempus nutriendi idoneum ſumendum eſt.* Porrò *aptiſſimum in febribus quæ intermittunt & repetūt, tempus eſt, cum vti dictum eſt, exhalare iam cœperit febrilis calor, huius quoque opportuno tempore ex dupli ci coniectato reſpectu, nempe ſummo præcedentis acceſſionis vigore, & futurę principio.* Ad *hæc nam ſpectantes, operam dabimus, vt quàm longiſſime ab vtroque nutriamus.* Ergo *ſi ſpatium quod inter ſummum prioris acceſſionis vigorem, & ſequentis principium interuenit, ſatis ſit amplum, facile eſt idoneum tempus inuenire, ſin exiguum id fuerit, alterum facias neceſſe eſt, vt aut ægrum admodum adhuc calentem nutrias aut ſequentis acceſſionis inuaſione iam iam affutura.* At *ſummi vigoris & acceſſionis principij morem ſic conſidere;*

cenſeo. In ſummo vigore notabis an citra magnitudinē febrilis caloris ſiccus ſit & ſqualens, an citra ſiccitatem vrens. Priorem nanque humectante victu madefacere quàm primum oportet. In ſecundo dum plurimum caloris ſe remittat, manere. In principij vero acceſſionis more æſtimabis, an corporis extrema perfrigeret, & magnam ſanguinis reuocationem ad interiora corporis faciat, an omnino corpus non præmat. Quippe ſecundum hoc, ſeu facile cõtemnes. In priore diſtinguas oportet. Nam ſi abſque viſceris phlegmone, aut ſuccorum redundantia, motus ad interiora in acceſſionibus pollet, nihil offendes paulo ante cibans. Sin vel phlegmone, vel redundantia ſubſit, cauenda eſt ante acceſſionem cibatio, ſeu res maxime noxia. Hæc quidem Gal. ſcripſit de tempore quãdo opportune in febribus æger cibetur cũ exiguum fuerit tempus quod inter ſummum prioris acceſſionis vigorem, & ſequentis principium interuenit. Vt ſi ponamus à ſummo vigore ad ſequentem acceſionem trium horarum ſpatium eſſe, an prima cibare febricitantem hora, commodius ſit quàm ſecunda, hinc maxime diſces. Cibum ideo febricitantibus exhibemus vt eo virtutem ſeruemus, cauẽtes quo ad fieri poſſit ne in vehementiam morbi aut eius durationem addamus. Virtus ab eo cibo vſum capit quẽ coquit & apparat. Melius autem apparabit cum à febrili labore quietior fuerit laborantis natura. Verum facultas naturalis quę cibum coquit, quietior eſt in paroxiſmi inclinatione, quàm in initio acceſſionis, vt ab ipſo Gal. ſecũdo Apho. ſcriptum eſt in hęc verba. In vigore eo quod iam coquit

ſuperfluum euacuare. Tum propter alia & quia animalis facultas omnino in ſtatu laborat, licet maxime ſecundum illud tempus vitalis & naturalis fortes perſiſtant. Ab initio igitur paroxiſmi naturalis facultas quę concoquit maxime ad ſtatum vſque fatigatur, ab ſtatu vero inclinationem verſus, fortis vt ille ait permanet. Quare hac ratione commodius eſt inchoante inclinatione cibū exhibere q̄ propè acceſſionem. His adde cibum ſi quando eum in ventriculo ſequens acceſſio offendat corrumpi vt in pluribus certum eſſe. Paucis vero omnino quibus inchoante inclinatione exhibetur illud accidere. Quare ſiue in iocineris phlegmone aut ventriculi, aut pulmonis, ſiue ephimera, aut putrida febre quauis natura, & habitu, ſalubrius eſſe parum poſt vigorē cibare quàm modicum ante ſequentem acceſſionē. Hoc *in ſingulis morbis naturis & habitibus oſtēdere haud magnum negocium eſt. Verum id ſtudioſo lectori demittere commodius erit. Sat nobis eſt, qui* Hip. *dogmata inſequimur, eius ſententię ſtare in primo de ratione victus vbi ſcripſit.* Nam *ſi pedes frigidi fuerint non à ſorbitione modo verum quoque & maxime à potu temperandum. Item quarto eiuſdem cum dixit frigentibus ergo pedibus neque potum, neq; ſorbitionem, neque aliud quippiam huiuſmodi dabis, ſed maximum exiſtimato ſi id tantiſper obſeruaueris, donec ualde incaluerint, deinde ita quod confert exhibe. Frigiditas ſiquidem pedum parte plurima febris acceſſurę ſignum exiſtit, quo tempore ſiquid porrigas maxime prorſus peccabis, nempe morbum non parum augebis. At vero*

cum febris diſierit, contrario modo pedes reliquo corpore calidiores ſunt. Idem *infra, nempe cum pedes frigidi fuerint, venter de neceſſitate calet faſtidit que cibum, intenditur hy ppocũdrium, iactatur propter internam turbationem corpus, mens fixa non eſt, dolet ęger, lancinatur, vellicatur que, vomere affectat, & ſi mala vomuerit dolet.* Ergo *cum calor ad pedes deſcenderit, currit que vrina, & ſi non ſudet, omnia ceſſant, quo tẽpore ſorbitionem dare expedit, nam alias pernitioſa exiſtit.* Hęc *quidem* Hip. *ſcripſit incommoda euenire ijs qui in initijs acceſſionũ cibantur.* Sit *que à nobis in præſenti definitum, quod cum ob breuitatem temporis à vigore præcedente ad ſequentem acceſſionem, alterum duorum ſequi ſit neceſſe, aut ægrum* vt *adhuc calentem nutriamus, aut ſequentis acceſſionis inuaſione iam iam affutura, conſultius eſſe primum,* vt *ſanum magis el gere, in omni morbo, in omni natura, & in omni habitu.* In *qua ſententia* Hip. *eſſe certum eſt libro de ratione victus in eo loco qui ita incipit, cum autem purgaueris ſorbitionibus quibuſdam* vtitor. *Cæterum cum ſpatium inter ſummum prioris acceſſionis vigorem & ſequentis principium interuenit, adeo amplum fuerit,* vt *ſatis ſit ad binas cibi oblationes, offeremus ſemel quidem, reſoluta omnino priori acceſſione, iterum que ſequẽti nondum incipienti.* Temporis *autem inter ſecundam oblationem & ſequentem acceſſionem quidã quattuor horas ſat eſſe putarunt.* Id *que forſan ex* Gal. *octauo de methodo ſumunt,* vbi *aſſerit.* Abunde *eſſe ſi tres æquinoctiales horas quattuor ue inter balneum, acceſ-*

ſionis

ſionisque tempus inter ponantur (à balneo enim ſemper ægrotantibus cibum miniſtrabat.) Verum in *præſenti citra diſputationem, non ſatis eſſe, ſi tres quattuorue horæ inter cibum & ſequentem acceſſionem interſint arbitror.* Nam *intra limites diſpoſitionis ad futuram acceſſionem, naturam alio intentam ciborum coctioni ſegniter atque imbecilliter vacare putandum eſt. quæ cauſa eſt, vt diutius eo tempore cibus in uentriculis laborantium immoretur.* Quapropter *ijs qui ab humore putrido à febre detinentur, ſi quando ante acceſſionem cibum ſint capturi, ſeptem horarũ interuallum ad ſequentis acceſſionis initium, neceſſarium eſſe, vt cibus in ventriculis eorum decenter coquatur, & ad inferiores partes deſcendat, iuxta ſententiam haly medici arbitramur.* Nec Gal. *huic contrarius eſt opinioni.* Nam *ſi ea quæ parum vltra eum quem citarunt locum ſcripſit, legant, ita dicentem audient.* Tempeſtiuum *inquit eſt iam ad ea quæ poſt balneum adhibentur accedamus.* Sunt *autem ea minime multa.* Nam *præter aquam quæ parum apij incoctum in ſe habuerit, nihil his eſt offerendum.* Licet *quod inter balneum & ſuſpectas horas ſpatium erit, trium fore horarum conijciamus. hæc quidem* Gal. Et *vt apertum fiat ob anguſtiam temporis ad ſequẽtem acceſſionem, febricitantem non cibaſſe, audias quid ijs ſtatim ſubiungat.* Si *vero inquit circa veſperam, aut duabus horis citius acceſſio inuadat, tum lauiſſe mane liceat, tum cibaſſe &c.* Audiſti *Gal. eum cuius acceſſio ad veſperam futura eſt, mane cibaſſe. quod noſtrorum medicorum imperitiam aut in*

ſanam temeritatem arguit, qui ſat eſſe ſi tres quatuorue horas à cibo ad acceſſionē interponant arbitrantur. Sed reliqua propoſiti proſequamur. Proinde corpora quæ calida & ſicca ſunt natura gracili habitu, & ſi parum ante acceſſionem cibentur, minime lędentur. Quin immo Gal. refert plures eorū à febre liberaſſe quibus in ipſo horrore cibum exhibuit. Illud tamen intelligere oportet, cum ob retentionem mordentis halitus febricitant. Tunc enim cibo conuenienti, corpore humectiori reddito acrium excrementorum minor commouetur copia. Sed & cutis mollior redditur. Vnde fit vt ij qui inchoante horrore percutem corporis ab acri excremento mordentes feruntur fumi, cibi & potus dulci halitu mitiores reddantur, vnde ob dictas cauſas febrilem non concipiunt calorem. Ob id igitur Gal. cibum ijs durante horrore cōcedit, minime autem cum iam calorem febrilem patiuntur. His tn̄ ſi qn̄ febre à putrido humore laborent, cibum in acceſſionibus exhibeamus ea fiducia, vt eos à febre liberemus, non leuiter in eorum damnum errabimus. Minus tamen ij quàm qui alio ſunt habitu lædentur. Sed hæc de tempore nutriendi febricitantes opportuno, ſatis ſint dicta. Reſumentes igitur ea quæ hucuſque diximus quod reliquum eſt proſequemur. Formam victus quam Græci σχῆμα vocant, à morbi conſtitutione, & ægrotantis robore ſumendam eſſe diximus. Scopum que totius huius conſiderationis eſſe, an ijs quæ comeduntur aut ijs quæ ſorbentur, aut bibuntur ægrotantem nutrire, an omnimoda cibi & potus abſtinentia vti debeamus, formam eſſe victus quærere. Qua

inuenta, quantitatem determinabimus, à conſuetudine primo, deinde à morbi conſtitutione. In initio tantum eſſe exhibendum, quantum indicat conſuetudo diximus. Deinde vt ſymptomata icreſcunt, ita minuere, ita vt in vigore, & parum ante ipſum, nihil ſit exhibendũ. Deinde oſtendimus ſecundum Hip. & Gal. *vnica victus forma, à principio ad ſtatum vſque, & parum ante ipſum nutriendos eſſe ægrotantes. Non vt aliqui ſenſerunt craſſiori victu in principio, quam in augmento, & in hoc quàm propè ſtatum. Hancque craſſitiem maiorem aut minorem non ad quantitatem ſolum, ſed ad formã victus referentes. Vnde cibarijs vtuntur & forma & ſubſtantia longe diſſimilibus ſtante eadem morbi conſtitutione. Cum quibus diſceptare hac de re breuitati conſulens prætermitto. Solùm lectores admonitos eſſe velim, ſi* Hip. *libros diligenter euoluant, vnica victus forma, ægrotantes alere ab initio, acuti morbi ad ſtatũ vſque inuenient. Porrò iam dicta de ea morborum differentia fore intelligenda dictum eſt, qui ab initio leuiter incipiunt & ſummiſſim increſcunt, & exacerbantur ad iudicationem vſque in qua abunde elucent. Verum in morbis ijs qui ab initio florent, & vigent maxime, & ad difficilius increſcunt, iuxta vero criſim imminuuntur aliam fore diximus victus. Obſeruandam rationẽ, nempe à robore virtutis & à coctione morbi victus formam ſumendam eſſe. Ita vt cum morbi cruditas affuerit, tenuiter ægrotantes nutrire oporteat. Cunque coctio in materia apparuerit, formam victus mutandam eſſe ad craſſiorem, quantitatemque augendam. Diximusque*

in omnibus morbis in quibus procedens coctio ſympto-mata imminuit, hanc victus rationem ſeruandam eſſe. Cæterum numerum diximus à robore virtutis et à morbi conſtitutione & à conſuetudine ſumi. *Hæc primum oblationum numerum indicat, à quo morbus detrahit aut virtutis imbecillitas addit.* Si ergo quis recte quæ dicta ſunt in ſingulis victus ſcopis percipiat, quattuor eſſe vniuerſi victus indicantia rationem colliget. Nempe virium robur, morbus, ægrotantis temperamentum, & conſuetudo. Tot enim & non plura in ijs quæ diximus numerauimus. Hanc que indicantium victus rationem ſummam, ſecundum mentem ſenis eſſe ſcito in libro ſecundo de ratione victus vbi ita ſcribit. Conijcere autem oportet robur, & morbi cuiuſque modum, hominis item naturam, atque ægrotantis in victu conſuetudinem, non in cibis ſolum, verum quoque & in potibus.

CAP. X.

DIuinus igitur Hip. in libris de ratiōe victus, de ſorbitionibus & poculis ſolum egit, tanquam heæ ſolum acutis morbis conueniant victus formæ. De ptiſana ſcripſit vt pote quæ leuiſſima omnium aliarum ſorbitio eſt, & acutis maxime conueniens. Vt oſtendat, quod cum in exhibitione huius committatur error, nō paruas inde fieri in acutis noxas, grauiores multo fore ſi alijs vtamur cibis. Primum ipſe oſtendit ijs verbis, lubriciſſima eſt, ſitim maxime arcet, facillime coquitur in firmiſſima exiſtit, ſi optime cocta fuerit, quibus omnibus eſt opus. Secundum, ijs verbis oſtendit, ſi lateris dolor aſſiduus eſt, calidiſque fomentis non remit-

titur ſputum quæ non procedit, ptiſanam autem ita affe ctis dederit, præcipitem aget in mortem. Quod autem ijs ſimilia accidant eis qui alijs cibis vtātur, ipſe ſtatim oſtendit. Prehendunt autem, inquit hęc, non ſolum ſi pti ſana intempeſtiue vtātur, uerum & multo magis ſi quip piam aliud quam ptiſana inconuenientius ſit edant, aut bibant. Sunt igitur nonnulla quæ ſcripſit Hip. de pti ſana iuditia cum alijs cibarijs cōia, quædam peculiaria ipſi ptiſanæ. Communia hæc ſunt. Cum morbus à prin cipio floret & viget, vt pleuritis, & peripneumonia uitanda eſt ptiſanæ ſorbitio, & multo magis quæ ex alijs cibarijs ſit, maxime ea quæ eduntur affectu exiſten te crudo, ſunt enim cauſa ſuffocationis & mortis. Sed tunc temporis potus humectantes exhibere conuenit. Cunque morbus coctionem iam recipit, & ſputa pro cedunt, ſorbitionem dare licet, & eius quantitas pro ut morbus magis matureſcat augēda eſt. Præterea ſym ptomate quocunque ſuperueniente aut periculo, ſicut tunc ptiſanæ ſorbitionem ſuſpectam eſſe dixit, ita & o mnem alium cibum qui ſolidior ſit ea. Inſuper et illud cōmune eſt, nempe tempus exhibitioni opportunum, cū caliditas ad pedes deſcenderit. Præterea incipiendum eſſe inclinante febre à magis tenui cibo ægrotantes ale re. Demū illud, nempe poſt purgationem medicaminis ſorbitionem eſſe miniſtrandam quæ conſueta ſit minor. Peculiaria ſunt hæc, vt ptiſana optime apparetur. Nam niſi quis q̄tum deeſt contulerit, vt ptiſanæ ſorbitio ſuffi cienter paretur, crebrius ſanè detrimentū afferet. Dein de illud quibus enim cibus ſtatim incluſus, ſiquis nō va

cuato eo, ſorbitionem dederit, dolorem ſi adeſt ad au
gebit, & ſi non adeſt protinus inducet, frequentior'que
reddetur ſpiritus, quod malum eſt, nam pulmonem
exiccat. Præterea *& illud vbi autem quis medicamen-*
tum ebibit, ptiſanam protinus ſorbendam dato. Nec *inſi*
gniter minore quàm conſuetum eſt quantitate. Præterea
& illud niſi propter pharmatiam aut cliſtere ab uſu pti
ſanæ deſiſtendum ſit. Gal. addit aut propter ſanguinis
miſſionem, hæc omnia ſoli competunt ptiſanæ minime
alijs cibarijs.

CAP. XI.

IN *ſolis ijs morbis mulſa vtendum eſt, in quibus præ*
acuminis vehemẽtia morbus peracutus fuerit. Aut
ob aliquem dolorem, aut ſi periculum inſtat. In ſum-
ma morbis ijs quibus ſupra ſorbitiones probibuimus,
indigentes eo quod pulmonem humectet, & ſputum me
diocriter educat, & tuſſes mitiget, aut eo quod vrinas
abunde cieat, aut birioſa deijciat excrementa, mulſam eli
gimus. Meratiorem *cauentes ijs qui natura calida & ſic*
ca ſunt, amare bilis hominibus picrocholi græce dicun-
tur. Iis vero quibus, tumefacta ſunt viſcera ob ſcyr-
rhum, aut ob phlegmonem, inmoderato calore bileſcit.
Scyrrhus enim impedimento eſt ne cito ad renes & vi-
ſcera tranſeat. Vnde longa mora in bilem ſimiliter ver
titur. Picrocholis igitur dilutior exhibenda eſt, ut citius
penetret. Iis ſimili modo miniſtrato in quibus pulmo-
nem magis lenire cupimus & ſputum magis educere.
Meratior vero potentius bilioſa deijcit excrementa, ma-
gis tamen ſuſpecta ijs eſt qui calida ſunt natura. Spuma

ſa ſiquidem ijs & pluſquam conuenit bilioſa efficit excrementa in bilem flauam tranſiens. Vnde à aduerſiſſimã liquefaciẽtibus febribus eſſe mulſam ſcripſit Gal. in tertio de ratione victus. Oximelite in ijs vtemur morbis in quibus ſorbitionibus ſuperſedemus. Tunc maxime cum ſputum craſſum & glutinoſum educere volumus, aut ſitim ſedare, flatum diſcutere, & vrinas mouere. Proinde oximeli quod valde acre eſt, ad craſſa ſputa & vehementer glutinoſa vim habet. Verum ſi huiuſmodi ſputa non ſecat aut educat, non ſolum non confert, verum et detrimentum affert. Nam exiccans, ea magis reddit craſſa & glutinoſa. Aut ergo quod valde acre oximeli eſt proderit, craſſa ſi ſecuerit ſputa, & ea eduxerit, aut id ſi non præſtet abunde nocebit. quapropter recte Hip. dixit nihil mediocriter efficere, in ijs quæ non facile educuntur ſputis. Iccirco ægritudinis morigerationem aut malignitatem conſiderandam eſſe ait, vt ſciamus quibus exhibitum ſecabit ſputa, & quibus non. Iis igitur qui grauiter hñt, & virium imbecillitate laborant, non propinabis. Quod ſi ob virium robur de eo bene ſperaueris, dabis. Paulatim & tepidũ. Oximelitis nocumenta ſunt hæc; quod partem inteſtini imam reddit humectiorem, & ramenta facit. Vnde imbecilla habentibus inteſtina exhibendum non eſt. Eſt aliquando in acutis morbis vt ramenta inteſtini praua ob id ſint, quod flatum non modo foras prodire vetãt, verum quoque reuerti faciãt. Et ob hæc vires frangũt, extremáque infrigidant. Qui autem non ſorbitionibus ſed potione ſola vtuntur, ijs non ſemper oximelite uti

In fine 10. de methodo medẽdi.

expedit, ob inteſtinorum abraſionẽ, eo præcipue quod ſtercore vidua ſint. Cum igitur ſputa quæ in brõchijs pulmonis contineantur, vel glutinoſa uel admodum craſſa ſunt, mulſáque ſitim inferat, ſolo eſt vtendum oximelite. Quare vt longo vſu non noceat, aquę mulſæ tantum aceti miſcendum eſt vt duntaxat ſentiri poſſit. Et ita ſimul ad lentum ignem coquere oportet. Hoc enim pacto ad nocendum infirmius erit. Sed abunde à nobis de victus ratione ſecundum mentem Hip. hucuſque dictum ſit.

CAP. XII.

Sed tempeſtiuum eſt de potu ſermonem faciamus qui febricitantibus conueniat. Hunc, omnia quæ ſupra oſtendere victum diximus indicant, nempe virtutis robur, morbi diſpoſitio, ægrotantis natura, et conſuetudo. Vt nos docuit Hip. in ſecundo de ratione victus in hæc verba, προσεκμαρτέα δὴ καὶ ἡ ἰσχὺς καὶ ὁ τρόπος τοῦ νοσήματος ἑκάστου καὶ τῆς φύσιος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ ἔθεως τῆς διαίτης τοῦ κάμνοντος οὐ μόνον σιτίων ἀλλὰ καὶ ποτῶν. Hoc eſt conijcienda ſunt & robur, & modus cuiuſque morbi, hominiſq́ꝫ naturæ, & conſuetudinis laborantis in victu, non in cibis ſolum verum quoque in potibus. Quibus in verbis quattuor eſſe quæ potum indicant aperte docuit. Cæterum ſi eorum quę ſupra in dequalitate victus diximus memineris, tria ſat eſſe ad potus indicationem intelliges. Nam laborantis natura vt illic oſtendimus, non niſi interuentu conſuetudinis indicat. Nam ægrotanti frigidę, naturę, potui aquę aſſueto, aquam non vinum mini-

ſtrabimus, ſumpta à conſuetudine indicatione, & non à laborantis natura. Neque rurſus homini calidę naturę ægrotanti, aquam in potu dabimus, qui perpetuo vino aſſueuerit. Hæc ex Gal. octauo de methodo colligimus de calidis naturis & ſiccis loquens in hunc modum. Si quis vero inquit non adſueuit ſcilicet frigidæ, huic per febrem dare non inceperim, niſi priſtina plane ſanitate prius reddita. Indicatio igitur à conſuetudine, eã obumbrat, quæ à natura laborantis ſumitur indicationem, durante morbo. Nec id mirum videri debet nam maximã uim habet conſuetudo, repentináq; ab ea digreſſio, corpora non parum offendit. Vt à Gal. ſcriptum eſt ſecundo de ratione victus. Tria igitur ſunt quæ potum indicant, nempe virtutis robur, morbus, & conſuetudo. Virtus cum valet, conſuetudini in indicatione potus conſentit, eum maxime potum indicans quem conſuetudo. Cũq; imbecillis eſt, q̃nq; diſſentit, vnde fit vt ægrotanti frigidæ aſſueto, modicum vini quo eius roboretur natura cõcedamus. Cuius argumentum eſt, pluribus, dulce bacchi venenum, primam labijs admouendi occaſionem, dediſſe ægritudines. Morbus cum magnus eſt & vehemẽs conſuetudinis indicationem obſcurat. Nam laboranti acuta febre vino aſſueto, eum miniſtrabimus maxime potum quem ægritudo indicauerit, virtute nequaquam diſſuadente. Vt ex Gal. nono de methodo colligitur cũ de continentium febrium curatione agit. Vbi frigidæ potum poſt coctiones exhibet, à conſuetudine nullam ſumens indicationẽ. Vbi in hũc modũ ſcribit. Cum ergo coctionis humorum in ijs notas videris de quibus dictũ

abunde in libris de criſi eſt, audacter frigidam dabis. Et ſubiungit ſtatim, quod ſi etiã frigidæ aſſuetus ęger ſit, magna cum fiducia frigidam exhibebis &c. Ac ſi velit id quod eodem libro ſcripſit in hæc verba. *Si quidem cum ſæpe iam uidimus non paucos ex ijs qui febribus ardentibus præmerentur, cum iam mediocriter concocti humores eſſent, ſtatim ex frigidæ potione à febre liberatos, quãuis ei potioni parum aſſueti fuiſſent. Multo arbitror magis in ijs qui aſſueuerunt vtilitatem fore, citra noxam vllam ſperabimus. Vnde non ob id quod aquæ aſſuetus non ſit, ab ea deſiſtendum eſt; niſi cum aliquod effatu dignum incommodum naturæ ab eius occurſu timemus. Ob id appoſui uirtute nequaquam diſſuadente. Idem ab eodem vndecimo libro de methodo medendi colligi poteſt, cum in febribus continuis, abſolute citra conſuetudinis conſiderationem, vinum prohibet, & frigidam exhibendam conſulit. Imbecilli vero morbo exiſtente, diuerſum' que ab eo quem conſuetudo indicauit potum expoſcente, quæ à conſuetudine ſumitur pręualebit indicatio. Vt manifeſtum eſt ex eo quod Gal. octauo de methodo ſcripſit. Qui cum vinum vtilius eſſe, quàm aquam dixiſſet, ad coctiones, & vrinę, ac ſudorum, prouocationem, ſtatim ſubiungit: Ego igitur cenſeo eius generis naturas & dum valet huiuſmodi potione ſcilicet aqua magno opere iuuari, nec in diaria febre ijs quibus in vſu fuit eam circuncido. Si quis vero non adſueuit huic per febrem dare non inceperim, niſi priſtina planè ſanitate prius reddita. Oſtenſum igitur eſt quod cum morbus & conſuetudo diuerſos potus in-*

dicant, ſi morbo magnitudo acceſſit, huius indicationẽ, obſcurare eam quæ à conſuetudine ſumitur. Quod ſi morbo nulla effatu digna acceſſit magnitudo, aut vehementia, ſcito indicationem à conſuetudine tunc præualere. Cæterum de robore virtutis & morbi magnitudine ſupra abunde dictum eſt, cum de victus forma ſermonem fecimus. Sciendum præterea quod cum virtus ob imbecillitatem vrget, eum ſemper indicat potũ, quo maxime roborari poſſit. Quã de cauſa roborantem potum nuncupamus quem cauſa roborandæ virtutis ægrotantibus cõcedimus. Tale in primis vinum eſt, quod omnium maxime corporis vires naturales & vitales roborat. Morbus eum indicat potum, qui morbo aut eius cauſæ qualitate contrarius ſit. Ob id curantem potum eum dicimus, quem morbus ipſe indicat. Eſt autem talis, acutis & vehementibus febribus, aqua. Vt ex Gal. in tertio de ratione victus (licet ſub alijs verbis) colligitur, cum ita ſcribit. Quando igitur inquit bibi idonea eſt aqua, cum ſcilicet potu ſolo æger nutritus fuerit, nullo pacto accepto ptiſanæ cremore. Tunc enim in potionum aliarum medio, aquam tempeſtiue quis ingeſſerit, & præſertim cum ſiticuloſus æger fuerit. Per illa verba, potu ſolo nutritus fuerit, intelligit, ab aliquo ægrotantem acutorum morborum affici, cuius cauſa ſordo victu per pocula nutriatur. Ac ſi velit quibuſcunq; acuto morbo laborantibus, aquam conuenienter in potum exhiberi. Aqua igitur in primis, potus curans in acutis affectibus eſt. Vires tamen corporis minime roborat, vt ab eodem loco citato ſcriptum eſt cum ait,

quod autem inquit non alat antea dictum eſt,quo ſit vt facultatem vitalem roborare non poſſit &c. Ab aqua ſimplici conſequenter eſt ea in qua virtus alicuius rei per decoctionem tranſmiſſa eſt. Vt aqua ex decoctione hordei aut liquiritię aut prunorum &c. Et ſunt tot numero quod ſunt res quæ ſimul cum aqua decoqui poſſunt. Eſt & vinum in aliquibus morbis potus curãs. Vt ex Gal. in libris de methodo medendi apparet, & ex Hip. tertio de ratione victus. Conſuetudinem vero eum cui æger aſſueuerit potum indicare diximus,qua de cauſa conſuetum potum eum dicimus quem conſuetudo indicat. Qui vnus è tribus eſt potus,quibus vbiq; terrarum vtuntur homines,nempe aqua,vino,Cernſia. Luſitani aquæ potu delectãtur,Galli & Itali vino,Germani et Angli cerniſia. Cæterum potus roborans multiplex eſt. Nempe vinũ potens quod vinoſum Hip. nũcupauit, id tale eſt quod in aliquo vehementiſſimum eſt. Eſt & huius contrarium quod aquoſum ob id medici nuncuparunt quod aquæ maxime in omnibus ſimile exiſtit, nempe tenuitate,colore,& odoris carentia, & non manifeſta calfactione. Iis omnibus conſentit Gal. tertio de ratione victus in initio. Porrò inter hæc multa eſſe quæ mediæ naturæ ſunt vina comperies. Nos clarioris ſermonis gratia,tria inter iã dicta, media locauimus. Vnũ quod vehementiſſimo proximum eſt. Aliud quod aquoſo. Tertium quod medium obtinet locum. Primũ ex duobus maxime dignoſcere oportet. Nempe vt in mixtione vinum aquam manifeſtæ euincat. Item vt in eo aliquod ſit vehementiæ veſtigium. Secundum contraria qualita

te dignoſces. Nempe vt in eo aqua euincat & imbeciliter calfaciat. Ex iis duobus medium intelliges, nempe in quo neutrum ſenſibiliter euincat, & nullum in eo vehemētiæ veſtigium appareat. Nos quo facilius res percipiatur, ſingulis horum nomina imponemus. Vinũ vehementiſſimum, vinoſum nuncupamus. Eius contrarium aquoſum. Huic proximum imbecille. Eius oppoſitum potens. Et medium inter hæc. Scire oportet has vinorum ſpeties reperiri poſſe in ſimplici vinorum natura. Nam quod fuluum colore eſt, vehementiſſimum eſt. Huius contrarium eſt, quod imbecillitate, colore, tenuitate ſubſtantiæ, odoris carentia, & occulta calfactione, aquę ſimilimum eſt. Huic proximum, vinum album tenue, ſine odore, imbecilli calfactione eſt. Cuiuſmodi ſunt vina alba tenuia inodora quæ in aliquibus Italiæ locis proueniunt. Proximum vinoſo eſt vinum colore, rubeum craſſum, odorum, cum vehementia calfaciens. Cuiuſmodi ſunt quæ Hiſpania profert. Medium, colore ſub rubeo eſt, ſplendidũ, mediocris ſubſtantiæ, inodorum, manifeſte citra aliquam vehementiam calfaciens. Cuiuſmodi ſunt vina quæ ex gallia deferuntur. Poſſet quiſq; imitari has naturas, potenti vino aquã pro ratione cuiuſq; immiſcens. Ita vt aquoſum efficias ſi aquæ portioni tantummodo id vini miſceas, vt modica fiat in eo vini repreſentatio. Id enim diſcimus à Gal. in tertio de ratione victus in acutis, qui vinum ſic tẽperauit multa aquæ cõmixtione. Cuius verba ita habent cum igitur inquit ſeni cuidam ægrotanti quotidie vinum aquoſum exhiberem, quidam ex huiuſmodi medicis præſens, me vini mi

nimum, aquæ inſtilantem contemplatus riſit, ægrumq́; vinum non bibere ſed duntaxat videre dixit. Non ſane intelligēs, mixtionem vini quod gratia voluptatis datur, ad aquam aliam eſſe ſymmetriam, & aliam eſſe eius quod ad opem ferendam miniſtratur. Nam vini omnino minimū veluti excitationē quandā quæ ad diſtributionē aquam trahat permiſcemus. Vt duntaxat aquæ tollamus ſinceritatem, non aūt aquā vinū faciamus. Sūt autem pleriq; ex ſanis qui vinū aqua dilutū bibant, ſed in ijs aq̄ guſtatu ipſo euincere nō oportet. In ægris vero vt modica ſit vini repræſentatio. Sic de oximelite paulo ante dicebat aquoſum laudans &c. Hucuſque Gal. quibus in verbis modum mixtionis aquæ cum vino ad aquoſum vinum efficiendum aperte docuit. Talem immixtione ſeruare iubens ſymmetriam vt modica ſit vini inguſtatu ipſo repræſentatio. Imbecille efficies ſi tantum aquæ inijcias vt vinū imbecilliter calfaciat. Sed vt exactius rem aſſequi poſſis, vinum ſuper aquam infundere expediet, ſubinde labijs admoueto vt cum primum ad metam imbecillis calfactionis deuenerit mixtio, vini non amplius infundas. Simili ratione vinum quod moderatum diximus efficies, tandiu vinum aquæ immiſcendo, donec neutrum duorum euincat. Poſſet qui vis his alia media inſerere, naturaſque eorum penes aliquod trium ſenſuum obiectum diffinire. Sed hęc ſufficere omnibus tam ijs qui acuto, quàm ijs qui hebeti ſunt ſenſu, arbitramur. Eo præcipue quod reliquæ quæcūque inter has ſunt potus differentiæ haud facile à ſenſu diſcernuntur. Potus ſimiliter quo communiter angli

vtuntur multiplex eſt. Nempe vehemens medius & imbecillior. Diſcrimen inter hos penes vehementiam, & imbecillitatem, calfactionem, & refrigerationem, & penes ſubſtantiæ craſſitiem & tenuitatem habetur. Apud anglos triplex ſemper paratur potus, nēpe aquoſus, quem ſimplicem cerniſiam dicunt, medius, quem tribapeninam, potens, quem duplam cerniſiam nuncupāt. ſimplex eoſdem effectus præſtat quos vinum aquoſum. Aperit ſiquidē, refrigerat, & diſtributionem adiuuat. Nec decipiatur aliquis credens ob eius amaritudinem calfacere, partes enim quæ cerniſiam amaram reddunt, pauce admodum ſunt, ſi ad reliquas conferas, quæ in ipſa refrigerant. Quod colligere ex ratione lupulorum poteris ad aquæ & hordei portiones. Cito præterea amaritudo à cerniſia euaneſcit, reliquarum vero partium facultas tandiu permanet donec in aliam tranſmutetur ſubſtantiam. Potens cerniſia quam duplicem dicunt, potenter calefacit & quid habet vehementiæ, vt potens vinum. Tribapenina mediæ naturæ eſt, manifeſtæ calfacit in nullo tamen vehemens eſt. Poſſet quis duos alios potus efficere mediæ naturæ inter hos, et totidem in cerniſia differentias ac in uini natura fecimus. Vt ſi ſimplicis cerniſiæ duos ciathos vni tribapeninæ miſceas, medium potum inter duos efficies. Quod ſi ſimplicis cerniſiæ vnum, mediæ vnum, duplicis vnum, ſimul miſceas, medium potum inter mediam & duplicem efficies. Vocemus hos quinque cerniſiæ potus eiſdem nominibus quibus in uinorum naturis vſi ſumus. Simplicem aquoſum, proximum quem ex mixtione duo

rum confecimus, imbecillem, deinde medium, & huic proximum potentem, omnium poſtremum vehementem. Simili ratione totidem poſſes efficere differentias, illius potus quo molliores anglorum vtuntur. (Allam vulgari ſermone appellant) ſunt qui ceruiſiam per u, hunc latine dicant. Potus eſt vltra modum inflatiuus, nullam ex eo febricitantes vtilitatem capiunt. Neque enim refrigerat, neque aperit, neque vllam promouet euacuationem. Sed nec ſitim ſedat. Corruptioni præterea aptiſſimus eſt potus. Et vicinos ad ſimilem affectum diſponit chimos. Eius inſuper ſubſtantia nimis prompta eſt, vt in flatuoſos ſoluatur halitus. Qua de cauſa capiti & neruis incommodus eſt. Materia inſuper obſtructiomum eſt, vnde iocineri & lieni inimicus eſt. In ſumma amicus potus nemini niſi veneri. Ab ijs tamen qui eo vſi ſunt bona valitudine, dimittendus per ægritudinem non eſt vt ſupra oſtendimus. Potus quem curãtem diximus, nullas tales recipit differentias. Nam cum morbo aut eius cauſæ contrarius ſit, fieri non poteſt vt per intenſionem alicuius qualitatis aut remiſſionẽ vllas præſtet differentias. Oppoſitio ſiquidem omnis latitudine caret. Cæterum meminiſſe oportet virtutem in maxime, multum, & parum, & nihil vrgentem, ſupra nos explicaſſe. In totidem'que morbum partitiones vna plus diuiſiſſe. Nempe in maxime, multum, mediocriter, parum, & nihil vrgentem. Signis'que in vtriſque ſectionibus vſi ſumus, quibus cui vis facile erit, ſi nõ admodũ craſſa ſit natura, cum virtus & morbus maxime, an multum, an parum, an nihil, vrgeãt diſcernere. Ponamus

*mus igitur primum à conſuetudine nihil indicari, hoc eſt nulla ſit is qui laborat aſtrictus conſuetudine in potibus, vt ſi aquæ, vino, & cerniſiæ ſi velis aſſuetus ſit. (*Vt conſueuere gentis luſitanæ profugi. qui in Anglia, & Flandria ſedem habuere) *huic ſi virtus corporis ſit imbecillis, eum indicabit potum quo maxime ſeruari poſſit, ſi morbus non prohibeat.* Talis potus vini eſt *quem virtutis imbecillitas indicat. Sed quod nam eligemus nondum conſtat. An aquoſum an imbecillem an medium. Verum id natura corporis indicabit, ijs ſi quidem qui calido & ſicco ſunt temperamento, gracili habitu, imbecille vinum cõuenit. Iis vero qui frigida ſunt natura, craſſo habitu, pingui abdomine tardi, potens, aut vinoſum. Quicunque attrabilioſi & mediæ inter hos naturæ ſunt, medium. In ſanis igitur corporibus nulli potui aſſuetis, cum aliqua imbecillitate laborant, ab ea ſolummodo indicatio potus in genere ſumitur, à naturali vero temperamẽto ſpecies. Quod ſi nulla imbecillitate eorum virtutes vrgeant, à ſola corporis naturali temperie, potus indicatio eſt ſumenda. Vt in ſexto de morbis vulgaribus ſiue* Hipp. *ſiue theſalus eius filius tradidit, calidis naturis refrigerationem, aquæ potionem, tunc quietem, conſulens.* Et hinc licet colligere *ijs qui calida & ſicca ſunt natura cum robore viriũ, aqua vti commodius eſſe quàm vino. Verum quicunque calidi & ſicci ſunt temperamenti, imbecilli natura, ſalubrius eſſe aquoſo vino in potum vti quàm aqua. Quia enim aquoſum eſt, calidæ naturæ conuenit. Vt vero vini facultatem habet, imbecillitati ſubuenit. Vnde ma-*

nifeſtum eſt, vt ij qui calida & ſicca ſunt natura, gracili habitu, tenuium ſuccorum, ob id quod tito eorum corpora in halitum ſoluuntur, & imbecilliores ex inde fiũt, vino aquoſo per ſanitatem commodiſſime vtantur. Hoc Gal. *aſſeruit octauo de* Methodo *cum ait vinum inquit ipſe conſcius es, me omnibus huiuſmodi naturis concedere, ſed quod tum aſpectu tum viribus ſit aquoſum.* Id *enim ad omnia vtilius eſt quàm aqua, vt pote quod concoctionem iuuet, & vrinas at. ſudores prouocet.* Oſten*ſum igitur eſt quod ſecluſa indicatione à conſuetudine, ſanis corporibus imbecillibus, genus potus à diſpoſitione uirtutis ſumendum eſſe, ſpeciem uero à naturali tẽperamento.* Vbi *vero virtutis imbecillitas nihil indicet, prout contingit inculpatis naturis quas ſemper niſi cum à morbo detinentur robuſtæ comitantur vires, à ſola naturali temperie & genus potus, & ſpecies ſumuntur.* Vnde *ſit vt corporibus calidis robuſtis aqua per ſanitatem vti, & non vino ſalubris ſit.* Anglis & Germanis *qui ſimili valent virium robore, & ſimili ſunt temperatura, & quicunque ijs borealiores ſunt, cũ proſpera fruuntur valitudine, tribapeninam cerniſiam, quæ medius inter ſimplicem potum & duplicem eſt, magis conuenire arbitramur.* Simplici *potu, niſi æſtate feruente non vtantur.* Vinum *ijs niſi medicinæ gratia incommodum eſt.* Nam *ob frigidam continentis intempeṙiem, tum ob excrementoſa cibaria, tum ob fœculentos potus, craſſa in horum ventriculis agregãtur excrementa, de genere pituitæ quę longa mora vitioſam qualitatẽ acquirunt.* Iis *vinum potens ſi exhibeas, vitioſos humo*

res ad iocinerem & venas ſecũ deferunt. Quare ob eorum craſſitiem in anguſtis iocineris meatibus detéti, vias obſtruunt. Quæ cauſa eſt vt coctionem ſanguinis perturbent, & deprauent, iocinere ab eis vitium contrahente. Quod ſi imbecilla ijs vina miniſtres, alterum duorũ efficies, aut vitioſos chimos ventriculo magis impinges, aut crudos hos magis reddes. Huiuſmodi ſi quidem vina aſtrictionis, aut quid acetoſi habent. Verum medicinæ gratia, modicum vini ad ſecundas menſas vt coctionem ventriculi adiuuet, & cibariorum incoctorum à ſole cruditatem emendet ſuo moderato calore, his ſalubre eſt. Quapropter ijs media vina quæ nihil vehementiæ habeant commoda ſunt. Cæterum cum conſuetudo ſuã præſtat indicationem, virtute ſani corporis robuſta exiſtente, conſiderandum eſt, an proprium corporis temperamentum, eundem potum quem conſuetudo, indicet, an alium. Quod ſi eundem, citra aliam conſiderationem exhibendum eum eſſe potum ſcito, quem ſimul conſuetudo & temperamentum indicarunt. Quod ſi alium, pugna fit inter duo indicantia. Quapropter ætas inter hæc dirimet. Nam ſi homo citra annum quadrageſimũ quintum ſit, temperamento conſentit. Si vltra conſuetudini. Omnis ſi quidem mutatio magno virium robore indiget, quod raro in ijs qui vltra quadrageſimũquintum annum ſunt, reperitur. In omni ſi quidem mutatione duo adſunt labores, nempe rei conſuetę demiſſio, & ad inſuetam tranſmiſſio, vt ergo quæ ab ijs eueniunt incommoda, quis effugiat, & vt ſpes ſit quæ futura ſunt corrigantur dãna, certo virium robore opus eſt, q̃d raro in

iȷs qui vltra annum quadrageſimũquintum ſunt, reperitur. Vnde prouerbium apud hiſpanos eſt, qui cõſuetudinem demiſerunt propè mortem acceſſerunt. Neque *im= merito nam mors & conſuetudo è regione habitãt.* Nõ *poſſis conſuetudinis egredi limites, quin patentes mortis fores inſpitias.* Quapropter *ſenibus, conſuetis foueri, melius eſt.* Sed *de ſanorum potu ſatis dicta ſunt.* Hoc *enim negotium ad ſpeculationem de tuenda valitudine ſpectat, quare illic quod reliquum eſt quære.* Nos *ad ægrotantes ſermonem cõuertamus.* Poſitis *duobus potum indicantibus nempe virtute & morbo, à cõſuetudine nulla ſumpta indicatione, ſi virtus maxime vrgeat, eum eſſe exhibendum potum quo maxime laborantis natura ſeruari poſſit, neglecta omnino indicatione quæ à morbo ſumitur, ſupra oſtendimus de mente* Gal. *cum de victus forma nobis ſermo erat.* Quod *ſi multũ vterq; vrgeat & virtus & morbus, diſſentiant'q; in indicatione potus, præualebit à virtute indicatio, non tamẽ neglecta quæ à morbo ſumitur.* Sic Hip. *in quarto de ratione victus, quibus per febres aluus liquida eſt, & mens turbatur, horum'q; multi floccos vellunt, nares'q; fodiunt, & parum quidem interrogatis reſpondent, ſed ex ſe nihil quod compoſitum eſt dicunt, talia iȷs melancholica eſſe arbitror.* His *igitur ita habentibus ſi venter liquidus fuerit, abſumens'que & contabefaciens, ſorbitiones frigidiores, craſſiores'que exhibendas eſſe puto.* Potus'q*ue qui ſiſtant, vinoſiores'que, vel etiam aſtringentiores.* Q*uibus verbis deſcripſiſſe et virtutẽ, et morbum multum vrgentes, ex iȷs quæ in ſuperioribus dixi,*

mus manifeſtum eſt. Vinum tamen, non obſtante delirio conceſſiſſe in prædicta conſtitutione cauſa virtutis multum vrgentis. Appoſuit qui ſiſtant, ob alui liquidæ ſymptoma. Vinoſiores'que ob ĩbecillitatis rationem nõ equidẽ vinoſum ijs concedit vinũ, qui hmõi delirio laborant, ſed aquoſo vinoſius, poſtremo enim de aquoſo vino ſermonem fecerat, cum dixit in tertio cæterum vino albo tenui paucifero & inodoro &c. Cum ergo vinoſiores potus ſcribit, ad aquoſum conferre opinandũ eſt, et eo maxime quod aquoſum vinum in ſimili delirio cõceſſerat, libro tertio in expoſitione illius cum vero in huiuſmodi morbis &c. Imbecille igitur vinum quod aquoſum proxime ſubſequitur ad vinoſum verſus, intellexiſſe arbitror. Sed quod idem rubrum eſſe oporteat, inde manifeſtum eſt, quod in huiuſmodi vinorum natura adſtrictio reperitur. Ex ijs igitur duobus locis & ex ijs quæ ſupra in initio huius ſpeculationis diximus, licet colligere quantum ſit aduerſantibus indicationibus à præualente detrahendum. Quod vt omnibus, inueſtigationis modus pateat, tabellam apponemus, ijs inſeruientem in quibus virtus & morbus potum indicant à conſuetudine nulla ſumpta indicatione. Peracuto igitur morbo, multum'que vrgenti, aquam in potum exhibendam eſſe, virtute robuſta exiſtente ſupra oſtendimus in initio huius meditationis. Quod ſi virtus parum ob imbecillitatem vrgeat, aquoſum vinum miniſtrandum eſt. quare picrocholis quamuis acuta febre laborãtibus aquoſum vinum propinabimus, ob id quod horum virtutes ſemper parum urgeant. Nam horum corporum ſubſtantia

ſacile à leui occaſione effluit, ob raritatem pororum, & ſuccorum tenuitatem, & calidam eorum naturam. Sic Gal.*octauo de methodo dixit.* Vinum *vero ipſe conſcius es, omnibus me huiuſmodi naturis concedere, ſed quod aquoſum tum aſpectu, tum viribus ſit.* Id *enim ad omnia vtilius eſt quàm aqua.* Vt *pote quod & coctionem iuuat, & vrinas ac ſudores prouocet.* Conſtat *autem &* Hip.*non in diarijs modo febribus verum etiã in acutis ex ijs quæ de acutarum victu prodit vinum dare &c.* Ex *quibus verbis manifeſtum eſt aquoſum vinũ in acutis concedendum picrocholis eſſe, ob futuræ eorũ imbecillitatis timorem.* Cauſatius *igitur vbi virtus corporis ob præſentem imbecillitatem parum vrgeat, aquoſum vinum miniſtrãdum eſt.* Hoc *dico quod in omnibus quàm maxime ſit aquæ ſimile.* Hoc *efficies modici vini multa cũ aqua permixtione.* Modus *ſit, vt modica ſit vini repreſentatio.* Vt *legimus* Gal. *feciſſe, qui minimũ vini multa aqua commiſcens id ægrotanti ſeni exhibuit, ridente alio medico qui forte tunc aderat.* Semper *quę cum vinum aquoſum dixero, tale intelligo, in quo aqua qualitate & viribus multum in mixtione ſuperat.* Vinum *vero in guſtatu modice ſolummodo præſentetur.* Quod *ſi virtus multum vrgeat, ſtante eadem morbi vehementia, aquoſo vinoſius exhibere oportet.* Tale *imbecille fuerit, in quo aqua in mixtione ſuperat, vini tamen in guſtatu ipſo manifeſte qualitas percipiatur.* Vt *dulcor, ſi dulce.* Adſtrictio *ſi auſterum &c.* Hoc, *imbecille ſupra vocauimus.* Sic Hip.*loco iam citato, vinoſiores potus ijs adminiſtrare iubet, quorum virtutes mul*

tum ob imbecillitatẽ vrgeant. Signum, quod ſic habeant eſt, fluxus ventris, contabefaciens, abſumensꝗ. Quod ſi morbus parum vrgeat, virtute multum vrgente, mediũ potum exhibebimus. Talẽ dicimus in quo neutrum ſenſibiliter in mixtione vincit. Quod ſi omnino nõ vrgeat morbus, virtute ſimiliter habente, eum quo maxime ſeruari poſſit virtus, miniſtrabimus. Hunc potum quãdiu virtus & morbus ſimiliter habuerint, non mutabimus. At cum duorum alterum in aliud uariauerit, pro ratione mutationis, potum miniſtrabimus. Sic ſupra cum de uictus forma ageremus iuxta mutationem indicantiũ, uictus formam immutauimus. Nec enim in ea ſum opinione, ut credam, ab initio morbi poſſe medicum, uictũ & potum conycere, qui ægrotanti per totum morbi decurſum exacte conueniat. Dementia eſt putare poſſe hominem eo cognitionis peruenire. Sed de ijs abunde in ſuperioribus diximus. Verum nunc hæc ad tabellã reduximus ut facilius habeantur. Per potum, curantem eum intelligo qui morbo aut eius cauſę ſit qualitate contrarius. Aquoſum roborantem eum, qui ex roborante et curante mixtus eſt potus. Sed ſimilem in eo rationem habet ad curantem roborans, ac uinum ad aquam in uino aquoſo. Imbecilliter roborans, in quo hic ad potũ curantem ſimilem ſeruat ſymmetriam, ac uinum ad aquã in uino imbecilli. Reliquorum ſimilis eſt ratio. Vt ſi ponas Socratem morbo parum urgentẽ laborare, ac uirtus eius multum urgeat, potum ei potenter roborantem dabimus.

Tabella his inſeruiens quibus à virtute & morbo potus indicatio ſumitur.

	morbus maxime	multum	mediocriter	parum	nihil vrgens
virtus non	curans	curãs vt aqua	curans	curans	curans
parum	curans	aquoſus roborãs	imbeciliter roborans	mediocriter roborans	potẽter roborãs
multum	aquoſus roborãs	imbeciliter roborans	mediocriter roborans	potẽter roborãs	quo maxie ſeruari poſſ.t
maxime vrgens	quo maxie ſeruari poſſit	quo maxie ſeruari poſit	quo maxie ſeruari poſſit	quo maxie ſeruari poſſit	quo maxie ſeruari poſſit

Vt ſi aquam decoctionis ſeminis fœniculi Socrati potū curantem diffinieris, hunc uino miſcebis tali ſymmetria, ut uinum in mixtione manifeſte ſuperet. Cæterum tempeſtiuum eſt ut de ijs faciamus ſermonē, in quibus aſſuetudinem tanquam indicatricem contemplamur. Secluſa in primis ea quæ à robore uirium ſumitur indicatione. Deinde omnia tria ſimul in indicationem potus conuocabimus. Nunc quæ in ſuperioribus de conſuetudine diximus, in mentem reuocare oportet. Nempe conſuetudinem in maximam, & minorem diuidi. Maximam dicimus, ut cum uni duntaxat potui quis inſueuerit. Vt Galli uino, Anglorum nonnulli cerniſiæ, luſitanorum pluriſmi aquæ. Minorem, cum quis uino inſueuit, quia eo bonæ ualitudini conſulit, citra aliquod incommodum alio non utens potu. Eiſdem modis dicitur id quod inſuetum eſt. Ad hæc ſcire oportet quod cum morbus & conſuetudo conſentiunt, miniſtrandum eum eſſe potum, quem indicant citra aliam conſiderationem. Vt laboranti acuta febre luſitano cum uirium robore aquæ potui aſſueto, aquam hordei quam morbus & conſuetudo indicarunt, citra contentionem miniſtrabimus. Quod ſi pugna in indicatione fuerit, quod uiribus ſuperius eſt, in indicatione præualet. Nempe morbus ſi multum aut quàm maxime urgeat. Aut conſuetudo, ſi morbus parum aut nihil urgeat. Sic Gal. octauo de methodo. Si quis uero inquit frigidæ non adſueuit, huic per febrem dare non inceperim niſi priſtina planè ſanitate prius reddita. Rurſus ponamus hominem acuta febre laborantem uino aſſuetum, aquáque nunquam fuiſſe uſum, quem huic

miniſtrabimus potum, morbo aquam indicante, conſuetudine fortiter diſſuadente, morbus quidem in indicatione ob id quod multum vrget præualebit, conſuetudine tamen non neglecta. Quinimmo aliquid ei indulgendum eſt iuxta ſententiam Hip. *in* Apho. *id præſtabimus ſi in dicta conſtitutione potum aquoſum conſuetũ hoc eſt vinum aquoſum miniſtremus. Sic olim* Dionyſio *patri meo contigit. Laborabat acuto morbo Gallus, cũque de conſuetudine quæreret, dixit ſe aqua fuiſſe nũquam vſum niſi ad manus ablutionem. Quapropter hominem à morbo liberauit, conſuetudinem in indicationem potus admittens. Licet ergo morbus multum vrgeat, conſuetudini dandum eſt aliquid, hoc eſt neque totum neque maximnm. Neque obſtiterit quod Aphoriſmus ſolum de numero oblationum agat. Nam verus eſt ſermo, etiam in indicatione potus. Vt ab eodem didicimus ſecundo de ratione victus loco ſupra à nobis citato, vbi cõſuetudinis ad indicationem potus meminit. Sed quod in tali morbi conſtitutione non ſit plus concedendum conſuetudini, hinc manifeſtum eſt.* Hip. *in tertio de ratione victus ita ſcribit. Cum vero in huiuſmodi morbis fortem capitis grauitatem vel mentis læſionem ſuſpicatus fueris, à vino penitus eſt abſtinendum. Aquam* ꝗ *tunc dare oportet, vel vinum aquoſum, flauum que, & prorſus inodorum &c. In quibus verbis multum vrgẽtem morbum depingit. Cunque morbus ita habuerit, à vino penitus abſtinendum eſſe iubet. Aquam que tunc dare conſulit. Et ſubiungit ſtatim, vel vinum aquoſum prorſus inodorum. Cunque non eadem ſit aquæ & vi*

ni aquoſi natura opinandum eſt, aquam vel vinum aquoſum non ideo dixiſſe, ac ſi vellet, citra diſcrimen vllum vtrouis æque nos vti poſſe. Quod ex ijs quæ ſtatim ſequuntur verbis manifeſtum eſt, cum dixit. Atque ab ipſius potione aquæ exiguum ſuper bibendum eſt, nam hoc modo vini potentia caput minus tentabit. Cũ ergo vinum aquoſum alterius ſit naturæ quàm aqua, ab eiſdem indicantibus vtrunque indicari non poteſt. Cunq; tria ſint, quæ potum indicent, nempe morbus, virtus, & conſuetudo, ſtantéque eadem morbi conſtitutione, vtrũque conſuluerit potum, neceſſe eſt aut virium robur, aut conſuetudinem, mutationem accepiſſe. Proinde cum obſeruemus in ſcriptis Hip. ea ſemper recenſere ſigna quę vires laborantis imbecilles eſſe oſtendunt, cum ab imbecilli virtute capturus eſt indicationem, ſit manifeſtum, quod cum ſcribit aut vinum aquoſum, ijs miniſtrandum iubet, qui vino per ſanitatem perpetuo ſunt vſi, minime aqua. Iis fidem præſtat, quod quarto volumine ſcripſit, in ſimili morbi cõſtitutione, imbecillitatis virium cauſas apponens, cum dixit. His ita habentibus ſi venter liquidus fuerit, abſumens, & contabefaciens &c. In qua quidem morbi cõſtitutione potus vinoſiores vt diximus, ratione imbecillitatis virium adminiſtrare conſulit. Tribus igitur in locis vinum in acutis Hip. conceſſiſſe obſeruamus. Primo, ratione morbi, vt cum dixit mulſam aut vinum vtrum magis auxiliaturum putauerit. Secundo, cauſa imbecillitatis virtutis, vt cum dixit his habentibus ſi venter liquidus fuerit corpus abſumens &c. Tertio, ratione conſuetudinis. Hoc eſt quod Gal. octauo de me

Primo de rõne victus.

4. Eiuſdem

3 Eiuſdem

thodo dixit. Conſtat *autem &* Hip. *non in diarijs modo febribus, verum etiam in acutis ex ijs quæ de acutarum victu prodit vinum dare &c.* Oſtenſum *igitur eſt quod cum conſuetudo, morbi multum vrgentis indicationi diſſentit, eum eſſe exhibendum potum, in quo minimũ ſit conſueti multum vero curantis.* Hunc *dicimus aquoſum conſuetum.* Vt *vinum aquoſum ijs qui vino ſunt aſſueti.* Quod *ſi anglo cerniſię potui aſſueto acuta febris accidat, modicum cerniſię ei aſſuetæ multa aqua hordei miſcebimus & ei miniſtrabimus.* Sed *vt reliqua quiſq; in promptu habeat, tabellam ſecundam apponemus, à qua facile horum ſingula haberi poſſunt.* Sed *illud ſcire oportet quod quæ de cõſuetudine loquentes hucuſq; de frigida potione diximus, intelligẽda eſſe cũ gratia potus aſſumitur, non prout gratia refrigerandi, cũ affatim ſemel exhibetur poſt morbi coctiones.* Ad *cuius exhibitionem à conſuetudine nullam ſumendam fore indicationem ex* Galeno *ſupra oſtendimus in locis quæ ſupra citauimus.* Illud *inſuper aduertere oportet quod quę de conſuetudine hucuſque diximus, de maxima, & potiſſima conſuetudine, intelligenda ſunt.* Conſuetudo *vero quam minorem nuncupauimus, aliqũ nullas habet in indicatione vires.* Vt *qui aqua in potum nõ vtitur ob eius frigiditatẽ & fluctuationem quæ ab eius vſu percipit, febre acuta laboranti eam miniſtrabimus conſuetudini nihil concedentes.* Hęc *ſi quidem quæ ab aqua contraxit vitia, immoderato acutæ febris calore caſtigantur.* Quod *ſi inſueti potus incommoda à morbo corrigi nõ poſſunt, minor conſuetudo in indicatione potus vires ha*

bet, ſed priori inferiores. Sed raro accidit vt damna curantis potus, à qualitatibus morbi contrarijs non corrigantur.

Cum à morbo & conſuetudine potus indicatio ſumitur.

	morbus maxime	multum	medio= criter	parum	nihil vr gens
conſue= tudo	curans potus	aquoſus cóſuetus	imbecil= liter cō= ſuetus	medio= criter cō ſuetus	cōſuetus potus

Reliquum eſt, vt cum omnia tria indicantia ſimul ad indicationem potus concurrant, ſermonem conuertamus. Scire oportet quod cum virtutis imbecillitas, morbi vehementia, & conſuetudo, ad indicationem potus cócurrerint, accidere vt plurimum vt duo indicantia in vnum conſentiant potum. Quapropter conuenientem potum ab altera duarum tabellarum elicies, ad hunc modum. quærere oportet ab altera illarum potum, qui potiori duorum indicantium quæ in vnum conſentiunt conuenit. Eidemque addes, aut ab eo minues tertij indicationem. Vt exempli cauſa laborante gallo febre acuta, cũ virtute multum ob imbecillitatem vrgente, omnia ſimul

in tali conſtitutione potum indicantia concurrunt, nempe, virtus, morbus & cõſuetudo. Duoq; eorum in vnum *vini potum conſentiunt, nempe virtus & conſuetudo.* Morbus vero vtrique diſſentit. Q *uapropter potũ quęres qui virtuti & morbo multum vrgentibus conueniat talem ex prima tabella imbecilliter roborantem eſſe inuenies.* Tale eſt imbecille vinum. Huic iuxta indica*tionem conſuetudinis addes.* Q *uare in tali conſtitutione potum imbecilliter roborante fortiorem exhibebimus, talis fuerit vinum quod imbecilli parum vinoſius eſt, tale gallo febre acuta correptum in potum miniſtrabimus.* Rurſus *laboret luſitanus febre acuta, aſſuetus'q; ſit aquæ potui, virtus'que eius multum ob imbecillitatẽ vrgeat; cunque cõſuetudo & morbus in vnum conſentiant potum, morbo & virtuti multum vrgentibus conuenientem potum quærito talem ex prima tabella imbecilliter roborantem eſſe comperies, à quo ĩdicationẽ conſuetudinis demam.* Q *uare imbecilliter roborante infirmiorem, laboranti luſitano potum exhibebimus, tale fuerit vinum imbecilli magis aquoſum.* Diximus ergo *cum omnia tria in indicationem potus indicantia concurrant: duo vt plurimum in vnum conſentire potum, ſiue luſitanus* Hiſpanus'*ue* Gallus, *aut* Italus, *aut* Aſiaticus *infirmẽtur.* Id'q; *eo maxime quod ij omnes altero duorum potuum nempe vino, aut aqua vtantur.* Sub *aquæ appellatione, eas in quibus ſemina hærbæ aut radices, per cocta ſunt intelligo vt aqua hordei capillorum veneris aqua liquiritiæ &c.* Q *uicunq; enim aquæ potui aſſueti ſunt, ijs potus aquæ hordei inſuetus dici non po-*

teſt, & ſi ea vſus fuerit nunquam. Anglis igitur & ijs qui flandriam inhabitant & ſuperiorem Germaniam Scotiſque multoties ægrotantibus accidit, vt omnia indicantia in potus indicatione diſſentiant. Quin immo quoties anglus ſoli cerniſię potui aſſuetus, ab acuta capiatur ægritudine cum virium imbecillitate, pugna inter omnia indicantia oritur. Morbus ſi quidem aquam vt curantem potum expoſcit. Virtus ob imbecillitatem vinum vt roborantem. Conſuetudo cerniſiam vt conſuetum. Qua propter tali concurſu aut tres omnes miſcendi ſunt potus, pro ratione indicantiũ. Aut vini modicum ſeorſum ſemel aut bis aut quoties expediąt ad roborandam naturam exhibendum eſt, deinde mixtum ex ſimplici cerniſia & aqua ſecundũ ſymmetriam, & morbo & conſuetudini correſpondentem potum, quoties opus fuerit miniſtrabimus. Primum modum non approbo, ob id quod non bene conueniant vinum & cerniſia inſimul. Multo adhuc minus ſi vinum cerniſiæ quam allam dicunt miſceas. Conflatur enim ex ijs potus qui facile aceſcat in ſanorum ventriculis & corrumpatur, nedum eorum qui acuta febre laborant. Qua propter ſecundum modum inſequendum eſſe opinor. Vt potum ijs qui ita laborant in duplicem partiamur. Altero virtutis imbecillitati & morbo indulgebimus, altero morbo & conſuetudini. Vinum virtutem diximus roborare, ſed acuta febri maxime incõmodum eſt. Quare vinum aquæ decoctionis hordei & capillorum veneris aut politrici miſcebimus pro ratione primæ tabellæ. Addimus capillarem herbam, vt

ſimul cum hordeo coquatur, vt hordeum à corruptione ſeruet, & vt ne vini mixtione aceſcat. Secundum componemus, ſi cerniſiam conſuetũ ægrotanti potum, aquæ hordei miſceamus, iuxta rationem ſecundæ tabellæ. Aqua ſi quidem hordei maxime cum potu vtriuſque cerniſiæ conuenit. Quare quæ ex ijs mixtio ſit, naturæ Angli acuto morbo laborantis maxime conueniens eſt. Hoc præceptum diligenter ab iis obſeruandũ eſt, qui bona valitudine ceruiſia quam allam vulgari ſermone dicunt vtuntur. Iis ſi quidem cum ab acuto morbo capiuntur, incommodiſſimus eſt ceruiſiæ potus. Mutari quidem tunc temporis ad alium conſilium non eſt. Nam vt didicimus à Gal. repentina à conſuetudine digreſſio, corpora non parum offendit. adduximus præterea ſupra ab eodem, ægrotantẽ cui aqua vt dixit cõueniens potus erat, ob in aſſuetudinem tamen per febrem non dedit. Cum igitur ceruiſia incommodiſſimus acutæ febricitantibus ſit potus, ſi quis eo bona valitudine perpetuo vſus fuerit, recte aget, ſi ceruiſia multa aqua hordei commixta vtatur. Iis vero qui ſecunda valitudine medio potu cerniſiæ vtuntur tribapeninã byram dicunt, cum à febre corripiuntur ſimplici cerniſiæ potu vti commodum eſt. Diximus ſi quidem hũc potũ refrigerare, & meatus aperire. Quare qui ipſo per febres vtuntur, trimeſtrem, defecatum, & quàm maxime ſimplicem quærant, quique ex aqua fluente confectus ſit. Hunc quidem in acutis febribus commodiorem iis eſſe arbitror quàm aquam. Quod ſi iam diſtorum aliquod deſit, cum aqua hordei hunc miniſtrare oportebit.

re oportebit. De potus indicationibus abunde à nobis dictum eſt.

CAP. XIII.

EXperiamur an medici luſitani in artis operibus methodum Hip. *de ratione victus inſequantur. Narremus'que quam victus rationem in febricitantibus diætam luſitani vocant. Si quis febre corripiatur, moto ſtatim vẽtre inferiori per cliſteriũ, iure lẽtium aut cocta borragine cucurbita'ue & ſimilibus ad ſextam diem ducitur. Qua purgante pharmaco adhibito pulli gallinacei iure, & carnibus alitur. In reliquum tempus hunc obſeruant victum, paroxiſmorum aut exacerbationum diem cauentes ad morbi ſolutionẽ vſque. Tenui magis victu primis ægritudinis diebus vtuntur ſtante virium robore. À purgatione autem, quam vt plurimum die ſexta, aut octaua exercent, craſſiori victu nempe capi aut pulli gallinacei carnibus febricitantes nutriunt. Id agunt, vbi nullum ſymptoma occurrat, à prædicto ordine eos perturbans. Hunc modum Luſitani & Hiſpanorum bona pars inſequuntur. Sed vt oſtendamus quantum à recta ratione & à mente ſimul* Hip. *alieni ſint, operæprecium erit eorũ audire rationes, & fundamenta, quibus innituntur, vt his deſtructis ſponte eorum labatur opinio. Ferunt noſtra tempeſtate hominum corpora ob delicias, venerẽ, & ob inordinatum victum, ſuperfluis abundare. Facile enim his de cauſis accreſcere ventriculo, inteſtinis,*

iocineri, & venis, excrementa. Communes vocant materias. Has, vt pote propriam morbi effectricem cauſam fouentes, prius ſoluendas eſſe iudicant. Quæ in inferiori ſunt ventre cliſterio, quæ vero in ventriculo, & venis, tum ſubtili victu, tum pharmaco deijciente, quod non ſolum communes ſed & propriam morbi materiã reſpiciat. Aiunt huiuſmodi purgatione quam minoratiuam nuncupant, laborantes minus periclitari, imminuta quantitate propriæ materiæ. Cuius multitudinem ob iam dictas cauſas ſuſpicantur. Hip. etiam hanc euacuationem quam inter initia morbi exercent, acceptam ferunt ex in Apho. inchoantibus morbis. Gal. citant dictum Hip. exponentem in hæc verba. Ad hoc vt citius fiant coctiones, melius in principio euacuare, vt materiã minorem redactam, facilius natura coquere poſſit. Die ſexta iudicantes naturam iam ſibi ſeparaſſe ex communibus materijs bonum, prauum que expulſioni apparaſſe, farinacum miniſtrant vt naturam minus grauatam celebris die cretica offendat. A purgatione vires naturæ roborare conantur. Quam languere ſuſpicantur ob cliſteria pharmacum & tenuem victum. Quare ſorbitionem ex iure pullæ gallinaceæ & carnes eiuſdẽ febricitanti apud ſextam miniſtrant. Vt apud vigorem vires habeat natura, quibus morbo fiat ſuperior. Sed vſum ſorbitionis apud diem pharmaci, approbant ex In 4. de rõne victus Hip. *dicente cum autem purgaueris, ſorbitionibus quibuſdam vtitor, obſeruatis ita febrium acceſſionibus vt nunquam &c.*

CAP. XIIII.

SEd vt oſtendamus quantum à ratione hæc via deuiat. Oportebit primum de minoratiua quam dicunt euacuatione parum diſſeramus. Nam hanc ſuſpicor præcipuam huius victus occaſionem eſſe. Hinc ſumpto initio. Quamlibet artem conſtrui, tum ex ijs quæ in vniuerſum dicuntur, tum ex ijs quæ in partem, quæ ſunt excepta, ab ijs quæ generatim dicuntur. In ſingulis præterea artibus duo contingunt errores, alter cum ea quæ in vniuerſum dicuntur, in partem quis accipiat, alter cum ea quæ in partem, in vniuerſum eſſe dicta accipiātur. Grauior quidem error hic priore eſt, ſummé que vitandus in arte medica, in qua crudele profectò errare eſt. Concocta medicari & mouere, nõ cruda neque in principijs &c. Vniuerſale dogma aut ſi mauis præceptum tres habet exceptiones. Quarũ ſingulæ ſecundum partem dicuntur. Nempe niſi ſint furioſa. Item in acutis paſſionibus raro & in principijs pharmatijs vti. Prçterea inchoantibus morbis &c. Horũ ſingula ab vniuerſali præcepto excepta eſſe ex eo intelliges, quod dixit niſi ſint furioſa. Item in eo in acutis paſſionibus raro. Præterea in eo ſi quid videtur. Cunque ſingulos quos ſanandos ſumis, initio moueas pharmaco, innixus Apho. inchoantibus morbis nonne ſententiam vniuerſalem facis, cum ea Hip. particularem fecerit, in eo quod dixit ſi quid videtur. At tibi forſan id ſemper faciendum videtur. Cum tamen mens Hip. ſi quis rem exacte conſideret fuerit, tribus affectibus non oportere coctionem humoris ad eius euacuationem ſpectare.

Nempe aut cum motu inordinato, aut qualitate, aut quantitate, aliquod vitæ diſcrimen afferunt. Primum intellexit, cum dixit niſi ſint furioſa, per corpus inordinato motu vagantes humores ab ignobili ne ad nobilē & principem partem ferantur, timor eſt. Aliquando contingit humorem morbum efficientem adeo quantitate exuperare, vt merito timeat medicus, ne coctrix facultas ſit coquendo aut expultrix expellendo. Conſulte aget medicus aut venæ ſectione, aut purgante pharmaco, vtro magis auxiliaturo putauerit, humoris quantitatem inter initia imminuere. Antequam quæ à pharmaco euenire ſolet commotio, læſioni ſit magnę. Magis eo lędit tempore, quo iam calore putredinali et actione naturę humores agitantur. Fit vt ob agitationē boni cum prauis ſimul educantur. Commotio inſuper pharmaci ĩ augmento morbi cauſa eſt additionis potius q̃ diminutionis prauorum humorum. Id manifeſtum quilibet exiſtimabit, ſi opus naturæ intelligat eſſe coctione media ſeparare bonos à prauis. Et qualitatis putridi humoris eſſe, contactu afficere quibuſcunq; obuiauerit. Eos præcipue qui à naturali calido haud commode reguntur. Quod ſi ijs addas, naturæ vires imbecilliores reddi ex pharmaco intempeſtiue exhibito, cuius proprium eſt, multum boni & praui exiguum euacuare, intelliges quantum mali ſit, perpetuo pharmacum ſexta die exhibere, ni facile conieceris, humorem quantitate adeo exuperantem eſſe, vt timeas ne uires naturæ ſuperet. Quod ſi id iudicas, non ſexta die ſed ab initio morbo inchoante euacuare expedit. Quod

vero citant dictum Gal. nempe ad hoc vt citius ſiant coctiones melius in principio euacuare. Perperã de pharmacia intelligendum ſore contendunt. Nam per euacuationem, venæ ſectionem intelligit. Hãc in principijs morborum adhibendam eſſe ait, vt materiam minorem factam, facilius natura coquere poſſit. Quod ipſe oſtendit in expoſitione Apho. vbi cibus præter naturam intrat. Vbi ita ſcribit ὅτι δὲ κένωσιν μὲν ἁπλῶς εἰώθε λέγειν ὁ ἱπποκράτης ὅταν ὁμοτίμως ἅπαντες χυμοὶ κένονται, κάθαρσιν δὲ, ὅταν οἱ μοχθηροὶ κατὰ ποιότητα μεμνῆσθαι χρή. Id eſt quod autem euacuationem ſimpliciter conſueuit Hip. appellare cum humores omnes æqualiter euacuãtur, purgationem autem quando mali ſunt ſecundùm qualitatem meminiſſe oportet. Et infra ait, declarans id quomaxime humores omnes æqualiter euacuantur. Euacuatio inquit omnium humorum æqualiter quæ exquiſitiſſima eſt, fit per uenæ ſectionem. Vnde ex ijs manifeſtum eſt per verbum κενώσεως euacuationem omnium humorum equaliter, quæ per venæ ſectionem fit, intelligendum eſſe, & non eam quæ per pharmacum fit, quam Hipp. & Gal. κάθαρσιν nuncupare conſueuerunt & non κένωσιν. Sed eundem vndecimo de methodo medendi audi, eadẽ quæ hic de vacuatione in principijs morborum retulit, de uenæ ſectione dicentem. Cum ergo de vacuatione in febribus quæ à putrido humore ortum habent ageret. Saluberrimum, inquit, non ſolum in continuis verum in omnibus quas putreſcens accẽdit humor, venam incindere. Leuata enim natura ab eo quod velut ſarcina pre-

mitur, quod reliquum eſt potentius coquet & expellet. Verbum igitur mouere quod in Apho. incboantibus morbis eſt, de venæ ſectione maxime intelligẽdum eſt. Aliquando vero de purgatione vt ſcriptum eſt à Gal. in expoſitione. Cum ait ſi quid videtur mouere, ſunt autem hæc maxime venæ ſectio aliquando vero purgatio. Vnde ex ijs colligi licet, ſæpius exercendam eſſe venę ſectionem inchoantibus morbis, quam purgationem. At ij contrariũ agunt purgationẽ quibuſcunque in morbis perpetuo inter initia adhibent, venæ ſectionem aliquando. Sed in acutis ſaltem errorem eſſe fatebũtur. Nã raro in acutis paſſionibus expedit in principijs pharmacijs vti. Quod ſi die ſexta, aut octaua tranſactum principium in acutis eſſe dicant cædo. Sed cum ſtatus iam inſtet, grauiori noxa naturã afficient vt ſupra oſtẽdimus. Ob id enim dixit inchoantibus morbis. In acutis vero quantum periculoſæ ſint purgationes tum ob medicaminis qualitatem, tum ob commotionem, declarat Gal. quarto de ratione victus in expoſitione illius verũ ſi ad hęc non aperiatur. Tum non minus ob errores qui perpetuo in huiuſmodi purgationibus cõmittũtur, quos magnas in acutis parere offenſas ex Gal. ſupra oſtendimus. At venę ſectio minus errori ob noxia eſt. quinimmo nec eius occaſionem nec quantitatem errabit doctus & diligens medicus ſanguini miſſioni aſſiſtens, ſola ex pulſu facta coniectura. Qua in re Dionyſius medicus pater meus facile omnes ſui temporis medicos ſuperauit. Perſpicuo ex pulſu putridũ ſanguinem dignoſcens. Quod quam medico poſſibile ſit ſenſu aſſequi,

& ad opera deducere, teſtabuntur angli qui mea vſi ſunt arte, de quo alibi nobis ſermo erit. In acutis ergo morbis raro pharmacijs vtendum eſt, nec in eorum principijs, nam commune in ijs præceptum Hip. eſt venam incidere, ſola indicatione ſumpta à magnitudine morbi. Quare Apho. in acutis paſſionibus raro, exceptio eſt duorum communium præceptorum, nempe illius quod nobis tradidit quarto de ratione victus vbi ſcribit. In acutis morbis ſanguinem detrahes ſi vehemens morbus videatur &c. Et præcepti concocta medicari. Prout enim inter initia acuti morbi pharmacũ miniſtramus, cõmunẽ frangimus regulam concocta medicari. Vt vero venæ ſectione nó vtimur, contra præceptum de mittendo ſanguine in acutis agimus. Ob quam cauſam dixit & hoc prius bene dijudicantes facere. Hoc eſt an pharmacum magis competat phlobothomo, quod quidem valde neceſſarium & acuto morbo maxime conueniens dixerat. Sed quando liceat in acutis pharmacum exhibere alibi oſtendemus. Dixit ergo in acutis paſſionibus raro & in principijs pharmacijs vti, ac ſi velit. In acutis raro purgante medicamento vtimur, quia vt plurimum ſanguinem in ijs mittere maxime neceſſarium eſt. Quapropter diſcernere oportet, an pharmaco vti maiori cõmodo poſſis, quam ſanguinis miſſione. Cum ergo hæc ita ſe habeant, fieri non poteſt vt perpetuo id quod ſexta, aut octaua die pharmacum adhibent, recte & ſecundũ rationem miniſtrent. Vere ita res habet, quod non paucos abſque ulla purgatione ſanauerim, & multo plures quibus nec quarta, ſexta, nec octaua, pharmacum

4. de rõne victus.

purgans exhibui, ſed in morbi inclinatione, natura in completam criſim faciente. In *continuis febribus raro quantum memini occaſionem inueni exhibendi pharma cum inter morbi initia, nedum apud incremẽtum.* Febris *eñi continua eſt, quæ proprie & maxime acuta eſt ægri tudo, vt tradidit* Hip. *Oſtenſum igitur eſt purgationem non eſſe ex vſu quæ perpetuo quibuſcunque in morbis die ſexta aut octaua fit, quare & victum qui purgationem conſequitur.* Q*uod autem de communibus dictum eſt materijs, non iuſta occaſio eſt à recta deuiandi.* Q*uod ſi ob multitudinem earum nec cliſteribus nec ſy rupis digerentibus abſumi poſſe iudicat medicus, quod rarum eſt.* Potiunculam *caſſiæ ex oximelite initio dare expedit.* Aut *eiuſdem tres bolos deuorandos ei qui po tionem faſtidiat.* A *quibus quinque oximelitis aut ſyrupi quem acetoſum vocant coclearia deglutire commo dum erit.* Sic *enim bilem & pituitam leniendo educit.* Nec *erit impedimento quo minus rectam victus rationem ab initio ad vigorem vſque inſtituas.* Sed *mihi admirari ſæpe contingit, quod noſtro ſeculo infelici omine communes materiæ antiquis temporibus non viſæ, com paruere.* Aut *ſi erant, non tanti certe habebantur.*

1. de morbis vulg.

CAP. XV.

SEd *ad reliqua propoſiti ſermonem conuertamus.* Primis *quinque aut ſex diebus febricitantes tenui magis victu alere, deinde cum morbus propè vigorem eſt ſolidiori cibo paſcere, oĩno præter rationẽ eſt.* Minus *ſi quidem natura cibo impedienda eſt, cum morbi vi inſtimulata, circa morbi materiæ coctionem impen-*

ſius vacat. Vt ſcite à Gal. ſcriptum eſt. Prudens igitur medicus ad ciborum coctionem, naturam tunc temporis ab opere non diſtrahet. Quinimmo ab ijs quos ante mi niſtrabat cibis ſubtrahet. Vt cibus quacunque leui naturæ actione tranſmutetur. Qui ſi craſſior eſſet natura alio intenta corrumperetur. Aut certe laboranti naturæ ſuperadderet laborem. Omnis inſuper mutatio diſproportionalis ſi repente fiat, ſanis moleſta eſt, quare multo magis ægrotantibus, vt ſupra oſtendimus de mente Hip. Cum ergo virtus laborantis die ſexta, aut octaua imbecillior ſit, quam erat in initio, minus cibi feret tunc tẽporis natura. Quare vt recte mutatio fiat, mutare cibum pro ratione ad magis tenuem oportet. Quod ſi aliter, diſproportionalis fiet mutatio, nõ parũ naturam aggrauans. Ipſa enim, à magis robuſta, prout erat in initio, ad magis imbecillem, prout eſt ſexta, aut octaua die acuti morbi mutationem habuit. Ratio autem victus contrario, nẽpe à magis tenui ad craſſiorem mutata eſt. Quapropter nullo pacto credendum eſt, naturam poſſe ex huiuſcemodi uictus ratione iuuari. Inſuper mutationes inſignes in cibo ab initio morbi ad ſtatum uſque faciendas non eſſe ſupra oſtendimus. Peſſimam omnium & magis grauantem naturam, quæ à tenui victu ad craſſum repente fit. Ad hæc, Hipp. commentario ſecundo de ratione victus aperte damnat eam victus rationem qua primis ægritudinibus diebus inaniuntur ægrotantes, deinde ad ſorbitiones, ante quã morbus iudicetur tranſeunt. Cuius verba ita habent. Melius ſi quidem eſſe dico vt protinus à morbi initio

1. Aphor.

2. de ratione victus.

ſorbere incipias quàm inanitis euacuatiſque venis, vel die tertio, vel quarto, vel quinto, vel ſexto, vel ſeptimo, ſi ante hoc tempus morbus haud quaquam indicatus fuerit, ſorbitionem inchoare. Præterea ipſe eodem libro in expoſitione illius *hoc autem verius efficaciúsq́, ita ſcribit. Sed ſanè deterius aget, qui omnibus ijs diebus vaſa ante exinaniuerit, & ſequentibus quibuſdam diebus ita pauerit priuſquam morbus maturus redatur. Nempe hoc pacto mortem plurimis liquido affert, niſi morbus omnino beneficus fuerit. Quæ vero in principio committuntur delicta ea non ſimiliter domantibus renituntur, ſed facilius domari poſſunt.* In quibus verbis aperte nobis oſtendit maximum periculũ eſſe in acuto morbo primis quinque aut ſex diebus tenui victu ægrotantis venas inanire, poſtmodum morbo adhuc non maturo ad ea quę comeduntur tranſire. Ipſe præterea eam mutationem damnauit qua ad ſorbitionem tranſitus fit à magis tenui victu. Cùm ait de mutatione quę in hęc vel illa fit, *plurima ſum locutus quod re vera hæc nouiſſe commodiſſimum ſit, cum ad omnia tum ad id de quo nunc agitur.* Nam in morbis acutis ex vaſorum inanitione ad ſorbitiones tranſitur. Tranſeundum quidem præcipio ego ſed ſorbitionibus haud quaquam vtendum, prius quam morbus ad maturitatẽ perductus fuerit, aut ſignum aliquod aliud apparuerit &c. Vides ad ſorbitiones tranſeundum non eſſe à magis tenui victu antequam morbus maturuerit nedum à iure lentium aut à cocta cucurbita ad capi aut pullę gallinaceę carnes, quę craſſum victum conſtituunt hu-

iuſmodi ſe habent victus, quos febricitantibus miniſtrāt occidentaliſſimi medici. Qui quantum ab eo quod febricitantibus conuenit, ab errent, & à uera Hip. *mente ſatis oſtenſum eſt.*

CAP. XVI.

Magis anglorum medicorum victus ratio præceptis artis medicæ conſentit. Vnica ſi quidem victus forma febricitantes ab initio ad morbi ſolutionem nutriunt. Ius pullę hoc mòdo parant. Ante diem mactant quam craſſam elegerunt. Deinde hordeo pręparato prunis, paſſulis, bugloſa, endibia, viòlis, & huiuſmodi hærbis, coquūt plus ſatis, ita vt ius ſpiſſum reddatur hac ſorbitiuncula nō ſolum febricitantes ſed eos qui alijs detinentur affectibus nutriunt. Hunc victum à morbi initio ad manifeſtam vſque inclinationem miniſtrant. Antiquorum regulas maiori ſe cura obſeruare oſtendunt. Tum quia vnica victus forma à morbi initio ad ſtatum vſque procedunt citra permutationem inſignem, tum quia ſic agentes læſionem quæ ex victus formę mutatione ægrotantibus euenire ſolet, effugiunt. Secundum ex libro ſecundo de ratione victus colligunt. Primum ex Gal. *eodem libro in expoſitione illius interdū autem & cruda &c. Vbi ita ſcribit vniuerſa inquit hæc contingere his ait, qui perperam cibati ſunt à medicis, qui primis diebus exiccatos ægros die tertio, vel quarto, vel quinto, vel ſexto, repente ad edulia non peracto morbi vigore permutauerunt. Quaſi peracto morbi vigore conueniēter eos victum permutaſſe dicat. Quod autē*

dicebat permutare quidem ſanorum victum in morbis, neque tamen temere id agendum, iam patere ex dictis arbitror. Nempe *cũ vna quidem corporis conditio ſani ſit, altera quæ à morbi initio ad ſtatum vſque extenditur.* Mox *& tertia, quæ ad perfectam morbi ſolutionẽ ſeſe prorogat.* Deinde *& quarta quæ totius conualeſcentiæ tempus ad vſque ſanitatis habitum occupat, in nulla harum quattuor conditionum permutationem victus inſignẽ facere oportet, niſi prius in alteram conditionis ſpeciem peruentum ſit.*

CAP. XVII.

S*Ed quo magis antiquorum dogmata inſequi eo modo conantur, eo grauius anglos lædunt ægrotantes, eorum vires exoluentes.* Angli *animo & corpore vigent, cibi, & potus, multum & crebro ingerere aſſueti.* Aſſuetudini *autem cum aliquid cócedendũ nos doceat* Hip. *colligitur non eſſe dictam victus rationem quibuſcunque in febribus certã, ſed nimis tenuem, ſumpta indicatione ab aſſuetudine, regione, & cœli temperie.* Corpora *ſi quidem quæ multo & craſſo vtuntur victu proſpera valitudine ſimplici ſorbitiuncula alere, tribus morbi temporibus, haud iuſtum eſt.* Nam *verendum eſt ne corporis vires labãtur ob defectum.* Nec *obſtiterit quod ſupra in inueſtigatione formæ victus cõſuetudinis non meminimus.* Nam *& ſi vere formam victus conſuetudo non per ſe indicet, interuentu tamen virtutis indicare videtur.* Nam *craſſo victu aſſueti, tenui ſi aliquot diebus vtantur, imbecilles fiunt.* Qua*propter ſupra cum de virtutis robore quæreremus, con*

ſuetudinis mentionem fecimus. Ita vt eorum virtutes qui multo & craſſo victu proſpera vſi ſunt valetudine, ob id parum vrgere ac ſi imbecilles ſint, poſuerimus. Regio præterea ad quinquageſimum quartum gradum verſus boream vergens cum frigida valde ſit, calidum innatum intra viſcera colligens fortius reddit. Vnde craſſiori indigent alimento, tum ob hoc, tum vt frigori continentis validius obſiſtat. Quod autem à frigida regione ſimilis ſumatur indicatio ac à frigido tempore, ex eo fit manifeſtum, quia vires validas ſimiliter efficit, & conſimiles in corpore humano creat humores. Sed hyberno tempore multa quidem propter robur virium & raro danda ſunt. Vt ſcriptum eſt à Galeno in expoſitione Apho. quibus ſemel aut bis. Conſimiliter igitur ijs qui frigidam regionem incolunt, plus cibi quàm quod morbi natura expoſcat, miniſtrãdum. Illud regioni & conſuetudini concedentibus medicis. Gaudere enim ſemper naturam conſuetis dixit Gal. octauo de Methodo ex autoritate Hip. Sunt præterea quàm plurimæ acutarum ægritudinum quę adeo tenuem victum non ferant. Præter acutas febres quas tropicas appellitant medici, quibus non competit, ſunt & quæ die vndecima, & tertiadecima, & quartadecima terminantur, quibus perſcriptus victus non eſt ex vſu, non Italo, non Hiſpano, ſi aliqua ſupra dictarum febrium ſpecie laboret. Cum vterque eorum partius ſecunda valetudine viuat. quod ſi febrem ponas eſſe ex ijs quæ longiorem habeant terminum, recte profectò colligetur, anglos ægrotantes à tenui victu grauiter lędi. Ea ſi quidem im

penſe grauis noxa non eſt, qua morbus vires aſſumit, ſed quæ vires, quibus natura morbo oppugnat, adimit.

CAP. XVIII.

SEd non deerit fortaſſe errandi occaſio. Anglos bona valetudine inordinato aiũt vti victu, ventres'que eorũ ob id crudis humoribus redundare. Hos cũ *ægrotant tenui victu abſumi oportere indicãt.* Fouent *enim inquiunt propriam morbi effectricem cauſam.* Sed *res aliter habet vt exiſtimo.* Ventres *anglorum non crudis ſed prauis aut ſemicorruptis humoribus abundare opinor.* Quod *ſi crudos eos dicas, quos natura non euincit cædo, & appellationem non moror.* Sed *eo modo quo* Hip. *ſolet, cruda nuncupare excrementa, nempe flauam bilem & reliqua quæ corpus alere non valent.* Eos *prauos eſſe dico, qui poſt coctricis facultatis actionem nutritioni permanent inepti, conſimilem à natura mutationem recipientes ac excrementa.* Eos *ineptos nutritioni ſignum eſt, quod ieiunium haud facile ferant, quorum enim ventres crudis abundant humoribus nutritioni aptis facile ieiunium ferunt, ſiue aſſueti ſint multum, aut parum ingerere.* Vt *ſcite ſcripſit* Hip. *in hæc verba, non aſſuetam inquit cibi abſtinentiam: facilius omnino ferunt, qui parte ſuperiori pituitoſi ſunt.* Quo *fit vt ſi ſemel die, cibo vtantur, facilius etiam ferant.* Rationem *aſſignans* Gal. *ad hunc modum ſcribit.* Pitui*ta vero temporis proceſſu coquitur, ſanguis'que efficitur.* Vnde *facilius ieiunium ob pituitę in ſanguinẽ conuerſionem ferunt, id longa docente experientia.* Argu*mento ergo dialectico, quod à negatione conſequentis*

2. de rõne victus.

dicunt, perſpicuo apparet, eorum qui ieiunium diffi- culter ferant ventres carere humoribus aptis vt nu- triant. Vnde manifeſtum fit humores quibus eorum ventres abundant, alimoniæ aptos non eſſe. Ratio vere rem ita eſſe oſtendit. Et ſi hæc ſola ſit ſatis vt de re certa habeatur ſcientia, alia adducemus obiter ſigna vt puſillanimes ad rem percipiendam confortemus. Cum humores in uentriculo contenti, laudabiles ſunt, ha- litus qui ab ijs ad caput feruntur humidi ſunt nulliusq́ prauę qualitatis participant. Cunque per poros capi- tis & faciei effluunt, nulla in tranſitu particulas extra nea afficiunt qualitate. Cum vero praui fuerint & ven triculo diu inſederint, neceſſe eſt partes eas quæ ab eo ꝑ conſenſum affici ſolēt, ſimiliter afficiātur. Facies igitur halitus à ventriculo aſcendentis qualitatem haud ob- ſcure indicat. Corpora igitur anglorum ſi circunſpicias pulchra eſſe videbis, alba & læui cute eorum membra obduci. Faciē vero eorum quorum ventriculi crudo rum humorum congerie grauantur obſcura rubedine, puſtulis conſperſam, lacera multis in locis cute intuebe- ris. Similem in quo videas faciem crudisq́ humoribus grauari eius ventriculū quē iandiu conquerentē audias nōne recte colliges cōiectura habita ex facie eius humo res prauā nactos eſſe qualitatē lōga in vētriculo mora. Halitusq́ue inde aſcendentes, faciem inficere. Vt id cali do iocineri quis tribuat, ſanguinem bilioſum efficienti talemq́ue ad corporis particulas mittenti, fieri nequit. Nam cum materia quæ totum nutrit corpus, à naturali mutata eſt ſymmetria, neceſſe eſt vt ſingulæ corporis

particulæ lædantur cum facie. Quod ſi adhuc inſiſtas. Sanguinem bilioſum aut magis natura excalfactũ, facilius ad ſuperiora vergere, cædo. Sed fieri nequit temporis longitudine ad totum corpus quin vitium permeet. Id præterea ſenibus crebrius accidere quàm iuuenibus videmus, quibus minus cauſæ eſt quod bilioſum generent ſanguinem. Ventres tamen eorum crudis abũdare humoribus non extra rationem eſt. Verum eſt quod quibuſcunque talis facies futura erit humorum in ventriculo congeſtorum occaſione, immoderato opus eſt calore, tum vt humores corruptioni diſponat, tum vt ab eis fumoſos educat halitus, qui faciem maculent. Senibus igitur immoderato vini vſu immoderatum calorem intra viſcera excitante, talis generatur facies & non ratione calidi iocineris. Quibuſcunque igitur talis affectus accidit materiam à ventriculo prauæ qualitatis ſuppeditari, calorẽ vero efficiẽtẽ vel ab iocinere vel ab ipſo vẽtriculo adſcititiũ certũ eſt. His fidẽ præſtant, cibos & potus quibus vtuntur, aptiſſimos eſſe vt in ventriculo corrumpantur. Vino & ceruiſia quam allam vulgari ſermone dicunt ad vnam menſam vtuntur. Potus enim ceruiſiæ, cum flatuoſus natura ſit, vini conſortio magis inflatiuus redditur, ita vt caput magis impleat & feriat. Butyro præterea ſalſis cũ piſcibus veſcũtur. Ita fit vt aduerſantibus ciborum & potuũ diſſimilibus qualitatibus, tota mixtio corruptiõi fiat obnoxia. Rõne igitur quiſpiam aſſeret, eos non crudis ſolum, ſed & vitioſis abũdare humoribus, minime ad nutritionẽ aptis.

Audi

CAP. XIX.

AVdi quo rem deducam. Aegrotantibus anglis tenuem victum miniſtrare medicos ob id quod eorum ventres crudis redundent humoribus quos ita abſumi ſperant, errorem eſſe arbitror. Victũ tenuem miniſtras vt humores in ventriculo redundantes abſumas. At ij cum à propria mutati natura, prauam'que nacti qualitatem, nutrire non valeant, vt oſtendimus, fit, vt prauos humores morbum efficientes natura (alioquin multum temporis ventriculi coctioni impendere aſſueta) ad expulſionis opus parante, alter naturæ hoſtis inſurgat, ipſam multitudine & praua qualitate & ob ſedis nobilitatẽ grauiter perturbãs. Prçter id q̃d à propria morbi effectrice cauſa laboris patitur. Quod ſi naturam duplicis hoſtis in curſu grauatam, virium'que robore indigentem, accedens medicus contra conſuetudinem agens, tenuem victum offerat, ſpõtéq; reddat imbecilliorem, nõne merito non medicus ſanans ſed occidens, non adiutor naturæ ſed ægritudinis dicetur. Sed vt nulla aduerſario ſuper ſit ſpes, conſtituamus hominem ex corruptione humorum ægrotantẽ, cũ robore viriũ. (Corruptos humores eos dico qui à natura propria migrantes nutrire non valent. Quales anglorum eſſe ſupponimus, qui diu ventriculo inſederũt.) Sumpta ſolummodo ab ijs indicatione, parum an multũ raro aut crebro huic cibum offeres. Medicus Anglus modicum iuris pullæ gallinaceæ conuenientibus hærbis decenter temperati bis aut ter in die miniſtrabit. Aut quam dicunt hypoſetalam. Aut analberi, aliud ſorbi-

tionis genus, quæ parum alimenti præſtant. Quid ſi Gal. audias contrarium dicentem, nonne deinceps mutabis ſententiam & anglos in poſterum ægrotantes craſſiori victu ales. Ille igitur in expoſitione Apho. quibus ſemel aut bis ita ſcribit εἰ δὲ μετ᾽ ἐνδείας ἢ διαφθορᾶς ἡ δύναμις ἐρρωμένει τύχοι, καὶ πολλὰ καὶ πολλάκις σιτία τοῖς οὕτω κάμνουσι δώσομεν, ὡς ἂν καὶ τῆς διαθέσεως δεομένης πολλῶν καὶ τῆς δυνάμεως κρατεῖν αὐτῶν δυναμένης. *Hoc eſt ſi cum indigẽtia aut corruptione facultas robuſta fuerit, & multa & multoties cibaria ita laborantibus dabimus. Vt pote multa exigente diſpoſitione & facultate illa vincere potente. Sentis ne diſpoſitionem quæ ex humorum corruptione accidit, non modicum cibum indicare. Sed eundẽ in eodem audi dicentem. Si facultas inquit laborantis imbecillis fuerit, & ea quæ in corpore eſt diſpoſitio ex corruptione ſit vel indigentia, paucum alimenti his, & ſæpius dabimus. Parum quidem quia ſemel totam multitudinem alimenti ſubſtinere non poteſt facultas debilis. Sæpius autem quoniam multis indiget diſpoſitio. indigentia ſi quidem adiectione indiget, corruptio vero epicraſi. Hos enim qui cum virium imbecillitate corruptione humorum laborant, docet Gal. curare in libris de methodo medẽdi, pauliſper noxios humores vacuando, & de centi victu laudabiliores ſemper apponendo. Curationem hanc per epicraſim fieri nuncupat. Quod ſi cum virium robore, & corruptione humorum, hominem crebro multum cibi & potus aſſuetum ingerere, ponas, præter hæc, in regione frigida qualis eſt anglia,*

iudicas ne hunc exiguo & tenui victu alendũ fore an multo & craſſo, indicationibus tribus in id conſentientibus, nempe corruptione humorum, conſuetudine, & regione. Ego quidem multum ijs & crebro exhibendũ eſſe arbitror. *Niſi obſtent paroxiſmorum aut exacerbationum inuaſiones. Quod ſi contingat, rarius multum ijs miniſtrare oportet. Nec hoc præter mẽtem* Gal. *eſt, qui in expoſitione dicti* Apho. *ita ſcribit ſi vero acceſſiones non permiſerint nec multi alimenti offerẽdi occaſiones præſtiterint, raro plura exhibebimus, ſic quidam tranſtulit.* Aliter *tamen habet græcum exemplar nempe.* μηδὲ πολλοὺς τῆς τροφῆς ἡ μὲν καιροὺς παρέχοντων ὀλιγάκις δώσομεν τὰ πολλά, *hoc eſt neque plures ad cibum offerendum occaſiones habentes raro plura dabimus.* Et vere *ita res habet, nam acceſſiones non ſolent plura cibationi opportuna tempora præſtare, præcipue ſi longæ ſint.* Velim *quiſquis hæc legerit ſibi perſuadeat, me hæc ſcribere, non vt in medicos* An*glos inuehar, ſed vt veritatẽ omnibus aperiẽs, ſimul et anglis amorem quo eos hucuſque proſequor oſtendam.* Dabóque *operam vt abſens, calamo efficiam, quod præſens apud vos præſtabam.* Clariſſime vir Thomas Al*deæ totius* Angliæ *cancelarie digniſſime vnicũ* Anglo*rũ* Decus, Ioannes Bakeri *primitiarũ cancelarie humaniſſime, in paternarum legum peritia prudentiſſime, recti immobilis trutina, vobis hæc commentaria de victus ratione conſcripſi, veſtra gratia tueamini. (*Scio *non deerunt detractores) ſpeculatio tamen cum hominibus ex vſu maxime ſit, ſi veſtra gratia apud* Anglos *cõmen*

detur, erit vt ad hominum manus libellus veniat, legatur, quod reliquum eſt ſpeculationis vtilitas præſtabit. Hoc quicquid eſt vobis dicare decreui, vt beneficiorum animum meum nunquam immemorem oſtendam vobis. In quibus virtutũ ſingulare exemplar ſitum eſſe ſcio. Beatam rem publicam in qua ad honores tales euehuntur viri. Sed beatiſſimam ſi vos ad magiſtratus culmẽ euectos, diu ſubſtites foueat. Sed ad reliqua propoſiti redeo. Obijciet nobis Anglus medicus illud Hip. non pura corpora quantumcunque nutries magis lędes, qualiter ergo eos qui ex corruptione humorum laborant adiectione indigere aſſerimus. Prauos humores aliquãdo in ventriculi capacitate contineri, & quandoq; inter eorum tunicas, & eorum aliqui craſſi & lenti ſunt, aut tenues, quandoque quieſcentes, ventriculo inhęrent, aut mouentur intra eius capacitatem. Hipp. ſermo de ijs eſt qui in ſpatio ventriculi, aut in vijs per quas commeat cibus humoribus continentur. Qui in prædictis locis tumultuantes praua qualitatę cibum nuper aduenientem corrumpunt. Vnde fit vt cibo talia non corroborentur corpora. Nobis vero de ijs qui intra ventriculi tunicas craſſitie & lentore pigri continentur, ſermo eſt. Quorum cauſa non eſt quod corpus non nutriatur. Sed aliter dicamus. Poſito virium robore in duobus æquali, & paribus cæteris, eorum alter corruptione humorum laboret, alter ex multitudine eorum qui laudabiles ſint. Cui nam eorum plus cibi concedas. Ego quidem ſentio cum Gal. corpus humorum laudabiliũ multitudine grauatum, multum iuuari inedia, aut modico ci

bo. Alter vero ex his deteriorem fieri. Nam corruptorum humorum praua qualitas naturæ vires diſſcluit. Quare inediam ſi his aut tenuem victum iniungas, multum profectò imbecilliorem reddes. Quia tamen euenire poteſt vt ob prauam humorum qualitatem cibus corrũpatur, præſertim cum in vijs cibi fuerit adhibere purgationem conſulit, antequam reficienti victu conualeſcentium corpora nutriamus Hip. *cauſam reddens quare corpora eorum qui cibum aſſumpſerunt non corroborentur, ait, quod eorum corpora nõ pura ſint, vacuatione'qꝫ indigeant, vt corpus ſumpto cibo corroboretur.* Nobis vero *in præſenti de ijs ſermo eſt qui intra ventriculum diu inhærentes nutritioni corporis non obſtant. Quod ex eo manifeſtum eſt, eos non obſtante humore ventriculi, ex cibo & potu iuuari. Quod argumentum eſt, aut humores intra tunicas ventriculi eſſe, cibum aduenientem nõ tangentes, (cui adhæreo ſententiæ) aut ſi in capacitate ventriculi ſint, ob eorum pigram craſſitiem & lentorem haud quaquam poſſe aduenientem cibum multum inficere.* Corruptio *igitur humorum non indicat inanitionem vt arbitratus eſt oribaſius in expoſitione* Apho. *corpora non pura &c.* Sed *potius cibi adiectionem.* Vt *manifeſte à* Gal. *ſcriptũ eſt in fine dicti* Apho. *quibus ſemel aut bis.* Autumno *vero inquit morbi qui ex corruptione fiunt aſſimilantur. Quapropter qui eo febricitant tempore continua optimi indigent adiectione, & ſi vires validę fuerint ſæpe & multa, ſi vero imbecilles pauca & ſępius afferemus.* Anglis *igitur cum humores ij qui ventriculis eorum in-*

hærent & craſſi ſint & lenti aut inter ambas ventris tunicas collecti, aut certe quieſcentes, non eſt quod tenuis victus miniſtretur. Quinimmo danda eſt opera, vt cum huiuſmodi corpora febre detinentur, aut alio morbo, vires eorum quo ad fieri poſſit ſeruemus. Vt natura, multitudinem humorum manuteneat. Si enim ob imbecillitatem imbecilliter eis dominetur, facile in eis febrilis concipitur calor, ob prauam eorum qualitatem. Vnde fit vt pręter propriā morbi materiam, aliam denuo morbificam cauſam ſuppeditet ventriculus, prima multo tenaciorem, & ſæuiorem. Caute ergo cum ijs agendum molliter'que tractanda ſunt huiuſmodi corpora, et craſſiori victu q̄ pro morbi ratione ſunt alēda. Euacuatio etiam talis adhibēda his eſt, vt propriā morbi materiam ſolum reſpiciat, in commotis ijs qui in uentriculo commorantur humoribus. Hos enim ſecurius bona valitudine tractabit medicus. Hoc meo diſcrimine didici, craſſiori victu huiuſmodi corpora alere, & leuiuſculis purgationibus ſubducere, in quorum ventriculis multitudo frigidorum humorum diu congeſta eſt. Semper diligenter præcauens ne qui in ventriculo ſunt humores morboſam affectionē concipiant. Tribus ergo indicationibus in craſſo victu conſentientibus, iudicas Anglum exiguo & magis tenui victu, poſito morbi acumine æquali nutriendum quam Hiſpanum aut Italum. Ego quidem arbitror craſſiori et ampliori cibo Anglos indigere. Scióq; optimos quoſque medicos probaturos ſententiā meam. Nā nullam mihi legitimam reddes rationem ob quam cauſam magis tenui cibo, & eius mino-

ti copia ægrotantes Anglos nutrias, poſito æquali morbi acumine quàm Hiſpani medici ægrotantes Hiſpanos, aut Itali Italos, qui alioquin magis tenui indigerent, tũ ob calidam regionem tum maxime ob id quod partius ſecunda viuunt valitudine. Manifeſtum igitur eſt hunc victum Anglis virium eſſe detrimentum & labefactationem maximam. Nec illa iuſta errandi occaſio eſt, ob fugiendam mutationem in victu, febricitantium robur ſimplici iure multis diebus abſumere. Profectò grauior error eſt, quo naturę vires exoluimus, quàm quo morbo fomenta miniſtramus æque vrgentibus virtute & morbo. Nec omnem damnauit Hip. mutationem quæ in victus ratione apud ægrotãtes fit, ſed ſolũ repentinam et diſproportionalem vt in ſuperioribus dictum eſt. A' tenui igitur victu ægrotantes Angli grauiter læduntur. Cuius argumentũ eſt ſudores qui nõ raro his, ꝑ febres circa caput & collũ accidũt. Quorũ cauſa præcipua, viriũ eſt imbecillitas & non morbi acumen. Nam huiuſmodi ſudores in acuta ægritudine & in mitiori contingere ſolent. Vt ab Hip. ſcriptum eſt cum de ſudoribus qui circa caput & vultum & ceruicem fiunt loquitur. quos in acuta ęgritudine & mitiori poſſe cõtingere ait. Imbecillitas virtutis ergo eſt quæ præcipue hos operatur ſudores & non morbi acumen. Anglis igitur hos crebrius per morbos accidere quàm ſibi vicinis Gallis Hiſpanis aut Italis à duabus cauſis nempe, ob victus tenuitatẽ et eo q̃d cubiculis aërem velut carcere occludũt. euenire putãdum eſt. Tenui ſi quidem victu cito labũtur corpora multo cibo aſſueta. 1. prædictionum.

BRVDI LVSITANI DIONYSII MEDICI FILII DE VICTV FEBRICITANTIVM AD ANGLOS.

LIBER TERTIVS.

CAP. I.

SED *tempeſtiuum eſt vt de victu agamus qui ſingulis febribus cõueniat.* Exemplis *ſi quidem manuducere lectorem oportet, vt facilis fiat ſermo. Cauſus cum à bilioſo ortum habet humore ſi cum robore virium adſit & æger tali ſit habitu vt non facile exoluatur, potu nutriatur, vt dictum eſt.* Hordeum *mediocris ætatis plenum, album, exutum que ab vtroque cortice, coquito in aqua fontis, quæ aut coctione aut lõga mora reſidentiam fecerit.* Sit *que hordei pars una aquæ partes uiginti.* Bulliat *tandiu vt infletur hordeum & rumpatur.* Collatum *propina cum opus fuerit.* Hic *potus erit ægrotantis uictus. Quod ſi ſitim non ſedat.* Præparato *eundem potum & hora vna antequam ab igne amoueas recentes violas mediocris magnitudinis*

Aqua hordei

Aqua hordei cum virtute violarũ

inſimul coquito, à collatura parum Zucari miſceto. Eligito pruna cuius ſapor medius ſit inter dulcem & acetoſum, ita ut nulla participent adſtrictione. Coquantur'que in aqua quæ prius per ſe ante ebullierit, ſit'que prunorum pars, vna aquæ partes duodecim coquantur tandiu vt pruna tumeſcentia rumpantur. In eadem teſta qua cocta ſunt potum ſeruato. Dato cum modico Zucari vbi oportet.

decoctum prunorum.

Aquam per ſe coquito ad tertias, cunque ſubſidentiam fecerit ad aliud'que vas collatam effuderis, ſyrupi acetoſi imbecillioris partē vnā, aquæ partes quindecim miſceto ad lentum ignem ſpumam auferendo tandiu vt permiſceantur adinuicem. Quia vero non omnibus vna placet mixtio, conſulto ægrotantis palato prædictum ſyrupum magis aut minus acrem efficito, plus aut minus aquæ miſcens. Idem cum ſyrupo violarum efficies, ſi tibi commodum videbitur aut alijs.

potus acetoſus.

Quod ſi de viribus ægrotantis non fidas, vt ſolo potu perdurare poſſit ad criſis horam, aut & ſi in preſenti vires conſtent, nihilominus times futuram imbecillitatem, aut quia homo raro habitu eſt, aut conſuetus alioquin multum ingerere, horum vtrique talem exhibebis victum. Aquam hordei vt ſupra parato tandiuque hordeum coquito ut rumpatur, lintheo raro hordeum ſuſcipito, fortiter'que exprimito, ita vt totam hordei medullam exire facias, hanc multa aqua hordei miſceto vt tenuis fiat ſorbitio, eſt cum pauco Zucaro exhibito.

Ptiſanæ tenuis ſorbitio.

Syrupi acetoſi acris ſi tantum miſceas vt aliquid acetoſi habeat iam dicta ſorbitio, facias'que vt modicum bulliat, optimum cibum huic febri efficies. Idem cum pru-

Acris ptiſanæ ſorbitio

nis efficere poſſis. Micam panis mediocris ætatis à fur-fure ſinceri ad paruulas partes radito, in aquam infun-dito frigidam, digitiſque confricato ter'que aquam in-nouato, deinde coquito in aqua hordei violacea, cumq; vtrunque permixtum fuerit, infunde ſucci granatorum acetoſorum & Zucari ſingulorum tantum vt ægrotan-tis palato placeat, iterum coquito vt miſceantur, fac val de tenuem ſorbitionem multa aqua panem diluens, quã ijs dabis, quorum virtutes ob imbecillitatem parum vr-gent. Hip. de curatione huius febris agens, aquæ mulſæ coctæ et aquoſæ quantũ æger voluerit concedit. Hoc'q; potu ægrotantem ad criſis horam ducit. quod manife-ſtum eſt ex eo quod in hunc modum ſcribit. Et ſorbi-tiones inquit niſi dies iudicatorij tranſierint non dabis. Sub audies cum Gal. ſi virtus ægrotantis robuſta eſſe videatur. Zucarum vſum mellis præſtat. Efficaciorem tamen virtutem mel habet. Zucarum vt pote tempera-tius ad cauſi curationẽ magis probandum. Antiquorum ætas eo carebat, & ſi ſacharum tunc non deeſſet.

Panatella acetoſa.

CAP. II.

*QVod ſi cauſus à materia pituitoſa ſalſa fue-rit, craſſiori victu alendi ſunt ægrotantes. Nempe ſorbitione tenui. Potus non erit ijs victus idoneus. Quare ſorbitionibus in hunc modum, vteris, ſi virium adfuerit robur, habitus'que talis ſit ut non facile corpus effluat, parcéque ſit aſſuetus viuere ſecunda valitudine. Sorbitionem ex hordei medulla cum ſyrupo acetoſo eo quo ſupra dictum eſt modo pr*ę*parato. Acrem ptiſanæ ſorbitionem appellauimus, ad*

miniſtra vbi oportet. Eam inſuper ſorbitionem quam ex mica panis ter loti ſcripſimus, acetoſam panatellam diximus præparabis, addito loco ſucci granatorum ſyrupo acetoſo acri, hunc dico qui plus aceti recipit. Hunc victum intellige ijs conuenire qui maligno cauſo non laborat. Diſcernitur cum malignus eſt, ex aſſidua extremorum frigiditate, de ijs infra agemus. Iis ergo qui cauſo à pituita ſalſa laborant, ſorbitionem dato ex hordeo aut pane modo prædicto bona ſyrupi acetoſi quantitate iniecta, ita vt palato effatu dignam offerat repræſentationem. Quod ſi facultas imbecillis fuerit, aut futuræ imbecillitatis ſuſpitionem præſtet corporis habitus, aut conſuetudo, aut ſi aluus ab initio liquida fuerit corpus abſumens (hoc enim ſymptomate ſolo poſito, virtutem multum vrgere ſupra diximus) talis cómodus fuerit victus. Pullum gallinaceum qui matrem inſequitur pinguem coquito ad lentum ignem recenti teſta, prunorum & hordei præparati quantum ſingulorum manu capi poſſit, aquam ſufficientem infundito, mali deinde granati accidi grana quantum manu capere poſſis proijce media hora antequam pullum ab igne moueas. Sunt qui tandiu pullum ad ignem coquunt donec hordeum rumpatur. Huius decocti portionem ſeruato vt ægrotanti exhibeas, cum tibi opportunum videbitur, ex reſiduo decocto cum pane in aqua frigida ter infuſo, ſorbitionem facito. Dato quando oportet ei cui aluus liquida fuerit. Cæterum ſcire oportet cauſum cum à ſalſa pituita generatur, ſi cum aluo ab initio perturbata fiat vires naturæ multum abſumere. Qua propter victu

Decoctum pulli ex granato aceto ſo.

craſſiori eos indigere qui huiuſmodi cauſo laborãt. Præſertim ſi habitu ſint raro & aſſueti multum ædere. Natura ſi quidem huiuſmodi cauſo laborantis ſymptomatum prauitate, & humoris cõtumaci reſiſtentia coctrici facultati repugnantis, exoluitur.

CAP. III.

HIP. iubet attractorias exhiberi ſorbitiones. Sed quid ſibi Hip. velit per illud verbum attractorias dicere non facile eſt. Præcipue cum Gal. verbum abſque interpretatione reliquerit. Græce ita habet ῥοφήματα ἐπισπαστικὰ δίδου. Hoc eſt ſorbitiones ſuper attractorias dato. ἐπισπαστικὰ compoſita dictio eſt à præpoſitione ἐπὶ cuius officium eſt dictionis ſignificato aliquando aliquid addere. Vt Hipp. infra ἢν δὲ λαπαρῷ ἐόντι καῦσος ἐπιγένηται, hoc eſt cauſus ſuperueniat. Aliquando idem valet quod apud latinos. In. Vt cum idem ait τὸ ἔξωθεν πνεῦμα ἐπάγεσθαι, hoc eſt exteriorem ſpiritũ inducere. Vul. Hip. vt ſorbitiones attrahenti pharmaco miſceamus. Pharmacum enim ſorbitione mixtum, melius nuncupare non potuit, nomen ab vtroque ſimplici compoſitum efficiens, nempe ſorbitiones attractorias. Quod autem antiquioribus conſuetum fuerit medicis, in ſorbitionibus pharmaca miſcere, manifeſtũ eſt ei qui antiquorum ſcripta euoluerit. Ipſe etiam Gal. in phlegmonis iocineris curatione, cortice helebori in ptiſana, mercuriali, & phlicula vtitur. Id'que non vulgare præceptum eſt in vehementi febre aut maligna. Nempe cum purgatio admodum ſit neceſſaria, timeat'que medicus inualidis

ægrotantis viribus. Conſulte aget vt cum pharmaco vti velit, id ſimul cum ſorbitione ægrotanti offerat. Sic enim pharmacum minus commouebit, minusque cal faciet & exiccabit, quæ omnia in vehementi febre aut maligna ne fiant, diligenter obſeruandum eſt. Pharmacum præterea ita exhibitũ vires naturæ minus exoluit. In maligna febre aut peſtilenti optimus fuerit exhibendi pharmaci modus, quo nullus alius certior, minorique humani generis damno. Id ita eſſe intelliges ſi Gal. ſententiæ ſis memor, in expoſitione Aphoriſmi quibuſcunque criſis fit, vbi plures iudicationes ad bonũ terminari vidiſſe ait. Nouimus inquit ipſe plures eſſe ex ægrotis ſanatos quàm mortuos niſi peſtilens ſit conſtitutio. In iudicatione autem natura triſtantes chimos ad expulſionem commouet. In qua quidem commotione natura ſolet in pluribus victrix exire, niſi cum peſtilens morbus fuerit. Cauenda ergo ſunt, quæ humorem peſtilentem pura pharmaca commoueant, offerre. Ab vtroque enim & à peſtilenti humore & à pharmaco ægrotantis robur abſumitur. Quod ſi pharmacum cum ſorbitione miſceas, ab vtriuſque ictu naturam magis ſeruabis, eique ſimul materiam vnde ſibi arma miniſtret ſuppeditabis. Prudentiſſime igitur Hippoc. in maligni cauſi curatione ſorbitiones attractorias miniſtrare iubet. Quod autem in cauſi curatione pharmacum purgans aliquando exhibere oporteat, ipſemet docuit eodem libro in hæc verba. Si liquidam aluum habenti cauſus ſuper veniat, ſi tibi videatur purgatio neceſſaria, intra dies tres non purgabis, ſed quarto. Ser= 4. de ratione victus.

monis conſequentia huc me adduxit vt de adminiſtrandi pharmaci modo diſſererem, alibi enim de pharmacorum adminiſtrãdorum methodo latius agemus, vbi quale, quantum, quando, & quibus exhiberi debeat pharmacum, inueſtigabimus.

CAP. IIII.

NVnc ad ſermonem reuertamus. E noſtris medicis nonnulli medullam cucumeris, citruli, alij lactucam, portulacam, alij lac amigdalarum, aliqui ſcariolam cum aceto aut agreſta vel ſucco berberorum aut acetoſitate citri vtrique cauſo concedunt. Sed quantum aſtringentia aduerſa ſunt legitimo cauſo, tantum frigida potentia, notho. Quod ex hoc maxime intelliges. Legitimus *cauſus fluxu ſanguinis aut ſudore ſoluitur, vt ab* Hip. *diſcimus. quæ autem potentia nimis frigida ſunt, tum ea quæ aſtringunt, vtriq; obſtant terminationi. Quod notho ſeu non vero cauſo non conueniant ea quæ potentia valde ſunt frigida, ratione manifeſtum fit.* Humor *ſi quidem huius febris difficilis coctionis eſt, id'que maxime ob id quod frigida glutinoſa & craſſa pituita ſit, quæ hanc febrem generat. Quapropter abceſſu ſolet hæc febris terminari, vt à* Gal. *ſcriptum eſt. Quare omnia quæ potentia frigida valde ſunt huic febri incommoda eſſe qui vis percipiat. Quod raſis in hæc verba aſſeruit.* Et pone inquit *in cibarijs ſcilicet in non pura, rés calefacientes & ſubtiliantes. Quid igitur prudens lector de illo ſentis, qui camphoram cum aqua roſarum diſſolués, laboráti cauſo exhibet.* At *quæ aſtringunt niſi ſymptomatis gratia*

4. de rõne victus.

In 4. de rõne victus

16. continẽtis.

exhibita, vtrunque cauſum pernicioſum aut diſcritum efficiunt. De cauſi vtraque ſpecie ſatis ſint dicta. *Vtriuſque ſynochi victus forma, ſimilis eſt ei, quam cauſo conuenire diximus.*

CAP. V.

CVm enim vterque ſynochus febris ſit nullas habens intermiſſiones, indicat ægrotantem potu fore nutriendum. Et *quia hæc febris raro accidit cum imbecilli facultate, aut calido & ſicco temperamento, neque habitu raro, ob id ſolum in hac febre de conſuetudine quæremus. quem ergo ægrotantem parce viuere bona valitudine ſcias, ſolo potu nutrire oportet.* Aquam *igitur hordei vt ſupra parato, cuius accipito partes decem, ſyrupi acetoſi acrioris partem vnam, miſceto ſimul ad lentum ignem, dato vbi oportet.* Bonum *eſt hordeum à primo ſolum exuere cortice, nam ab vtroq; exutum, magis humectat & minus abſterget.* Ad *ſynochũ abſque putredine.* Anteq̃ *aquam hordei ab igne amoueris hora vna.* Mali *granati acidi grana ſecundum quantitatem hordei proijcito, Zucari puriſſimi quantum ſatis, coquito ſpumam auferendo, ad lentũ ignem, exhibeto ægrotanti q̃n oportuerit.* Commodiſſi*mus huic febri eſt potus.* Ad *putreſcentẽ ſynochũ.* Hor*deum ablato vno cortice coquito in aqua vt dictũ eſt, antequam ab igne amoueas hora vna, politrici, aut capillorum veneris non vetuſtioris uno menſe acetoſæ herbæ proijcito ſingulorũ quantũ manu capi poſſit.* Trãſacta *hora, remoue hærbas quas filo collegeris & proijcito ſyrupi acetoſi acrioris q̃tũ videbitur, dato vbi opor*

potus acetoſus

Potus ex malo granato.

Cibus conueniens putreſcenti ſynocho.

Aqua hordei cum virtute capillorum veneris

tet, poſtquam ad lentum ignem probe mixta fuerint. Obſeruandum tamen eſt, ante miſſionem ſanguinis aut ventris ſubductionem aut cliſterium bono temporis interuallo exhibendam non eſſe aquam hordei vt diſcimus
1. de rōne victus. ab Hip. Nō prætermittendū eſt, ſynochum à putredine paulo ſolidiorem exigere victum. Nam diſpoſitio ex corruptione humorum, indicat ciborum adiectionem vt ſupra oſtendimus de mente Gal. in expoſitione illius
1. Aphō: quibus ſemel aut bis. Natura inſuper citius labitur à febre & à putredine ſimul inuadentibus quàm ex ſola febre. Sorbitiunculam igitur tenuem ex hordeo aut pane parato in hunc modum. Aquam hordei cum politrico & acetoſa coctam parato, in eius portionem diſſolue micā panis per horam in aqua endibiæ infuſi. Coquito ad lentum ignem cunque permixta fuerint infunde ſy-
Panatella cum virtute politrici rupi acetoſi acrioris quantum in guſtatu aperte ſentiatur, iterum modicum coquito miſcendo. Potus ſit aqua hordei cum malo granato acido cocta, in ſynocho abſq; putredine in eo vero qui cū putredine eſt aqua hordei cum politrico & acetoſa cocta.

CAP. VI.

Noſtri iuniores medici, cibos ex cucurbitis ſpinachis lactucis portulacæ virgulis, citruli medulla conficiunt. Hos victus in continentibus febribus reprobandos fore, vna ratione ante oſtendi. Heæ quidem febres cum valde acute ſint, natura eas diu ferre non poteſt, cito enim fit criſis qua aut natura vincit, aut vincitur. Vt ſcripſit Gal. primo de glaucone. Summa ergo diligentia curare medicus debet, ne aut

humores

humores aut corporis vias ad criſim indiſponat. Vi-*ctus autem ex frigidis hęrbis potius efficere hoc valent quàm humoris igneam qualitatem refrangere, aut ſitim ægrotantis ſedare, quæ alioquin magna aquæ frigidæ quantitate vno hauſtu ebibita vix ſedatur.* In conti-*nentibus igitur febribus verendum eſt ne victus ex hu iuſmodi valde refrigerantibus hærbis aut mortem aut prauam criſim inducant, ad fluxum ſanguinis è nari-bus & ad ſudores corpus laborantis, & humores ſi-mul indiſponendo.* Eſt *qui iuiuuas, & lentes cum ace-to & cum granatis & ſumach ijs concedant quando in tentio eſſet ingroſſare ſanguinem, aut quandò natura eſſet nimis mollis.* Et *ſubdit & ſi ſit aliquod horum per quæ conſtrictio timeatur ſcilicet ne ventrem ſtrin-gat, frangatur eius conſtrictio cum ſiracoſt, & prunis & cibetur tunc cum cibo facto decucurbita, & hærba acetoſa.* Et *conuenit ollus frigidum factum de acetoſa endibia & lactuca.* S*ed forſan quis contra hęc obijciet. quod nam magnę dignitatis commodum in continenti fe bre ex ſanguinis ingroſſatione ſequitur, vt eius gratia ſumach condimentis miſcere auſus fuerit in ſynocha fe-bre.* Videtur *tamen duplici de cauſa id conceſſiſſe, nempe aut ingroſſationis, aut ſymptomatis gratia, vt cũ aluus liquida præter modum fuerit.* An *ſymptomatis occaſione concedi debeat, prætermitto.* At *ingroſſandi ſanguinis gratia, haud quaquam rectũ eſſe opinor.* Nã *prudentis medici non videtur eſſe, in fluxione quæ à toto aut ab aliqua parte in aliam fit, bilioſum ſangui-nem craſſiorem reddere cum ijs, quæ valide aſtringunt,*

ne ſuperfluum humorem fluentem in parte aliqua magis fortaſſe momentanea detineamus. Aut ne id quod in parte affecta eſt, magis impingamus. In ſynocha vero febre ſanguis feruens in altum tumet, moræ aquæ ebulientis in olla. Huius feruorem igne non remoto cõpeſces. ſi igneam qualitatem ab aqua remittas. id efficies aut aqua frigida iniecta, aut ſi os teſtæ diſcooperias vt aëris refrigeriũ capiat. Sic in febre ſynocha aut potu aquæ frigidæ efferuentem humorẽ compeſcere oportet. Aut conandum eſt, vt per corporis poros ebuliẽtes chymi libere tranſpirare poſſint. Hæc enim via ad ſalutem certior eſt. Nam febris remiſſio ex efferuentium humorum tranſpiratione fit. Quæ duplici arte fieri poteſt, nempe cum aut pori totius aperiuntur, aut humores æqualiter minuuntur. Vt à Gal. diſcimus octauo et nono de methodo medẽdi. Aſtringentia autem ex quibus vnũ viribus valens rhus eſt, quã recentiores ſumach appellãt, tantũ abeſt vt per ſpirationes liberas efficiãt, vt eas prohibeãt corpora conſtringendo. Nam è triplici cauſa prohibitę tranſpirationis vna conſtrictio corporũ eſt. Ex ijs igitur manifeſtũ eſt, rhus & cætera aſtringentia nimis eſſe continuis febribus infeſta, eo quod trãſpirationes quę remiſſionis febris ſunt cauſa prohibeãt. Symptomatis gratia vti poſſumus ijs quæ potentia mediocria ſunt. Frigidę potus exhiberi poteſt vtrique ſynocho, ſed ſignum coctionis in eo qui cum putredine eſt obſeruare oportet. Exhibitio tamen frigidę vno hauſtu, diſputationis noſtræ egreditur limites, non enim vt potus ſed vt medicinalis potio offertur.

CAP. VII.

FEbris tertiana continua dupliciter intermittit, aut in intermiſſione quieſcunt ſymptomata, aut ſolum remittuntur. Sit'que primum continua tertiana in cuius remiſſione non omnino quieſcunt ſymptomata: Hæc dico capitis dolor, vigilia, ſitis magna, delirium, grauiter ferre morbum & reliqua. Facultate robuſta exiſtente, habitu tali vt non facile corpus inhalitus digeratur, conſuetus'que ſit parce viuere, acri ptiſanæ ſorbitione vtitor, eo quo ſupra parauimus modo. Febricitanti panis offam infuſi in aqua endibiæ & ſucco granati accidi, ſimul'que decem, aut duodecim pruna in aqua tantum percocta, modico Zucari ſuper aſperſo ſuper exhibeto.

Præterea prunorum acetoſorum ad dulcorem accedentium quantum manu capi poſſit, borraginis recentis à vermibus nõ tactæ eadem menſura, hepaticæ quã lichenas Dioſcorides appellat, luſitani hepatega, angli liuer urth bis tantum, hordei ab vtroque cortice exuti, ter, mundato diligenter à terreſtri excremento hærbam, coquitóque omnia cum pullis duobus tenere ętatis craſſis admodum, tandiu vt hordeum rũpatur, dato vbi oportet. Conuenientiſſimus hic cibus fuerit ad omnes febres quæ à putreſcente bile ortum habent. Febrilem calorem reprimit, qui in iocinere eſt, facultatem coctricem iuuat. Quod ſi facultas imbecillis fuerit, aut habitus rarus, aut multo cibo ęger aſſuetus, craſſiorẽ ſorbitionẽ hordeo expreſſo multoties in prædictũ ius efficito. Aut medulla panis infuſi in aqua endibiæ in idẽ

Sorbitio ex hepatica.

pulli decoctum diſſoluta, ſorbitionem conficies magis nutrientem.

Quod ſi in intermiſſionibus quieſcunt omnino ſymptomata, virtute robuſta exiſtente, & habitu duræ reſolutionis, aſſuetuſque ſit parce viuere, altera duarum ſorbitionum pulli dicto modo temperati febricitantem alito. Panemque in aqua endibiæ & ſucco granatorum infuſum ſuper exhibeto. Quod ſi facultas debilis, aut habitus rarus facilis reſolutionis, aut multũ ędere aſſuetus ſit, febricitantem altera ſorbitionum iam dictarũ & pulli extremitatibus alito, pane ſimiliter infuſo.

Quod ſi febris continua nulla quidem aut parua afferat ſymptomata, virtute, habitu, et aſſuetudine vt ſupra habentibus ſimili victu hominem nutries.

Quod ſi virtus imbecillis fuerit, aut reliquis craſſiorem victum indicantibus, pulli etiam carnes febricitanti miniſtrato. In tertiana igitur continua quæ debilia affert ſymptomata virtute robuſta exiſtente, habitu & aſſuetudine vt ſupra habentibus, ſorbitione vtere in hunc modum.

Sorbitio ex lupulis

Hordei ab vno cortice exuti man. tres, capillorum veneris, cimarum lupulorum, paſſularum enucleatarum, ana quantum manu capi poſſit, coquantur inſimul cum pulla craſſa quæ nuper matrem reliquerit, hora vna antequam ab igne amoueas, immitte acetiꝰ albi quantum ſatis ſit, vt acetum guſtatui ſe offerat, huius partem ſeruato vt bibat inclinante febre, ſorbitionem ex reliquo cum pane conficito.

Quod ſi virtus imbecillis fuerit aut habitus & con-

ſuetudo ſimiliter indicent, extremitates pullæ quæ tenere ſunt magis, inualido ægrotanti exhibeto. Huic victus conueniens forma, per ea quę comedũtur eſt. Semper'que à tenui iure incipiendum eſt, deinde temporis interuallo ſorbitionem miniſtrato. Contingit aliquando febre iam inclinante, iterum à quodam inflãmante calore febricitantes rurſus moleſtari. Quod duplici de cauſa contingit, aut quia intempeſtiue eis oblatus eſt cibus, aut cum in victu erratum eſt.

CAP. VIII.

SVnt qui aſſa gallinaceorũ hepata poſt ſorbitiones laborantibus febre continua exhibent, quod minime probo. Nam cibus longum in laborantium ventriculis immoratur. quod nõ parua occaſio eſt vt ob'id corrũpatur. Præterea hepar aſſum inter cibos exiccantes numerandum eſt, quapropter febricitanti non conuenit. Cuius argumentum eſt ſitis quam excitat. Eos qui in continuis febribus, lactucis, & huiuſmodi refrigerantibus hærbis vtuntur, ante morbi iudicationem, ſupra oſtendimus in damnum ægrotantium errare. Sed non erit ab re, recenſere victum quo'vtitur quidam è noſtris recentioribus, nam ex hoc aliquod capiet lector cõmodum. In die remiſſionis febricitantem pulla alterata (vt ille ait) nutrit, ante vero exacerbationem et in febris inclinatione farre & lactucis, qui valde diſſident ab inuicem victus, & qualitate & ſubſtantia. Nutrimẽtum inſuper quod ex pulla habetur multum eſt, paruum vero quod lactucæ præſtant. Aquoſum nanque ſanguinem generant excrementis abundantẽ, quapropter cum in ſi

gnis ſit inter eos differentia, magna fiet vtique mutatiò cum ab vno ad alium tranſitus fiat. Stāte autem eadem *morbi conditione mutationem in victu faciendam non eſſe ſupra oſtēdimus de mente* Hip. V*bi* Gal. *citauimus dicentem à morbi principio ad ſtatum vſque eadem vi ctus ſpetie alendum eſſe febricitantem. quo in loco cautum medicum reddit, vt tunc inſignes mutationes caueat.* Nōne *melius eſſe indicas ſi pulla ægrotantem alere illi mens erat, vt ante exacerbationem & in febris inclinatione, ſorbitione ex pullæ decocto vteretur.* Mul*to ſi quidem magis inter ſe conueniunt pulla, & ſorbitio ex eius decocto, quàm pulla cum lactuca & farre, facilioris præterea ſorbitio coctionis eſt.* Q*uod ſi cibū minus nutrientem ſe uelle exhibere dicas, pullam quare exhibuit die tranquiliori rogabit quis, quę multo magis nutrit quàm eius ſorbitio.* Non *enim prudentis medici eſt, ægrotantem vice vna implere, vt cūvice alia parū exhibuerit ſatisfaciat.* Multo *ſalubrius ægrotanti eſſet, id in partes ſecare, vt natura nullo ex mutatione afficiatur grauamine.* Si *ergo pulla recte in die tranquillo exhibetur, facta ex ea ſorbitio modo quem diximus ſalubrior erit profectò ægrotāti ante exacerbationem quàm far & lactucæ.* Multo *præterea commodius fuerit inclinante febre ius pullæ dicto modo confectum exhibere, deinde temporis interuallo ſorbitione vti, quàm far & lactucas in cibum miniſtrare.* Oportet *ergo non ſolū ſimili forma victus ſed ſimilis ſubſtantiæ cibarijs febricitantem quo ad poſſis, ſtante eadem morbi conditione nutrias.*

CAP. IX.

FEbris continua à pituita ortum habens ſi cũ virtute robuſta fuerit, habitu & aſſuetudine vt ſupra habentibus, hũc victum expoſcit. Hordei ab vno cortice exuti quãtum manu capi poſſit, paſſularum enucleatarum & petroſelini tantum, thymi partem mediam, coquito inſimul cum pulla craſſa modicum, antequam ab igne amoueas immittito capillorum veneris recentis aut politrici man. vnum. Ligato inſimul hærbas, coctas'que abſtrahe. Proijcito aceti albi quantũ ſatis vt in guſtatu repræſentetur. Denuo coquito quouſque permiſceantur. Fac ſorbitionem ex pane, vtere & iure ſi videbitur. Ex pullæ carnibus hora quietiori dato febricitanti quod tenerrimum ſit. Meminiſſe oportet in continuis febribus vbi ſuſpitio eſt de pororum obſtructione ante totius euacuationem incommoda eſſe quæcunque aperiunt & incidunt. Sorbitio ex petroſelino

Cicerum facilis coctionis man. vnũ infundito in modicum aquæ endibi, teſtã tota nocte in calido cinere ſeruato. Mane in aqua è fonte ſufficienti bulliant, adiectis hordei ab vno cortice exuti man. tribus, paſſularũ enucleatarum manip. vno, cortice radicis cichorij vno, coquantur inſimul cum pulla & antequam ab igne amoueas, petroſelini man. ſemiſſem addito, & parũ aceti. fac ſorbitionem vt ſupra. Extremitates pullæ ægrotanti dato. Sorbitio ex radice cichorii.

Quod ſi imbecillis æger fuerit, permitte ei faſianum edere, optima ſi quidem ijs caro eſt. Bonum eſt vt cibum aſſumpturus æger, ſyrupi acetoſi acrioris coclea

ria duo, melis roſati colati vnum, mixta ante ſorbeat. Aquam decoctam cum hordeo & ſemine fœniculi bibant. Verum de potu abunde dictum eſt.

CAP. X.

IN *febre phlegmatica quam arabes laticam dicūt aut latentem, humidi natiui multum exoluitur, cibū ideo multi nutrimenti dare oportet. Corpus humiditate madefaciente & laxante, affectū eſt ab humore frigido & humido, ſed ob putredinem calido effecto. Vnde non aliter ab hac febre corpus, quàm pars aliqua ab occurſu aquæ ebullientis afficitur. Vnde ebulientem hanc febrem nonnulli dixere. Cibum conuenientem ijs qui hac detinentur febre actum frigidum & ſiccum eſſe oportet, potentia autem humidum.* Hoc autem *eſt, vt humiditatem madefacientem exiccet, & vt corpus ab humido innato exolutum reficere valeat, & vt laxa mēbra induret.* Hoc autem *difficile eſt in ſimplicibus inuenire. Quapropter ſorbitionem ijs ita parabis. Phaſianum iuuenem aut perdicem aut hœdum (heę enim ex carnibus optimæ ijs ſunt) coquito cum radicibus cichorij, petroſelini, paſſulis, tenerrimis lupulorum cimis, & corticibus citri, cauliculis altilis cardui, quem hiſpani cardo vulgariter appellant, quo vbique locorum ad finē menſę vtimur, inſimul coquantur ex iure fac ſorbitionē cum pane.* Sorbitio ex carduo *Dictam hærbam quam nonnulli ſcolimon, eſſe à* Dioſcoride *appellatam opinantur, cum capo aut pulla ſi ſimul coquas, ſi phaſiani aut perdicis copia*

non detur idoneum illis parabis cibum. Carduus *humiditatem madefacientem, laxantem maxime remouet.* Mēbrum *laxum indurat, id'que citra humidi natiui abſumptionem.* Ad *hæc aperit, & vrinam prouocat, & in altum penetrat, quod ad huius febris ſanationem expetendum eſt.* Humor *ſi quidem ad minimas eſt corporis particulas diſperſus.* Vnde *craſſam vrinam copioſam'que & ſudorem duo eſſe huius febris remedia ratione quis arbitrabitur.* Tres *ergo inſimul coquens cauliculos, cardui ſorbitionem facito, quam febricitanti miniſtrabis vbi oportet.* Ex *carnibus id quod maxime tenerum ſit & facile ab ægrotante coqui poſſit exhibeto.* Nec *prætermittendum, ſolam hanc febrem ex humoralibus indigere victu qui maxime virtutem corporis augere poſſit.* More *hecticæ febris cui valde ſimilatur.* In *illa enim caliditas præter naturam totum iam occupans, naturalis ſimilitudinem acquiſiuit.* Sic *humor huius febris per totum ad minimas vſque partes diſperſus more naturalis humiditatis, natura eius coctionem, ſeparationem aut expulſionem non curat.* Sed *eum ob mixtionem ad minima cum naturali humiditate ſeruat.* Vnde *hos nec euacuatione ventris, aut fluxu ſanguinis ſanatos videmus.* Quin *immo ſi ſponte aut à medico imperito aluus moueatur, peiores reddūtur.* Quod *ſi aliquandiu manet, euacuato bono ſimul cum malo ſeparatione non facta, moriuntur.* Quapropter *ſcopus curationis in ijs fuerit, eos more æthici nutrire.* Oportet *enim totum id quod in ijs de humiditatibus eſt ſuperfluis, ſenſim abſumere, ciboque ſalubriores induce*

Quos præbeat vſus carduus

re, qualitatéſque humoris quibus corpus affectum eſt, cõtrarijs ſucceſſiue euertere. Et *quia huius febris curatio à victu vt diximus maxime dependet, libet ſermonẽ longiorem facere.* Iis *qui cum imbecillitate virium hac febre detinentur hunc miniſtrato cibum.*

Perdicis *ſecundum complementum aſſæ ſuccum ad æquales portiones cum vino albo decoctionis radicum plantaginis miſceto, febricitanti ieiuno ſtomacho exhibeto.* Fac vt *modicum ſudet.* Idem è *phaſiano efficere poſſis.* Quod *ſi carnes perdicis aut phaſiani digerere non valeat, ipſarum ſuccus poſtquam complete aſſæ fuerint diligenter per linteum expreſſus, cum pane miniſtretur aut cum modico vini albi miſceatur & propinetur.* Sed *diligenter obſeruare oportet vt vinum ſit maxime imbecille quod ijs propinaueris, nam alias non paruę ijs lęſioni erit.* Nec *ſilentio prętereundum eſſe, ijs qui ita laborant commodo eſſe in edulijs ſorbitionibúſue præſertim ijs qui aſſueti ſunt allium vt ſimul bulliat immittere.* Nam *prærogatiuam habet in roborando naturales facultates, corrigendóque damna quæ in ijs à duarum qualitatum immoderantia fiunt, nempe à frigore & humiditate.* Putridi *inſuper humoris cum per totum ſpargitur, corpus vitia corrigit.* Habet *enim præter hæc facultatem qua à centro ad circunferentiam pellit.* Tria *hæc quę allium habere diximus ex* Dioſcoride *licet colligere qui de eo ita ſcribit.* Potum *cum origani decocto pediculos & lendes enecat.* Præterea *magnæ & allio vtilitates contra aquarum mutationes.* Demum *in fine dixit vtile hydropicis, ad quem quidem morbum hæc fe-*

bris corpus non parum diſponit. Verumtamen propter calorem & eius acrimoniá modicũ in ſorbitionibus miſcendum eſt. Macerare tamen prius oportebit in ſucco hærbæ acetoſæ. Potus ijs conueniens ſit vinum album pauciferum defœcatum clarum cuius ſumito partes dúas ſucci granatorum medij ſaporis partis vnius ſemiſſem, aquæ in qua decocta eſt capillaris hærba recens aut politricum vnam, miſceto. Conuenientiſſimus huiuſmodi ijs potus fuerit. Nec prætermittendum eſt indicæ radicis decoctũm maximo ijs fore remedio. Cuius ſi detur copia, vnciam vnam in lupinares ſed multo ſubtiliores formulás ſciſſam, in decẽ libris aquæ in qua nocte ante eam maceraueris coquito. Sequenti die ad lentum ignem ad medias ebullire permittito. Propinato in aurora quantum vno hauſtu bibere poſſit calidũ, ſed ægrotantis corpus prius fricare lintheo aſpero oportet. A' potu veſtimentis cooperiatur & ſudet quantum pro virium ratione. Cubiculum vbi ægrotans iacet, perpetuo calidum vndique clauſum ſeruare oportet. Nullus alter potus melius ſudores ciet. Partes inſuper ab humore aſſiduo laxas roborat, indurat, ſed ijs qui iam ſunt imbecilles caute exhibendus eſt, quia plus iuſto exiccat. Quare ijs qui imbecilliter habent non inutile fuerit, ſucci granatorum medij ſaporis partem vnam miſcere tribus decocti, ſimul'que propinare. Summa diligentia obſeruandum eſt ne ijs aluus liquida fiat, quin potius huius contrarium, nempe aſtrictam aluum efficere conamur ijs quæ poros cutis aperiunt & ſudores mouent.

Decoctum indicæ radicis

DE VICTV FEBRICIT.
CAP. XI.

Tertiana ſimplex pura hunc exigit victum. Paretur craſſa ſorbitio ex hepatica altero duorum modorum quos ſupra tradidimus. Ius dato vt bibat in febris inclinatione, ex reliquo fac ſorbitionem, qua vtitor ante aduentum paroxiſmi & ceſſante febre. Carnibus in die tranquillo veſcatur.

Sorbitio ex cucurbita.

Pullam cum cucurbita & prunis & vua acerba coquito fac vt ſupra.

panis infrigidans.

Panem album trium dierum in ſubtiles partes planas diuidito & in aquam endibiæ infundito, acidum'que ſuccum arantij deſuper exprimito, Zucarum deinde radito, tantum vt dulcor & acetoſitas manifeſte inguſtatu ſentiantur. Pane in hunc modum vtatur die tranquillo bis aut ter & in maxima inclinatione paroxiſmi ante ſorbitionem. Magna huic cibo vis eſt, in refrangendo biliosi humoris acuitatem. Ventriculi præterea & iocineris immoderatum ardorem extinguit. Robur eis addit. Plures à tertianis liberari iuuenes & adultiores ętate hoc cibo vidi, abſque pharmaco aut alia potione. Oportet tamen diligenter aduertere ne adſit pororum obſtructio, aut condenſatio, aut corporum conſtrictio. Quapropter in continuis febribus à bile ortum habẽtibus in quibus de pororum apertione ſoliciti ſumus, ante totius euacuationem exhibendus non eſt. À venæ ſectione in continuis febribus ſecure exhibebitur.

Duplici tertianæ victus conueniens

Duplex tertiana tenui eo magis victu ĩdiget, q̃tum ĩ ea minus quieſcit natura. Sorbitione cucurbitæ aut hepaticæ vtere. À carnibus niſi ſit imbecillis ægrotans tem-

perandum eſt. Aut *niſi multo ſit cibo aſſuetus*. Potus *vtrique febri coueniens aqua hordei eſt.*

Tertiana *ſimplex nō pura ab humore bilioſo cum craſſo phlegmate mixto ortū habens quem recentiores choleram vitelinam dicūt, hunc expoſcit victum.* Thymi *petroſelini paſſularum enucleatarum ſingulorum mañ. vnū hordei ab vno cortice exuti tres, coquito cum capo aut pulla gallinacea herbas iam coctas extrahito, immittitóque aceti albi quantum ſatis*. Parum *coquito denuo quouſque permixta ſint*. Dato *vt bibat inclinante febre ex reſiduo fac ſorbitionem*. Q*ua vti poterit ceſſante febre & ante aduentum paroxiſmi, horis ſeptē ante acceſſionem, carnibus veſci poterit in die quietis.* Tertianæ non puræ competens victus. Sorbitio cū aceto

Piſciculos *ſaxatiles in aqua coquito cum ſaturegia thymo ſale & aceto & modicum puriſſimi olei.* Facilis *coctionis cibus eſt.* Vētriculi *appetentiam excitat, quæ in hac febre plurimum expetenda ſunt.* Piſces petroſi

Olei *puriſſimi ex immatura oliua, partem vnam, aceti albi duas, permiſceto.* Panem *infundito febricitanti exhibeto.* quod *ſi olei immaturi copia nō detur, hiſpano vtere.* Mixtio *ex oleo & aceto cum humana maxime conuenit natura.* Q*uandoquidem ex contrarijs vtriſque qualitatibus conſtat.* Miſcentur *enim calidum frigidum humidum & ſiccum.* Ventriculum *roborat.* Hepar *& lienem.* Diſtributionem *adiuuat.* Coctionem *& appetentiam excitat.* Aperit, *incidit, humectat, refrigerat.* Q*uod ſi piperis groſſo modo contuſi parum addas, frigido ventriculo pituitoſo conferet.* Q*uod euenire in hac febre multoties ſolet.* Rationalem *merito* Mixtio ex oleo & aceto.

quis mixtionem dixerit. Quæ febri à pituita à bile & ab attrabile conuenit. Quod ſi oleo & aceto parum aquæ miſceas ſitim ſedabit.

Cibus hærbaceus.

Alium alexandri hęrbę cauliculos, laueris ſuper aquas creſcētis, foliorum rafani, violarum borraginis, lactucę, ſingulorum mañ. vnum coquito in aqua quouſque per cocta ſint. Hęrbas exprimito quantum poſſis, cultelloq; ad minimas partes incidito, addito olei puriſſimi, ſalis & oximelitis acris ſingulorum quantum ſit ſatis. Cū pane vtitor. Mundificat cibus hic ventrem, vtranq; euacuationem promouet.

Hærbaceus cibus magis nutriēs

Quod ſi poſt expreſſionem hærbarum & earundem inciſionem cum pinguitudine iuris capi aut pullæ hærbas coquas adiecto oximelite, magis nutrientem cibum eff cias.

Quod ſi bilis permixta tenui humiditati aquoſæ fuerit, febris'que fiat ex cholera citrina. Vtere ſorbitione ex cucurbita aut craſſa ſorbitione ex hepatica, adiecto malo granato acido hora vna antequam ab igne amoueas. Dato ius in febris inclinatione, ex reſiduo fac ſorbitionem. Vtere & pane infrigidante, modico cinamomi adiecto ſi opus fuerit. Lentes hiſpanas coquito in aqua cum petroſelino, coriandro viridi, oleo ſale & aceto & modico croci. Vtere decocto cum pane. Cibus hic frigidus & aliqualiter exiccans eſt. Hiſpanis multum in vſu eſt. Febricitantibus quibuſcunq; ſorbitionē ex lentibus exhibent, exceptis quartana laborantibus. Quos & ſi nulla ob id laude dignos eſſe exiſtimem, ita eos non abſque erroris crimine, qui lentes o-

Sorbitio ex hepatica cū malo granato.

Sorbitio ex lentibus

nni prohibent ęgrotanti. Id ex Gal. aſſerentes qui eas cibum hominum non eſſe dixerit, cum de pleuritide age ret in qua lentes prohibuit. Sed relicta pleuritide fe= bricitanti febre tertiana à cholera citrina certe conue niet. Si febris effectricem cauſam & qualitatem in par tibus derelictam conſideres. Cholera citrina humor ca lidus & tenuis ſubſtantię eſt, maxime omnium humorũ penetrans. Ius lentium contrarias operatur qualitates nam refrigerandi & inſpiſſandi vim habet. Cholera in ſuper citrina eam in quam incidit partem totã eius acu ta penetratione macerat. Ius lentium non ſolũ partem cogit vt minus prompte penetrationi fiat peruia, verũ id quod humidũ eſt tollit æquali ſua ſiccitate. Iis prętere rea qui ex hac febre immoderate ſudant & non ob id alleuiantur nõ parum cibus ex lentibus confert. Q đ ſi adhuc lentes atiem oculorum obtundere & ægre con= coqui & ſomnia tumultuoſa excitare ex Dioſcoride aſ feras. Hæc omnia lentibus non earum decocto tribuit. Hæc damna in hiſpana lente non præcipimus. Stoma- chum male habere ex ea ſcripſit Dioſcorides, hiſpana vere lens ventriculum roborat & minime inflat. Lens Itala maior & candidior eſt, minor vero Hiſpana colo re ad rubeũ vergente nec tumultuoſa excitat ſomnia vt de ea proditum eſt. Et ſi quid vitioſę qualitatis hiſpanã habere contendas à viridi coriandro caſtigatur. Vbi cunque ergo humores corporis inſpiſſare aut corporis particulas cogere citra calfactionem mens eſt, ius hiſpa næ lentis in cibis recte porrigitur. Quod ſi id cum pe troſelino coriandro viridi, oleo aceto ſale & croco pa

2 de rõne victus.

raueris, conficies cibum ad iam dicta conuenientiſſimum in paſſiuis qualitatibus temperatum, in actiuis ad frigiditatem declinantem.

Sorbitio ex pedibus vituli.

Pedes vituli anteriores duos, aut arietis omnes in aqua plus ſatis coquito, radicum plantaginis, cichorij, petroſelini, ſingulorum manip. vnius tertiam, hepaticæ hordei ab vno cortice exuti, prunorum & paſſularum ſingulorum vnum, addito mali granati acidi tres, ius dato vbi oportet, ex reliquo fac ſorbitionem. Quod ſi poſt coctionem pedum antequam malum granatum initias herbas abſtrahas, ius collans, tertiam ſui partem ſucci acidi mali granati immittas, pane & zucaro ſimul coquas, quouſque permixta ſint, cibum ijs valde idoneum & plurimis alijs ægrotantium parabis. Quem vt conuenientiſſimum memoria dignum ducito. Nam multũ nutrit, corpus refrigerat, & humectat, particulas cogit, tenues humores inſpiſſat, bilis feruorem reprimit, ventriculum iocinerem roborat, ſitim ſedat.

CAP. XII.

EX *arabibus medicis ſunt qui in tertiana pura à cibis in quibus eſt caro abſtinendum eſſe dixerunt.* Alius *rectum eſt inquit vt in potu ei detur ſicut ſorbitio hordei, & etiam ei ſimile, niſi natura iam fuerit lenificata.* Dixit *alius ſi in vltimo diei erit tempus acceſſionis, non erit inquit incongruum in diei principio aquam hordei propinare ad ſubtilitatem declinantem.* Dixit *vnus è noſtris, intellexerunt prædicti regulariter operando, nam coacte aliquando cibamus ante acceſſionem & in ipſa.* Dixit *infra hic idem vir*

aqua

aqua tamen carnis in ijs febribus prohibenda eſt quantum poſſibile fuerit. Si autem coacte eam exhibere debeamus, ab ea carne in fruſta parua redacta & aquis infrigidantibus abluta ſublimetur, & cum aquis infrigidātibus tribuatur. Sed opæpreciū ſtudioſo lectori erit examinare, an dicti medici rationabiliter vereantur, carnes nedum auium paruarum exhibere vſque ad inclinationem vniuerſalem febris. Et ſi quidem has in die acceſſionis prohibent, recte agere ita conſulentes arbitror. Quod ſi nec in die quietis aſſerant, audire quibus innituntur rationibus oportet. Tertianam puram ex Hip. aſſerunt intra ſeptem periodos iudicari, hos dies tredecim continere, terminum vero acutarum quattuordecim eſſe. Omni autem morbo intra quattuordecim dies iudicādo, tenuis victus exhiberi debet. Vt ſupra oſtenſum eſt. Carnes igitur nullæ dandę ſunt, quia tenuis victus limites tranſcendunt. Præterea in ea febre bilis vtpote nimium acris, membra plus iuſto calfacere ſolet, exiccare & corrodere. His vero ſymptomatibus ventriculū & iocinerem plus affici, eorumque actiones imbecilliores ob id fieri certum eſt. Iis ergo de cauſis victu facilis coctionis, quique contrariæ ſit qualitatis, nutrire eos oportet. Carnes vero ob id quod non facile coquātur, & qualitate humori contraria non vigeant, ſed media, à ventriculo & iocinere male parantur. Vnde fit vt ad humoris morbum efficientis naturam, bona earum pars conuertatur. Danda igitur ſunt quæ facillimæ ſint coctionis, & quæ humori qualitatibus contrarijs vigeant. Hæc non in carnibus, Sed in hærbis, fructi-

bus, ſeminibus, inuenire eſt. Vt in lactuca, endibia, portulaca, cucurbita, malo granato, arantio, hordeo, prunis & ſimilibus. Has & ſimiles non contemnendas rationes aſſignabunt, qui in tertiana pura die quietis à carnibus quibuſcunque ægrotantes prohibent. Sed nos qui in ſupradictis pullum gallinaceum vnum aut duos parari iuſſimus cum hordeo, violis, endibia, hepatica, prunis, adiecto ſucco mali granati acidi. Conſuluimus'que vt hoc iure in febris inclinatione febricitans vteretur, poſitóque temporis interuallo ſorbitione ex pane in aqua endibiæ hora vna infuſo. In die vero quietis præter ius & ſorbitionem pulli carnibus veſceretur. Et arbitramur ſic iubentes, recte ægrotantibus cóſulere. Nullum equidem alium ſalubriorem quis victũ inueniat, quiq; magis naturam roboret, & corpus ad ſuam temperiem efficatius, morbifica qualitate euerſa reducat. quod ita oſtendimus. In tertiana pura duplex corpori ſiccitas aduenit, altera poſitiua (vt dicunt) qua bilis natura ſicca corpus afficit, altera ex conſumptione humiditatis naturalis à ſanguine ortum habentis. Vtrique ſiccitati ſubuenire tenetur medicus. Sed ſecundæ citius occurrere medicum poſſe, iure pulli refrigerantibus herbis temperato & ſorbitione ex eodem, quàm herbaceo quocunque cibo inde manifeſtum eſt, quod in ſanguinem bona illius cibi pars vertatur, minima ex oleribus & fructibus. Quod ſi mente concipias corporis quamuis minimę particulæ conceſſam eſſe facultatem, qua conueniens trahat & triſte eijciat, intelligẽs ius pulli aut eius ſorbitionem quia humanæ naturæ magis familiaris eſt,

multo magis humectare exteriores corporis et īteriores particulas. Adde quod cibus ex hærbis & oleribus cū minime ad ſanguinem laudabilem conuertatur, iocineris gibbum tranſmeans ad vrinam demittitur, aut in halitum euaneſcit. Vnde minimum eſt id quod conuerſum in ſanguinem humectare ſingulas corporis particulas poſſit. Quare ſi vtrique velimus obſtare ſiccitati, non cibum ex hærbis ſolum, aut fructibus, exhibebimus, ſed cum ijs ſimul miſcebimus quæ bonum præbeāt alimentum, indigenti naturæ opem ferens. Per hoc enim herbarum facultates efficatius operabūtur, cum ad minimas ita corporis particulas deferantur. Quantum autem facilis coctionis ſint, ius pulli aut eius ſorbitio conſtat. Ad hæc, in inclmatione paroxiſmi & ante acceſſionem, ex infrigidantibus hærbis cibis alendos ob id nō eſſe febricitantes opinor, quod illic febrilem caliditatē intropellant, hic expulſionem naturæ retardent. Quo in tempore infrigidantia & corpus conſtringentia mniſtranda non ſunt. Sed potius quæ à centro ad circunferentiam æducant. Vt naturæ opus immittemur regulariter agentis. Hoc diſcimus à Gal. octauo de Methodo qui à balneo ægrotanti ante acceſſionem aquam in qua apium incoctum erat miniſtrauit. In die quietis pulli carnes exhibentes nihil peccabimus. Nam à paroxiſmo præterito & ab inſtāte, inter ſunt horæ decem & octo quibus corporis natura à labore præterito iam quieſcens, vires reſumpſit vt pullum tenellum ſatis coctum coquere & parare poſſit. Supereſt que idem temporis interuallum, ad initium inſtantis paroxiſmi. Quo tem-

pore verendum non eſt, ne paroxiſmus cibum adhuc incoctum offendat. Quanto enim citius antecipatio fit, tanto & citius febris finit in tertiana exquiſita. Adde quod cibi ex herbis, & fructibus promptiſſimi ſunt vt putredinem efferuentis humoris concipiant. Quapropter recte à medicis prohibētur in febribus horarij fructus. Aliæ rationes ſatis efficaces adduci poſſunt, ad id oſtendendum. Hæc tamen ſano intellectui ſatis ſunt. Hunc dico, qui vero ſtatim aſſentit, falsáque (& ſi magis appareât) arguit minime applaudens. Quod autem de numero dierum quibus iudicatur tertiana dictũ eſt, nihil obſtat ijs quæ diximus. Formam enim victus à conſtitutione morbi & à robore ægrotantis ſumendam eſſe oſtendimus. Diximus'que eum cuius virtus parum ob imbecillitatem urgeat, craſſiori victu quàm morbi diſpoſitio expoſcat alendum eſſe. Oſtendimus inſuper ijs qui raro ſunt habitu & humores tenues habent, & natura ſunt calida & ſicca ob id quod eorum corporum cito reſoluuntur virtutes, craſſiorem cibum miniſtrandũ eſſe. Vñ manifeſtum eſt medicos qui in tertiana pura tenui victu febricitantes vtraq; die nutriũt, in maraſmũ eos qui gracili habitu & natura calida & ſicca ſunt, deducere. Aut ſi alio ſint tẽperamento, ex pura notham tertianã adminiſtratione frigidarum herbarum & olerum efficere. Quorum vtrunque bonus medicus ſumma cauere debet deligentia, nempe vt ne morbum periculoſiorem aut diuturniorem efficiat. Quod ſi ſiti vexetur ægrotans, multo ſanè commodius fuerit ſi frigidam propines (ſi ea vſus fuerit) quæ multo magis

ſitim ſedabit, quàm cibus ex refrigerantibus herbis. Sed non ab re fuerit in præſenti adducere quas nugas nobiſcum agat vnus è noſtris medicus. qui cum nos cauſoſi tertiana pura ſimplici, ijs verbis reddidiſſet. Aqua inquit carnis in ijs febribus probibenda eſt quantũ poſſibile fuerit. Si autem eam coacte exhibere debeamus ab ea carne infruſta parua redacta & aquis infrigidantibus abluta ſublimetur & cum aquis infrigidantibus tribuatur. Poſt hæc cum de victu continuæ colericæ agat, inquit. Ipſa enim eget ſubtiliori regimine & frigidiori quam ſua compar interpollata. Ipſe tamen in curatione vnius qui febre continua tertiana laborabat, complexione colerica, ætatis quadraginta annorum macro corpore, menſe Septembri, cum capitis dolore, et magna ſiti, delirabatque per acceſſiones, hunc tamen poſt lęnitiuum ex manna ſingulis diebus intermiſſionis pulla nutriuit. Forſan aliquis in ſecunda intermiſſione pulſum magis debito proſtratum inueniſſe eum dicet. Ob id'q; pullã ei dediſſe. quã tñ ea de cã non cõceſſiſſe, arguit id quod in alio ſcribit febricitante in quo nihil tale inuenit in pulſu ſignum, de quo ita ſcribit. Iuuenis erat colericæ complexionis febre continua tertiana laborabat cui pullam paruam alteratam cum lactuca ſuper aſperſo ſucco arantij exhibui. Quid nam de eo ſentiendum eſt, qui cum tenui magis victu alendos eſſe qui continua febre laborant quàm qui ſua compare interpollata ſcribat. In interpollata ab aqua carnis abſtinere iubens inquantum poſſibile fuerit, incontinua tamen ſua compare carnes pullæ febricitanti miniſtrare audet

nullo interueniente ſymptomate quod vires deiecerit? Turpe profectò eſt honeſto viro contrarium quod dixerit agere. Vnum *ſcriptis poſteris mandare, aliud operibus exercere.* Neceſſe *enim eſt aut altero aut vtrobiq; falſus deprehendatur.* Sed *melius fuerit in hac re* Gal. *in de febribus ad glauconem vt iudicem admittere, an à carnibus auis abſtineat necne, ſed de ijs hactenus.* Non *enim id ago vt medicos carpam, quod ſi voluiſſem ampla nobis dabatur area, quæ chartam longiorem expoſceret.* Ob *id dedita opera autorum nomina pretermiſſi, qui de hac re aliter ſenſerunt.* Quod *ſi quis hoc mihi vitio vertat, cædo ſentiat quiuis vt voluerit, & mihi quæ à tergo mantica eſt, vt ſuſpendam æquum eſt cædant, aduncos quoſcunque naſos.* Mihi *ipſe viuere, & more meo agere decreui.* Popularem *auram & vulgi famam veritatis ſtudio ſcientię que poſponens, ratus cũ* Gal. *hac, nullam eſſe honeſtiorem nec diuiniorem poſſeſſionem.*

CAP. XIII.

F*Ebris quæ à pituita dulci ortum habet talem exigit victum.* Coquito *phaſianum aut capũ aut pullam ijs quæ ſequuntur.* Petroſelini, *thymi, endiuiæ amarę, ſingulorum mañ. ſem. ſ. acetoſæ mañ. vnum,*

Sorbitio berberorũ.

berberorum tantundem, ſalis parum, antequam ab igne amoueas immitte capillorum veneris aut politrici mañ. vnum bulliant quouſque permixta ſint da ubi oportet.

Ex ciceribus ſorbitio.

Cicerum *infuſorum in aqua tepida per totam noctem mañ. tres, petroſelini, thymi, hordei ana mañ. vnum, radi*

tes tres cichorij coquito cum pulla craſſa adiecto aceto vt ſupradictum eſt. Aceti albi partes tres, olei puriſſimi oliuarũ immaturi partes duas, Zucari aut mellis partem vnam, his madente vtatur pane. Mirabile eſt ad omnes febres quæ à pituita ortum habent. Ventriculum roborat, appetentiam excitat, omnes præterea naturales actiones adiuuat. Nec prætermittendum his vtile fore, ante cibum oximelitis coclearia duo, melis roſati colati vnum, ſingulis diebus deglutire ante cibum. Nam plurimum confert ſtomachum mundificans, & præparans ad ciborum rectam coctionem. Oxizachri rationalis mixtio.

A pituita ſalſa febricitantibus ſorbitionẽ parato, in quã ſit duarum ſorbitionum facultas nẽpe hepaticæ & petroſelini abſque aceto. Caput arietis poſt decentem eius præparationem cum hordeo, uiolis, petroſelino, hepatica, pulegio, thymo, paſſulis, prunis, radicibus cichorij, & petroſelini coquito. Fac vt crebro decoctum febricitans ſorbeat. Optimum ijs huiuſmodi decoctum fuerit, quod nutrit, abluit, & pituitæ ſalſæ malitiam corrigit. Bonum eſt, vt ij ante cibum Zucari offam deuorent, parumque aquæ ex hordeo fœniculo dulci coctæ ſuper bibant. Caput arietis.

Qui à pituita acida laborãt, raro febricitant. Nã pauci omnino fumi, à re acida eleuantur. Quare ad eos qui à pituita craſſa & lenta febricitant ſermonem conuertere commodius erit. His talem miniſtrabis victum. Pullam craſſam aut capum coquito cum thymo hordeo paſſulis, vt ſingulorum manip. vnum, pulegij duos ſumas, bulliant ſimul vt ſupra, modico ſale ius parato & ſorbitionem. Sorbitio ex pulegio.

Item paretur ſorbitio ex furfure quam infra trademus cum de obſtructione nobis ſermo fuerit, quæ valenter incidit aperit & abſtergit. Capparibus ciceribus radicibus vt pote nimium aperientibus in principio non vtemur, cum obſtructionis ſuſpitio eſt. Pręſtat enim ijs quę abſtergunt & leniter incidunt cum cibis miſcere, vt pulegium thymum & id genus alia.

CAP. XIIII.

SEd *qualis victus febri quæ à pituita ortũ habet, conueniat huc uſque dictum eſt. Inueſtigare tamen oportet, an verum ſit quod nonnulli ex noſtris medicis aſſerunt, craſſiorem victum expoſcere hãc quàm tertianam ſimplicem.* Rationem *ad id ſumentes longiorem hanc febrem eſſe quàm tertianam, cunꝗ craſſities victus & eius contrarium, à diſtantia ſtatus ſumenda ſint, fit, vt morbi qui breuius finiantur magis tenuem, qui vero tardius, craſſiorem victum expoſcant.* Præterea *labores & ſymptomata maiora ſeu vehementiora, cibum magis quàm remiſſiora prohibere.* Iis *& ſimilibus adducuntur rationibus vt phlegmatica febre craſſiori victu laborantes alant, quàm tertiana.* Sed *eos à recta deuiare exiſtimo triplici ratione, duabus ab ipſa febre, tertia à morbi vtraque cauſa coniuncta & antecedente.* Et *vt apertius res percipiatur, ponamus duos temperatura, ætate, habitu, & reliquis conſimiles, alterum phlegmatica alterum colerica febre laborare.* Poſitis *cæteris paribus præter febres & cauſas vtraſque earundem.* Victus *vt in ſuperioribus oſtẽſum eſt, à virtute ſumitur morbo non prohibente.*

Vnum'que diximus alimoniæ ſcopum eſſe, virtutis cuſtodiam. Vt à Gal. *primo de ratione victus ſcriptum eſt in fine. Vbi igitur virtus magis exoluitur, plus alimoniæ opus eſſe, vt ſeruetur, quàm vbi minus, ſi per morbum liceat.* At *in tertiana febre plus exolui corporis virtutem quàm in febre phlegmatica manifeſtum eſt experientia id oſtendente.* Plus *igitur in illa miniſtrandum eſt ſi per morbum liceat.* At *licet, nam vna integra die & nocte ſunt à morbo liberi ægrotantes, & placide quieſcunt.* At *in phlegmatica febre contrariũ accidit, ita vt neque tanta fiat exolutio neque tantum per morbum liceat.* Corripiuntur *enim à febre omni die & non raro prima adhuc non euaneſcente proxima ſubintrat.* Aut *parum eſt id quo quieſcunt temporis & id quantumcunque eſt, abſque motione aliqua intrinſeca non eſt, incipiente ad inſtantem paroxiſmum diſponere.* Vnde *fit vt neceſſum ſit febricitantem alere priore febre adhuc non ſoluta, aut ſi id ſpectes, intra limites diſpoſitionis ad futurum paroxiſmum nutrias.* Cunque *hoc vt deterius caueant prudentes medici, reliquum eſt vt primum ſit eligendum.* At *febre adhuc non euaneſcente, minus cibi & tenuioris dandum eſſe ſupra oſtendimus de mente* Hip. *plus et craſſioris cum corpus ab ea liberum eſt.* Vnde *fit vt magis tenui victu in phlegmatica vtendum ſit, craſſiori vero in colerica.* Ad *hæc ſi humorem pituitoſum vlteriori coctione in ſanguinem conuerti & nutrire poſſe intelligas, magis aſſenties opinioni huic.* Nam *in corporibus quæ ab hac detinentur febre, abundãt pituitoſis excrementis*

ventriculus, inteſtina, & meſeraicæ. Quæ reſolutioni vtriuſq; cauſæ antecedentis & coniunctæ obſtant. Hæc *nullo alio melius quàm ſubtili victu conſumes, vt recte ſenſit, qui vſque ad ſeptimum ſubtili victu hos tranſigere præcepit. Quod ſi antecedentem ſpectes cauſam, propter inæqualitatem ſubſtantiæ pituitoſæ & qualitatis eius diuerſitatem, multo plus habet hic natura quod ſeparet, coquat, & conuertat, quàm in colerica, in qua propter cauſas contrarias æqualiter putredo concipitur.* Ex *ijs igitur manifeſtum eſt magis tenui victu alendos eſſe qui à pituita, quàm qui à bile febricitant. Iis adde ob multitudinem materiæ quæ vt plurimum in hac febre coincidit, cibum non parum obſtare eius ſubtiliationi, inciſioni, & conſumptioni. In febre vero colerica quantum ad bilioſi humoris ſynceri diſpoſitionem attinet, non ſolum cibum non lędere, verum & iuuare, & ad reprimendam humoris acredinem, & ad inducendam humori nimis tenui craſſitiem debitam. Aſſenties verum eſſe quod opinamur, ſi audias quæ aduerſarius de victu agens qui quotidiana febre laboranti conueniat, ſcribat.* Citans Hip. *quarto de ratione victus dicentem cuſtodire patientem febrem hyemalem in fame oportet.* Per *hyemalem febrem eam intelligit, quæ fit à phlegmaticis humoribus ſimilibus naturæ hiemis hæc ille. Quod ſi ita eſt, vt ille* Hippocratem *intelligit. Subtilior victus in phlegmatica quám in tertiana exhibendus eſt. In tertiana enim non cuſtodimus ægrum in fame. Sed re vera* Hippoc. *aliter quám ille contra ſe perperam opinatur, intellexit.* Nam Hip.

non de omni febre hiemali ſermo eſt, ſed de illa quæ praua affert ſymptomata. Vt patet ex *ijs quæ dixit, lingua aſpera redditur, prehendunt animi defectiones.* Hunc iubet *ſymptomatum non febris ratione ægrum, in fame ſeruare.* Hæc ipſemet *ſentit cum dicit huic tā & ſi febris remitti conſueuerit, in eo tamen qui per fa=mem ſit cruciatu conſeruare ægrum oportet.* Neque *per famem ſolum inediam intelligas ſed victum qui ſo lis adhibetur potibus.* Nam λιμόκτονια *vel abſtinen tiam omnimodam ſignificat, vel eam ſaltem quæ in po= tibus ſolis ſit victus, rationem.* Vt Gal. *citato loco ſcri pſit.* A *manu igitur aduerſarij oblatam nobis palmam renuimus, malumus quam victrici manu decerpſimus.* Ad *rationem quam adducit pro ſe aduerſarius de di=ſtantia & propinquitate ſtatus iam ſupradiximus.* Sciendum*que non in omni febre inſtituendam victus rationem penes ſtatus diſtantiam, ſed ſolum in ijs quæ aut continuitate aut ſymptomatum cauſa periculum in tra dies aliquot vitæ afferunt.* At *tertiana & præcipue exquiſita citra periculum eſt.* Vt ab Hip. *in primo com mentario de morbis vulgaribus accipimus.* Q*uanto au tem ab hac degenerat, mixtione phlegmatis cum billioſo humore non abſque periculo aliquo febris eſt.* Nam *quottidiana ſiue ea nocturna ſiue diurna ſit, eo non va cat vt ab eodem diſcimus.* Q*uapropter ratione pericu li quod in phlegmatica febre eſt, tenui magis victu eos, qui ea detinentur alere oportet.* Vt *in ſuperioribus ad duximus de mente* Hip. *in eo quod ſi dolor aliquis vel periculum aliquod comparuerit.* Q*uod ſi in hac re*

1. de mor=bis vulgaribus.

1. de ratio=ne victus.

Gal. vt iudicem quis admittat ſcio aduerſarium nõ obtenturum. Nam legimus eum auium carnes oua, & piſces petroſos, gallorum teſticulos, & ſimilia concedere ei qui tertiana febre laborat. Verum in primo ad glauconẽ de quottidiana agens, victum inciſiuum adminiſtrare iubet. Talem minus nutrire q̃ prædicta manifeſtum eſt. Ex ijs aliquis recte colliget in tertiana non pura vbi bili pituita eſt admixta, ſubtiliorem victum competere q̃ in ea quæ exquiſita eſt. Qua in ſententia Gal. eſt eodem libro vbi de victu per cibum & potum agens, inquit. In non certis tertianis prohibere oportet magis, inquantum poſſibile eſt, ita vt neque ægritudinẽ augere neque proſternere patientis virtutem tempori ampliori affligendam. Id præterea ab eo percipimus cum in huiuſmodi non certis tertianis ſingulis alternis diebus febricitantes ſolummodo alere iubet. Quod in pura tertiana non conſuluit. Quod ergo tenui magis victu qui à febre phlegmatica, quàm qui à tertiana detinentur indigeant ſatis oſtenſum eſt.

CAP. XV.

SEd operæpretium erit via ſpeculationis inquirere quæ nam victus forma in quottidianis competat. Nam inter recentiores medicos non conuenit in hac re. Aliqui antiquiores inſequentes tenui victu alere febricitantes vſque ad ſeptimum iubent. Ab hoc ingroſſare victum præcipiũt vt virtus reficiatur, id'que gradatim. Cũque ad ingroſſationem debitam augmento peruentũ ſit, ſubtiliori vtuntur vſque ad ſtatum. Alius non ſolũ primis ſeptem diebus ſed per totum ad declinationem

vſque iubet, dicens non oportet vt comedat pullas neq; coturnices ſubintelligit quidam neq; alias carnes donec quieſcat febris ab acuitate ſua, & volentia. Alius dixit neque ſubtilibus aut ſubtiliter diętetur, ne virtus infirmi deficiendo moleſtetur. De ijs qui ſubtilem amant victum, quidam aquam hordei ad tres dies conſuluit. qui poſt hunc ſecuti ſunt medici per tres dies totum principium morbi intelligunt. quidam ex arabibus nõ ſpernendus autor cõſulit vt per hebdomadam regatur æger ex aceto & oleo roſarum, zucaro, menta, & oleribus radice ſiclæ & ſimilibus. Ab alio tamen ex arabibus antiquiore medico hanc habuit opinionem, dicente in febre phlegmatica ſubtilia regimen vſque ad ſeptimum diẽ. Et ſi vides eam diminutam diminutione multa procede hac via. Si vero non vides eam minui, ingroſſa regimen ſecundum quod tibi videbitur, quoniam inueterabitur, & eſt dubium de caſu virtutis. Sunt & plures qui diuerſa ſentiunt, ſed longum eſſet omnium percurrere opiniones. Sed antequam in hanc meſſem noſtram immittamus falcem. Dicere neceſſarium duco, vnde tanta inter medicos diſcordia in victus exhibitione in hac febre orta ſit, vt à communi ratione quæ chronicæ febri qualis victus competat oſtendit, diſcedant. Cauſa eſt vt ſupra tetigimus communis materiæ abundantia, eueniens vt plurimum in hac febre. Quæ vtriuſque cauſæ, & antecedentis & coniunctę præparationem, conſumptionem, remoratur. Hanc eſſe in ventriculo, inteſtinis meſeraicis hanc in ſanguinem conuerti poſſe ſi contagium corruptionis non acceperit certum eſt. Hæc propter eius len

torem & tenacem adhærentiã non poteſt cliſterio aut vllo alio medicamento inciſiuo citra commotionem & læſionem melius erradicari quàm ſubtili victu. Nam *tenui victu non ſolum hanc putant conſumere, ſed & antecedentis materiæ bonam partem, natura alimentum ſumente conuerſo crudo humore in ſanguinem.* Nam *vt ſupra tetigimus, putredo in phlegmate inæqualiter concipitur, propter partium ſubſtantiæ diuerſitatem, vnde natura multum habet quod ſeparet.* Vt *ergo medici experiantur phlegmatis putreſcentis diſpoſitionem, nempe aptum ſit vt actione naturæ ad bonum reduci poſſit, necne, ſubtili victu febricitantes regunt ad ſeptimum vſque.* Con*ſiderant'que tunc virtutis diſpoſitionem multum aut parum aut nihil ſit imbecillior facta, quod ſi parum aut nihil imbecillitatis incurrerit, & cum hoc materiam morbi diſpoſitiones naturales recepiſſe medicus coniecerit, ſciet humorem aptum nutricationi, actioníque naturæ cædentem & hac via procedendum eſſe ad ſanationem vſque.* Q*uod ſi contrariũ eueniat, à ſubtili victu ceſſandum, naturam'que craſſiori reficiendam, vt vires aſſumat contra malum & fortem hoſtem.* S*ignum ſi quidem eſt, putredine humorem vaſta correptum eſſe.* Q*uapropter ineptum nutricationi eſſe, contumacis'que reſiſtentiæ.* V*traq; ergo de cauſa craſſiori victu iudicant alendum febricitantẽ. quod ſi quod medio loco eſt eueniat, vt virtus imbecilla fuerit, humor autem diſpoſitionem naturæ receperit, paulo craſſiori victu febricitantem ales, vt natura roboretur,* S*ed minus craſſo q̃ in prædicto.* E*ſt & alia cauſa*

huius controuerſiæ. Febrem hanc chronicam ex ſui natura eſſe, & non abſque periculo vt græci & arabes medici teſtantur. Quia longa eſt, craſſum victum expoſcit, ob periculum vero quod affert, ob paroxiſmorũ quottidianam inuaſionem, & eorum longitudinem, & oris ventriculi læſionem, ad nauſeam diſponentem, tenuem. Vbi enim aliquod vitæ periculum imminet attenuandum eſſe victum nos docuit Hip. *primo de ratione victus, & primo de morbis vulgaribus. Cum ergo hæc ita ſe habeant, non ex æquo hæc victus difficultas in omni phlegmatis ſpetie accidet. Nã in acetoſo, minus q̃ in dulci, & q̃ in naturali, at in vitreo adhuc acetoſo minus. In ſalſo adhuc multo minus. Nam in omnibus præter naturalem & dulcem pituitę ſpetiebus materię communis multitudo non coniungitur. Nutricationi præterea parum aptæ ſunt. Quo fit vt in ÿs pręter rationem ſit ſubtili victu per ſeptem dies vti. Præſertim in ea quæ à pituita ſalſa ortum habet. Tum in ea ſummatim, in qua materiæ communes pituitoſę in ventriculis inteſtinis & vÿs ductuum exiſtentes, ineptæ ſunt nutricationi, ob prauam earum diſpoſitionem. quarum in huius operis initio mentionem fecimus. In quibus non parum læduntur febricitantes ex ſubtili victu per hebdomadam. In ſumma in omni febre longæ terminationis cũ materia nutricationi eſt inepta ex abſtinentia, aut ſubtili victu, febricitantes grauiter lędũtur. Ea ſi quidẽ grauis noxa non eſt qua morbus vires aſſumit, ſed qua corporis virtus exoluitur, morbi diſpoſitione nihil aut parum in melius addente. Id enim manifeſtum eſt, nam*

ſi hominẽ qui ſic afficiatur, ſola inedia per aliquot dies ſerues, multo eum imbecilliorem reddes, humore pituitoſo parum in melius addente. Craſſus enim humor & frigidus natura longo indiget tempore, vt coctionem recipiat. Præcipue cum longe à propria natura eſt. Quare citius virtutem corporis in deterius ſubtili victu adduces, quàm morbum in melius. Cum ergo hæc ita ſe habeant, grauem que noxam febricitantes incurrere oſtenderimus à ſubtili victu, cum humor nutricationi ineptus eſt, niſi perpetuo aliquo ſigno aut ſignis id diſcernere valeamus, dementis profectò eſt aliquid agere alicuius commodi gratia, ſub periculo maioris damni. Quod ſi id citra virium diſpendium adipiſci poſſe alia via ſperes, qua materias communes abſumas & antecedentes ſi opus fuerit, non ne illam amplectandam eſſe merito quis exiſtimabit, quapropter cum ſignum certum firmum non habeamus, quo à prima, die diſcernamus humoris diſpoſitionem, an ad nutritionem ſit aptus nec ne, multo melius eſt & ægrotantibus ſalubrius, communi via & regia circa victus rationem procedere, citra aliquod virium incommodum, quàm ægrotantem per diſcriminum compendia ducere. Adde quod ſi hoc detur vt à primo die humoris naturam cognoſcas aptam eſſe nutritioni, ſi materiæ communis adeſt abundantia, & hanc quoque ſubtili victu conſumere ſperes, prius putredo in antecedentis materiæ altum penetrabit, q̃ natura communem abſoluerit. Longe melius profectò eſt, cliſterio quæ in inferiori continentur ventre euacuare, lenitiuo mannę aut floris caſſiæ cum oximelite

aut

aut melle quæ inſuperiori ſunt. Hoc ſi ſemel aut bis vſus fueris cum victu vt oportet inciſiuo intra dies tres materias communes abſumes. Licet earum abundantia detur. Et interim materiam antecedentem non penitus neglixiſti. Horum ſi quidem lenitiuorũ quæ acutior pars eſt ad iocinerem venas et renes feſtinat, ad materiamq́ antecedentem cui obuiat non parum iuuat. Quibus ij qui ſubtili victu ſuos nutriunt febricitantes vti non poſſunt. Nam ieiunantes non oportet laborare. quod ſi communes non adſint materiæ, antecedentis autem bonam nutrire poſſe partem conieceris, optimum eſſe iudico ſubtilem victum adminiſtrare. Vt pote quo natura plus temporis in opere impendit, antecedentemq́ue ob id materiam citius apparabit, bonum ſeparans & ſibi accipiens, prauum ad expulſionem præparans. In ſubtili præterea victu inciſiuas qualitates & abſtergentes inuenias, quibus in magis nutriente victu ſimiles non reperies. Sed diff.cilis admodum eſt coniectura diſpoſitionis humorum qui iam putredinem conceperunt, an ſint ad nutritionem apti nec ne, niſi id experientia oſtendente diſcamus. Qua in re non expectandum eſſe ſeptenarium duco, ſed melius ita agere. Cum ex ſignis pituitam naturalem aut dulcem eſſe, putredinemq́ue non profundatam in materia conieceris (quod ex febris vehementia, longitudine, & ipſius inceptione & finitione, præterea ex ſymptomatibus & ex colore faciei, & alijs ꝑcipies.) Parato ſtatĩ cliſteriũ ad hũc modũ. Cẽtaureã minorẽ, çamomillam, hyſſopum, maluas, hordeũ excorticatũ, cõtuſum, in aqua & oleo cõmuni ad ęquas

partes buliant quouſq; conſumpta ſit aqua, olei reſiden tis vntias decem accipito, adipis anatis aut capi, & mel lis, ſingulorum vntias tres, ſalis parum, quantum poſſit ſubſtineat. Ab excretione dato oximelitis vntiam vnã, mellis roſati collati vnam et ſemis, aquæ decoctionis ſe minis fœniculi dulcis duas & ſemis, miſce dato bis ea= dem die. Sequenti aurora floris caſſię aut manne vntiã vnam & ſemis, diſſolutæ in aqua decoctionis ſeminis fœniculi dulcis thymi et hyſſopi, oximelitis vntias duas, dato hora quietiori diei ſecundæ. Quod ſi bibere po tionem renuerit, fac tres bolos cum Zinzibere & Zuca ro poſtq̃ quæ deglutierit, ſorbeat oximelitis coclearia ſeptem. Cunque hæc per egeris ægrum ſymmetro victu ſeruato eo modo quo ſupradiximus. Hoc eſt craſſa ſor bitione ex decocto pullę & ex carnibus eius. Die tertio ſyrupũ bis dato, & ſimilẽ victũ exhibeto. Quarto die cliſterium miniſtrato & ſimili victu febricitantem ali to. Verum à quarto die ad ſeptimum hoc victu ægro= tantem nutrias.

Cicerum electorum mañ. tres, hordei duos, infundito in aquã tepidã per totam noctem in teſta recẽti, proijcéq; aceti albi tantum vt aqua acetoſa reddatur. In craſtinũ olei puriſſimi antiqui quantum ſatis miſceto, petroſelini thymi ſingulorum mañ. vnum, ſalis parum, coquito ad lentum ignem. Vtere decocto ter in die, et cum pane ſor bitiunculam facito. Propinabis que ante cibũ mellis ro= ſati collati coclearia duo, oximelitis vnum vt ſupra di= ximus. Hoc victu vtitor ad ſeptimum vſque. Quo tẽ= poris interuallo nec purgante medicamento nec cliſteri

uteris. Die octauo & vires infirmi & ægritudinis diſpoſitionem contemplare. Si nullam differentiam inueneris ſenſibilem ad vndecimum ita tranſi. Quod ſi tunc ægrotantis virtus parum fuerit imbecillior, morbi autem diſpoſitio in melius plus addiderit, perge hac victus ratione. Si alias eueniat, craſſiori vtitor victu. Et quia bona hominum pars vnum dũtaxat victum per dies aliquot ferre nõ poſſunt, ſunt et qui cicera odio habent, cibum alium apponemus huic propoſito maxime idoneum, quo vti poſſunt qui tenui victu in hac febre per dies aliquot procedendum eſſe iudicant.

Petroſelini berberorum ſingulorum man. vnum, coquito in aqua modice quantitatis &c. In qua duo oua bullire tandiu ſinito, vt ſatis dura reddantur, fac colaturam cuius accipito partes tres, olei puriſſimi vnius ſemis, aceti vnam, zucari vnam, cum pane fiat ſorbitio ad lentum ignem. De ſubtili igitur victu qui ad dies ſeptem ab antiquis arabum medicis obſeruatur ſatis ſint dicta.

CAP. XVI.

SEd qualis victus iis qui à quartana detinentur febre cõueniat, iam percurramus. Hæc à triplici humore ortum habet, nempe ab atrabile quam ſanguinis fecem recte quidam nuncuparunt. Et vt plurimum fit, nulla alia præcedente febre. Fit etiam à bilis croceæ & à pituitæ incenſione, & hæ duæ ſpecies quartanam notham ſeu non puram efficiunt, ſucceſſu aliarum febrium, ſcilicet tertianæ & quottidianæ. Fit etiam ex ſanguinis aduſtione. Verum ex incenſione melancoliæ

naturalis atrabilem poſſe fieri certum eſt, ſed quod ab ea generetur febris quartana non recipimus. De hoc *alias diſſerendi aptior dabitur locus.* Nunc *quem victũ ſingulæ ſpecies exiguant dicamus.* Iis *qui à naturali melancolia febricitant, hanc miniſtrato ſorbitionem.*
Pulegij, *ſcolopendrij, hepaticæ, paſſularum enucleatarum ſingulorum mañ. vnum, coquito cum pulla craſſa, parum antequam ab igne amoueas, immitte florũ borraginis mañ. vnum.* Coquantur *ſimul, quouſque ſint permixta, croci modico adiecto, ius dato febricitanti.* Ex *reliquo fac ſorbitionem.*

Sorbitio ex ſcolopendrio

Iis *qui intemperie frigida & ſicca laborant, conuenit pulegij, chamemeli, ſcolopendrij, hepaticæ ſingulorum mañ. vnum, paſſularum enucleatarum vnum, coquito cũ capo, aut pulla craſſa, adiectis floribus borraginis, fac vt ſupra.* Cunque *omnia percocta ſint, decoctum colato, cuius accipe libras tres, medullæ cruris vituli libræ vnius ſemis, bulliant ad lẽtum ignem quouſq; permiſceãtur.* Dato *vt ſorbeat bis in die aut ter, quod ſi iuuenibus aut alijs natura calidis cibum ſimilem parare velis, loco chamemeli vtere violis, cum pullis duobus, reliqua exerce vt ſupra.*

Sorbitio ex medulla

Aceti *albi libram vnam & ſemis, paſſularum enucleatarum mañ. vnum, pulegij, chamemeli, conquaſſatorum ana mañ. vnum & ſemis, infunde in acetum per diem & noctem, deinde parum coquito & collato.* Hoc *acetum dicatur pulegij.*

Acetum pulegii.

Huius *accipe partem vnam, olei amigdalarum dulcium recenter extracti partes tres, Zucari albi partes duas, co*

quito in duplici vaſe quouſque permixta fuerint, dato coclearia quinque vt ſorbeat ter in die. Quod ſi caput arietis coquas cum pulegio chamęmelo paſſulis ſcolopendrio quod alias ceterach arabes nuncupant, efficies ius & ſorbitionem ſatis conuenientem ad ſiccum affectum. In Anglia expertum eſt mixtionem vini et lactis his prodeſſe facta diſtillatione. Calidam & humidam aquam ex ijs fore ratio demonſtrat. Qua ſanari poſſe eos qui frigida & ſicca intemperie laborant veriſimile eſt, ſi parum abceſſerint à naturali temperie. Quod ſi quartana à bili aduſta ortum habeat, hoc victu vtere. Si iuuenis ſit. Sorbitio ex capite arietis

Accipe hordei extorticati ab vtroque cortice, mañ. vnũ & ſemis, violarum recentium, hepaticæ, chamemeli, ſingulorum mañ. vnum, coquito cum duobus pullis craſſis quantum ſatis, deinde parum antea q̃ ab igne amoueas, addito florum violarum mañ. tres, collato accipitóque huius decocti libras tres, medullæ cruris vituli, librę vnius ſemis, coquantur omnia ſimul donec permiſceantur, dato vt ter in die ſorbeat. Sorbitio ex floribus violarum.

Sorbitio quoq; expedibus vituli decoctis cum hordeo violis hepatica pulegio ſcolopendrio aut politrico paſſulis, croco, valde vtilis eſt ijs qui à bile aduſta febricitant, cum coquuntur donec tenerrimi reddantur.

Aquæ decoctionis florum violarnm aut borraginis libram vnam, amigdalarum dulcium, & nucleorum perſicorum ſingulorum vntias tres, excorticentur & triturentur diligenter, & exprimito in decoctum toties donec aqua albeſcat, butyri recentis multoties loti vntias

Lac nucleorum perſicorum. *tres, ʒucari albi quãtum ſatis ſit, cinamomi parum, bulliant ad lentum ignem donec permixta ſint.*

Lactucas quoque crudas ex melle offeres ijs, vt cum libuerit deuorent. Iis ante cibum dato ſyrupi violarum puriſſimi vntias tres, vinum album dilutum ex aqua decoctionis politrici recentis, ſuper bibant.

Sorbitio ex adipe. *Iis qui quartana ex phlegmate aduſto laborant ſorbitionem parato, ex pulla craſſa cum chamemelo, pulegio, thymo, paſſulis, ſaturegia, poſtquam hærbas iam coctas abſtuleris, axungię ab anate recenter extractæ, aut capi ſi illius copia nõ detur, immitte vntias tres, longi piperis groſſo modo contriti grana tria, bulliant ſimul adiecto croci modico, ius propina vbi oportet ex reſiduo fac ſorbitionem.*

Sorbitionem præterea ex furfure cum chamęmelo pulegio & melle adminiſtrato. quam in fine huius libri cum de obſtructione nobis ſermo fuerit trademus.

Sorbitio ex alleis. *Pinguis arietis ceruicem, ſaturegia, chamemelo, pulegio, tribus'que allijs integris ciceribus & ſale coquito, cunque hærbas iam coctas abſtraxeris, addito adipis anatis, aut capi recentis partem quintam, croci parum fac vt ſupra.*

Sorbitio ex camomilla. *Capum pinguiſſimũ cum chamemeli tribus mañ. coquito, & cum ſale & croco fac vt bulliat ſufficienter, cõſulito ęgrotanti vt bis aut ter in die magnum ſorbeat hauſtum calidum. Commodiſſima his ſorbitio hæc eſt, ad alios vſus etiam vtilis. Ante cibum ijs dato mellis violacei coclearia quinque.*

Iis qui quartana ab aduſtione ſanguinis laborant, hũc

adminiſtrabis victũ. Hepaticæ mañ. tres, hordei ab vno cortice exuti, capillorum veneris rēcētis prunorum ſingulorum mañ. vnum, paſſularum enucleatarum vnum, eupatorij quod alias agrimonia à Dioſcoride *dicitur, foliorum pentaphilonis ſingulorum vnum & ſemis, coquito ſimul cum duobus pinguiſſimis pullis, aut iuuene capo, fac vt ſupra. A*nte *cibum ſorbeat ſyrupi uiolarum coclearia tria, ſyrupi borraginis coclearia duo ſimul mixta.* Sorbitio ex eupatorio.

CAP. XVII.

Inter medicos circa victũ qui quartanæ cõpetit nõ ſatis conuenit, ſunt qui magis craſſo in initio quàm in augmento & hic quam in ſtatu vtendum eſſe cõtendant, continuarum febrium rationem, ad omnia febriũ genera communem facientes. Sunt qui contra cenſeant, nempe in principio magis tenui, & craſſiori ſemper ad ſtatum nutriendos eſſe ægrotantes, in eo autem tenuius multo reficiendum eſſe. Sunt & alij mediæ opinionis, qui à principio ad aliquot dies tenuiter febricitantes reficiunt, deinde craſſiorẽ exhibent victum. Multoties *quartanas febres in principio curatas eſſe tenui victu dicentes. Si enim febris parum ſit duratura, & craſſum victum in principio humoris reſolutionem prohibẽtem miniſtraueris longiorem eam efficies. Quod ſi lõga futura ſit, parum nocebis aut nihil, ſi tenui victu quo virtus non abſumatur per dies aliquot vtaris. qui ita ſentiunt pullorum carnes ad vigeſimum diem prohibent. Ego autem quid ſentiam citra diſputationis contentionem dicam. In quartanis quæ aliarum febrium*

ſucceſſu fiunt, locũ non eſſe huic dubitationi arbitror. Non eſt enim quod virtutem multum defatigatam à præcedente febre, & aduentu alterius, iam langueſcentem, tenui victu exoluas, ad certamen eam denuo impellens. Neque ſi detur vt tenui victu laborantem ad vigeſimũ diem ſerues, & morbi materiam abſumas, ob id hominem à febre liberabis. Nam in quartanis febribus quæ poſt alias ſuccedunt, ſolent ab intemperie aliqua, viſcera moleſtari, quæ morbum fouet, & durationis eius præcipua eſt cauſa. Hac enim ſtante inuaſis, iocinere, aut liene, continua fit humoris regeneratio. In quartana igitur febre quæ ſucceſſu alicuius alterius facta eſt, pręcipuus ſanandi hominis ſcopus eſt, vt viſcera ad priſtinam reducamus temperiem. Cęterum alterantia medicamina cibis immiſcere melius eſſe ſupra oſtendimus, q̃ ſi nuda exhibeamus. Vt conſueuere triuiales noſtri temporis medici, quorũ niſi quis ſyrupos, apozimata diſtillationum aquas electuaria, purgantia medicamenta exhibeat, ſe nihil bono medico dignum egiſſe putat. Et hinc fit vt ex reiteratione multiplici illa faſtidientibus infirmis, in ventriculo non recte ad actum reducantur, quæ cauſa eſt vt infeliciter operentur. Quapropter non ſolum non prodeſſe tunc temporis, ſed nocere certum eſt. Cũ multoties propter illa cibos faſtidiant infirmi, & imbecilliores ideo reddantur. Quicunque igitur medicam artem ita exercent, neceſſe eſt vt multoties ægrotantes lædant, præſertim ſi corporibus imbecillibus & à longis ægritudinibus tabefactis obuient. Qui vero Hip. ſequuntur, & eius in

primo de morbis vulgaribus acquieſcunt cõſilio, dicentis. In hoc te exerceto vt ſaltem ſi non proſis ne quid noceas, lõge melius eſſe exiſtimabunt vt huiuſmodi corporibus non tenuem victum, non medicamina alterantia, ſi nuda off. rantur, ſed ijs quæ nutriunt, & bonum generant chymũ, ea miſcere, quæ paulatim valeant morbificas partium intemperies euertere. At in febre quartana quæ repente incipit, ſubtilem victum vt pote qui facilioris coctionis ſit, ad dies viginti qui ſeptem continet quartanę periodos, probo. Hunc dico pullorum luſcula, ſorbitiones, eo quo ſupra parauimus modo.

CAP. XVIII.

Sed cũ in quartana febre compertum ſit cibaria diuerſa prauæ ſubſtantiæ, liberare multoties eos qui hac febre laborant. Ita vt alios, virides ficuus, aut vuas nocturno rore madẽtes, alios carnes porcinas ad ſatietatem comedentes, ſanatos eſſe ſciamus, & plurima alia id genus. Ad medicum arbitror attinere, ſi horum non lateat rationes. Vt ijs quando occaſio affuerit vti ſciat. Præterea quantum medico dedecoris eſt, per plures dies & menſes varijs remedijs ab uſo, & nihil proficienti, accedente ruſtico ſalſuginem offerente, ſanetur ægrotans, medico & eius arti irridente, tantum ei gloriæ eſt ea non latere quæ multoties admirabili vi homines repente ab antiquis liberant ægritudinibus. In febre igitur quartana rationẽ reddere conabimur, quã ob rem diuerſa cibaria quæ prauæ ſubſtantiæ ſunt, aliquoties quartanam ſoluant. Secundo illud aliquoties, ſignis manifeſtis deſcribemus, vt cum occaſio affuerit eã

arripere diligens poſſit medicus. Paroxiſmorum *cauſa, motus eſt humoris putreſcentis,cui naturę expulſio con iuncta eſt.* Putridi *humoris eſt,quodam putredinali irritamento naturam inſtimulare.* Facultatis *vero expul tricis,humorem certis periodis irritantem, meliori quo poſſit modo, depellere.* Contingit *autem vt cum per ſenſiles repente excrementorum copia feratur partes, horrorem, rigorem, aut frigus excitari.* Motus *ergo ille quodammodo medius eſt inter naturalem,qui à natura ſola naturaliter operãte fit(vt cum poſt coctricis facultatis actionem agit)& in naturalẽ, qui à ſola cauſa præternaturali fit,vt cum mouetur furioſus humor.* Nec *igitur à ſola natura fit paroxiſmus.* Nec *à ſolo humoris irritationis motu,ꝑiodice febres cõtingũt.* Vtercꝫ *enim motus & naturę & humoris concurrunt, in paroxiſmo,vt perdoctè à* Petro *aponenſi peritiſſimo medico ſcriptum eſt,in hæc verba.* Q*uantum(inquit)ad naturam particularem comparando inquantum ſcilicet motus humorum ex actione virtutis dependet,tempora periodorum in morbis nõ ſunt determinata,nec vnius modi, vt poſſimus dicere quod morbus factus ex cholera habeat motum de tertio in tertium, & de phlegmate in diem,& ex melancolia in quartum, immo reſpectu cuiuſlibet humoris hæc tempora ſunt,& poſſunt eſſe diuerſa.* Ita *vt aliquando periodice morbus factus ex vno humore eueniat ſecundũ dies, aliqñ ſecũdũ mẽſes, vel annos.* Q*đ ideo cõtingit quia virtus expulſiua ſuã operatur actionẽ quocũcꝫ tpe ſuperfluũ ei occurrerit, irritans eam per ſui læſionem ad actum expulſionis,&*

quia tale ſuperfluum poteſt diuerſis temporibus occurrere cum eius generatio dependeat à cauſis diuerſis, nunc vno tempore occurrentibus, nunc alio, & alio iccirco tempus periodici motus non eſt vnum, ſed diuerſum. Similiter & aggregatio ſuperſluitatis quæ dependet ex defectu virtutis digeſtiue non habet tempus præciſe determinatum, ſed diuerſum ſecundum diuerſitatē eorum quæ occurrunt intrinſecus, & extrinſecus. Hæc ille, interceptio ergo paroxſmorum dupliciter contingere poteſt, aut ratione expultricis facultatis, aut ratione ſuperflui aggregati, primum adhuc dupliciter, aut quia non inſtimulatur, facto ſenſu hebetiori, aut ob fortem animi motionem expultricem ab opere ſuo perturbantem. Ad primum modum reducuntur medicamenta ea, quæ virtutes habent narcoticorum, vt theriaca, athanaſia, philonium romanum, quæ ſanare quartanas febres experientia compertum eſt. Id etiam diſcimus ex Gal. ijs diuerſis locis vtente, ad ſanationem febris quartanę. Ad ſecundum reducitur quod ab aliquibus dictum eſt ob vehementem lętitiam plures quartanam euaſiſſe febrem, ſenſoria facultate munere ſuo non fungente. Ob quamlibet prædictarum cauſarum virtus expultrix nō irritata, expulſionis opus non aggreditur. Non facta expulſione interrumpitur paroxiſmus, vt ſupra habitū eſt. Ratione ſuperflui dupliciter, aut quia non aggregatur, aut ſi aggregatur euacuatur. Primo modo adhuc dupliciter, aut ob vigorem virtutis coctricis, aut ob defectum cauſæ aggregatricis. Et hoc adhuc dupliciter, aut vt efficiens aut vt materia. Hoc modo alimus febri-

citantem febre quartana cibarijs, quæ ſuapte natura in melancoliam facile conuerti non poſſunt. Talia ſunt cibaria calida & humida, non quæcunque ſed quæ non facile in melancoliam conuertantur, vt pulla gallinacea, capus, arietis caro. Sunt alia quæ calida & humida ſunt & longe abſunt, vt in melancoliam conuerti poſſint, talia ſunt olea matura præcipue amigdalarum, ſeſamæ, axungie anatis, ficus aride, & ſimilia. Omnia ergo huiuſmodi cibaria calida & humida difficulter melancolicæ naturæ cedentia, ſi cum hoc à coctrice facultate facile vincantur, vtroque modo quartanas febres ſanant, nempe efficientis cauſæ & materiæ ablatione. Id eſt quia melancolici humoris intemperiem aggregatricem ſcilicet cauſam contraria qualitate euertunt. Et quia vt materia inepta melancolico humori, ceſſare faciunt atrabilioſi humoris regeneratioнē. Ad has duas cauſas reducuntur cibaria à nobis ſupra ſcripta, quæ quartana laborantibus adminiſtrari iuſſimus. Hoc modo oleum amigdalarum dulcium cum croco, aceto pauco bibitum, ſanat quartanas. Hac de cauſa diſtillatione vini & lactis plures quartanam euaſiſſe compertum eſt in Anglia. Tunc ob fortitudinem coctricis facultatis ægrotantes euadunt quartanam, cum maior pars humoris qui ad paroxiſmum aggregatur, ſuppeditatur, à cibis & potibus quibus quottidie laborans vtitur. Cūque hoc conieceris facultatem roborare coctricem, quartanæ remediū eſſe ſcias. Roboratur dupliciter, aut abſolute, aut reſpectu alicuius cibi, & potus. Pro comperto eſt ea quæ nimis delectant, & placent, melius à

coctrice coqui, ab attractice trahi, a retentrice retineri, vberiuſque multo nutrire, & minus ſuperflui ab ijs q̃ ab alio implacido accreſcere. Hoc modo cibum quem *auidiſſime febricitans appetat quartanam poſſe ſanare experientia compertum eſt. Quod ſi præter hoc quod magno appetatur affectu ſupra dicta habeat, quæ ad defectum aggregatricis cauſæ facere diximus, adhuc certius quartanam erradicare poſſe ſperabimus.* Hac *de cauſa plurimos carnis porcinæ vſu, à quartana liberatos fuiſſe compertum eſt. Quia enim nimis appetitur recte coquitur in uentriculo, iocinere, & venis, quare parum ex ea ſuperflui colligitur, ſed & intemperiē obiter ſiccam quæ humoris atrabilioſi velut ſcaturiēs fons eſt, mire corrigit. Soluere igitur quartanam carnem porcinam aliquando poſſe, ex dictis manifeſtū eſt. quæ abſolute roborant coctricem facultatem, quartanā ſoluere poſſunt.* Vinum *ante omnia præcipue odoriferum id habet vt valenter naturales roboret actiones, vnde ebrietatem poſſe curare febrem quartanam tum hac de cauſa, tum ſenſu facto hebetiori haud dubium eſt. Curantur ſimiliter quartanæ febres ex ſuperflui aggregati euacuatione.* Hoc *modo medicamenta melancoliam educentia, vt polipodium, epithymum, ſene, corticem helebori, ſanare quartanas pro comperto eſt. Hāc partem ſolum ſibi noſtræ tempeſtatis medici reſeruarunt, reliquas omittentes, ac ſi non eſſet præter illā via alia, qua à quartana liberentur homines, hoc modo qui vuas maturas nocturno rore madentes ad ſaturitatem ingerunt, & ficus magnas tempeſtiua maturitate caden*

tes, à quartanis febribus liberantur. Hi enim *& ſimiles fructus aluum aliquando immodice cient.* Cum igitur *perceperis ex cibis aut potibus humoris maiorem partem qui paroxiſmum efficit ſuppeditari, dandi ea quæ placent tunc occaſio eſt.* Illud autem *ijs ſignis percipies.* Primo *ſubtiliori te vtente victu per aliquot dies, ſi imminuatur febris magnitudo & vehementia.* Secundo, *cibo id experieris, qui difficulter in melancoliam conuertatur, aut minimum habeat melancolicæ naturæ.* Si *enim hoc cibo te vtente per dies aliquot, imminuatur paroxiſmus, adhuc certiori coniectura initeris, à cibis & potibus humoris maiorem partem ad paroxiſmum ſuppeditari.* Hoc idem eſt ac *ſi dicas ſi iuxta ciborum quantitatem & qualitatem quibus laborans vtitur ita varient paroxiſmi, coniectura aſſequeris exhibendi ea quæ ægrotanti placent occaſionem adeſſe.* Quare *diligenter inquirito quem nam ex cibis febricitans ardenter appetat.* Si *ex ijs fuerit qui qualitate atrabili contrarius eſt, & tali ſubſtãtia, vt difficulter in melancoliam conuertatur, laboranti porrige hora conſueta quæ ab initio venturi paroxiſmi duodecim horis ad minus diſtet. Comedat pro appetentiá citra ſaturitatem.* Quod *ſi cibus quem appetierit melancolicæ naturæ ſit, aut in melancoliam facile conuertatur. Conſiderare tum opus eſt ſigna coctionis, quæ ſi ſint, dato, eo quo diximus modo, quod ſi non, modicum illius febricitanti abnegare nolli, ſciens nonnulla fieri & plura poſſe, citra rationem homini manifeſtam.* Parum *inſuper deterior cibus ſi delectabilis &c.* Quæ *facultas*

tem expultricem reſpiciunt, tunc ſunt adminiſtranda cũ nimis vigilanti ſenſoriæ facultati præcipuam continuationis paroxiſmorum dederis cauſam. Tũc aut his quæ aliquam habent narcotici virtutem, aut forti & repentina aliqua motione, ſenſum ægrotantis oportet hebeteſcere, animum alio trahendo. Illud percipies ſi primo quæ nam ſint corpora acuti ſenſus cognoſcas. Hæc aliquando iuſto quæruntur, quãdoque iniuſto. Cum initia paroxiſmorum grauiter ferunt, rigore frigore, vehemẽter quatiuntur moleſtantur, ipſam autem febrem paruam, magnitudine, duratione, vehementia intelligas. Scito ſenſoriam in ijs facultatem parumper obdormire remedium eſſe. Sunt tales ij qui acerrima ſunt præditi imaginatione, ita vt multoties cogitantes rideant, facies mutent, oculos manuſue moueant. Iis paruæ occaſioni, imaginatio coniuncta, multoties paroxiſmum efficit. Quare hos tales curabis ſi eorum mentes alio trahas, vt mihi in Anglia contigit. Erat iuuenis habitu gracili ſicco temperamento, laborans tertiana, cunque poſt aliquot dies abire Londinum decreuiſſem (nam in rure erat) ei dicturus acceſſi, quæ me diſcedente agere deberet. Cunque finem ſermoni impoſuiſſem, tu inquit diſcedis quia me moriturum certo conijcis. Cunque iureiurando contrarium oſtendiſſem, repente in lecto ſedens, veſtem & calceos petiuit. Quid inquam cum iſ is agere uis; ſurgere inquit, an me meis pedibus ſuſtinere valeam, quod ſi hoc detur abij. Cunque ſurgens in feneſtram quæ in virides campos late patentes proſpectum habebat cõceſſiſſet, intuens, animi deliquio captus

eſt. Cunque in lectum portaretur parumque requie-uiſſet, lachrymis obortis, domine inquit Brude *non ne tibi dixi quia morior. Cunque vxorem clientes & amicos conuocaſſet, omnibus aſtantibus dixit, ſcitis amici morior, medicus ab ire vult, vt me morientem non videat. Cunque ei obieciſſem, quid inquã mihi dabis, ſi te ab hoc morbo liberum reddam.* Repente *miro animi affectu commotus, pete inquit, non minus dabo quã poſtulabis. Cunque peterem deditã opera aliquot aureos.* Parum *inquit petiſti, allato ſcrinio numerauit pecunias. Quia inquam ſtatim ſoluiſti liberalis viri functus officio, non te relinquam prius, quàm ad rus concedas & perdices & phaſianos aliquot ex tua venatione mecum in domum portem.* Hoc *audito clamauit ſanus ſum. Cunque aperte perſpexiſſem hominem acri præditum imaginatione, vt qui modo mortuum ſe eſſe putabat, nunc ſe ſanum fateatur, pectore hæc verſatus, modum quo hominem à tertiana liberarem inueni.* Die *ſequenti cum febris hora decima eũ inuaſura eſſet, nocte ante habito cum vxore & clientibus conſilio.* Iuſſi *vt omnes feneſtræ ad horam nonam aperirentur (aperiebãtur enim ante ſextam) tresque horas hæro ſuffurarentur. Cunque hoc ita decretum eſſet, mane omnes ex cõſulto non intrarunt in cubiculum. Cunque vxorem hora octaua vocaſſet, quotta inquit hora eſt, illa quintã dicẽs, dormireque eum iubens abijt.* Hora *tranſacta clientem vocãs, cum ab eo accepiſſet horam eſſe ſextam, quiete egit, poſt horam quam ſeptimam exiſtimabat, acceſſi. Cunque in ſermonibus horam traxiſſemus, præcor in-*

quam

quam domine Culpepare duas horas quæ ante paroxiſmum ſuperſunt ad aleam teramus. Cunque annuiſſet, luſimus hora vna. Cunque vxor eius rem riſu diſſimulare non poſſet, rem omnem homini pandimus. Meridiem'que iam eſſe, duas'que horas poſt paroxiſmi tempus, & ita ſanatus eſt. Supereſt nunc occaſionem deſignare qua adhibitis ijs quæ aluum cient, curetur quartana. Et ſi à medicis plurimis ſciamus ſignis eſſe oſtenſam, nihilominus quia id communibus non proprijs egere ſignis, in præſenti tantummodo libare non ab re erit, vt compleamus ſermonem. Cómune illud medici obſeruantes præceptum nempe concocta medicari & mouere non cruda &c. Item inchoantibus morbis &c. Pharmaco educente vtuntur. Nec itaque ob id quod morbus ſtatim non curatur, male egiſſe cenſebitur. Nam non omnis euacuatio quæ ab arte fit, ideo fit vt illico ægrotans ſanetur. Neque etiam euacuationes quæ à natura regulariter operante fiunt, hoc obtinēt, ſed aut ſanant, aut alleuiāt aut in præſenti aut in poſterum. Sic ſat eſt ſi quæ ab arte recte fiunt euacuationes ſanent aut alleuient. Occaſionem medici ſignis deſignarunt, qua pharmaca educentia adhibita alterum duorum efficiunt. Et eſt cum adeſt morbi coctio. Tunc enim euacuatio adhibita vt plurimum illico ſanat, aut alleuiat. Præterea cum materia nimis multa eſt, euacuatio adhibita alleuiat in poſterum. At occaſionem ſignis deſignare qua euacuatio adhibita illico ſanet, difficile admodum eſt. Adhuc difficilius eam ſenſu aſſequi, vt pote nimis præcipitem. At plures ſcimus qui longas febres

paſſi,medicorum opem inanem diu experti,à ruſtico ſiliculam aut rici ſemen aut quod vis aliud miniſtrante repente liberati ſunt. Indeque arbitratur vulgus illa pharmaca longe ab ijs quibus medici vtuntur abeſſe, et ea ut ſacra veneratur,ignorans quanti ſit occaſio ad ſanationem momenti. Hanc nactum medicum ſecure operari,cito ſanare poſſe certum eſt, minimo humani corporis damno. Morituris nullius occaſionem eſſe. Adhibendi ea quæ aluum cient in quartana aut alia longa febre occaſionem,in principio morbi aut inclinatione quęrere oportet. Iis duobus temporibus intemperies non eſt,quæ febrem ad longum foueat. Verum quandoque intemperies febres præcedit. Oportet ergo vt ſignis proprijs ſingulas quas in corpore vnaquæque febris generat intemperies cognoſcas. Cum has omnino abeſſe ſcias, humorem autem collectum in loco vno ex hypoſtaſi laudabili,conijcies occaſionem adeſſe pharmacum offerendi. Fructus autem qui medicamenti educentis vim habent, plus prodeſſe quia citra abominationem aſſumuntur,quinimmo appetuntur vt plurimum. Quapropter recte in ventriculo ad actum reducuntur, et per totum diſtribuūtur corpus. Vnde quadam naturali & conſueta naturæ corporis actione,ſuū opus agunt. Quare multo commodius id quod noxium eſt educunt. Contrarium euenit ijs quæ cum violentia operantur pharmacis,naturæ corporis vim inferētibus, quadam præter naturali commotione,bonum ſimul cū malo educentibus. In ea autem commotione noxij contactu bonum poſſe affici certum eſt. Vnde fomentum

dari recidiuæ. Quare habita occaſione ijs quæ citra commotionem educunt vtere.

CAP. XIX.

MAlitia morbi quã græci κακοήθειαν vocant, dupliciter dicitur, aut actionis, aut reſiſtentię ratione. Primo modo malignum dicimus morbum, cum violẽta actione ſubſtantiam ſpiritus qui naturæ vnicum eſt inſtrumentum exoluit, aut ſanguinẽ ad eorum generationem indiſponit. Aut quia pertinaci reſiſtentia vires coquentis facultatis obtundit. Primũ malignitatis modum tetigit Gal. in expoſitione illius & refrigerata extrema. Secũdum quarto de methodo medendi aliquod vlcus cacoëthes, hoc eſt malæ morigerationis vocans. Peſtilentes febres primo modo malignæ ſunt. Vtroque autem modo febris quæ à carbunculi inſlammatione originem habet. Peſtilens febris non eam quam reliquæ acutæ febres victus rationem expoſcit. Cauſa eſt quia tenuem victum in illis, ob id maxime miniſtramus, vt natura coctioni materię morbi fortiter vacet. At in peſtilenti febre id diligenier curamus, vt duellum inter naturam & peſtilentem humorem caueamus. Nam vt plurimum ex tali certamine natura vincitur, vt ſcite à Gal. ſcriptum eſt in Apho. cum dixit. Nouimus plures ex criſibus ſanatos q̃ mortuos niſi peſtilens fuerit conſtitutio &c. Cum ergo hoc ita ſe habeat, ceſſat in peſtilenti febre vna tenuis victus cauſa. Quinimmo cum hæc febris ſubſtantiam ſpiritus fortiter exoluat, & materiam ad eorum generationem indiſponat, oportet vt diligẽtia omni, prudens medicus

4. de rõne victus.

& cibo & potu competentibus, materiam generationis ſpiritus ſuppeditet. Et *quia ab antiquis medicis oſtenſum eſt ſpiritus vnicum eſſe ad omnes actiones inſtrumentum, cunque in nullo & ſi acutiſſimo morbo tanta fiat ſpiritus conſumptio ac in peſtilēte febre, recte quis colliget eo cibo vtendum eſſe qui facillimę ſit coctionis*. At *huiuſmodi cibaria tali ſunt ſubſtantia vt prompte huc & illuc mutentur, ita vt rationabiliter verendũ ſit ne à peſtilenti corrũpantur prius contagio, q̃ à naturali calido vincantur*. Craſſa *vero cibaria exhibenda nõ ſunt, quia à naturali eorum calido vt pote lãguido vinci non poſſunt*. Q*uæ cauſa eſt ut non ſolum ſpiritus materiam non miniſtrent, verum & in peſtilentem cauſam addant*. Cum *neceſſe ſit alterum duorum eis dominari*. Q*uæ facillimę coctionis ſunt & mediocriter nutriunt vt oua, & carnium ſuccus, fugiēda eſſe videntur, nam promptius à peſtilentis contagij vi, q̃ à natura vincentur*. D*ifficile igitur nimirum eſt conuenientem cibum in peſtilenti febre reperire*. Talem *dico qui materiam ſpiritus abunde ſuppeditet, facillimę ſit coctionis, difficulter que peſtilenti cædat contagio, in ſimplicibus hæc inuenire raro admodum eſt*. Q*uare in ijs quæ adinuicem miſcentur, quod conueniat reperire tentandum eſt*. Iis *quidem quæ ſpiritus multitudinem creant, & facilis coctionis ſunt, ea miſcere quę peſtilenti contagio obſiſtant*. Ea *autem ſunt, quæ natura ſunt ſicca, et in altum corporis cita penetratione ſe mergunt exiccantem facultatem toti communicantia*. Q*uod ſi præter hæc à terguo aſtrictoria polleant vi, qua cor-*

poris vias compeſcant, quodcunque id ſit peſtilenti con tagio obſtare recte dicetur. Sal in primis habere locum vſus oſtendit, quo corpora in corrupta ad longum tempus ſeruamus. In eo igitur iam dicta percipimus nẽpe exiccationem, penetrationem, & aſtrictionem. Secundum locum habent omnia acetoſa, ex quibus acetũ in primis ſe offert, deinde ſuccus arantij, & ſuccus mali granati acidi, ab ijs amara, ſed quia calida ſunt, minus conueniunt. Oua recentia facillimæ ſunt coctionis, & ad generationem ſpiritus materiam prębent. Ne ergo in peſtilentem materiam cõuertantur, ea hoc modo exhibere expediet. Ouum recẽs integrum immittito in aquã frigidam mixtam cum aceto, ibiq; eſſe ſinito tribus horis, tandem ouum rumpito, & album extra mittito, ſucco arantij aut aceto albo capacitatem impleto, ſalis tantum addito, vt mediocriter ſalſum efficias, coquito ſupra cinerem calidum, miſcetóque donec craſſum reddatur. Vtere eodem cum ſucco mali citrei loco arantij aut aceti. Item perdicis carnoſæ aut phaſiani aut iuuenis columbæ viſcera effodito, eam'que ſale condito, ita vt perdicem mediocriter ſalitam efficias, eam ſic eſſe ſinito die vna in æſtate, aut duabus in hyeme. Poſtmodum in eam mali citrei fruſta immittito & petroſelini folia vt quod inane in perdice eſt impleatur, eam'q; ad ignem lentum coquito. Cũque humor intrinſecus extra erumpat, & perdix tota humecta fiat, ſuper eam ſal vndique inſpergito. Cunq; mediocriter aſſa fuerit, humorẽ qui ab ea deorſum diſtillauerit digito excipito, experiréque an ſalſus ſit, quod ſi non, adhuc iterum

ſal inſpergito, vt tandem ſuccus mediocriter ſalſus red datur. Tandiu ad ignem perdicem eſſe ſinito quouſque humor exiccetur, poſtea ab igne amoueto, perdicem'q; in parua fruſta ſecato, & in lintheum demittito, duobus'que in contrarium retorquentibus pro viribus totus eius ſuccus extrahatur. Quem ægrotanti miniſtrato. Multum quidem nutrit, ſpiritus ſubſtantiam auget, ventriculum roborat, & peſtilenti infectioni valde obſiſtit. Idem è capo aut pulla gallinacea ſi illorum non detur copia efficere poſſis, & alijs montanis paſſeribus. Neque aliquis admiretur, nos & ouum & ſuccos ex carnibus ſalſa ex conſulto efficere. Cum enim obijciens animo voluat, peſtilentem febrem naturales priuatim actiones corrumpere, nempe cordis, iocineris, & ventriculi (vt ex vomitu fluxu ventris, vrinis rubeis conturbatis, & ex inordinato pulſu, oſtenditur) peſtilentem'que infectionem citius ijs partibus quæ humidiora ſunt communicari (humiditas enim peſtilentis contagij fomentum eſt) haud quaquam præter rationem eſſe ea quæ diximus exiſtimabit. Quinimmo ab ipſa rerum natura in id ducimur. Eas ſi quidem corporis partes quæ peſtilenti contagio affectæ ſunt, ſcimus præter naturam humectas eſſe, actiones'que earum ob id reſolui. Quare vel cibaria ipſa natura ſicca eſſe oportet, aut ſi talia propter duram coctionem non conueniant, ſaltem cibis ea quæ exiccare valeant ſunt miſcenda. Sal autem vt diximus omnium eſt efficaciſſimum aduerſus omnem corruptelam, maximéque humano generi familiare. Quare ſalſa omnia huic febri conuenire rationalis me

thodus docet. Neque ob id quod ſitim generant rejicienda ſunt, quinimmo hoc nomine amplectenda. Nã ſaluberrimum eſt in hac febre ſitire, duplici ratione, & ſigni & cauſæ. Indicat enim actionem ſenſoriæ facultatis oris ventriculi incolumẽ eſſe. Sitiens præterea frigida delectatur. Potum autem aquæ frigidæ ijs ſalubrem eſſe communis medicorum ſchola fatetur. Sed non deerunt qui ſalſa ijs damnent, tãquam febri & eius cauſæ incommoda. Nam ſalſa febri non ſunt contraria. Potius enim frigida & humida. Nam omnem febrem calidam & ſiccam eſſe intemperiem, medici aſſerunt. Putridus præterea humor non ſalſis, ſed ijs quæ per aluum, aut vrinam, aut ſudores educere poſſunt extra corpus pellitur. Sed ſi quis accuratius cuiuſque humoralis febris remedia conſideret, inueniet, medicum vtraque artis medicæ parte vti, tum ea quæ curat, tum ea quæ præcauet. Frigidam offerens medicus, febrem præſentem curat. Exhibens pharmacum, futuram præcauet. Vomitum, ſudores, vrinas euocans, humorem putridum febrem efficientem extra corpus pellit. Poros autem corporis aperiens, aut abundantiam euacuatione minuens, perſpirationes liberas efficit. Exindéque præcauet ne vlterius putredinalis affectio graſſetur, & ſanos corruptella ne afficiat humores. Hoc autem eſt cauſam corruptionis tollere. Hocq́ eſt vltimum quod rationali deuenimus methodo. Idq́ue primum quod opere exequimur. Nempe cum aliquis intra corpus putridus humor ſit, febrem efficiens, vt qui ſani ſunt ne eius contagio afficiantur humores in primis curare. Si

igitur in omni humorali febre id agere tenemur, multo profectò cauſatius in peſtilenti, quę efficaciſſima vi quibus obuiat afficit, id in primis nos agere iuſtum eſt. quare non ſolum ijs quę perſpirationes liberas efficiunt, nec potionibus & medicamentis quæ intro aſſumuntur (quod alias in alijs febribus ob imbecillem putridi humoris vim feciſſe ſat eſt) ſed & cibis id tentandum efficere, vt pro virili corruptioni exitialiter graſſanti obſtemus. At *ſalſa vt diximus primum habent locum, vt experiētia & ratio oſtendunt.* Melius *ſi quidē res ſalſis quàm acetoſis ſeruantur.* Eff.*catius ſale quàm aceto.* Neq; *ideo quod febrilem calorem acuunt, ab eorum vſu ceſſandum eſt.* Nam *prudentis eſt inter damna minus eligere.* In*ſuper præceptum eſt nobis à* Gal. *in de complicatis affectibus ad id quod vicem cauſæ habet, aut magis vrget, præcipuam indicationem habendam eſſe. quapropter vtraq; ratione peſtilenti contagio prius obſtare debemus.* Ta*nquam ei quod magis vrget, & febris futurę vicem habeat cauſę.* Medici *prçterea cibos exiccantes miniſtrare iubent.* Vt *acetum, & multa quę poteſtate aſtringunt.* Vt *ſuccus granatorum, arantij, acetoſæ hærbę, & ſimilia, quæ omnia humoris corrupti excretioni obſtant.* Corru*ptionem graſſantem, magis q̃ febrem & eius cauſam reſpicientes.* Ad *hæc in peſtilenti febre diligenter proſpiciendum eſt ventriculo, vt id quod aſſumit æger retinere poſſit, alioquin neque virtuti opitulari, neque morbo occurrere poſſimus. quare eo me hęc adduxit ratio, vt mihi perſuaſum ſit, ſalitos piſces ijs fore ex vſu. Si ſint ex iis qui facile coquūtur.*

Hos ſi quidem ventriculum valde exiccare,roborare, appetentiam excitare. ſitim immoderatam inducere, ſubuerſum ventriculum & nauſeantem componere certum eſt,cum hæc ſcriptis mandarem,mihi relatum eſt, chirurgum ſenem in Anglia ſolitum eſſe piſcibus ſalitis quos herinches angli vocant,peſtilentia laborantes fœliciter nutrire. Quorum ſi copia non detur eorum loco ex paruorum piſcium genere vtitor, quod ſal & fumum melius recipiat. Cæterum oportebit ab vſu ſalitorum piſcium ægrotantem admonere vt à potu hora vna abſtineat. Poſtmodum frigidam quãtum hauſtu bibere poſſit dato. Vſus huiuſmodi piſcium aduerſus humiditatem tenuem corruptam in ventriculo efficaciſſimus eſt. Quantum autem huiuſmodi ſaliti piſces ventriculum roborent,& nauſeantem reprimant,& appetentiam excitent,odor eorum declarat, quo non parũ ventriculi appetentia elicitur. Qui ergo iis aſſentit rationibus, eis vtatur aſſis in fuſis in aceto aut in ſucco acetoſæ hærbæ. Carnibus autem ſale conditis quibus borealior Hiſpaniæ pars vtitur, ob id quia duræ ſunt coctionis vti conſilium nõ eſt. Earum tamen ſucco cum decenter aſſæ ſunt vti melius erit. Spiritus abunde carnium ſuccus generat & ventriculum roborat. Proinde id ſummo opere cauendum eſt,ne eundem cibum toties offeramus vt eum faſtidiat æger. Quare oportet medicum diuerſa cibaria mente concipere, vt eorum ſingulis vtatur cum opportunum fuerit. Dulcia omnia & vnctuoſa & quæ calida ſunt & humida diligenter cauenda ſunt. Lentes cum multo aceto, & ſale croco,

& petroſelino coctæ vt ſupra diximus conueniunt. Granata acida cum voluerit laboranti dato. Soleas conditas ſalſamento ſalubriter iis miniſtrato. Quas ita parabis. Lauato & ſale eas conſpergito, & oleo coquito, poſtmodum eas refrigerari ſinito, eas tandem in acetum acerrimum infundito. Et fruſta mali citrei & limonum & folia lauri proiicito, quantum earum copia popoſcerit. Iis ad diem tertium vtere. Carnes ad hunc modum quæ ſub renibus ſunt vitulæ ſale conſpergito & in acetum acre cum origano & mali citrei aut limonum ſegmentis & alliis infundito. Ad diem quintum percoctarum ad ignem ſuccis vtere vt ſupra dictum eſt. Quod ſi æger carnes huiuſmodi ædere appetierit parum dato, & cultello minutatim incidito. Simili modo perdices, phaſianos, & montanos, paſſeres condire poſſis.

CAP. XX.

EST quidem vnus è noſtris qui cum de cibis & potibus ageret qui præſeruant ab epidimia dixit. Non abſcultetur opinio illorum qui dicunt allium valere quia falſa eſt, quia generat inquit fumoſitatem & ſuper calfaciendo adiuuat ebullitionem & ſanguinem adurit, ex quo aduſto generantur apoſtemata mortifera. Sed non ab re fuerit an allia in peſtilentia cōueniāt gratia præſeruationis īueſtigare. Et poſtmodū an in cibis miſcēda ſunt gratia curationis. Primū illud quærendum an præſeruandus ijs aſſuctus ſit bona valitudine, quod ſi ſic haud dubio dimittenda non ſunt. Nam imprudentis fuerit hominis conſuetudinem in pe=

ſtilentiali conſtitutione demittere. Nam eius demiſſionem eff.caciſſimam morborum cauſam eſſe à peritiſſimis medicis oſtenſum eſt. Aegrotandi autem occaſionẽ dare in peſtilentiali conſtitutione ſtultiſſimum eſt. Quod ſi ex ijs fuerit qui allijs aliquoties vtatur, & quandoque non (vt ſæpe accidit) neque capitis grauitatem, nec præter ſolitum ſe calidiorem ab eorum vſu ſentiat, huic profectò ad præſeruationem peſtilentis contagij allia ad miniſtranda fore prout eis alias vſus eſt cenſeo, præſertim ſi hyems ſit. Hoc vt oſtendamus experientiam alliorum in medium adducere non ab re erit. Meſſores æſtate feruente incaleſcente ſole poſt meridiem allia cũ pane vorant, vt minus ab æſtu off.ndantur, & in ſudores eorum minus ſoluantur corpora. Nam allij vi continentis æſtui fortius obſiſtunt, quàm ij qui eis vſi, non fuerint. Adde quod ab externo frigore idem corpora tuetur, & ei minus obnoxia ea reddit. Hos effectus allium ſola vt agat qualitate fieri non poteſt. Nam in ſymbolizantibus facilior eſt tranſitus. Neceſſe eſt ergo hoc ineſſe allio ob id, quia calidum roborat naturale. Quo fit vt corpori validius dominetur. Ita vt ab externa cauſa quæcunque ſit difficilius vincatur. Fieri quidem nequit vt exterior occaſio in corpus humanum ſuam imprimat actionem, calido naturali valido exiſtente. Quod cum ita ſit, quis negabit pro peſtiferi contagij aut cuius vis impreſſionis præſeruatione, ea fore omni diligentia quærenda auxilia, quæ natiuũ calidum roborare queant. Cunque hoc inſit alliis, rectè miniſtrari ijs qui citra læſionem eis veſcuntur quilibet ſanæ men

tis concedet. Iis autem qui allijs vſi non ſunt, peſtilenti conſtitutione incipere eis aſſueſcere, an rectum ſit, apud me decretum non eſt. Nã calidis temperaturis & ijs qui gracili ſunt habitu, præterea pueris, & imbecillibus, in ſumma ijs quorum facile digeruntur corpora, crediderim allijs in peſtilenti conſtitutione primo vti incommodum fore. Qui autem craſſo ſunt habitu, aut frigido temperamento, & difficulter in halitus ſoluuntur, præſertim ſi hyems ſit, eos arbitror ex vſu alliorum votum conſecuturos. Iis adde allium à crapula & ebrietate
4. de rõne victus. *optime præſeruare, vt ab* Hipp. & Gal. *ſcriptum eſt. Quantum autem crapula & ebrietas corpora ad quãlibet impreſſionem externam ſuſcipiendam diſponãt, declarant malæ habitudines quæ ijs exinde naſcuntur. qui ergo inordinato vtuntur victu in peſtilenti commorantes aëre, allium vorare ſanum eſſe cenſeo. Quod ſi ijs addas illud* Dioſcoridis *dicentis, magnæ & allio vtilitates contra aquarum mutationes, non ſolum via præſeruationis ſed gratia curationis concedenda eſſe allia recte colliges.* Huic *fortaſſe aſſenties opinioni, in mentem ſi reuoces, hanc febrem adeo pernitioſam eſſe, vt noſtrorum medicorum quidam dixerit, remedia in hac febre cum temeritate eſſe ſumẽda, aliusque curationem* Deo *committat. Cunque medicamentis vtentes medici omnia & ſi temerarie tentare non vereantur, cur nobis idem non licebit, qui cibis tentamus.* Minorique *damno humani corporis ſi aliter eueniat, rem tractamus. Quod ſi eo tentemus quod longa experientia ſcimus naturale roborare calidum, appetentiam ventriculi excitare, co-*

ctiones & reliquas naturales actiones acuere, cibumq́ꝫ corrumpi non ſinere, quæ omnia in allio ſcimus eſſe, horumq́ue omnium contrarium corpora pati à peſtilenti febre, non ne ob iam dicta allium cum cibis ei qui peſtilenti febre laborat citra temeritatem miſcere nos iudicabis. Quod ſi allium ventriculum exiccare vt de eo ſcripſit Dioſcorides conſideres, in peſtilentiali vero febre humiditatẽ prauam eſſe in ventriculo à qua omnes eius actiones corrumpuntur, præſertim qua cibus coquitur & ea qua retinetur, has omnes vtilitates ob id nihil faciendas eſſe rectum eſſe exiſtimabis? quod allium plus iuſto calfacit. Ego ſanè ob id ab alliorum vſu non deſiſterem, ſciens minus mali pati laborantes à caliditatis quàm à peſtilentis putredinis additione. Si enim contra aquarum mutationes magnæ ſunt allio vtilitates ob id quod naturale calidum roborat, hac ipſa de cauſa & cõtra mutationes aëris peſtilẽtes valere haud dubium eſt. Naturale ſi quidem calidum cum potens eſt, humido naturali validius dominatur, extranearumq́ꝫ cauſarum impreſſioni fortius obſiſtit. Caliditas etiam allij in terreſtri parte non eſt, vt caliditas rei amare, ſed in parte aquoſa quę ſtatim in halitus ſoluitur, ab internis ad partes externas ſtatim migrans. quod in peſtilenti febre nõ parum conducit, vt alias demonſtrabimus. Neq́ꝫ te dictum Hip. turbet, allium flatum parere, caliditatemq́ꝫ in thorace & capitis grauitatem & cibi faſtidium facere. Nam contraria efficere, aſſerit Gal. ipſa experientia edoctus. Quinimmo ait capitis ſoluere grauitatem ſi poſt euacuationem detur. Omnibus igitur peſtilen-

In 4. de rõne victus

ti febre laborantibus allij virtutem in cibis miſcendam vt ſaluberrimum conſulo. Vt exiccatione ſua, naturaléque calidum roborando, corruptioni exicialiter graſſanti obſtet. Et vt videlicet quod corruptum eſt aut per vias vrinæ, aut ſuo violento motu ad circunferentiales partes detrudat. Et non minus ſymptomatum ventriculi gratia, nempe vomitus, & ciborum abominationis. Cæterum ſcire oportet, omnibus nec ſimiliter nec quantitatem eandem fore exhibendam. Sed cuilibet pro conſuetudine & vehementia febrilis caloris, pro ætate, tẽperatura, & anni tempore. Sed vt ijs morem geramus, qui cum de aliqua re plura commoda & magni momẽti audierint, ob aliquam & ſi lęuiſſimam qualitatem cõtrariam, eam tanquam infeſtam damnant, nõ conſiderantes difficile eſſe aliquid inuenire quod citra læſionẽ magnifice proſit, vt Gal. prudenter ſcripſit in libris de methodo medendi, libet igitur ea quibus allij caliditas refrangitur referre. quam ob rem illos ob id bona eſſe mẽte hortamur. Allij caliditas coctione plurimum euaneſcit, vt ſcripſit arabum præcipuus medicorum Auicẽna. Quare qui allio integro vti vult, citra aliam præparationem ſimul cum cibis coquat. Quod ſi frangere quis velit, in acetum aut in ſuccum acetoſę die vna infuſum ſinat, poſtmodum vtatur. Nec ſilentio prætereundum eſt, commodum quod ab allio ij qui peſtilenti febre detinentur habent. Formidinem pellere de eo proditum eſt, præcipue in decoctione oliuarum & nucis, vt tradidit dictus vir, qua vt ait vtuntur chriſtiani. Pro comperto eſt eos qui peſtilenti febri detinentur, ab hor=

rida concuti formidine quæ omnium maxime animi motuum ſpiritus abſumit. Quod inhibere modo quo poſſit curabit pius medicus. Indico igitur allium in omnibus edulijs quæ peſtilenti febre laborantibus offeruntur commode miſceri. Opinor que non ſolum fore innoxium, ſed ex eo quàmplurima ſequi commoda. Ad natiui caloris robur, & graſſantis peſtilentis contagij inhibitionem, & ad corrupti humoris ex omni parte cutem verſus expulſionem. Vnus è noſtris medicus ſal cõmendat, dummodo tantum non ſit vt ſitim inferat. ſed paucis agendum eſt cum noſtro medico. Si ſitim inducere noxium eſt, ſimiliter ea cẽſenda ſunt noxia quę hanc nata ſunt efficere. At talia ſunt omnia quæ corpus exiccant. Cibos igitur qualitate exiccantes dãnabit. Quapropter humidos laudabit. quos & ratio & experientia in peſtilenti febre noxios eſſe monſtrãt. Cum igitur periti medici cibos exiccantes laudarunt, neceſſe eſt vt quod ex ijs neceſſario ſequitur non damnent. Quinimo ſi rem exactius tractemus inueniemus, ea fore exhibenda quæ ventriculum exiccare, & ſitim inducere valeant. Exiccatio enim quæ effatu digna eſt, & ſenſu percipitur, ſitim infert. Quæ citra hanc fit, parui aut nullius momenti eſt, vt pote ob imbecillitatem ſenſum immutare non valens. Humectum autem & nimis laxum ventriculum prout in hac febre eſt, non vtcunque exiccare oportet, neque paulatim id agere tentandum. Nam ægritudo maxime exitialis (vt hæc eſt) præſentaneum exigit remedium. Exiccandi igitur eorum ventriculi adeo ſunt, vt exiccatio ſitim valeat in=

ducere. Per hoc enim humiditates quibus peſtilens cō tagium primo concipitur & alijs communicatur exicca buntur. Humectus præterea præter modum ventricu= lus & relaxatione laborans, & ob id cibum cito euo= mens, tali exiccatione curabitur. Meliuſque retinebit ea quæ ingeruntur ex cibis & potibus. quod non par= ui momenti eſt in huius febris curatione. Cuius gratia ſalitos piſces ſupra conceſſimus, vt qui maxime ad vo=

21. Conti= nentis. *mitum valent. Vt ſcripſit raſis in hæc verba. Piſces in quit ſaliti calidi ſunt & ſicci, incidunt phlegma, & cō ferunt vomitui eo quod emittunt phlegma viſcoſum de ſtomacho. Et quanto vetuſtiores tanto magis calidio= res & ſicciores. Sed laudabiles ij ſunt qui condiun= tur cum aceto hæc ille. Actio præterea facultatis quæ potum appetit ſalitorum piſcium ſiccitate acuitur. Vn de fit vt frigidam appetant, bibant & retineant, quæ non parum iis prodeſt. Sunt præterea huiuſmodi exic cantia vt ſignum appetentis facultatis quæ in ventricu lo eſt, nempe ſuperſtes ſit an mortua. Si enim adhi= bitis iis quæ exiccant & ſitim valent inducere, laboran tes non ſitiant, ſignum eſt appetentem ventriculi facul tatem mortuam eſſe. quod in peſtilenti febre non raro contingit. Vanum ergo eſt ſitim vereri in hac febre, ob id quod aliis in febribus ægrotātibus ſitire noceat. Neque ideo quod contra ſitim multa tradiderunt medi ci remedia vt Hip. in libris de ratione victus in morbis acutis, in peſtilenti febre ea prohibenda eſſe quæ ſitim inducūt opinandū eſt. Sed neq; obſcurū erat ex præce ptis medicorum intelligere, alia fore in curatione pe= ſtilentis*

ſtilentis febris methodum obſeruandam, ac longe diuerſam ab ea quam alijs in febribus tradiderunt. quod ex cibis exiccãtibus, & ex ijs quæ aſtringunt, & ex craſſo victu, & ex eo quod in hac febre vt comedant & bibant ęgris perſuademus. Quæ omnia alijs in febribus diligenter prohibemus. Sal igitur tantum edulijs miſcendum eſt, quantũ ſano homini ſitim inducere valeat. Vnde celſo ſitim excitandam eſſe in hac febre recte viſum eſt. Sunt qui vinum prohibeant, alij qui ſuadeant, albumque conſulant, ſic temperantes. Vini pars vna, aquæ partes quinque. Qui exhibendum putant, dicũt familiare humanæ naturæ vinũ eſſe, imbecillitatibusque ſubuenire, ſpiritus materiam abunde miniſtrans. quapropter in peſtilẽti febre vbi magna ſit ſpirituum exolutio miniſtrandum fore. Et quia calorem & commotionem timent ob id multa aqua diluunt. Ego vero potum quem ſolummodo morbus ipſe indicat, referam. quẽ enim ægrotantis vires, & conſuetudo indicent, abunde in ſuperioribus ſub vniuerſali ſermone tradidimus. Hic ſolum potũ curantẽ indicatione ſolũmodo ab ipſo morbo ſumpta apponemus, vt in ſingulis febrium ſpeciebus fecimus. Cæterum quicunque potum noſſe cupiat qui Socrati quauis febre laboranti conueniat, percepta virium diſpoſitione, & viri conſuetudine, habito ſimul potu quem in ſingulis febribus appoſuimus, ad tabellas quas ſupraſcripſimus recurrat. Ab eis iuxta ea quę ibi tradidimus documenta facile conuenientem potum quiuis eliciat. Quapropter non eſt quod hic de potu diſſeramus qui peſtilenti febre imbecillitatis virium aut cõ

ſuetudinis ratione conueniat. Curantem potum diximus eum qui morbo aut eius cauſæ contrarius ſit. Proinde cum in iis quæ ſupra diximus oſtenſum ſit, curantem potum eum eſſe qui morbo aut eius cauſæ contrarius ſit. peſtilentem'q́ febrem immoderate calidum & humidũ corpus humanũ reddere & ſingulas eius particulas potum frigidum & ſiccum conuenire huic febri ſumpta ſolummodo indicatione ab ipſo morbo haud dubium eſt. Non immerito igitur *nonnulli aquam cum aceto in potum peſtilente febre laborantibus conceſſerunt.* Ego *ſuccum mali granati acidi defœcatum, potũ huic febri conuenientem eſſe arbitror. Cui ſi aquam plantaginis aut acetoſę miſcere velis nihil nocueris.* Mo*dus ſit vt aquæ partem vnam, ſucci duabus miſceas.* Q*uod ſi ſucci mali granati non detur copia, ſic agito.* Capill*orum veneris aut politrici mañ. duos, berberorum tres, coquito in decẽ libris aquæ ad tertias ægrotanti propinato.* C*æterum ſcire oportet in peſtilenti febre laborantium virtutes ſemper vrgere, tum ob inceſſantes vomitus, tũ maxime ob ingentem ſpiritus exolutionem.* Hanc *medicorum nonnulli reſpicientes vinum miniſtrandum ſuadent.* V*t celſus qui vinum calidum meratius dare iubet.* Q*ui uero ad morbum magis mentem dirigunt, vinum recte prohibent, aquam'q́ mixtam tum aceto miniſtrant.* C*æterum cum vrgentis virtutis aut conſuetudinis ratione, vinum miniſtrare oporteat, cum ſucco mali granati aut aqua berberorum miſcebimus.* A*ut cũ aqua plantaginis, aut acetoſæ ſi illorũ non detur copia.* Mo*dum iuxta rationem indicantium ex*

tabellis inuenies. Cæterum quia in peſtilenti febre acci dit laborantibus nauſeantem vt plurimum habere ventriculum, ita vt ſtatim quæ deuorant aut bibant vomitu eijciant, incaſſum noſtræ forēt de cibo & potu lucubra tiones, niſi ea addiderimus quæ extra poſita ad retētio nem ciborum & potuum iuuent. Hæc autem ſunt frigida aſtringentia, quæ non ſolum ad id, verum ad infe=ctionem peſtilentem à ventriculo repellendam non parum proderunt. Succi cimarum tenerrimarum vitis, aut vuæ acerbæ, partes tres, ſucci ſemper viuæ maioris partes duas, aceti decoctionis abſinthij & mentæ partem vnam, & ſemis, cinamomi parum, miſceto. Apponito multoties ſpōgiam dictis ſuccis frigidis madentem ventriculo, ante cibum.

Panem aſſum vino odifero madentem modico cinamomi ſuper aſperſo, ventriculo apponito. Lintheum multipliciter plicatum ſucco vuæ acerbæ madentem deſuper imponito. Præterea aceti acerrimi partes tres, olei roſarum ex oleo immaturo partes duas, ſucci citoniorū partem vnam, miſceto tandiu donec craſſeſcat, & permixtum ſit, vtere vt ſupra, efficaciſſimū eſt. Vſum camphoræ in ijs epithematibus quæ ventriculo apponuntur non laudo. Ea ſiquidem quæ præter modum refrigerant citra aſtrictionem, principi parti apponenda non eſſe, rationalis docet methodus. Sed de his alibi. Aceti acris vntiam vnā, pulueris reubarbari toſti drachmā vnam, miſceto & ita eſſe ſinito per diem & noctē. Poſt modum vtere cum aqua roſarum vt ſupra. Nec prætermittendum eſt eiſdem epithematibus multoties vten

dum non eſſe. Cunque nouum epithema apponere voluerís, exiccare ventriculum lintheo oportet vt veſtigium præteriti non ſit medicaminis.

CAP. XXI.

F*Ebris colliquantis victum infrigidantem & modico aſtringentem & craſſiorem quàm pro morbi ratione eſſe oportet. Id ſicut & reliqua ab* In 4. de rõne victus
Hip. diſcimus qui cum de febrium curatione ageret cũ aluo liquida abſumente & contabefaciente corpus, ijs ſorbitiones frigidiores & craſſiores exhibẽdas docuit. Potus'que vinoſiores & aſtringentiores delirio non obſtante propinare iubet. Vnde colligimus, eum eſſe in colliquante febre victum exhibendum, qui corporis diſſolutioni valeat ſubuenire, & ſi in morbum aut eius ſymptomata addere videatur. In tertio cum de mulſæ agat nocumentis, ſigna liquefacientium febrium in hunc modum ſcribit.Illioſa quoque alui deijcit magis interdũ quidem bona ſed interdum quam decet redundantiotiora, ſpumãtioráq; quod bilioſis magis, & his quibus tumefacta ſunt viſcera contingit. Magis præterea quę dilutior eſt ſputum educit, magis'que pulmonem lenit. Meratior vero ſpumoſa excrementa atque pluſquam conuenit valde bilioſa calidioráque quam dilutior agit magis. Deiectiones autem huiuſmodi habẽt quidem & alias quæ graues ſunt offenſas neque enim hypocũdriorum extingunt ardorem ſed excitant, inquietationem'q; & membrorum iactationem faciunt, inteſtináq; & ſedem exulcerant. Qui ergo in morbis huiuſmodi relictis ſorbitionibus mulſa potius alterius vice, vtetur, is

ſi multa fœliciter conſequutus fuerit, nonne & multa ei ſuccedent præter animi ſententiam. Quibus in verbis Hip.*duplici nomine taxauit antiquos medicos, tum quia ſorbitiones liquefacientibus in febribus demittebant, tum quia alterius potionis vice, mulſa vtebantur. Quod autem alias in huiuſmodi acutis febribus exceptis liquefacientibus ſola mulſa ad iudicationem vſque ægrotantes alat,* Gal.*docet in hæc verba.* Significauit *& nunc maniſeſtiſſime ad morbi vſque iudicationem, ſola vti mulſa conſulens, nempe in ſolis qui colliquefaciũt morbis, vel in quibus hominum virtus ad morbi vſque iudicationem ſufficere non poſſit, ad ptiſanæ cremorem perueniemus.* In *alijs vero ſola mulſa eſt commodius. quod autẽ fluxus ventris ſyncere bilioſus ſpumoſus'que liquefacientem febrem indicet, aſſerit* Gal.*in expoſitione illius, quę dilutior eſt ſputum educit magis, cũ inquit.* Hipp.*igitur non immemor cum vel ex mulſa epota vel abſque ipſa quis ſpumoſa ſimul & ſyncere bilioſa deiecerit, febrem ſcieris eſſe quæ liquefaciat & ad tabẽ perducat &c. Quare hos tali cibo nutries.* Sumpta *in preſenti à ſola corporis diſſolutione indicatione.* Vi*ctum vero iuxta febris acumen conuenietem, ex ijs quę in ſuperioribus diximus colliges. Quæ diſſolutioni corporis obſtant triplicia ſunt, nempe quæ corpus & quæ humorem reſpiciunt, & quæ vtrunque.* Ad pri*mum modum ſpectant ea quæ multum præſtant corpori nutrimentum, & facilis coctionis ſunt. Quęcunque poteſtate infrigidant, ſecundum. Infrigidantia vero cibaria quęcunque aſtrictoria participant vi, tertium, opti=*

mus igitur in colliquantibus febribus cibus fuerit is, qui corpus nutriat infrigidet & modice aſtringat. Capũ *igitur iuuenem craſſum ita coquito.* Hordei excorticati *mañ. tres, vuæ acerbæ, portulacæ, plantaginis, viridis coriandri, ſingulorum vnum, bulliant ſimul, deinde collato ius, cuius accipe partes tres, ſucci granatorum acidorum partem vnam, ſorbitionem cum pane craſſam conficito.* Panis *infuſus in ſuccum granati acidi conuenit.*

Pt. *ſanam hordei non collatam parato in hunc modum.* Duos *pullos craſſos coquito cum tribus hordei excorticati pugillis, portulacæ vno; modicum antequam ab igne amoueas, immittito granorum mali granati acidi pugillum vnum, ſinito vt coquatur tandiu quod rumpatur hordeum & tenerrimum fiat, extrahito deinde hordeum, & adiecto pauco zucaro adminiſtretur iis quorũ virtutes ob imbecillitatẽ laborãt.* Conuenientiſſi*mus cibus fuerit iis qui colliquantibus febribus laborant. Infrigidat, roborat, & facillimæ coctionis eſt.* Aqua *frigida cõmodiſſimus iis potus & remedium eſt, vtrunque reſpiciens & corpus & humorem.* Ad *quã exhibendam exiguæ coctionis ſignum ſpectandum eſſe nos docet Gal. quarto de ratione victus & in libris de Methodo.* Mel *iis aduerſiſſimum eſſe ab eodem didicimus.* S*ciendum præterea rectam victus adminiſtrationem & frigidæ potum, præcipuum eſſe ad liquefacientes febres remedium, parumque auxilii præſtare medicamenta.* Q*uare diligenter obſeruandum eſt, vt boni ſint nutrimenti, & facillimę coctionis cibaria, quę*

In fine 10. de Metho.

iis offeremus. Quibus cum admiſcere ea quæ refrigerare & parum aſtringere valeant vtile erit. Optimus ꝙ omnium quem ſciam, his cibus eſt, ptiſana hordei eo quo diximus modo parata. In ea ſi quidem omnia quę neceſſaria ſunt, inſunt. Boni nutrimenti eſt, facilis coctionis, infrigidat, parumque aſtringit. Quæ enim inſigniter aſtrictoria vi pollent, ex eo incommoda ſunt, quod cauſam morbificam intra corpus detinent, cum ad omnem euacuationem vias obſtruant.

CAP. XXII.

Morbillus & variola differunt, morbillus in cute eſt inſtar morſus pulicum, à ſanguine nimis bilioſo ortum habens. Variola cutẽ magis in tumorẽ attollit, diuerſique coloris eſt. Albæ viſuntur vt plurimum, quandoque citrinæ, raro nigræ plumbeæ. Morbilli conſimiliter non vnum ſeruant colorem. Proinde variolæ à ſanguine nimis aquoſo ſiunt. Inter morbillos & variolas in eo cõuenit, quod vtraque puſtula ab ebullitione ſanguinis fit, natura prauum ab eo quod purum eſt ſeparante, & ad cutem detrudente. Quapropter à tali expulſione naturã, craſſo cibo aut multo aut duræ coctionis, tunc temporis diſtrahẽdam non eſſe recte quis colliget. Vt vero opus melius compleat, & ab internis ad cutem verſus cõmodius noxios humores depellat, & ne in aliqua interiorum partium humor detineatur, cibum parum infrigidantem leuiter aſtringẽtem his miniſtrare oportet. Qui enim huiuſmodi eſt, particulas roborat, vt validius à ſe quod contriſtat depellant. Vim præterea repellendi calidũ humorem habet.

Quapropter ius Hiſpanarum lentium cum acetoſa herba viridi coriandro, oleo, aceto, & ſale, & modico croci ijs conuenit.

Cocurbita etiam cocta cum portulaca acreſta, oleo, aceto, & ſale.

Ptiſana prout parauimus ſupra in colliquantibus febribus commodiſſima his ſorbitio eſt. Fugienda omnia ea ſunt quæ aut ſanguinis copiam augeant, aut in eius ebullitionem addant. Quare inter initia dummodo vires conſtent, gallinaceorum iura vitanda ſunt, & omnia dulcia & vnctuoſa. Facta euacuatione totius niſi copioſe erumpant, bonum erit in cibis minuere ea quæ aſtringunt, & eorum quæ aperire valeant, aliquid imponere, vt folia apii, aut petroſelini. At cum eruptio ſubſidere iam incipit, bonum eſt in cibis ea quæ ventrem leniunt miſcere. Vt prunas, violas, borraginem & ſimilia. Prunis autem quæ aſtringente participant facultate, cuiuſmodi gallica ſunt & Hiſpana, per omne tempus vti licet decoctis cum politrico plantagine aut portulaca. Potus autem ijs qui patiuntur morbillos aut variolas, ſit aqua hordei cum politrico & malo granato cocta. Sunt qui lactucas decoctas in aceto, medullam citruli, & anguriæ ijs qui variolas aut morbilos patiuntur exhibeant. Sunt & qui aquam anguriæ in potum miniſtrent. Sed quantum ſentio, huiuſmodi cibaria his damno potius quàm iuuamento ſunt. Quandoquidem expulſioni naturæ obſtant, & eruptionem puſtularum retardant ſua vehementi frigiditate. Nam huiuſmodi ab intro ad cutem expulſiones à natura ſunt, ma-

teria ob ebulitionem eo inclinata, vt pote iam in vaporem tranſeunte ob ſubſtantiæ eius tenuitatem. Quapropter ſicut ijs quæ calida & fumoſa ſunt augenda ebulitio non eſt, ſic nec ijs quæ valde refrigerant extinguenda. Solum igitur ea miniſtranda ſunt quæ modicum refrigerent & aſtringant. Vt per hæc roboratis ſiue in ſe collectis particulis melius fiat ab intro ad extra expulſio. Quapropter ficuum aridarum exhibitionem in ijs qui morbillis aut variolis laborant, vt pluribus noſtrorum medicorum viſum eſt, ob id quod malas materias extra pellunt, nõ probo. Nam ob id ipſum quod caricas commendant, ego damnarẽ. Aiunt earum vſu materias ab intro ad extra pelli. Cuius argumentũ eſſe ſcabiẽ ex earũ ĩmodico vſu euenientẽ aiũt. Sed profectò vt opinor ipſa decipiuntur experientia. Nõ enim id agunt caricæ quia malos humores ab intro ad extra pellunt, aut quia ſanguinem mundificant vt opinantur, ſed quia eum nimis calfacientes, ebullitionis modum ei præſtant. Vnde accidit vt id quod in fumum aut fuliginem ob calfactum ſanguinem verſum eſt ad cutem à natura detrudatur. Quare non immerito vulgus fert, caricas ſcabiem & pruritum peculiariter inducere. Quapropter eas pueris & iuuenibus prohibent. Quod autem nimis calfaciunt, docet Dioſcorides qui eas ſitim inducere aſſeruit. Raſis etiã tertio Almãſoris ex multo earum vſu fieri pruritum & pediculos affirmauit. Nec id alicui admirationi ſit. Nam in ipſis eſt occultũ lacticiniũ vt rectè ſenſit Auicẽn. Haliabas ẽt 5. theoricę, cap. 19. eas ĩ colericos mutari humoris ſcripſit. At 18. 3. trac. 2. cap. 12.

ſi:in ventriculo humores ſuperflui fuerint, inquit ille dura fit ad digerendum carica, & ad corruptionē mutatur. Et *inflationem ventoſitatem que generat, & peſſimum ſanguinem.* Auicenna *ſimiliter idem aſſeruit in hæc verba.* Et *ſicca quidem inquit in ſuis operationibus laudabilis eſt, verum tamen ſanguis generatus ex ea non eſt bonus.* V*erum id eſt, aridas ficus nimis abſtergere, aperire & incidere.* Q*uapropter commendantur à* Gal. *ſecundo alimentorum cap.* VII. *præcipue cum nucibus & amigdalis.* V*t cunque res habeat caricas ob earum ſuperfluam calfactionem vitandas eſſe in morbillis in caloris febrilis præſentia opinamur.* S*enibus tamen frigidis natura, vbi eruptio nimis diminuta eſt, vtiles ſunt & ſecure concedi poſſunt, præſertim in remiſſione caloris febrilis.* S*ua enim arida ficus apertione, ſubtiliatione, calfactione, humores adeo attenuat vt ad cutem facile ferantur.* V*nde variolas tunc temporis abſque læſione euocare ſolet.* Q*uod* Petrus *aponenſis vir diſertiſſimus aſſeruit, de morbillorum & variolarum curatione agens.*

CAP. XXIII.

ET *vt ſpeculationi huic nihil deſit, non ab re fuerit de eo victu diſſerere quo vulgus vtitur in variolis & morbilis, nempe ſalitis piſcibus.* S*iue enim ab ipſa experientia percepto cōmodo, ſiue ratione id oſtēdente, apud luſitanam plebem ſalitorum piſcium vſus lōgæuus obtinuit, vt parua aut nulla medicis fides adhibeatur contrarium ſuadentibus.* A*liud tamen vnus è noſtris medicus natione* Italus *ſentit, piſcium ſalitorum*

uſum in morbillis & variolis reprobans. Nam vt ille *ait apud non nullos è plebe* Itala *aut ſcholares opinionem eſſe, in variolis recte miniſtrari.* Verum *ſi ab* Ari*ſtotele recte dictum eſt, non vanam eſſe omnino famam quam vulgus ferat, non vanum vtique erit inquirere an rõne aliqua qui ſalitis piſcibus in variolis vtitur initatur.* Percipimus *ex quottidiano vſu ſalitos piſces pruritum inducere.* Siue *id ſalitorum piſcium ſubſtantiæ cõcedas, ſiue caliditati & ſiccitati eorum, quibus ebulitionem ſanguinis excitant.* In *omni autem ebulitione conſtat craſſos humores in tenues ſolui, tenues in fumum digeri, fumos & fuligines ad cutem migrare. Huncque eſſe modum quo generatim ſalita edulia pruritum ob qualitates inducant manifeſtas.* Siue *id eorundem ſubſtantiæ in vaporem digeſtæ, rapidæ ad cutem lationi ob ſalis inciſiuam qualitatem & acutam penetrationem tribuas.* Q*uod non nulli cariſsimis in eſſe firmiter credidere.* Siue *vtrunque ſimul in cauſa ſit.* Verum *eſt ſalitorum piſcium vſu, ab internis corporis partibus ad externas non nullorum excrementorum lationem fieri.* Q*uod cum ita ſit, dubium non eſt quin aliquando in iis morbis ſalitis piſcibus locus ſit.* Nempe *vbi natura ſegniter opus expulſionis aggreditur.* Id *autem ſi præter naturæ imbecillitatẽ accidat, aut deferueſcente ebulitione fiet, qua iuuatur natura vt melius excrementa ad cutem detrudat, aut ob craſſos & lentos humores ad expulſionem talem ineptos, aut ob viarum occluſionem. quodcunque horum trium adſit, aut omnia, piſces ſalitos prodeſſe ratio demonſtrat*

& ob caliditatem & ſiccitatem ſalitorum piſcium, & non minime ob eorum inciſionem & acutam penetratio nem. Cum ergo in frigido natura corpore non ſatis va riolæ erumpant ob aliquam trium dictarum occaſionũ, febrili calore non obſtante, dandos eſſe piſces ſalitos cũ plebe ſentio. In *ſucco tamen acetoſæ per diem inte= gram eos prius macerare oportet. Sit que mediæ æta= tis ſalitura, quanto enim antiquiores ſunt, eo calidio= res & ſicciores euadunt.* Vt *ſupra oſtenſum eſt.* Ad *hæc piſces ſaliti partes corporis ob ſalis compreſſionẽ in ſe inuicem collectas roborant. Quod ſiccis ficubus non ineſt, quinimmo contrarium.* Id *vnum eſt ex iis quæ cũmulatiorem efficiunt expulſionem. Quod cibis in eſſe qui in variolis miniſtrantur, ſupra optauimus. Prӕterea ſi eueniat vt fit, puſtulas intro erumpi, profectò nullo medicamine efficacius rumpes, ſaniem purgabis, exicca bis, putredinem que inde emanantem nullo alio citius caſtigabis, ne vlteriorem concipiat corruptionem, ſanas tandem particulas nullo alio quàm ex ſalitis piſcibus ci bo incolumius, ne emanantis corruptionis contagio affi= ciantur, ſeruabis.* Nec *ab re fuerit, vt cum intro erum= puntur, pro earum maturatione ficus aridas primo vo rare, deinde piſcibus vti.* Meminiſſe *tamen oportet in morbilis cauendum eſſe piſcium ſalitorum vſum.* Et *in iis qui calidi & ſicci ſunt natura. Vt igitur ſummatim dicam vbicunque eruptio incompleta eſt, ſi craſſi & lenti humores, aut viarum obſtructio in cauſa ſint, fe= bre non obſtante, nec calido & ſicco hominis tempera= mento, ficus aridas & ſalitos piſces audacter miniſtra*

to. Nec audienda eſt illorum ſententia qui ſalitorum piſcium vſum ægris non conuenire ſcribunt. Nam abſurdum eſt putare contraria ſalitorum piſciũ qualitate ægros affici non poſſe. Præterea tertio Almanſoris ſcriptum eſt ſalitos piſces nullo modo fore miniſtrandos niſi in die quo aliquis ſibi medicari voluerit, hoc eſt non cibi ſed medicinæ gratia commendandos eſſe ſalitos piſces. Quod Auicenna aſſeruit cum dixit vnum eſt quod ipſorum nutrimẽtum eſt malum, vnde plus via medicinæ ſunt accipiendi quam via cibi. E piſcibus ſalitis laudauit Gal. ſardam cum ait in tertio de alimentorum. Pretioſiſſima eſt ſardæ ſalitura.

CAP. XXIIII.

Hemitriteus verus, nempe quottidiana continua, & tertiana interpollata, mediæ rationis victum expoſcit. Hunc dico qui ſubtilior ſit quàm qui febribus interpollatis conuenit, craſſior vero quàm cõtinuis ab vno ſimplici humore. Cum ſingularum qualibet lõgior ſit. Cunque naturæ duobus qualitate & ſubſtantia contrarijs humoribus pugna ſit, viribus & tempore indiget vt ambos vincat. Vtriuſque igitur cauſa, nempe vt ad longum ſeruetur tempus, & vt vires contra vtrunque hoſtem habeat, ampliori opus habet alimonia. Cunque in ſuperioribus in ſingulis febribus cibis ea miſcuerimus quæ peccantis humoris qualitates reprimant, oportebit in hemitriteo aut ſimul ea quæ contrariarum ſint qualitatum, miſcere, aut cibis vti temperatis. Ea quæ alterum illorum ſolũ reſpiciũt adminiſtrare non licet. Nam vtriuſq; febris medicus ſit ſolicitus opor

tet. Cibum temperatum dico qui à naturali calido ſo-lum patitur. Hunc *hemitriteo laborantibus idoneum non eſſe ex eo intelliges, quod ſanguinem qui ab eo in febribus generatur vitioſæ fore qualitatis neceſſum ſit. Nam in tertiana febre ob bilis putreſcentis calorem & acredinem, pars effectiua ſanguinis extra naturalem tēperiem eſt, nempe calidior & ſiccior. quapropter cibus temperatus ob id quod à naturali calido ſolum patitur, nec particulæ intemperiem contrarijs qualitatibus valet corrigere, eiſdem afficietur. Quare ſanguis qui ab eo generabitur calidior & ſiccior euadet, pro viſceris intemperie. Qui ſtatim paulo momento in bilem vertatur. Simile iudicium in febre quæ à pituita corpus præter naturaliter humectum efficiente, ortū habet. Quapropter miſcenda ſunt in cibo, quæ contrariarum ſint qualitatum, aut id accipiendū in quo vtraq; qualitas reperiatur, quod magis probo. Quod ſi præter hæc inciſiuum id ſit, ante alia eligendum. Simpliciū medicamentorum vnum eſt acetum, quod præfatis ſit facultatibus inſigne. Vtrique enim conuenit humori, partibus inſuper tenuibus præditum eſt, quibus incidit. Quapropter ſi id cum eo quod abſtergere valeat miſcueris, habebis id quod quærimus.* Moderate *abſtergentium Zucarum vnum eſt, quod febricitantibus plus conuenit. Quare mixtionem ex Zucaro & acri aceto quam ſyrupum acetoſum medici nuncuparunt, hemetriteo maxime conuenientem eſſe putato. Quo vteris in hunc modum.*
Thymi, petroſelini, hordei ab vno cortice exuti, ſingulo

rum mañ.vnum, paſſularum enucleatarum vnum, corti cem vnum raphani linguam vellicantis, ſalis parum, bulliant cum pulla craſſa quantum ſatis, huius decocti accipito lib.vnam, ſyrupi acetoſi acris quantum tollerauerit ægrotantis palatus. Iterum bulliant quouſque miſceantur, dato vt bibat cum oportuerit, ex reliquo fac ſorbitionem. Hac vtere ante acceſſionem vehementiorem, & in eius inclinatione, in die vero mitiori eiſdem vtitor, pullæque extremitates ægrotanti miniſtrato. Silueſtrem capum qui eſcam pererrans quæritet, coquito cum hordeo, radicibus apij, aceto, & ſale, fac vt ſupra. Succi violarum mediæ magnitudinis vntias tres, piperis nigri groſſo modo contuſi grana triginta, infundito in ſuccum violarum & ita eſſe ſinito quouſq; tranſeãt dies tres, poſtmodum cum iure miſceto ita vt ad vntias decem iuris, vntiam vnam ſucci imponas. Et quia violarum ſuccus omni tempore haberi non poteſt, ſuccus ſimul cum pipere coaguletur, & ad formam trociſcorum reddatur, vt ſinguli drach. vnam contineant. Mixtionẽ ex pipere & ſucco violarũ magni eſſe iuuamenti in hemitriteo in quo pituita & bilis pares habẽt vires compoſitio oſtendit. In eo enim in quo alter humorum ſuperat, nec verus, nec certus hemitriteus dici poteſt. In quo vero bilis & pituita pares ſunt robore, quem verum & certum vocamus hemitriteum, meminit Hip. in libro de morbis vulgaribus, horrificam febrem hemitriteum vocans, quia multoties in acceſſione vna febricitantes horreſcant. Nam horror medius eſt, inter rigorem quem bilis, & frigus quod pituita inducit.

Cunque alter humorum ſuperat, ita rigoris vel frigoris plus ſit horror particeps. Quod ſi humor qui præualet in hemitriteo pituita fuerit, hoc cibo vtere. Pullam aut capum cum hordeo, radicibus apij & ciceribus, aceto & ſale coquito, fac vt ſupra. Ptiſanam cũ radicibus apij coctam, pipere & oximelite optimam ijs eſſe ſorbitionem iudicato.

Quod ſi bilis ſuperior fuerit, ita vt horror plus ad rigorem accedat. Pullam aut capum cũ hordeo epatica thymo petroſelino & apij radicibus ſale & aceto coquito. Aqua hordei cum radicibus apij cocta, conueniens potus eſt verum patientibus hemitriteum. Iis vero in quibus pituita ſuperior eſt, aqua decoctionis radicis apij & ſeminis fœniculi dulcis. Potus vero qui hemitriteo laborantibus ratione virium & conſuetudinis competat, ex potus tabellis quærendus eſt. Iis vero qui hemitriteum pituitoſum patiuntur, ſi temperamẽto ſint frigido, non ab re erit radiculam Zinziberis in cibis & potibus addere, vt ſimul integra bulliat. Eſt vnus ex arabibus medicis qui hemitriteum patientem alit in die acceſionis cucurbitis, ſpinacijs, attriplicibus, & ſimilibus. Sed errat quantum ſentio duplici ratione. Altera ab ipſa natura corporis ſumpta, altera ab ipſo cibo. In hora in qua natura intenta ſeparationi eſt, frigida exhibenda non ſunt cibaria, ne ſeparationi naturæ obſtent, & ne expulſionem periodicam quæ ab internis partibus ad exteriores fit, ad contrarium repellant poros que occludant. Quorum cauſa paroxiſmus longior efficiatur. Vt ijs, qui diligenter ci-

bariorum

barioꝛum naturas quid ſingulis horis valeant efficere ſcrutantur, manifeſtum eſt. Iis adde cibos qui ex hærbis oleribusue parantur corruptioni ob noxios eſſe, ex eo quod aquoſum generent ſanguinem, qui promptiſſime calorem extraneum concipiat. Prudentis conſilij igitur non eſt, huiuſmodi cibos tunc miniſtrare, cum cauſa corrumpens validior eſt. Non aliter q̃ ſi ignauum & imbecillem militem ſtrenuæ inimicorum cohorti obijcias. Sed de hoc abunde ſupra diximus, vbi oſtendimus cibum ex hærbis aut oleribus inutilem eſſe acute febricitantibus. Eoſque in ægrotantium damnum errare, qui citra occaſionem hærbis in cibos frequenter vtuntur. Grauiuſque eos peccare, qui ante acceſſiones hærbas aut olera miniſtrant, putantes ſe ſcopum attigiſſe. qua in re noſtrorum medicorum plurimi quottidie labũtur. Quando autem hærbis & oleribus in cibo vtemur infra deo inſpirante dicemus.

CAP. XXV.

Febris in qua exteriora frigent & calent interiora, à bili putreſcente ortum habet. In qua febrili calore phlegmata craſſa in exterioribus exiſtẽtia diſſoluente, accidit, partes externas infrigidari, æſtuãtibus internis. Subtili ideo indigent victu, quia febrilis calor multoties in ſeipſum reduplicatur trãſpiratione prohibita. Quapropter periculo non vacat hæc febris, ſicut cum à reuocatione natiui calidi exteriora frigẽt. Cibus ijs conuenit refrigerans. Cui miſceantur ea quæ aperire & valenter incidere valeant. Poſt calidam & aſperam totius corporis fricationem, hunc febricitanti

cibum miniſtrato.

Ptiſanam cum radicibus apij & petroſelini & lenticu-la aquæ parato, coquitóque ſufficienter. Et cum ſyru-po acetoſo, aut oximelite ægrotanti ſi frigida ſit na-tura miniſtrato.

Alium, coquito pullam eiſdem hærbis, folijs raphani, hordeo & aceto fac potionem & tenuem ſorbitionem. Præterea infundantur in libra vna aceti acerrimi, ficuũ ſiccarum lib. vnius tertiam, ſinito per diem & noctem, poſtmodum colletur. Huius aceti vntias tres accipito, aquæ decoctionis radicis apij lẽticulę aquæ vntias quat tuor, zucari quantum ſufficit, coquito & fac ſyrupum acetoſum ijs conuenientem. Cũq; hæc febris ab vno ſim plici accidit humore, vt à pituita valde craſſa, quæ pu-treſcens exteriora non valet calficere, aut ſuæ craſſitiei aut leuis putredinis occaſione, ad febres phlegmaticas aut melancolicas aut colericas pro victu eliciendo re-currendum eſt. À ſingulis enim prædictorum humorũ originem poſſe habere, doctiſſimis viris placitum eſt. Vnde bene dixit arabs, tu vero inquit non debes ad pa roxiſmos reſpicere, nam poteſt eſſe quod ſit quottidia-na, tertiana, & quartana, & quæ quinto, & ſeptimo periodicant. De ijs vero quibus à reuocatione caloris ad intro, accidit infrigidari in febribus extrema, alibi nobis ſermo erit. Eſt alia febris in qua exteriora calẽt & interiora frigent. Quæ ab aliquibus empiala no-minatur, à non nullis liparia ab aliis tenedos, ſed nomi na ſecundum Platonem contẽnere oportet eos, quibus aliarum rerum incumbit inueſtigatio. Hæc accidit cum

à putreſcente bile caloremq́ue febrilẽ excitãte, phlegmata craſſa in interioribus concreta diſſoluantur. Accidit vt iis ſolutis partes internæ frigeſiant. Victus iis copioſioris alimoniæ exhiberi poteſt. Minus enim periculoſa hæc ægritudo eſt, vt pote præternaturali calido in externas ſolum ſequiente ptes. Miſcẽda igitur ea ſunt quę valenter incidãt & abſtergant cũ mediocri calore. Quapropter ijs cibis vtere, quos hemitriteo phlegmaticæ conuenire diximus.

Gallus antiquus poſt lõgam dimicationem cum altero, occidatur. Coquaturq́ue cum hordeo, paſſulis enucleatis, pulegio, hyſſopo, thymo, & violis, temperetur q́ cum oximelite acri, propinato quantum vno hauſtu ſorbere poſſit, ſorbitionem ne facias.

Præterea in aqua hordei conficito ſorbitionem ex furfure & fermento vt ſupra docuimus in febribus phlegmaticis. Sunt qui hanc quoque febrem à ſimplici pituita quæ non putriuit ſecundum totum euenire affirmẽt. Sunt & qui à melancolia. Quorum victus ſunt ex ſupradictis petendi. Hoc tñ proprium ijs febribus ineſt. Oĩa nẽpe quæ aperiendo exiccant ijs febribus incómoda ideo eſſe quod materiam craſſiorem reddunt. Quæ magis tenues ſunt partibus, in halitus digeſtis. Cunque febrium quæ calorem & frigus ſimul operantur materias, craſſos humores eſſe medici aſſerant, fit, vt qui ius cicerum & muriã ijs concedunt, febricitantibus parum ſalubriter conſuluiſſe. Rectius profectò fuerit, ijs vti, quæ humida exiſtentia, abſtergere & incidere poſſint. Cum igitur huic febri à ſimplici pituita dependente ob

uiaueris, præſertim in homine frigidæ naturæ hunc cibum miniſtrato.

Senescentem gallum prædicto modo defatigatum para to ad hunc modum, chamemeli mañ. vnum & ſemis, ficuum aridarum, paſſularum enucleatarum, ſingulorum mañ. vnum, hordei ab vno cortice exuti mañ. tres, coqui to ſufficienter et collato. Accipito iuris libram vnã, adipis anatis recentis vntias tres, aceti albi è pulegio vntiam vnam, ſalis parum, bulliant iterum donec permiſceantur. Dato calidum quantum vno hauſtu ſorbere poſſit. Efficaciſſimum eſt ad craſſos humores & lentos febrem generantes. Idem cum capo & pulla efficere poſſis ſed inefficatius. Dicatur hæc ſorbitio ex adipe anatis. Supereſt de ea in qua ſimul calor & frigus per totum ſentiuntur, febre ſermonẽ facere. Hæc à bile putreſcente ſimiliter ortum habet. Calore febrili craſſa phlegmata partes internas & externas occupantia diſſoluente, accidit, vt ægrotantis ſenſus minimas non percipiens differentias, calorem & frigus in eadem parte eſſe iudicet. Victus ijs conueniens eſt, qui incidere, & abſtergere, & exiccare vtcunque valeat. Phlegmata ſi quidem in hac febre facilius diſſoluũtur q̃ in prędictis. Signum eſt frigus intro & extra perceptum, quod latio nem materiæ per omnes indicat partes. Latio vero, eius liquefactionem, liquefactio obedientiam materiæ diſſol uenti. Phlegmata igitur cum induritiem non occaluere, aliquali indigent exiccatione. Quapropter talem ijs victum miniſtrato.

Sorbitio ex adipe anatis.

Gallum ſenem vt ſupra defatigatum coquito cum hor-

deo, radicibus apij, petroſelini, paſſulis enucleatis, cice-ribus. Hora vna *antequam ab igne amoueas, proijcito aceti albi è pulegio quantum ſatis, ſalis modicum, fac vt ſupra.* Potus *omnibus ijs ſit aqua hordei cum ſe-mine fœniculi & radice apij cocta.* Iis *vero qui intus frigent & extra callent, vinum album prędicta aqua di lutum adminiſtretur.*

CAP. XXVI.

S*Ed quos nam victus exigant ſingulæ febres, in-dicatione ſumpta ab affectu, & ab eius cauſa abũ de quidem dictum eſt.* Nũc *vero quos nam victus ſym ptomatum ſimul habita, ratione adhibere conueniat tempeſtiuum eſt percurramus.* Nam *quemadmodum ſymptomata curationis quandoque indicationem ad ſe trahunt, ſic & victus rationem.* Victus *enim admini-ſtratio pars curationis eſt.* Id *etiam ſicut & reliqua ab* Hip. *didicimus, quem à ſymptomatum etiam natura & vehementia, victum conuenientem inueſtigare obſerua-mus.* Vt *in eo vbi autem dolor aliquis vexauerit, oxime li bibendum dabis, hyeme calidum, æſtate frigidum. Quod ſi multa ſitis fuerit melicrato vtendũ & aqua.* Gal. *in expoſitione ita ait.* Nempe *quantum ad morbũ ſpectat, oximelite magis eſt vtendum.* Verum *ſi æger accepto multo oximelite adhuc ſitiuerit, melicratum dare oportet.* Quod *ſi ab ea re ſitiuerit, aquam offe-rendam putato.* Et *ſi aqua per ſe pota culpa non ca-reat.* Præterea *infra ratione ſymptomatis ſuperuenien tis ſorbitionis modum mutare iubet, cum inquit.* Poſtea *ſi dolor quiſpiam vel periculum comparuerit ſorbitio*

1. de ratio-ne victus.

nem dare oportet neque multam neque craſſam &c. Sed inueſtigare diligenter opórtet, qua ſymptomatis magnitudine mutare victum oporteat. Initium huius in ueſtigationis ab Hip. *etiam ſumendum eſt, viro ſapientiſſimo. Ille enim victus rationem in ſola effatu digna ſymptomatis magnitudine immutare videtur, vt cum dixit.* ἐὰν δὲ πολλὴ δίψα ᾖ καὶ μελικρήτῳ καὶ ὕδατι. Hoc *eſt ſi multa ſitis fuerit melicrato & aqua.* R*atio id quoque ſuadet vt non à ſymptomatum quacunque magnitudine ſed ab ea quæ effatu digna eſt; curationis ſcopus mutandus ſit.* N*am cum ſymptomata, morborum effectus ſint, ablatione cauſarum euaneſcunt. Quapropter vt effectus ſunt nullius ſunt capacia indicationis. Cum vero ad effatu dignam accreſcunt magnitudinem, indicationem curationis præſtant.* Proinde *cum effatu dignę ſymptomatum magnitudines, ſicut & cuius vis rei innumeræ ſint, ſola ipſius magnitudinis ratione differentes, niſi aliquo ſigno magnitudinem ſymptomatum diffiniamus, incompletus & omnino inutilis noſter ſermo eſſet. Sic igitur ſymptomatum magnitudo diffinienda eſt, vt eorum ratione victus mutetur.* N*empe cū alicuius prçter naturalis diſpoſitionis ſunt cauſa. Quæ aut in morbum addat, aut naturæ vires exoluat. Quodcunque horum in corpore eueniat ſymptomatis magnitudinis cauſa, iuſto tunc ſymptomata victus rationem, & curatiuam indicationem ſuppeditāt.* V*t pleuritico parum ſitienti oximeli aut melicratū quę ipſæ morbus exegerit offeres. quod ſi multa ſiti vexetur, nō ijs quæ morbū & eius cauſam reſpiciunt, ſed*

ijs quæ ſitim mitigant vteris. Nam multa ſitis ſputum exiccat, & morbum incoctibilem reddit. Febris'que calorem auget. Quapropter melicratum & aquam exhibebimus à ſymptomate indicatione ſumpta. Nam aqua morbi gratia exhibenda non eſſet. Ob id quod doloris maturationi aduerſa eſt. Sic ergo ſymptomatum magnitudo diffinienda eſt, vt ab eis ratio curationis & victus indicationes ſumantur. Cæterum huiuſmodi ſymptomata cum ad dictam perueniunt magnitudinem hoc eſt vicem habent cauſæ ad morbum relata, aut vrgentis aut cauſæ ſine qua morbus curari non poſſit vicẽ habent. Quapropter potior eſt quæ ab eis ſumitur indicatio quam à morbo. Vt ex dogmate de complicatis affectibus colligitur. Hoc etiam manifeſtum eſt ex eo quod Hip. *pleuritico valde ſitienti aquam conceſſit.* 1. de rõne victus.
Quam ſi potiorem à morbo indicationem faceret nõ exhiberet. Manifeſtum igitur eſt ex doctrina Hip. *vt cũ ſymptomata ad eam magnitudinẽ perueniunt vt in morbum addant, aut vires naturæ exoluãt, ab eis potiorem ſumendam victus eſſe indicationem. Dãda nihilominus eſt opera, vt ea miniſtremus quæ aut morbo ſi fieri poſſit conueniant, aut ſaltem incommoda non ſint.*

CAP. XXVII.

FEbricitanti patienti vigilias à bilioſo hũmore ortum habentes hunc cibum miniſtrato.

Ex *aqua hordei lac amigdalarum conficito mediocri craſſitie, cunque ſemicoctum fuerit, mañ. vnum coriandri viridis in mortario conterito, addito modico croci ſimul in ollam proijcito. Zucari quantum ſatis ad-*

dito. Fac vt *decenter coquatur ad lentum ignem ſemper cum cocleari agitando quouſque mediocriter craſſum reddatur.* Extrahito *ab igne & linteis circum* volvito, *& tepidum miniſtrato.* Hac *ſorbitione vſus fui olim in Anglia.* Erat *Anglus dicturus coràm* Henrico *Angliæ* Rege *inuictiſſimo, & regni primoribus.* Curabat*que* vt *ſuo cum honore rem ageret.* Cunque *tẽpus inſtaret, paucis ante diebus in moderato ſtudio,* vi*gilanti cura,cerebrum adeo exiccauit,* vt *in vigilias incideret.* Cunque *apud amicos de ea re quæreretur, nec diacodion, nec ſyrupo de papauere nec alijs id genus quę ei in remedium miſerant ſomnum ſibi cõciliare poſſet.* Tertius*ꝗ dies inſtaret,qua ſibi ſano capite opus erat,cunque ob imbecillitatem quam* vigil*iæ induxerãt parum ſibi crederet,in maxima erat ſolicitudine quid ageret.* Accedens *forte amicus hominem ſalutandi gratia,rem audiens,conſuluit* vt *mea* vteretur *opera.* Re*pente ipſe veniens,hominem inueni præter modum calfactum.* Cunque *arteriam tangerem,conieci parum abeſſe hominem à febrili diſpoſitione.* In *eam'que lapſurum niſi præſentaneo remedio adpropriam reuocaretur temperiem.* Cunque *hæc ei retuliſſem, acclamauit* vt *omni diligentia id præſtare* volui*ſſem.* Cunq; *hominem bono eſſe animo iuberem, abij, ſero rediens, ſole iam occumbente hominem in capaciſſimo labro aquæ tepidæ ſedere iuſſi.* Ibique *hora* vna *immorari permiſſi.* Exiens *lectum petyt, ibi cum parum quieſceret, homini lac ſupradictum exhibui, abij'que.* Pueris *admonitis,*vt *ſtrepitum* vitarent. S*equenti die mihi acce-*

denti occurrerunt famuli gratias agentes quod heri vigilias & famulorum vno remedio ſanaſſem, inquietabat enim eos, referentes herum ſolidam dormiſſe noctē. Quod ſi inconficiendo lacte micam panis in aqua roſarum infuſam ſimul cum amigdalis teras, craſſiorem efficies ſorbitionem magis nutrientem & humectantem. Quod ſi craſſiori vti velis ſorbitione hoc modo conficito.

Panem puriſſimum mediocris ætatis in exiguas abrade particulas, tribuſ'que aquis lauato, deinde amigdalarũ ſuccum ex aqua hordei extrahito, ſimul'que cum pane coquito, ad lentum ignem ſemper agitando, cũque ſemicoctum fuerit, coriandrum viridem quantum manu capi poſſit in mortario cum pauco croco conterito, & cum ſorbitione quæ ad ignem eſt diſſoluito, adiecto Zucaro, ſimul omnia coquito, quouſque permiſceantur, coclearí panem ad ollæ parietes atterens. Conueniens hic cibus eſt exiccato & ſuper calfacto cerebro, frigidos & humidos halitus ad caput mittit, naturæ cerebri nimium familiares. Luſitanarum quæ in ægrotantium cõmodum diligentiores ſunt fœminæ, cum ſomnum conciliare ſtudent, ſorbitionem ſic parant.

Micam panis poſt ablutionem in aqua hordei coquunt, butiri recentis parum pro panis portione, aut oleum puriſſimum oliuarum eius loco iniiciũt. Cũq; ferè coctũ eſt. Coriandrum viride & croci parum conterunt, & in mortario cum ſorbitionis modico diſſoluunt. Oui recentis (in aqua frigida horis tribus infuſi) vitellum, cum ſorbitione quæ in mortario eſt coclearis conquaſſatione

permiſcēt, in ollam reyciunt et cũ zucaro ſimul coquũt, ſemper agitando cum cocleari donec percoctum ſit. Valens hic cibus eſt ad conciliandũ ſomnũ. Attamen quia multi nutrimenti eſt, continuis febribus et acutis non cõuenit. Niſi facultatis imbecillitas id ſuaderet. Febribus ijs quæ periodice intermittunt & quieſcunt bono temporis interuallo concedi poſſet.

Lactucas quæ mediæ ſunt ætatis in aqua coquito, cũq; percoctę fuerint, aquam ab eis forti compreſſione extrahito, cultello in exiguas portiunculas percute, oleo, aceto, ſale, & zucaro pro portione inſperſis, vigilias patienti dato vt cum pane deuoret. Qui vero vigilias ob doloris vehementiam patiuntur. Cibis ſomnum inducere ne ſperes, ſed confeſtim relicta ea artis medicæ parte quæ victus rationem docet, ad vtranq̃ue & quæ de medicamentis agit, & quæ circa manus operationem verſatur te confer, ab illis quo hominem à dolore leues, auxilium petas. Sciens in hora doloris cibum quẽcunque culpa non vacare. Præcipue qui facile aceſcũt aut in fumum abeunt. Vtraque enim cauſa dolorem auget. Nam ptiſana quæ ab Hip. vt conuenientiſſimus cibus acute febricitantibus receptus eſt, in vehementia doloris ab eodem damnatur in primo de ratione victus in morbis acutis, in hæc verba. Niſi quis inquit dolorẽ vel alui ſubductione, vel inſecta vena, pro vtriuſuis exigentia ſoluerit, ptiſanam ita affectis dederit, precipitem aget in mortem. De reliquis cibis in hora doloris ita ait. Præbendunt hæc non ſolum ſi ptiſana intempeſtiue vtantur, verum & multo magis ſi quippiam

aliud quod ptiſana inconuenientius ſit, vel ederint vel biberint. Sed fortaſſe quis nobis obijciet Hip. *in prædictis locis ptiſanam prohibuiſſe ſicuti & cibos alios, non doloris ſed inflammationis membranæ ſuccingentis coſtas ratione, de qua ei ſermo erat, quam dolorem appellauit. Vere ita res habet, non ob id tamẽ auſertur quod diximus, nempe in hora vehementis doloris, cibum quemcunque & ſi leuiſſimum culpa non vacare. Quinimmo magno eſſe nocumento aſſero, hac ductus ratione.* Dolor *eſt ex ijs quæ maxime virtutem corporis proſternunt vt* Gal. *viſum eſt.* Ita *vt nec ventriculus cibũ recte coquat, nec epar aut venæ hunc inſanguinem commode mutent.* Nec *diſtributio præterea, nec appoſitio, nec excrementorum expulſio, nec vlla naturaliũ actionum commode peragatur.* Tum *ob dolorem actiones lædentem, tum maxime ob id quod intenta natura ad id quod contriſtat, ſanguinem & ſpiritus qui commune ad omnes actiones inſtrumentum eſt ad locum doloris mittat. Vnde fit vt loca coctioni deputata indigentiam patiantur. Quæ cauſa eſt vt cibus perperam coquatur in ventriculo, epate, & venis, faciléque inde extraneum concipiat calorem. Et tandem additionis doloris cauſa fiat. Cum igitur loca coctioni deputata influentis calidi indigentiam patiantur, & obiectum in quod agunt calido extraneo obnoxium ob id (natura alio intenta) maneat, conſulte medici agunt ſanguinem in forti dolore mittere. Vt quantum natura à conſueta deficit cura, tantum ſanguinis imminuatur.* Iuxta *illud minori curæ minus quod curet.* Nec *ſolum mittendus*

eſt ſanguis, vt qui in iocinere & venis eſt, ſuccum ab extraneo calore incolumẽ tueamur. Sed & cibo qui in ventriculo eſt conſulimus, vomitum prouocantes. Cumq; hæc ita ſe habeant, dementis conſilij fuerit, cibum ea hora miniſtrare, qua eius à corpore eductio doloris remedium eſt. Qua in ſententia Gal. eſt in expoſitione illius maius quidem malum eſt &c. Vbi ad hunc modum ſcribit. Cõtra autem qui ob dolorem vel morbi acumẽ, euacuatione interdum magis quam repletione indigent. Immo qui cibum his exhibet, maximum operatur malũ etc. Cæterum cum dolorũ plures ſint differentiæ, ita vt alij alternis inuadunt temporibus & remittant. Alij perpetuo torqueant. Horum nonnulli talem conſecuti ſunt vehementiam, ut in vigilias laborantes deducant. Alij in inquietationes. Nõ vna victus ratio ab omnibus ſumenda erit. Dolores igitur quicunq; laborantes inquietant omnem cibum & potum abſcindunt. Vt in ijs quæ in primo libro diſſeruimus abunde dictum eſt. Vbi oſtendimus morbum cui continua coniuncta eſt inquietatio intra dies quattuor terminari ob cuius vehementiam. Omnimodam ei abſtinentiam conuenire. Vehementiſſimi quidem dolores ſunt, qui laborantes in inquietationem deducant. De hoc locutus eſt citato loco Gal. cum dixit qui alimentum his miniſtrat, maximum operatur malum. Quod manifeſtum eſt ex ijs quæ in initio expoſitionis ſcripſit vbi vehementiſſimum dolorẽ ad hũc modum deſcribit. Propter dolores ſæpe quidem laborantes ſine pulſu fiunt, & animi deliquia incurrunt, & in nullo motu moueri poſſunt. Similia his ab acumine

morbi eueniunt. Sunt autem quibus non propter id virtus laborat, ſed ob vaſorum quomodolibet factam euacuationem. Siue igitur ob excretionem ſenſui manifeſtã. Siue ob διαφόρησιν id eſt in halitus digeſtionem, ſiue ob inediam, hi quidem alimento indigent & quàm celerrime refici. Contra autem qui ob dolorem, vel morbi acumen, euacuatione aliquando indigent magis, quàm additione. Immo qui alimentum his porrigit, maximum operatur malum. Validum ex verbis Gal. ſumitur argumentum, laboranti vehementiſſimo dolore cum robore virium, nullum exhibendum fore alimentum. Cum in eos qui ob dolorem imbecilles admodum facti ſunt, ita vt abſque pulſu fiant & animi deliquio capiantur, maximum operari malũ ſcribat. Ob dolores qui proxime à vehementiſſimis degenerant, vnam decubitus formam ſeruare queunt laborantes. Somnum tamen capere non poſſunt. Quare talisijs victus miniſtrandus eſt, qualem morbis qui ad ſeptimum terminantur conuenire diximus. Vigiliæ enim continuæ vt in primo libro oſtendimus, vnum eſt ex tribus ſymptomatibus quæ morbum ad ſeptimum terminant. Iis igitur qui ob dolorem perpetuas patiuntur vigilias, victus per pocula cõuenit. Sic Hip. vti vero potu oportet, ſi dolor aliquis affuerit, oximelite, hyeme quidem calido, æſtate vero frigido. Si vero multa ſitis fuerit, & melicrato & aqua. quo in loco Hip. victus formam à ratione duorum ſymptomatum diffiniuit, nempe à dolore & à multa ſiti. Dicens. χρέεσθαι δὲ ποτῷ, ἢν ἄλγημά τι ἔχῃ, ὀξυμέλιτι, χειμῶνος μὲν θερμῷ, θέρους δὲ ψυχρῷ. ἐὰν δὲ πολλὴ δι-

ψαῇ, καὶ μελικρήτῳ καὶ ὕδατι. Vbi perperam qui dam in hunc modum vertit. Vbi autem dolor aliquis ve xauerit oximeli bibendum dabis. Non equidem id ſolū vult Hip. vt oximelite cū dolor aliquis aſſuerit vtamur. Sed duo nos in dictis verbis docet. Nempe cum dolor aliquis aſſuerit victu per pocula vtendum eſſe. Secundo declarat nobis conuenientem potum oximeli eſſe. Si enim eadem fuiſſet Hip. mens ac traductor intelligit, breuius quidem ſententiam protuliſſet ad hunc modum χρέεσθαι δὲ ὀξυμέλιτι ἢν ἄλγημά τι ἔχῃ &c. Hoc eſt vti vero oximelite ſi dolor aliquis aſſuerit. Id præterea facile erat ex mediæ quietis ſigno quod dictioni ποτῷ, coniunctum eſt elicere. Sed quod ſemper dicere ſum ſolitus hic præterire ſilentio haud æquum cenſeo. Solius Hip. ſcripta de verbo ad verbum traſſerenda fore. Vt incorruptam grauiſſimi viri ſententtam habeamus. Nullo quidem breuiloquus vir ocioſo vſus eſt verbo. Quicunque igitur in vertendo Hip. curant elegantiam ſermonis, caueant ne diuinas uiri ſententias corrū pant. Ad propoſitum redeundo. Cum dolor, tali ſit vehementia vt vigilias inducat, victum per pocula indicat, ſorbitiones'que tunc temporis miniſtrandas non eſſe. Sed forſan quis nobis obyciet. Hip. cum in dolore aſſiduo ſorbitiones & cibum ſubtrahit, non doloris ſed inflāmationis & acute febris ratiōe prohibet. Vt in primo de ratione victus cū ſcribit. Ad hæc ſi adhuc lateris dolor continuus fuerit &c. Non ſolum vbi dolor acute febri coniunctus eſt, victus qui poculis ſit craſſior incommodus eſt, ſed vbi dolor abſque vlla ſit febre.

Quod cum oſtendemus, manifeſtum erit in dolore acute febri coniuncto, cibum & ſorbitiones Hippo. ratione ſymptomatis potius quàm morbi prohibuiſſe. Ille igitur in de victu ſanorum ita ſcribit. Quibuſcunque dolores fiũt in viſceribus vel ex exercitatione vel alia quappiam ambulatione his confert ſine cibo recreari. Potione vero vti &c. Ex ijs quę ſtatim ſubiungit & apertius ex Gal. in expoſitione manifeſtum fit, de ijs qui abſque febre fiunt doloribus locutum fuiſſe. Si igitur ſcripta Hip. vigilanti lectione percurramus, nõ ſolum cibum ijs prohibere qui cũ robore viriũ doloribus infeſtantur reperiemus, ſed in eos qui imbecilles ideo effecti ſunt, ſi quis victus formam aut quantitatem ad maius augeat, magnum operari malum affirmat. Vbi ad hunc modum ſcribit. Ingens ſi quidem malum eſt, ſi ob dolorem & acumen morbi imbecillitato porrigat quis potum vel ſorbitionis plus, vel eſculentum, imbecillitatem eam ex vaſorum inanitione contigiſſe arbitratus &c. Quo in loco potum, ſorbitionem, & eſculẽtum nõ aſſerit male ijs exhiberi qui ob dolorem aut morbi acumen imbecilles fiunt, vt quidam opinatus eſt. Sed ſolũ damnat additionem victus formæ aut quantitatis quibus ante imbecillitatem æger vtebatur. Vt ſi tribus aquæ mulſæ cyathis Socratem acuta febre, vehementi capitis dolore, laborantem nutrias, ob dolorem autem aut morbi acumen in magnam incidat imbecillitatem, ita vt moueri nequeat & abſque pulſu fiat, caueas vt huic aut ſorbitionẽ, aut plus tribus cyathis mulſæ miniſtres. Nã hoc quidẽ magnũ malũ eẽ affirmat. quibus

autem ſignis imbecillitatem quæ à dolore aut morbi acumine & eam quæ à vaſorum inanitione euenit diſcernere poſſimus ſupra oſtenſum eſt. Potus igitur *quē ijs concedemus talis ſit* vt *aliquod præſtet corpori nutrimentum, & doloris etiam cauſam reſpiciat.* Vt *oximeli quo* vtitur *in lib.* 1. *de ratione victus ad lateris dolorē,* vt *quod eius cauſam reſpiciat.* Et *in libro de victu ſanorū ad dolores* viſcerum *abſq; febre, qui ab obſtructione ortum habent, potione* vtitur *cuius minimum in corpus ingrediens plurimum educat lotium.* Et *quia hæc inueſtigatio ad eam artis medicæ partem quæ morborum ſpeculatur remedia* (θεραπευτικὴ *græce dicitur) ſpectat, nō eſt quod hic longiorem faciamus ſermonem.* Illuc *te confer ſi quod reliquum huius ſpeculationis eſt, quæris.* Nos *interim reliqua proſequamur propoſiti.* Vigilia *interdum ex penuria vaporoſi halitus cerebrum humectantis euenit, & ſi quando ex defectu alimenti in ventriculo accidat,* vt *plurimum inclinante morbo fit.* Iis *pręcipue qui bona* valitudine *multum ingerere ſunt ſoliti.* In *morborum incrementis aut vigore, raro ob hanc ſolam cauſam vigiliæ accidunt.* Difficiléque *tunc id percipere,* vi *morbi vigiliarum magis perſpicua cauſa, illam obſcurante.* Cum *ergo hanc eſſe vigiliarū occaſionem intellexeris, cibū dato qui facilis ſit coctionis & ſubſtantiæ, quæ dulces ex ſe emittat halitus.* Vt *piſces petroſi qui in hora vigeant, cocti cū aneto, petroſelino, ſale, & aceto, oleo, aut butiro recenti, & ſucco* vuæ *acerbæ, aut eius loco berberibus.* Hūc *cibum miniſtraui cum eſſem in* Anglia *præclariſſimo* vi*ro domino*

ro domino Guilelmo cidne ſereniſſimi principis Anglorum, magno cubiculario digniſſimo. Cũ enim inclinante iam morbo vigilias pateretur, multáque in huius gratiã apparata nil quicquam proficerent, rogaui hominem an vellet fluuiatiles ad cœnã piſciculos, quos gudions vulgari ſermone Angli appellant. Annuente inductóque coquo modum apparandi impoſui. Permiſique vt eiſdem ad libitum veſceretur. Abij, in craſtinum rediens percepi hominẽ nocte dulces cœpiſſe ſomnos. Ad huius cognitionẽ me potiſſimũ induxerunt hominis habitus & eius aſſuetudo. Iis acceſſit quod inclinante iã morbo nulla videbatur ad vigilias inducendas iuxta occaſio. Quapropter diligenter oportet medicum contemplari actiones ſingularum corporis partium, quando imminuuntur, aut deficiunt, ratione indigentie nutrimenti, & quando acuminis morbi. Cunque primum contingit, cibus illico dandus eſt. Si ſecundùm, maxime prohibendus. Qua in re ſæpe labuntur noſtræ ætatis medici, non diſcernentes alterutram actionũ noxæ cauſam. Quod antiquis medicis prior Hip. obiecit in libro ſecundo de ratione victus in morbis acutis in hæc verba. Neque ſanè horum ita peritos video medicos qui vt oportet dignoſcant eas quæ in morbis contigunt virium infirmitates, quæ ob vaſorum quã κενεαγγείην gręci dicunt. Et quæ ob aliam quampiam irritationem, & quæ ob πόνον, id eſt laborem & quæ ob morbi acumen fiant.

CAP. XXVIII.

SItis febricitantibus quandoque tali eſt vehementia vt indicationem curationis ſuppeditet. Id hoc modo diſcernas. Cum igitur ſitis morbi materiæ remoratur coctionem, aut nimia ſputum exiccatione inhibet, aut ab ea corpus areſiat, rationabiliter ab ea victus ratio ſumetur. Quare tunc dare operam medicum oportet vt ſitim leuet. Id'que fiet cibo & potu qui actu & potentia frigidi & humidi ſint. Omnium maxime quæ ſitim vincunt aqua frigida eſt. Præcipue quæ à medicis probatur. Secundo loco eſt aqua hordei. Tertio ſyrupus violaceus multa aqua dilutus, quẽ ſic præparabis.

Aquam coquito in olla recenti ad vnius quartæ partis abſumptionem, ab igne amouens reſidere ſinito. Deinde aquam à ſedimine ſeparato, cuius accipito partes viginti, ſyrupi violarum depurati aut eius iulep partem vnam. Bulliant ad lentum ignem, donec permiſceãtur. Deinde ſub dio exponito ad Septentionem. Et frigidum exhibeto. Simili modo confici poteſt aqua Zucari qua noſtri recentiores multoties vtuntur. Sed conſiderare diligenter oportet ne in vehementi linguæ totius'ꝗ corporis ſqualore vtamur ea nec abſtergente vlo. Nam talia corpus ſiccius reddunt. Vt me experiẽtia olim docuit. Cũ eſſem in Anglia, Hiſpanũ puerũ periodica febre laborantẽ inuiſi, habitu gracili & præter modum squalido, eius lingua præ nimio squalore

arida vltra modũ erat, vt vis loqui poſſet, indomitam'q; ſitim patiebatur. Frigidam puero exhibere mihi viſum eſt. Zucarum'que impoſui vt aquarum craſſitiem corrigeret. Cunque à potu frigidæ non leuaretur ſitis, vitio aquæ illud tribuens, aquam diſtillationis bugloſæ vt pote in qua nil craſſum eſt cum Zucaro miniſtraui. Cunque à copioſo & crebro illius potu ſiccior etiam euaderet, intellexi tandem in vehementi ſqualore, nimium aduerſa eſſe quæ abſtergendi facultatem habẽt. Ex eo quia corpus & humores ſicciora reddunt. Nã non aliter corpori quod vehementer exiccatum eſt, ea quæ abſtergunt adhibentur, quam ſi lintea ſordida abſque aqueo humore ſapone deterſorio vnguento diligenter perfrices, vt ſordes detergeas. Quanto enim plus deterſorij adhibueris eo nihil proficies. Nam ſordes magis tenacius impinges. Oportet enim lintea aqua prius macerare vt ſordities quam abſtergere cupis humecta fiat. Vt cõſueuerunt fœminæ quæ doctiores in ea arte ſunt, vt minores faciant expenſas, diutius lintea in aqua macerare permittunt, rem illis vſu monſtrante. Cum igitur hominum corpora vehemẽter exiccata ſunt, cauendũ eſt ab vſu abſtergentium. Non ſunt enim eo tempore detergendi humores, ſed potius humectandi. At cum humectos ſatis reddideris, abſtergẽtibus ſecure vti poteris. Hoc poſtea ab Hipp. intellexi in primo de ratione victus in morbis acutis vbi ita ſcribit. Verum dandæ ſorbitionis quantitas hoc obſeruabitur modo, nempe ſi morbus ſiccior quam vt quiſpiam

exiſtimet fuerit, non multum dare oportet ſed præbibere ante ſorbitionem vel mulſam vel vinum. Alterutrũ *magis conueniat.* Gal. *in expoſitione ſigna commemorans quibus cognoſcitur ſiccus affectus, ita ſcribit.* Et *ſanè inquit ſuperfluitatum nihil excernere, ſiccorum omnium morborum nota eſt.* Non *immerito igitur* Hippoc. *humectantium aliquod ante ptiſanam adſumi iubet, &c.* Nec *ſolum ea quæ abſtergunt in dicto affectu fugienda ſunt, verum & quicunque cibus & ſorbitio.* Nam *ſolo potu humectante vtendum eſt in ijs quorum linguæ totumque corpus vltra modum arida ſunt.* Si *enim ijs cibum aut ſorbitionem dederis, partes ſorbitionis quæ craſſioris ſunt ſubſtantię ventriculi tunicis præ nimia earum ſiccitate adhærentes à febrili calore deurentur potius quàm coquentur.* Non *aliter quàm cibus ollæ adhęrens comburi ſolet, humore aqueo deficiente.* Hęc *vt arbitror fuit mens* Hip. *ſupra citato loco, cũ morbo vltra modum ſicco exñte, ante ſorbitionem præbibere mulſam vel vinum ægrotantes iubet.* Volens *in tali affectu ſolo potu humectante prius nutriendos eſſe laborantes donec ariditas ſoluatur.* Deinde *ad ſorbitiones deuenire.* Et *hoc eſt quod intellexit cum dixit* ἀλλὰ προπίνειν πρὸ τ῀ ῥόφηματος, *id eſt ſed præ bibere ante ſorbitionẽ oportet.* Nec *ideo quod* Hip. *mulſam exhibere conſulat, quæ mellis ratione abſtergere valet, in hiſpani pueri affectu aquam* Zucari *præter rationem prohibuimus.* Q*uæ longæ inferior eſt quam mulſa in abſtergendo.* Nam *cum* Hip. *in mor-*

bo vltra modum ſqualido nec ſorbitionem nec cibum alium quemcunque recte exhiberi ob iam dictam rationem opinaretur, potum conceſſurus magis nutrientem elegit. Sunt autem quattuor de quibus agit in libris de ratione victus. Nempe *aqua hordei, mulſa, vinum, oximeli. In ſicco affectu nec oximelitis nec aquæ hordei mentionem fecit.* Alterum *quia nimis inciſiuum eſt ſicco affectui non conuenit.* Aqua *hordei prout potus eſt, parum nutrit ob tenuitatem. Mulſæ autem & vini meminit tanquam ea quæ magis nutriunt & humectant. Electionem vero alterutrius medico relinquit, ac ſi intelligat in ſicco affectu poſſe aliquando alterum lædere & eorum alterum conuenire. Si enim à bilioſo humore ob eius indomitam qualitatem ſiccus eueniat affectus vitanda magnoperæ eſt mulſa, vinum vero exhibendum quod citra abſterſionem inciſionemúe humectat. Et vires naturæ miniſtrat. Quod ſi à nimis craſſo humore coctrici facultati repugnante, morbus ſiccior euadat, mulſa potiùs quàm vinum miniſtranda eſt. Tum ad humoris extenuandam craſſitiem, tum ad humectãdum corpus. Plus enim humectat mulſa q̃ oximeli. Hanc fuiſſe* Hip. *mentẽ opinamur. Sed & illud certo ſcimus quod ſiccitas quæ linguæ & toto corpori aduenit ob bilis ardentis qualitatem multo validior eſt, quàm quæ à craſſitie ſola humorum prouenit. quapropter recte ſupra additum eſt in vehementi ſiccitate vitandam eſſe aquam Zucari & quæ abſtergendi vim habeant. Potuque ſolo humectante vtendũ eſſe.*

Sentis ne ſtudioſe lector q̃ dicta mea cum Hip. conueniant ſcriptis. Quem vnum virum vnde quaque ſapientiſſimum admiror. Sed rectius mihi quis obijciet, me in curatione pueri hiſpani fuiſſe lapſum, febrem tertianã patientis cum validiſſima & linguæ & totius corporis ſiccitate, qui ei aquam Zucari miniſtraſſem, nam manifeſtum erat vehementem illam ſiccitatem à qualitate bilis acerrime ortum traxiſſe. Quapropter vino diluto non aqua Zucari nutriendus erat. Sed bene valeant medicorum errores quibus à tergo moroſa coniuncta eſt pœnitentia, vt in poſterum illud caueant attentioriq́ cura remediorum qualitates & affectus examinent. Ego vero vt moris eſt luſitanorum genti, errorem meum ingenue fateri pium eſſe iudico. Eundem que ſcriptis mandare. Vt poſteros rei cautos reddam. Id enim eſt à vitio virtutem, bonum à malo, ab obliquo rectum elicere. Scio enim hominis naturã talem eſſe vt facile elabi poſſit. Quod ſi cum Homero ſentiendum ſit, intellectum hominis in terris talem eſſe qualem pater deorum atque hominum induxit in diem, medicorum errores profectò digni ſunt venia. qui ſecretos corporum affectus rimantur. Quapropter cum erroribus maxime ſit medicus obnoxius, pij hominis officio eum vti iudico, qui Hip. in primo de morbis vulgaribus adimplere conatur præceptum dicẽtis. In hoc te exerceto vt ſaltem ſi non proſis nequid noceas. Sed ad reliqua propoſiti reuertamur. In febre quæ cum validiſſima ſiccitate eſt, cibis parcẽdum eſt, ſolo humectante potu nutriendi ſunt ægrotã-

tes. Vinumque ijs exhibendum, quod natura aquoſum ſit. Item pullam craſſam cum epatica hordeo ab vtroq; cortice exuto, prunis paſſulis floribus borraginis & violis in copioſa aqua coquito, vt ius tenue fiat. Cũque percocta fuerint, collato. Ius ægrotanti tenue exhibeto, ſtatimque vinum dilutum in quo ſuper natet fruſtulum panis quantum vno hauſtu bibere poſſit, dato. Ventriculo aliquid extra, q̃d humectare poſſit apponito. Quod ſi ſiccitas remiſſior fuerit, ijs quæ infrigidant & humectant in cibis et potibus vtemur. Cucurbita cocta cibus eſt qui ſitim compeſcit. Lactuca etiam eo quo ſupra parauimus modo vtilis eſt, cruda etiam cum eiſdem deuorata maxime ſitim reprimit. Oleum puriſſimum oliuarum immaturi partem vnam, aceti albi partes duas, zucari tres, ſimul miſce & cum pane vtitor. Ad ſitim ſedandam & ad alios quamplurimas vſus confert. Panis præterea refrigerans conuenit prout parauimus ſupra cum de victu qui tertianę purę competit ageremus, cibus eſt maxime aptus ſitienti febricitanti. Sed & ſorbitio ex pane & aqua hordei & zucaro quam communiter panatellam vocãt, confert. Conferunt & cibaria ea quæ ex hærbis fructibus parantur, quorũ omnium melones primum locum obtinent. Sunt qui ad ſitim ſedandam aquis diſtillatis endibiæ cichorij bugloſæ cũ ſyrupo roſarum vel violarum aut iulep vtuntur. In febribus quæ à cauſa calida ortum habent abſque pituitæ mixtione, æſtate pręcipue communis vſus amplectendus eſt. Cæterum latere non oportet vbicunque crudi.

humoris de pituitæ genere coctionem quærimus, vt febri medeamur, magis lędere potum aquę diſtillatę quã aquę naturalis. Illa quidem ſi frigida offeratur duplici nomine infrigidabit, actu & potentia. Magis prętere a penetrat in corporis interiora ratione qualitatis igneæ. Vnde ab huiuſmodi aquis magis pati natiuũ calorem q̃ à naturali manifeſtum eſt. Quapropter in cauſa frigida & ijs qui alicuius interiorum viſcerum imbecillitatem patiuntur, vitandas eſſe diſtillationũ aquas opinamur. Sed non prætermittendũ eſt ſitim quandoq; à ventriculo, quandoq; ab iocinere & pulmone & renibus euenire poſſe. Vt à Gal. in libris de locis affectis ſcriptum eſt. Quę à pulmone ortum habet, aqua hordei cum ſyrupo violarum ſedat. Ab hepatę aquę diſtillatę frigidę. A ventriculo, potus aquæ frigidæ. A renibus, aqua decoctionis liquiritiæ compeſcit.

CAP. XXIX.

PAtiuntur febricitantes aliquando deiectionẽ appetentiæ vt eorum corpora areſcant atrophia. Cunque multiplices habeat cauſas nullus cibus ſimpliciter commendandus eſt ad inducendam appetentiam. Sed prius cauſa inueſtiganda eſt, vt quod vtile ægrotãtibus ſit inueniamus. Cæterum omiſſis primarijs cauſis appetentia deijcitur deficiente aliquo eorum quæ ad inducendam appetentiam neceſſaria ſunt. Appetimus ſe

tundum naturam homines hoc cauſarum ordine. Cor-*pora noſtra à vi continentis in halitus perpetuo dige-runtur.* Huic *effluxui vt remedium reſtauratio à ſin-gulis noſtri corpis particulis quæritur.* Reſtauratur *vero id quod effluxum eſt, ab ea ſubſtantia quę ſingu-lis partibus appoſita vnica tranſmutatione in ſubſtan-tiam ſimplicis mutatur.* (Cambium medici vocant) *hæc rurſus ab ea quæ in oſculis tenuium venarum eſt, inſtauratur.* Non *à rore vt aliqui opinati ſunt.* Q*uæ in exilibus vaſis eſt, à ſanguine qui in magnis continetur vaſis renouatur.* V*aſa ab iocinere, hic tandem à ventri-culo per meſeraicas venulas quas manus hepatis recte quidam nuncuparunt ſugit.* His *trahentibus ad os ven triculi ſuccus peruenit.* H*ũc partium eius aliqualis con ſtrictio excipit.* Huius *conſtrictionis ſenſus, fames eſt.* Tres *igitur ſummatim cauſæ conſequentes in fame natu rali apparent.* A*ttractio, conſtrictio, & ſenſus oris vẽ triculi.* A*ppetentia igitur quocunque horum deficien-te diminui & proſterni poteſt.* C*æterum prima cauſa è tribus deficiente, remedium ab ea artis parte quæ mor bos curat petendum eſt.* Minimam *ſcias vim tunc ineſ-ſe cibis cũ naturalis totius corporis attractio deeſt.* A*li quam ſed exiguam ſi tertiá.* M*agnam vero ſi ſecũda.* Non *ſolum igitur intemperies oris ventriculi cibi appe tentiam deijcit, ſed & humor quicunque ſit qui aut ſenſum oris hebetet, aut conſtrictionem partium eius prohibeat.* I*ntemperies autem quæ vt in pluribus cibi faſtidium generat calida eſt, cum vtraque contrarieta-*

te ſicca & humida humori coniuncta & abſque eo. Cæterum cum caliditas & humiditas cauſa ſunt deiectionis appetentiæ, cappares cum aceto & conditæ oliuæ, ius lentium, proſunt. Sed cum ſiccitati coniuncta eſt caliditas, & appetentiam deijcit, aqua frigida maxime iuuat. Niſi quid prohibeat. Lactuca, cucurbita, citruli, melones, & id genus fructus maxime proſunt. Qua de cauſa æſtate his prius ad menſam vtimur, vt calorem & ſiccitatem ventriculi reprimamus. Vnde ab ijs noſmetipſos ad cibos promptiores ſentimus. Multa præterea ſunt frigida & humida cibaria huic propoſito conuenientia quorum ſupra meminimus. Sed quæ à fructibus petuntur & ad appetentiam inducendam & ad ſitim ſedandam efficaciora ſunt. Deijcitur etiam ob defectum conſtrictionis partium oris ventriculi. Huic contraria diſpoſitio eſt quam quidam recentiorum medicorum ventriculi remolitionē aut relaxationē dixerunt. Hæc non ſolum actioni facultatis appetentis ſed & reliquis uentriculi actionibus aduerſatur. Ortum habet ab humore pituitoſo diu ventriculo inſidente, & eius tunicas irrigante. Cuius meminit Gal. ſeptimo de methodo, vbi in remedium huius vitij abſinthij potionem concedit. Hæc relaxatio ſuperficiem ventriculi læuem reddit. Vnde appetentiam deijcit. Hęc.n. aut ſenſus exaſperātis rei eſt, aut ex eo naſcitur. Quam ob rem abſinthium recte appetentiam inducere dicitur. Nam ſua ſiccitate laxum ventriculum corrigit, amaritudine & aſtrictione læuem eius ſuperficiem

exaſperat. Quam ob rem cum ob relaxationem ventriculi deijciatur appetentia, abſinthio vtemur. Vnde ad hunc ſenſum recte à Dioſcoride *commendatum eſt, ad diſcutienda faſtidia. Sed & cappares & oliuæ hoc modo appetentiam excitant. Piſces quoque ſaliti efficaciſſimi ſunt ad deiectam appetentiam ſuſcitandam. Vnde ſupra cum de variolis nobis ſermo eſſet & de peſtilenti febre ſalitos piſces appetentiã excitare aſſeruimus teſte raſi. Fit & aliquando vt humor crudus ventriculi tunicis diu inhærens faſtidium inducat. Quæcunque ergo hunc excernendi & ventriculum exaſperandi facultatem habent, appetentiam proprie inducere dicuntur ob id, quod vt plurimum à* ***[illegible]*** *diſtà cauſa naſcuntur cibi faſtidia.* Talia *ſunt in calidis allium & cepa.* Allium *ſi quidem excernendi vim habet.* V*ẽtriculum͛ꝙ mordet, & exiccat vt aſſeruit* Dioſcorides. Vanum *eſt quod de eo dicitur flatuoſum eſſe, & cibi faſtidia inducere.* Nam *experientia quottidiana ſcimus, aduerſus flatum non leue remedium eſſe, & appetentiam excitare.* Cui *ſententiæ aſtipulatur* Gal. *quarto de ratione victus in morbis acutis.* De *allio ſupra à nobis habitus eſt ſermo, vbi oſtendimus omnes naturales ventriculi actiones roborare. Quicunque igitur à crudis humoribus diu ventriculo inſidentibus cibi faſtidium patiuntur, allio in ſucco vuæ acerbæ aut acetoſæ macerato efficaciſſime vtentur. Sed & cepæ expurgandi vis ineſt, iuxta* Dioſcoridis *ſententiam, ventriculum͛que mordet. Qua de cauſa appetentiam inui*

tat. Quicunque igitur ob exercitij defectum, aut ob debilem expultricem, obdormientem oris ventriculi ſenſum habēt, hac'que occaſione cibum faſtidiunt, cepa cruda vtiliter vti poſſunt. Cum aqua ſale & pipere in tenues laminas inciſa, vnde apud hæbreos in prouerbio eſt cepa abſque pane cor ſcrutatur. Sinapi etiam aceto & pane contuſum ſenſum ventriculi acriorem reddit, excrementa eius tranſferendo. Petroſelinum cum cibo coctum aut in viſceribus capi qui ad ignem coquitur immiſſum, citra eam quæ à manifeſtis ſumitur qualitatibus actionem, appetentiam excitat. Crudum item cum aceto & pane in mortario contuſum mirum in modum prodeſt. Vnde angli petroſelini carnibus aſſis infixi nidore delectantur. Recte quidam ex recentioribus de eo ſentit, calido & frigido conuenire ventriculo. Cum ergo à calore & ſiccitate proſtrata eſt appetentia aqua frigida ſummum eſt remedium. Olei immaturi partes duas, aceti partes tres, ſimul miſceto. Mixtis vtere cum pane. Cum à calore & humiditate ortum habet, oliuæ cappares vua acerba & ſimilia proſunt. Cū vero à relaxatione partium oris vētriculi, ſaliti piſces, cappares, & reliqua cibaria quæ ventriculum exiccantia exaſperant. Allia vero ferue facta cum ſucco vuæ acerbæ aut acetoſæ relaxationi frigido humori coniunctæ non inutilia ſunt. Quod ſi ob hebetem ventriculi ſenſum, cibum faſtidiant ęgrotantes, cepa cum aqua ſale & pipere iuuat. Sinapi præterea cū pane aceto cō tuſum prodeſt. In ſumma omnia quæ diſcutere va-

leant, & mordendi facultatem habeant. Eſt *vnus ex arabibus medicis qui ita ſcribit.* Et *ex eis quæ conferunt illis quorum appetitus proſtratus eſt, propter debilitatem, ſicut conualeſcentium aut propter materiam humidam viſcoſam, eſt vt comedant oliuas & aliquid de piſcibus ſalitis.* Sed *re vera ſicut oliuæ læſioni ſunt ijs, quorum ventres humido & viſcoſo humore abundant, ita & piſces ſaliti conualeſcentibus ijs, qui ob debilitatem cibum faſtidiant.* Nam *iuxta huius medici ſententiam propter ſanguinis penuriam ijs deijcitur appetentia.* Et *ſubdit ſtatim vt conualeſcentibus accidit aut ijs qui euacuantur plurima euacuatione.* V*triſque cum cibum faſtidiunt, piſcium ſalitorum vſum potius incommodo fore, quàm adiumento opinor.* Sed *neque oliuæ conditæ hos meliores reddent.* Sed *ſi ſuccum perdicis ijs obtuliſſet, offam'que panis in vino odorifero madentem & ſimilia, citius his appetentiam reduceret, cum à prædictis cauſis cibum faſtidirent.* Sed *indiſtincte admodum multa poſtmodum connumerat quæ faſtidium diſcutiunt adhuc modum.* Ex *prouocantibus appetitum ſunt cappares præparatę menta cepa oliuæ piper gariophili galanga acetum acetoſa almuri allea cepa opoponacũ & mel.* Hæc *ille, quibus in verbis multa abſque vlla methodo connumerauit remedia, quibus conueniant diſpoſitionibus ea non adaptans.* Q*uorum allia ex eo quia exiccant & exaſperant appetentiam inducunt.* V*t cappares præparatę & menta.* A*lia ob id quod aſtringendo exiccant, vt ace=*

tum acetoſa muria & conditæ oliuæ. *Alia quia exiccando excrementa à ventriculo excernunt vt allium piper*. *Alia quia mordendo oris ventriculi ſenſum acutiorem reddunt, vt cepa, ſi quando ab excrementis expultricis facultatis aut coctricis vitio redundantibus hebes fiat*: Hoc profectò *docere eſt, remediorum nempe vnumquodque ſingulis cauſarum à quibus morbus ortum habet contrarietatem obſeruantes adaptare*. S*ed inter ea quæ indiſtincte numerat mellis meminit*. Q*uod nec ratione nec experientia appetentiam poſſe inducere comperio*. N*iſi id melli concedas ob id quia abſtergendi vim habeat*. Hoc*que modo plura ſunt quæ appetentiam inducunt quàm quæ experientia oſtendat*.

CAP. XXX.

T*Vſſis in febribus cum à caliditate & ſiccitate abſque humore ortum habet, hoc victu vtere*.

A*quæ hordei libram vnam, ſyrupi violarum aut eius iulep partem decimam, miſceto & vtere*.

P*ortulaca cocta cum aqua & Zucaro confert*. V*alde etiam prodeſt panis in aqua frigida infuſus, mucharo violarum ſuper aſperſo*.

F*iat ptiſana hoc modo*. Hordei *ab vtroq; cortice exuti man. quinque, violarum recentium portulacæ & prunorum ana man. vnum & ſemis, coquantur in aqua co*

pioſa cum duobus pullis craſſis paruulis, donec rumpatur hordeum & tenerrimum fiat. Colletur tandem & modico zucaro penidiarum addito, bullire hordeũ cum decocto iterũ ſinito donec permiſceantur, vtitor cum oportuerit. Sunt qui hunc cibum hordeatum nuncupent. Multum prodeſt calidæ & ſiccæ intemperiei iocineris, & pulmonis. Multum etiam his conuenit expreſſio quattuor ſeminum frigidorum (emulſionem medici vocant) ex aqua hordei cum zucaro penidiarum & modico coriandri viridis integri in ebullientem ſuccum proiecti. Cum vero à phlegmate craſſo ortum habet. Sorbitione furfuracea vtere. Vtere & iure galli antiqui prout ſupra parauimus.

CAP. XXXI.

Sorbitio furfuracea.

AD obſtructionem iocineris ſorbitionem è furfure ad hunc modum parato, capillorum veneris recẽtis mañ. tres, aquę è fonte libras tres, coquito in teſta recenti quouſque aqua fuluum nacta ſit colorem. Collatóque & in collaturam furfuris è recenti tritico mañ. tres linteo excepti infundito, & toties exprimito donec decoctum albeſcat, fermenti trium dierum in æſtate & vnius hebdomadæ in hyeme vntias tres ſimili modo in decoctum infundito, & toties exprimito quouſque aqua candidior appareat. Cum zucaro tandem coquito tandiu quod ad craſſitudinem ſorbi=

tionis perueniat. Obſtructionibus iocineris plurimum valet & lienis, præcipue addito ſcolopendrio vt ſimul cum capillari hærba coquatur. Valet & ad alios plurimos vſus. Tuſſi à craſſa pituita ortum habenti mirum in modum prodeſt cum hyſſopo. Febribus etiam phlegmaticis & ijs qui colico dolore vexantur, cum chamemelo. Aluum ciet, renes mundificat, calculos & arenas potenter pellit. Hoc vnum huic ſorbitioni incommodum eſt, quod appetentiam deijcit creber eius vſus. Confert & ius cicerum vt ſupra parauimus, adiecta epatica ſi hepar afficiatur, aut cæterach ſi lien. Sorbitio præterea ex capite arietis decocti cum chamemelo paſſulis & reliquis cuius ſupra meminimus maxime prodeſt ad antiquas & induratas obſtructiones.

CAP. XXXII.

FLuxus ventris ſi ſtatim inter morbi initia eueniat, ſiſtendus ideo videtur eſſe, quia eo tempore vi morbi potius quàm naturæ actione regulariter agentis euenit. Proinde cum ſpeculatio hæc ad curatiuam methodum ſpectet, ſolum ea quæ ad victus rationem attinent dicemus. Cæterum cum aluus liquida inter febris initia à ui morbi irritata natura fiat, neceſſe eſt vt ex eo labor & virium iactura ſequantur. Quarum enim natura per ſeipſa auctor eſt effluxionum

ſluxionum non morbi initio ſed poſt criſim ſiunt. Roborare *igitur naturam à morbi violentia oppreſſam expedit cibo craſſiori, quam pro morbi acuminis ratione.* Nam *ſymptomati illud indulgendum eſt.* Vt *ſi* Socratem *ponas cauſo laborare cum aluo liquida, non potu ſolo (quem victum alias cauſus expoſcit) ſed ſorbitiuncula ex ptiſanæ cremore hunc nutries.* Hoc *voluit* Hippocrates *quarto de ratione victus de cauſi alio genere agens, quem nothum* Gal. *appellat, vbi ſorbitiones attractorias dari iubet. Idem ab eodem in tertio cum de deiectionibus bilioſis puris & ſpumoſis ageret diſcimus.* Sed *de ijs ſatis in primo libro diximus.* Sic *ergo manifeſtum eſt ex dictis* Hippocr. & Gal. *quibuſcunque in febribus aluus ab initio liquida eſt, craſſiori victu febricitantes quàm morbi acumen expoſcat, alendos eſſe.* Nam *vt plurimum huiuſmodi uentris fluxus inter morbi initia euenientes ſi permanent, corpus abſumunt cõtabefaciuntque. Quam ob rem colliquantium febrium inditia ſunt & effectus. Quod à* Gal. *in quarto de ratione victus in expoſitione illius quibus aluus per febres &c.* Scriptũ *eſt in hæc verba.* Nam *vt cætera omittam cum aluus liquida eſſe poſſit, tum propter phlegmonem, tum propter contabefacientem colliquantemque febrem, frigidæ potus phlegmoni contrarius eſt &c.* Sed *forſan quis nobis illud* Hippocr. *ſecundo de ratione victus obijciet. Ingens ſi quidem malum eſt, ſi ob laborem morbique acumen imbecillitato porrexerit quis potum vel ſorbitionem &c.*

duplicem imbecillitatem in febribus contingere poſſe dicimus. Alteráque ex ſola ſpiritus ſubſtantiæ reſolutione fit. De qua intellexit Gal. cum loco citato dixit. *Ob dolores ſæpius ægri ſine pulſu animíque deliquia incurrunt & nullo pacto queunt moueri.* Altera *vero ex defectu materiæ ad eorum generationem, quam tetigit loco citato ſub ijs verbis. Sunt autem inquit quibus non ob hæc virtus offenditur, ſed ob vaſorum quomodolibet factam euacuationem.* De primo *imbecillitatis modo intellexit* Hippocr. *cum dixit ingens ſi quidem malum eſt &c. Vbi oſtendimus ſecundum mentem* Galeni, *qui laborantibus huiuſmodi imbecillitate cibum exhibent, maximum operari malũ.* Eos *vero qui ob defectum materiæ ad generationem ſpiritus infirmiores fiunt, cibari quàm celerrime oportet.* Immo *ſi quis tenui victu hos alat, non parum lædet.* In *febribus autem quæ cum aluo liquida imbecillitates fiunt, eas partim ab euacuatione illa ortum habere ſuſpicari medicum æquum eſt. quapropter quantum euacuationi occaſionis dat, eo tantum tenui victui parcendum eſt, & craſſiori indulgendum.* Sed *non ab re fuerit* Anglæ *mulieris curationẽ referre, quæ ad iam dictorum intellectum non parũ proderit.* Pharmacolæ *hiſpani* vxor *ardenti febre correpta eſt.* Aluus *perpetuo liquida erat, vigilias patiebatur, &* ventriculi *immoderatum ardorem.* Deiectiones *febrilẽ æſtum non extinguebant.* Huic *aquam hordei ſolum propinãdam fore aliqui ſuadebant, morbi nanq; acumen craſſio*

rem victum non expoſcere iudicabant. Alij medicaminibus peracuti morbi vim compeſcere melius eſſe. Alij immoderatum ventris profluuium, ijs quæ aſtringeret ſiſtendum fore exiſtimabant, ea de cauſa quia nullum ex eo ægrotans leuamen perciperet. Mea quidem præualuit ſententia, vt nec aſtringentibus fluxus ventris co hiberetur, nec ad nulla medicamina tunc adeſſe occaſionem, nullóq; alio eos tempeſtiuius vti poſſe remedio, q̃ craſſiori pro morbi ratione victu, laborantis naturam roborare. Poſſe ſiquidem eo modo citæ alui ſymptoma minori ferre incommodo. Quapropter craſſa ſorbitione ex pulla gallinacea conuenientibus hærbis temperata, mulierem per aliquot dies nutriui, nullo alio vtens remedio. Sic quidem illa acutum morbum euaſit, ſolo competenti victu. Vnde collegi in febre acuta cum immoderato ventris fluxu, ſaluberrimum eſſe id ſolum medicum curare, vt naturā craſſiori victu roboret. Sed quando aſtringente cibo & potu vtendum ſit, deinceps conſiderandum eſt. In acutis febribus morbi effectricem cauſam extra corpus pellere modis omnibus damus operam. Cum autem aliqua euacuatio ſponte euenit & ſi intempeſtiue fiat, ideo ſiſtenda non eſt, quia noxij humoris ſuperabundantis excerni portionem ſuſpicandum eſt. Et ſi in huiuſmodi intempeſtiuis alui deiectionibus multum eius quod vtile & naturæ conueniens eſt euacuari certo ſciamus, non ob id compeſcere aluum citam oportet. Nam maius ex retentione praui humoris ſolet incommodum ſequi, aucta febre & increſcentibus ob id ſymptomatibus ro-

bur virtutis deuorantibus, quàm ſit imbecillitatis damnum, quod contrarium operantes vereri poſſent. Quapropter cõſulentes febri & eius ſymptomatibus fluxum ventris non ſiſtimus, virium robori craſſiori victu prouidentes. Intelligendũ *tamen eſt, q̃ in ſolo eo qui ob liquefacientes febres fit fluxu, ſorbitiones frigidiores & craſſioris ſubſtantiæ offerimus; potusque qui aſtrictoria participant facultate. Vt liquefactioni plus obſtent, non vt aluum ſiſtant. Quod enim iam diſſolutum ex membris eſt à violento febris incendio, retinere intra corpus conſilium non eſt. Ob id diuinus* Hippocrates *cum in libris de ratione victus multis in locis meminiſſet fluxus alui in febribus, ſemel tantum potus aſtringentis, & craſſioris ſubſtantiæ ſorbitionis meminit. Nempe cum aluus liquida fuerit & liquefaciens. Videtur mihi inquit, ſorbitiones frigidiores & ſpiſſiores offerendas eſſe & potus qui ſiſtant vinoſiores vel etiam aſtringentiores. In reliquis autem aliquando purgationem adhibere ſuadet, tantum abeſt vt fluxus eos inhiberi conſulat. Vt in eo liquidam aluũ habenti &c. Præterea in eo ſorbitiones attractorias. Quandoque pedes calefacere iubet ceromatis & faſcijs obuoluens, ita vt reliquo corpore frigidiores non ſint. Cæterum ſcire oportet omnem ventris fluxum à duabus euenire cauſis, nempe à noxa facultatis expultricis aut retentricis. Vbi igitur aluus liquida ab irritata expultrice fit, fluxum aſtringentibus cõpeſcere haud tutum eſt, in morbis præſertim acutis. Cum vero ab imbecillitate retentricis aluus liquida fit, cibo & potu*

aſtringentibus cohibenda eſt in omni febre & in omni morbo. In colliquantibus igitur febribus ob id quod li queſactio retentricis imbecillitatem magis q̃ expultricis fortitudinem aut irritationem arguit, non immerito Hip. craſſiores ſorbitiones frigidiores'q; & potus qui ſi ſtant vinoſiores aſtringentiores'que miniſtrare iubet. Quibuſcunque igitur in morbis aluus liquida ob retentricis imbecillitatem fiat, aſtringenti cibo & potu uti oportet. A ſymptomate potiore quàm a morbo ſumpta indicatione. Cum ijs tamē prius experiri oportebit, quæ moderate aſtringant, non penitus neglecta ea quæ à morbo ſumitur indicatione. Iis igitur cibarijs potiſſime vtemur, quæ læuiſſimę ſint coctionis, & bonum præſtent corpori alimentum, parum'que grauent ventriculum. Ob defectū primi, carnes bouinæ nō cōpetunt, ob ſecundi, lentes, ob tertij, rizum vtile non eſt. Hepata gallinaceorum ſatis aſſa in vino auſtero infuſa non inutilia ſunt. Diu tamē in ventriculo immorantur, quapropter aſſa in vino infuſa in ſorbitiones diſſoluere expediet. Sic enim efficatius retentricem facultatem roborabunt. Succus perdicis ſatis aſſę omnia quæ exegimus habet, eo tamen vti cum pane ægrotanti commodius erit. Phaſianus ſimiliter optima caro eſt, & magis nutrit quàm perdix, minus tamen imbecilles particulas roborat. Caro enim phaſiani media eſt inter perdicem & pullam gallinaceam. Quæ nā victus forma & qualitas ijs qui liquefacientibus detinentur febribus conueniat, ſupra dictū eſt.

FINIS.

Series literarum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X.

Omnes quaterniones, præter X duernionem.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

Venetijs, apud hæredes Petri Rauani *&* ſ*ocios.*
Menſe Aprilis. M. D. XLIIII.